

SOSYAL HİZMET

“SOCIAL WORK”

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını
“Publication of Association of Social Workers”
2018/2 Temmuz-Aralık
(Yayın Tarihi: Temmuz 2018)

Sahibi/Owner

Rahmiye BOZKURT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Başkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Esin POLAT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Sekreter

Editor

Bülent KARAKUŞ

Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof.Dr. Özlem CANKURTARAN (Başkan)

Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Gonca POLAT (Başkan Yardımcısı)

Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Abidin ÖZDEMİR

SHU-YURTKUR

Kenan TOPCU

SHU-ASPB

Çiğdem KARAHAN BEDİR

SHU-SHUDER

S.Sedat TÜRKERİ

SHU

Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN

Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Durdu Baran ÇİFTÇİ

SHU-Adalet Bakanlığı

İletişim İçin

Sosyal Hizmet Dergisi

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi

Fidanlık Mahallesi Ataç 1 Sokak No: 29/17 Kızılay/ANKARA Tel: 0 530 200 18 86

E-Posta: dergi@shudernegi.org

www.shudernegi.org

İÇİNDEKİLER	Sayfa No
Önsöz	4
Sunuş	5
Sosyal Hizmet Uzmanları Seslerini Duyuruyor: Dünya Sosyal Hizmet Günü ve Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda Prof.Dr.Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN	7
Uluslararası Alanda Sosyal Hizmet Mesleğinin Gündemi Üzerine İki Örnek: Küresel Gündem ve “Büyük Zorluklar” İnisiyatifi Doç.Dr. Gonca POLAT ve Arş.Gör. Cihan ASLAN	17
Avrupa Sosyal Şartı ve Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Hakkını Engellemek SHU Nihat TARIMERİ	21
Suçla Sürüklenen Çocuklar ve Eğitimevleri SHBU Senem SARIOĞLU	49
Okullarda Çocuk İhmal ve İstismarı SHU Latife SÜRSAVUR ve SHU Kağan Mert DEMİREL	63
İnsan Ticareti Olgusu İçerisinde Çocuk Ticareti SHU Güngör ÇABUK	74
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Rehberlik ve Sınıf Öğretmenleri ile Eğitim Fakültesindeki Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Kocaeli Örneği SHU Ahmet Bilal DEMİRCİ, SHU Emin MAMMADOV, SHU Mustafa Recep YILMAZOĞLU	79
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Erkeklerle Çalışma Üzerine Bir Deneme SHU Umut Yaşar GÖÇ	86
Kadın Sığınma Evinde Güçlenme ve Etkileşim Grup Çalışması SHU Emine KOÇ	96
Kadın Yoksulluğunun Önlenmesi İçin Sosyal Yardım Uygulamalarına İlişkin Öneriler SHU/TCKÇU Esin POLAT	113
Baskı ve Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulaması: LGBTİ Grupları SHU Selin KOÇAK	117
Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşunun 100. Yıldönümüne Doğru Sosyal Politika ve Avrupa Birliğine Üyelik Yolculuğu SHU Seçil AKAY	126
Gönüllülük; Gönlün Olunca Mı Yapılandır? SHUDER Genel Başkanı Rahmiye BOZKURT	130
Kitap Tanıtımı “Yeşil Sosyal Hizmet” Lena DOMİNELLİ Çevre Krizlerinden Çevresel Adalete: Yeşil Sosyal Hizmet Anlayışı Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN	132
Kitap Tanıtımı “Yeşil Sosyal Hizmet” Lena DOMİNELLİ Nükleer Şart mı?: Nükleer Enerji Karşısında Sosyal Hizmetin Yanıtı Arş. Gör. Merve Deniz PAK	139
Sosyal Hizmet ve Psikoloji Lisans Programlarında Eğitim Alan Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empati Düzeylerinin Karşılaştırılması: Hacettepe Üniversitesi Örneği - Lisans Tezi Özeti Ayşegül KEÇELİOĞLU, Beyza KAPTAN, İpek LİMAN, İrem AVŞAR, Kübra Nur İNAN, Mina Emine AKÇA	145
Yeni Sosyal Hizmet Uygulamaları ve Proje Tanıtımı/Özeti “Geleceğe Koşanlar Mentorluk Projesi” Hayat Sende Derneği: Sultana ERBAŞ	154

Sosyal Hizmet Sempozyumları/Kongreleri “Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mülteciler ve Sosyal Hizmet SHUDER GMYK Üyesi Zeynep MUTLU	159
Sosyal Hizmet Uzmanlarının Gerçekleşen Uzun İnce Bir Başarı Hikayesi “Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkez Yeri Alımı” SHUDER GMYK Üyesi Ergin BALCI	162
Nobel Ödüllü Modern Sosyal Hizmetin Kurucu Aktivisti: “Jane ADDAMS” Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN	166
Sanatçı, Sosyal Hizmet Uzmanı “Samime SANAY” SHU ve KYU Bülent KARAKUŞ	169
SHU Hasan Hüseyin ALTINOVA’nın Anısına Prof.Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ	171
Paydaş Paylaşımları: “Bir Sosyal Hizmet Uzmanıyla Ekip Arkadaşı ve Dost Olma Süreci” Prof.Dr. Figen ŞAHİN DAĞLI	174
Öğrenci Köşesi “Türkiye’de Refah Rejimi Bağlamında Eşi Vefat Etmiş Bir Kadın Olmak” Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi Merve YILDIZ	177
Sosyal Hizmet Uzmanlarının Haklarının ve Yasal Düzenlemelerin Etik Açısından Sosyal Politikalara Yansıması Çalıştayı Sonuç Raporu SHUDER Ankara Şube	182
SHUDER Görüşü: “1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramına İlişkin SHUDER Basın Bildirisi”	186
SHUDER Görüşü: “Filistin Halkına Yapılan Katliama İlişkin SHUDER Basın Bildirisi”	187
SHUDER Görüşü: “Evlat Edinme Yönergesi Düzenlemesine İlişkin SHUDER Açıklaması”	188
SHUDER Görüşü: “2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı Sonunda Okul Sosyal Hizmeti ile İlgili SHUDER Basın Açıklaması”	191
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi 2018 Yılı İkinci 3 Aylık Faaliyet Raporu SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu	197
Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kuralları	201

ÖNSÖZ

Yoğun gündemli bir yılın ikinci yarısına geldiğimizde şöyle bir geriye bakmak istiyorum.

Hedef kitle 7’den 70’e insan olan mesleğimin, ülkemizin gündeminden uzak kalması veya kendi gündemini bundan bağımsız oluşturması mümkün değildir. Biz de bu doğal seyir içinde dernek çalışmalarımıza yön vermeye ve ivme kazandırmaya gayret ettik.

Ülkemizin hatta dünya gündeminin neredeyse birinci sırasında yer alan mülteciler konusu/sorununu mesleki bir perspektifle ele alarak sorunun ve çözüm yollarının sosyal hizmet mesleğinin bilgi, değer ve deneyimleri ile nasıl ele alınması gerektiğini ortaya koymayı amaçladık. Bunu da 11-12 Mayıs 2018 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi ile birlikte gerçekleştirdiğimiz “Mülteciler ve Sosyal Hizmet” temalı Sosyal Hizmet Kongresi 2018’de somutlaştırarak, bilimsel zeminde konunun irdelenmesini sağladık.

Diğer taraftan eğitim sistemi içinde ve dışında yaşanan çocuk ihmal ve istismarı, artan şiddet sorunlarını çözümünde sosyal hizmet mesleğinin rolü ve önemini ulaşılabildiğimiz tüm STK ve kamu kurumları çalışmalarında anlatmaya çalıştık. Okul sosyal hizmeti vurgusu ile çalıştay gerçekleştirip, başka organizasyonlarda da okul sosyal hizmetinin önemini anlatmaya çalıştık.

Yıllardır hayalini kurduğumuz ve çalışmalarını sürdürdüğümüz, kendi mülkümüz olan dernek ofisimizi aldık. Üyelerimize yakışır şekilde tadilat ve tefrişini yaparak 7 Temmuz 2018 tarihinde meslektaşlarımızın katılımıyla açılışını yaparak üyelerimizin hizmetine sunduk. Bu ofisin alımıyla sadece bir mülk edinmedik. Meslektaşlarımız arasında ortak hedefe ortak katkı ve katılımı ulaşmanın başarısını yaşadık. Ayrıca yıllardır dernek yönetimlerinin önemli ölçüde zaman, enerji, motivasyon ve (sınırlı olan) gelirini alıp götüren kira ve yer değiştirme sorununu bertaraf ettik. 2018 yılı başından bu yana bu yayınla birlikte üçüncü dergimizi çıkararak meslektaşlarımızın önemli deneyim ve bilgilerini paylaşma ve arşivimize ekleme fırsatını yakaladık. Bunların yanı sıra güncel spontan ve rutin konu ve gelişmelerde medya, sosyal medya, görüşmeler yapma, raporlama, basın açıklamaları, hukuksal süreçleri başlatma ve toplantılara katılımlarla mesleki tepki, katkı ve görüşlerimizi ortaya koyduk.

Tüm bunları gönüllü, duyarlı, paylaşımcı, farkındalığı yüksek ve mesleki örgütlenmenin önemine inanmış değerli meslektaşlarımız ve mesleğimize gönül verenlerimizle gerçekleştirdik.

Sosyal Hizmet Dergisi yayınımda da aynı duyarlılığı, sorumluluğu ve gönüllülüğü taşıyan değerli yayın kurumumuz ve yayınlarını, çalışmalarını ve araştırmalarını bizimle paylaşan değerli meslektaşlarımız ve akademisyenlerimizin ortak emekleriyle ortaya çıkardık.

Söylenecek tek şey var.

Gönülden yapılan bu çalışmalara ve verilen emeklere gönülden teşekkürlerimizi sunuyorum. Saygılarımla.

Rahmiye BOZKURT
SHUDER Genel Başkanı

SUNUŞ

Merhaba

Değerli meslektaşlarım ve sosyal hizmet alanının ilgilileri merhaba. Dergi yayın kurulumuzun eksik sayıları tamamlama ve dergiyi yılda 2 sayı olarak çıkarma misyonu doğrultusunda son süreçteki artan çabamız ve değerli yazarlarımızın katkılarıyla, bu seferde karşınıza çok uzun bir aradan sonra ilk kez aynı yıla ait 2. sayımızla çıkmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu sayımızda da hem yazarlarımızın göndermiş olduğu makalelere hem de yayın kurulumuz tarafından derlenen birbirinden değerli olduğunu düşündüğümüz yeni konulara yer veriyoruz.

Dergimizde sosyal hizmette uluslararası alana ilişkin paylaşımlara önem veriyoruz ve bu konuda dergimizi zenginleştirmek istiyoruz. Bu çerçevede dergimizde makaleler bölümünde; Prof.Dr.Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN'ın "Sosyal Hizmet Uzmanları Seslerini Duyuruyor: Dünya Sosyal Hizmet Günü ve Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda" ve Doç.Dr. Gonca POLAT ile Arş.Gör. Cihan ASLAN'ın "Uluslararası Alanda Sosyal Hizmet Mesleğinin Gündemi Üzerine İki Örnek: Küresel Gündem ve "Büyük Zorluklar" İnisiyatifi" başlıklı yazıları yer alıyor. Kitap tanıtımı bölümünde de uluslararası alandan Lena DOMİNELLI'nın "Yeşil Sosyal Hizmet" kitabını Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN'ın "Çevre Krizlerinden Çevresel Adalet: Yeşil Sosyal Hizmet Anlayışı" ve Arş. Gör. Merve Deniz PAK'ın "Nükleer Şart mı?: Nükleer Enerji Karşısında Sosyal Hizmetin Yanıtı" başlıklı yazılarıyla ele alıyoruz. Ayrıca Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN yine uluslararası alanda sosyal hizmetin kurucularından Nobel Ödüllü Modern Sosyal Hizmetin Kurucu Aktivisti: "Jane ADDAMS" ile ilgili derlemesini bizlerle paylaşıyor.

Dergimize gönderdiği yazılarla zengin bir içerik sağlayan SHU Nihat TARIMERİ bu sayımızda da "Avrupa Sosyal Şartı ve Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Hakkını Engellemek" yazısıyla uluslararası mevzuat doğrultusunda ülkemizdeki duruma ışık tutuyor. Ayrıca dergimizin diğer makale ve yazı kısımlarında da yine ana sosyal hizmet alanlarıyla ilgili olarak çocuklarla ilgili farklı konular (istismar, suçluluk vb.) yanında, engelli, kadın, LGBTİ, suçluluk, yoksulluk, okul sosyal hizmeti, gönüllülük, Avrupa Birliği sürecine ilişkin çok çeşitli yazılar yer alıyor. Özellikle SHU Umut Yaşar GÖÇ'ün "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Erkeklerle Çalışma Üzerine Bir Deneme" çalışması erkeklerle yapılan az sayıda çalışma açısından da oldukça ilgi çekici.

Devlet korumasında yetişen çocuklara yönelik yeni bir çalışma olan Mentörlükle ilgili proje çalışması; önceki sayımızda ön bilgileri verilen ve Mayıs 2018'de gerçekleştirilen "Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mülteciler ve Sosyal Hizmet" kongresine ilişkin yazı; Hacettepe Üniversitesi lisans tezi özeti ve "Sanatçı/Sosyal Hizmet Uzmanı Samime SANAY" yazısı da ilgiyle okunacak bölümler olarak dergideki yerini almıştır.

Geçen sayımızda geçmiş sürece dair bilgilere yer verdiğimiz ve derneğimiz açısından her zaman önemli bir hedef olan dernek yeri alınmasına ilişkin çalışmalar nihayet mutlu sonuçla neticelendirilmiş olup Sosyal Hizmet Uzmanlarının dayanışma ve özveriye dayalı bu başarı hikayesinin finaline ilişkin son bilgiler SHUDER GMYK Üyesi Ergin BALCI tarafından dergimiz için derlenerek meslektaşlarımızla paylaşılmıştır.

Meslektaşlarımızla ilgili sosyal paylaşımlar kapsamında 2016 yılında yitirdiğimiz derneğimizin Ankara Şube eski yöneticilerinden Öğr.Gör. Hasan Hüseyin ALTINOVA'ya ilişkin hocası ve mesai arkadaşı Prof.Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ tarafından derlenen yazı da dergimizde yer almıştır.

Öğrenci Köşesinde, Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi Merve YILDIZ, “Türkiye’de Refah Rejimi Bağlamında Eşi Vefat Etmiş Bir Kadın Olmak” başlıklı makale tadında yazısını bizlerle paylaştı.

Geçen sayımızdan itibaren yer vermeye başladığımız SHUDER’in güncel konulara ilişkin görüş ve açıklamaları kapsamında bu sayımızda da; SHUDER Ankara Şube tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Hizmet Uzmanlarının Haklarının ve Yasal Düzenlemelerin Etik Açısından Sosyal Politikalara Yansıması Çalıştayı Sonuç Raporu” ile SHUDER Genel Merkezinin “1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramına İlişkin SHUDER Basın Bildirisi”; “Filistin Halkına Yapılan Katliama İlişkin SHUDER Basın Bildirisi”; “Evlat Edinme Yönergesi Düzenlemesine İlişkin SHUDER Açıklaması” ve “2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı Sonunda Okul Sosyal Hizmeti ile İlgili SHUDER Basın Açıklaması” yer almaktadır.

Dergimizde sosyal hizmet alanında faaliyet gösterenler, müracaatçılar/hizmet alanlar veya yakınlarının sosyal hizmet alanı, uygulamaları, mesleğimiz veya meslektaşlarımıza ilişkin izlenim ve paylaşımlarına da yer vermeye başlamıştık. Paydaş Paylaşımları isimli bu bölümde de tıp alanından Prof.Dr. Figen ŞAHİN DAĞLI’nın meslektaşımız Dr.Figen PASLI’nın kimliğinde mesleğimize yönelik “Bir Sosyal Hizmet Uzmanıyla Ekip Arkadaşı ve Dost Olma Süreci” başlıklı içten ve samimi yazısı sizlerin ilgisine sunulmuştur.

Ayrıca her sayıda olduğu gibi bu sayıda da SHUDER Genel Merkezi faaliyet raporuna da dergimizde yer verilmiş, 2018 yılına ilişkin nisan, mayıs ve haziran aylarını kapsayan ikinci 3 aylık faaliyet raporu da meslektaşlarımızın ve üyelerimizin bilgisine sunulmuştur.

Sevgili meslektaşlarım ve değerli okurlar.

Sizlerin de görebileceği üzere yayın kurulu olarak görev aldığımız süreçte dergimizde hem mesleki/bilimsel yazı ve makalelerin hem de mesleğimiz ve meslektaşlarımızla ilgili sosyal konuların yer aldığı zengin ve ilgi çekici bir içerik oluşturmaya ve bu anlayışı sürdürmeye çalıştık. Yaklaşık 1 yılı aşan kısa bir süre içerisinde 5 sayı yayınlayarak dergimizin eksik sayılarını tamamladık ve yılda 2 dergi yayınlatabilir hale gelmiş bulunuyoruz. Böylece 1 yılı aşkın süredir yürütmekte olduğum dergi editörlüğünde kendime biçtiğim misyonu da tamamlamış bulunmaktayım. Bu nedenle sürecin başlangıcında belirttiğim üzere editör olarak görev aldığım bu son sayıdan sonra görevi derneğimizin ve yayın kurulunun belirleyeceği yeni arkadaşımıza gönül rahatlığıyla devredecek olmanın da huzurunu yaşıyorum. İnanıyorum ki dergimiz bundan sonra da güçlenerek yoluna devam edecektir. Bu süreçte dergimizin yayına hazırlanmasında emeği geçen, dergimiz için yazı hazırlayan, gönderen, katkıda bulunan, görüş ve öneri sunan meslektaşlarımıza, yazarlarımıza, süreçte desteğini esirgemeyen SHUDER Genel Merkez Yönetim Kuruluna ve uyum içinde birlikte üretken bir dönem geçirdiğimiz çok değerli yayın kurulu üyelerimize içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tamamen meslek derneğimizin ve yayın kurulumuzun kendi imkanları ve özverili gayretleri ile yazı gönderen yazarlarımızın katkılarıyla çıkarılan dergimizin başta meslektaşlarımız ve öğrencilerimiz olmak üzere sosyal hizmete ve sosyal bilimlere ilgi duyan herkese faydalı olması dileğiyle; dergimize ilişkin görüş, öneri ve katkılarınızın devamını diliyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum. **31 Temmuz 2018**

Bülent KARAKUŞ

Editör

Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kurulu Adına

**SOSYAL HİZMET UZMANLARI SESLERİNİ DUYURUYOR:
DÜNYA SOSYAL HİZMET GÜNÜ VE SOSYAL HİZMET VE SOSYAL GELİŞİM
İÇİN GLOBAL AJANDA**

Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN¹

GİRİŞ

Tarihsel olarak sosyal hizmet her ne kadar bir “yardım” mesleği olarak ortaya çıkmış olsa da mesleğin ortaya çıktığı ilk günden bu yana insana yardım veren mesleklerden ayırt edici yönü hep olmuştur. Mesleğin odağı kimi zaman birey ve küçük grup ağırlıklı kimi zaman topluluk ve toplum ağırlıklı gibi görünse de sosyal hizmetin bütüncül bakış açısı, mesleği diğer mesleklerden hep daha farklı bir yerde tutmuştur.

Sosyal hizmet uzmanlarının ilk başlarda “yoksulluğun lanetine yanıt vermek” odağında (Paine 1990; akt: Reamer 2018:21) yaptıkları sosyal hizmet uygulamaları tarihsel süreçte yalnızca bu odakta faaliyet göstermekten daha fazlasına dönüşmüştür. Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW)’nin de belirttiği gibi bu gün dünyanın hemen her yerinde insanlar ve toplumlar görece daha iyi durumda yaşayabiliyorsa, sefaletlerin giderilmesi ve adaletsizliklerin ortadan kaldırılmasına ilişkin daha çok çaba sarf ediliyorsa bunda, sosyal hizmet uzmanlarının birey, aile ve toplumla yaptıkları çalışmaların etkisi yadsınamayacak boyuttadır.

Bugün dünyada sosyal hizmet; cinsiyet, ırk, inanç veya cinsel yönelim gözetilmeksizin tüm insanların medeni haklarının korunması, işçi hakları ve sorunları, zihinsel hastalığı ve gelişimsel engelleri veya ruh sağlığı bozukluğu olan bireyler ve bu bireylerin aileleri, yoksullar, yaşlılar, mülteciler, çocuklar, suça yönelenler ve suç mağdurları, savaş, afet gibi kriz durumlarından etkilenenler gibi pek çok farklı alanda kimileri eskiden beri var olan kimileri de değişen koşullarla ortaya çıkan sosyal sorunların önlenmesinde ve çözümünde aktif rol almakta ve çalışmaktadırlar.

Özellikle son 40 yıldır değişen teknolojik, ekonomik ve sosyal yapı tüm toplumlarda derin dönüşümlere yol açmıştır açmaya da devam etmektedir. Adına, önceleri küreselleşme şimdilerde ise post kapitalizm denilen ve özellikle bilgi teknolojilerinin; çalışma şartlarını, piyasa koşullarını, üretim biçimlerini şekillendirdiği bir zeminde, bireyin ve toplumun karşılaştığı sorunlar ve ortaya çıkan ihtiyaçlar son derece çeşitli, oldukça karmaşık anlaşılması ve çözülmesi zor bir hal almıştır. Bu süreçte sosyal hizmet mesleği de yaşanan tüm bu değişimlere ve ortaya çıkan ihtiyaçlara yanıt verebilmek için uğraşmaktadır. Her ne kadar bugün geline nokta sosyal hizmet mesleğinin savunduğu ve gerçekleştirmeye çalıştığı insanın onuru ve değerinin korunması, toplumun ve devletin bireye ilişkin sorumluluğu olduğu düşüncesi, sosyal adalet ve eşitlik, incinebilir grupların öncelikli olarak

¹ Prof. Dr. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

korunması, bireyin güçlendirilmesi, insana sunulan tüm hizmetlerin hak temelli olması gibi konularda ciddi sorunlar yaşansa da sosyal hizmet uzmanları bu alanlardaki mücadelelerinden vazgeçmemişler aksine seslerini daha güçlü duyurabilmek adına ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenme çabaları sonuç getirmiş olup bunlardan biri de Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW)'nin çalışmalarıyla ortaya konan “Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda” (The Global Agenda for Social Work and Social Development)'dir.

Bu çalışmada Dünya Sosyal Hizmet Gününün nasıl ortaya çıktığı, Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda'nın ne olduğu ve Ajanda ile Dünya Sosyal Hizmet Günü arasındaki ilişkinin ne olduğu konuları üzerinde durulacaktır.

Dünya Sosyal Hizmet Günü: Sosyal Hizmet Uzmanları Seslerini Duyuruyor

Sosyal hizmet uzmanlarının odağı yalnızca birey ve ailesi olmamıştır. Toplumun, ülkelerin hatta dünyada yaşanan tüm sorunların birbirleri ile ilişkili olduğu bu nedenle de uluslararası çalışmaların gerekli olduğu düşüncesi sosyal hizmet uzmanlarının bir araya gelme girişimlerinde bulunmalarına yol açmıştır. Bu çabaların bir sonucu olarak 1996 yılında Uluslararası Sosyal hizmet Uzmanları Birliği (IFSW) tarafından Avrupa'da, “Sosyal Hizmet Eylem Günü (Social Work Action Day-SWAD)” olarak “Sosyal Hizmet ve Sosyal Dışlanma” teması ile kutlanmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra Avrupa'da “Sosyal Hizmet Eylem Günü (Social Work Action Day-SWAD)” her yılın Kasım ayının ikinci haftası, Salı günü kutlanmaya devam etmiştir. Bu kutlamalardaki ana fikir, sosyal hizmetin toplumdaki ve sosyal dışlamayı önleme konusundaki rolüne dikkat çekmek ve katkısını vurgulamaktır.

2006 yılında ise bu kutlamaların tarihi değiştirilmiş her yılın Mart ayının üçüncü Salı gününe alınmış ve kutlamalar Avrupa ile sınırlı kalmayıp tüm dünyayı kapsayacak biçimde Dünya Sosyal Hizmet Günü olarak kutlanmaya başlamıştır. Bu günde yapılan kutlamaların temel hedefi, sosyal hizmet mesleğinin topluma ne tür katkılar yaptığına dikkat çekmek ve uluslararası düzeyde bir diyalog yaratarak sorunların çözümüne katkı vermektir. Bir başka amaç ise, sosyal hizmet uzmanlarının uluslararası alanda tanınırlığını arttırmak, yeni işbirlikleri yaratarak güçlenmektir. The Guardian'ın 20 Mart 2018 tarihli haberinde belirtildiği gibi sosyal hizmet uzmanları bireylere ve topluma yönelik çok ciddi işler yapmasına karşın pek çok kişi uzmanların tam olarak ne yaptığını kavramakta zorlanmaktadır. Bu nedenler sosyal hizmet örgütlerini, bir araya gelerek güçlerini birleştirmeye yöneltmiştir.

Aşağıdaki tabloda sosyal hizmet örgütleri tarafından geçmişten bu yana düzenlenen Avrupa'da Sosyal Hizmet Eylem Günü olarak başlayıp sonrasında Dünya Sosyal Hizmet Gününe dönüşen etkinliklerin tarihleri ve temaları yer almaktadır.

Tablo 1. Sosyal Hizmet Eylem Günü ve Dünya Sosyal Hizmet Günü'nün Yıllara Göre Temaları

Tarih	Tema
2000	Azınlıklar, Mülteciler ve Sığınmacılar
2001	Sosyal Hizmet ve Çocuklar: Katılım, Koruma ve Sağlama
2002	Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları
2003	Engellik, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet
2004	Şiddet ve Kaçakçılık: Sosyal Hizmet Uzmanları Sömürüye/İstismara Karşı
2005	Sosyal Hizmet Uzmanlarının Avrupa'daki Rollerini
2006	Bu tarihte Sosyal Hizmet Eylem Günü (Social Work Action Day-SWAD) her yılın Kasım ayından Mart ayına alındı ve Avrupa dışında da tüm dünyada Dünya Sosyal Hizmet Günü olarak kutlanmaya başlandı.
2007	Dünya Teması: "Dünyada Fark Yaratmak Avrupa Teması: "Sosyal Hizmet Uzmanları- Yoksulluğun Azaltılmasında Brokerlar"
2008	Dünya Teması: "Sosyal Hizmet- Dünyada Fark Yaratmak" Avrupa Teması: "İnsan Haklarını Gerçekleştirmede Sosyal Hizmetin Destekleyici Standartları
2009	Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişme: Ajanda
2010	Dünya Teması: "İnsan Haklarını Gerçek Kılmak: Sosyal Hizmet Ajandası" Avrupa Teması: "İnsan Hakları, Yoksulluk ve Sosyal Hizmet
2011	Dünya Teması: "Küresel Krizlere Cevap Olarak Sosyal Hizmetin Sesi: Ajandayı Birlikte Geliştirelim" Avrupa Teması: "Avrupa'da Sosyal Eylem: Sürdürülebilir Sosyal Gelişme ve Ekonomik Meydan Okumalar"
2012	Sosyal Hizmet Uygulayıcıları İçin Standartları ve Uygulayıcıların Haklarını Belirlemek
2013	Sosyal Hizmet Uzmanları Sosyal ve Ekonomik Eşitliği Sağlıyorlar
2014	Sosyal ve Ekonomik Krizler-Sosyal Hizmetin Çözümleri
2015	İnsanın Onuru ve Değerinin Yükseltilmesi

2016	Sosyal Hizmet Uzmanları Bölünmemiş Bir İnsanlık İçin Çalışıyor
2017	Toplumsal ve Çevresel Sürdürülebilirliği Geliştirmek
2018	Toplumsal ve Çevresel Sürdürülebilirliği Geliştirmek

Tabloda 'da görüldüğü gibi sosyal hizmet örgütlerinin belirlediği temalar o tarihlerde dünyanın gündeminde olan, dikkat çekilmesi, kamuoyunda farkındalık yaratılması gereken konu alanlarından oluşmuştur. Bu temaların seçilmesinin bir diğer nedeni ise sosyal hizmet uzmanlarının mesleki müdahalelerinde sıklıkla karşılaştıkları sorunların ve müracaatçı gruplarının bu alanlarda yer alıyor olmasıdır. Uzmanlar, bu temaları belirleyerek bir açıdan müracaatçıların da içinde bulunduğu duruma dikkat çekmeyi ve onların da seslerini duyurmayı hedeflemişlerdir.

Dünya Sosyal Hizmet Günü, ulusal ve uluslararası arenanın dikkatini sosyal sorunlara, bu sorunların nedenlerine ve çözüm yollarına ve sosyal hizmet mesleğine çekmiş, sosyal hizmet uzmanlarının görünürlüğünü arttırmıştır. Bu durum ise uzmanlara daha kapsamlı eylemler yapmak için harekete geçme gücü vermiştir. Geri plandaki bu gelişmeler ve başka etkenler sonucunda, 2009 yılından itibaren “Ajanda” gündeme gelmiştir. Dünyada yaşanan olumsuz ekonomik krizler, büyük göçler, çevresel felaketler tüm dünyada sorunları arttırmış, sosyal adaletsizlikleri ise derinleştirmiştir. Sosyal hizmet uzmanları bu küresel sorunlara ilişkin çözüm yolları üretebilmek adına eyleme geçmeye karar vermişler ve Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajandanın çalışmalarına başladıklarını duyurmuşlardır. 2010'da ise bu çalışmalar sonuç vermiş ve Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajandanın amaç, hedef ve eylemleri belirlenerek tüm dünyaya duyurulmuştur.

2010'dan bu yana aradan geçen sekiz yılda Ajanda'da yer alan temalar doğrultusunda kutlamalar ülkemizde de Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve üniversitelerin sosyal hizmet bölümleri tarafından yapılmaktadır. Bu anlamda ciddi bir farkındalık olduğu söylenebilir.

Sonraki bölümde Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajandanın ortaya çıkış nedeni ve sürecine ilişkin bir çerçeve verilecektir.

Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda'nın Ortaya Çıkışı: Bin Yıl Kalkınma Hedefleri

Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda'nın oluşmasına ilham veren temel süreç ise Birleşmiş Milletlerin 2000 yılında “yeni bir binyılın başlangıcında” yapılan zirvede kabul edilmiş olan “Birleşmiş Milletler Binyıl (Millennium) Bildirgesi”dir. Bu Bildirge, aralarında Türkiye'nin de olduğu 189 ülke tarafından imzalanmıştır. Bildirge'nin dayandığı tema “küreselleşmenin tüm insanlık için olumlu bir güce dönüştürülmesi” olarak ifade edilmiştir. Bunun nedeni ise 1980'li yıllarda başlayan ve 2000'lere gelindiğinde etkisini hissettiren küreselleşmenin dünyada dengesiz bir büyümeye ve sosyal

eşitsizliğe yol açtığına görülmektedir (<http://www.habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/129-bm-binyil-bildirgesi.html>).

Bildirge’de; dünyadaki herkesin onurlu bir birey olarak yaşamaları için **özgürlük**; hiç bir birey ve hiç bir ulusun, kalkınmadan yararlanma olanağından mahrum edilmemesi ve kadın ve erkeklerin hak ve fırsat eşitliğinin güvence altına alınması için **eşitlik**; küresel sorunların maliyet ve külfetinin eşitlik ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak adil bir biçimde paylaşılması ve en çok zarar görenlerin korunması için **dayanışma**; farklı inanç ve kültürlerin bir arada yaşayabilmesi için **hoşgörü**; doğal zenginliklerin ve doğanın korunması ve sürdürülebilirlik için **doğaya saygı**; dünya ölçeğinde ekonomik ve sosyal kalkınmanın ve barış ve güvenliğe yönelik tehditlerin yönetim sorumluluğunu paylaşmak için de **ortak sorumluluk** ilkelerinin temel ve vazgeçilmez ilkeler olarak kabul edilmesine karar verilmiştir (http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf).

Bu temel kabuller doğrultusunda Bildirgeyi imzalayan ülkeler aşağıda yer alan hedeflere 2015 yılına kadar ulaşmayı taahhüt etmişlerdir. Her bir hedef için sayısal ölçütler (günde 1 Dolar’ın altında geliri olan insanların sayısının yarıya indirilmesi; 1990 ve 2015 yılları arasında 5 yaşın altındaki çocuk ölümlerinin üçte iki oranında azaltılması gibi) konulmuştur.

Hedef 1: Aşırı Yoksulluk ve Açlığı Ortadan Kaldırmak

Hedef 2: Herkes için Temel Eğitim Sağlamak

Hedef 3: Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirmek

Hedef 4: Çocuk Ölümünü Azaltmak

Hedef 5: Anne Sağlığını İyileştirmek

Hedef 6: HIV/AIDS, Sıtma ve Diğer Salgın Hastalıklarla Mücadele Etmek

Hedef 7: Çevresel Sürdürülebilirliği Sağlamak

Hedef 8: Kalkınma İçin Küresel Ortaklıklar Geliştirmek

Bin Yıl Kalkınma hedefleri küreselleşmenin yarattığı sorunlara ve sosyal adaletsizliğe ilişkin verilen kuvvetli bir tepki olarak yorumlanabilir. UNDP tarafından ifade edildiğine göre Bin Yıl Kalkınma Hedefleri “15 yıl boyunca, yoksulluğun azaltılması, suya ve sıhhi koşullara erişim, çocuk ölümlerinin azaltılması ve anne sağlığında büyük ilerleme sağlanması gibi önemli alanlarda ilerlemenin itici gücü olmuştur. BKH’ler ayrıca, ücretsiz ilköğretim için küresel bir hareketin başlamasını sağlamış, ülkelerin gelecek nesillere yatırım yapması için esin kaynağı olmuştur. Her şeyden önemlisi, Binyıl Kalkınma Hedefleri, HIV/AIDS’in yanı sıra sıtma ve verem gibi diğer tedavi edilebilir hastalıklarla mücadelede büyük ilerleme kaydetmiştir.”

2012 yılında Rio de Janeiro’da toplanan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) yeni bir bakış açısı yaratmıştır ve Bin Yıl Kalkınma Hedefleri 2012 yılında yapılan Konferanstan sonra “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” olarak yeniden ele alınmış ve 2015 yılından itibaren BM tarafından uygulamaya konulmuştur. Bu hedefler “dünyayı daha sürdürülebilir bir

yörüngeye oturtmak için acil çağrı” olarak nitelendirilmektedir (<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/background.html>).

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

1. Yoksulluğun tüm dünyada sona erdirilmesi
2. Açlığın tüm dünyada sona erdirilmesi
3. Herkes için her yaşta sağlıklı ve müreffeh bir yaşam sağlanması
4. Kapsayıcı ve eşitlikçi eğitimin sağlanması ve yaşam boyu öğrenme imkânının herkes için teşvik edilmesi
5. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlendirilmesi
6. Su ve sanitasyona erişimin sağlanması ve sürdürülebilir su yönetimi
7. Düşük maliyetli, güvenli, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması
8. Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyüme, tam ve üretken istihdam ve insana yakışır çalışmanın herkes için sağlanması
9. Sağlam bir altyapının inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşme ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi
10. Ülkeler arası ve ülke içi eşitsizliklerin azaltılması
11. Şehirlerin kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir yapılandırılması
12. Sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerinin yaygınlaştırılması
13. İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi

14. Okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması
15. Kara ekosistemlerinin korunması, sürdürülebilir orman yönetimi, çölleşmeyle mücadele ile arazi bozulumu ve biyolojik çeşitlilik kaybının engellenmesi
16. Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı bir toplumun teşvik edilmesi, herkes için adalet, kurumların her seviyede etkili ve hesap verebilir hale getirilmesi
17. Küresel işbirliklerinin uygulanması ve canlandırılması için gerekli araçların güçlendirilmesi

Bu 17 Hedef, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin başarılarının üzerine inşa edilmiştir. Ancak Binyıl Kalkınma Hedeflerine ek olarak “iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, yenilikçilik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet” gibi yeni alanları da içermektedir. Bu hedeflerin tümü birbirleri ile ilişkili olarak düşünülmüştür. Bir hedefteki başarı diğerinde de başarıyı getirecektir. Örneğin; “iklim değişikliği tehdidine karşı önlem alınması, kısıtlı doğal kaynakların nasıl yönetileceğini etkiler; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması veya genel sağlığın iyileştirilmesi yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yardım eder” (<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/background.html>). Bu hedeflere 2030 yılına kadar ulaşılması planlanmıştır.

Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda

*“Birlikte gündemi oluşturuyoruz
Birlikte zorluklara karşı koyuyoruz
Birlikte geliştireceğiz”*

Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) “Global Ajanda” nın amacını şu şekilde ifade etmektedir; “Gelişmekte olan dünyanın pek çok bölgesinde ortaya çıkan küresel finansal kriz ve ciddi gıda sıkıntısı nedeniyle zor zamanlarda yaşıyoruz. Çevresel değişikliklerin insanların bir kısmındaki günlük ve gelecekteki yaşamlarını nasıl etkilediğini deneyimlediğimizden sürdürülebilirlikle ilgili endişelerimiz daha da artıyor. Bununla başa çıkmanın yeni yollarını bulmamız gerekiyor. Sosyal hizmet uzmanları olarak, toplumların, toplumun en savunmasız üyelerinin bu duruma odaklanmasını sağlamasının çok önemli olduğuna inanıyoruz. Kaynakların herkes için mevcut olduğundan emin olmak için dayanışma içinde hareket etmeliyiz. Bu çalışmaların sonucunda hem gündemdeki sorunlara işaret eden hem de kanıta dayalı uygulamaların güçlendirilmesini amaçlayan “Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda” (*The Global Agenda for Social Work and Social Development*) oluşturulmuştur.” (<https://www.ifsw.org/social-work-action/the-global-agenda/>).

Görüldüğü gibi sosyal hizmet uzmanları dünyada yaşanmakta olan krizlerin dünyanın bir bölümü için (ki bu bölüm daha çok sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı grubunu oluşturmaktadır) ciddi sorunlar yarattığını ve bu sorunlarla ilişkili olarak da birlikte hareket etmenin hayati olduğunu işaret

etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında Ajanda'nın sosyal hizmet uzmanlarının sorunların çözümüne ilişkin birlikte hareket etme kararlılığını gösteren bir belge, bir yol haritası olduğu söylenebilir.

Ajanda, 2004 yılında birbirini izleyen bir dizi gelişme sonucunda ortaya çıkmıştır. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW) sosyal hizmet uzmanlarının dünya çapında kendilerine ve mesleklerine ilişkin bir moral ve güven kaybı yaşadığını bunu gidermek için ise Federasyonun daha net profesyonel liderlik yapması gerektiğini ifade etmişti. Bu süreçte Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) de küresel nüfuzunu arttırmak için stratejiler araştırıyordu ve Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW), sosyal hizmet alanında yapılan konferansların etkisini arttırmayı hedefliyordu. Aynı süreçte, dünyadaki ekonomik ve sosyal politikadaki eğilimler, ülkeler ve ülkedeki gruplar (özellikle de daha incinebilir olanlar için) eşitsizliği önemli ölçüde arttırmıştı. Bu durum ise sosyal hizmet uzmanlarını yeni gerçeklere uygun yeni stratejiler üretmesi için zorladı. Tüm bu arka plan, üç örgütün bir araya gelerek 2010 yılında Hong Kong'da yapılacak Sosyal Hizmet Dünya Konferansı için bir temel oluşturdu ve Konferans'ın gündemi bu şekilde belirlenmiş oldu. Konferansa, 3.000 sosyal hizmet uzmanı, eğitimci ve politika yapıcı katılmıştı. Katılımcılar yeni küresel ekonomik krizin ve sosyal gerçekliğin son derece açık ve net olduğunu buna karşın eylem ihtiyacının ise acil olduğunu ifade ettiler (Truell ve Jones, 2017:2-3).

Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda yeni küresel sorunların çözümü için aşağıda yer alan alanlarda eylemlerin yapılmasını taahhüt ediyordu.

1. İnsan haklarının tüm dünyada (azınlıklar da dahil olmak üzere) erişilir olması
2. Sorumsuz piyasa tarafından yönlendirilen adaletsiz ve zayıf şekilde düzenlenmiş ekonomik sistemler, çalışma koşulları konusunda uluslararası standartlara uyulmaması sonucunu doğurmuştur. Bu durum ise kurumsal sosyal sorumluluk eksikliği yaratmış ve sağlığa, esenliğe zarar vermiş, halklar ve topluluklar açısından yoksulluğa ve eşitsizliğe neden olmuştur
3. Kültürel çeşitlilik ve entelektüel, duygusal, ahlaki ve manevi açılardan kendini ifade etme hakkı konusunda önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Ancak artık bu haklar küreselleşmenin, insanları standardize eden ve marjinalleştiren yönleri nedeniyle tehlike altındadır. Özellikle yerli halklar daha çok tehdit altındadır
4. İnsanlar topluluklarda yaşar ve destekleyici ilişkiler bağlamında gelişir ancak topluluklardaki bu destekleyici ilişkiler egemen ekonomik, politik ve sosyal güçler tarafından aşındırılmaktadır
5. İnsan sağlığı ve refahı, iklim değişikliği, çevre kirliliği, savaş, doğal afetler gibi nedenlerle tehdit altındadır. Bu tehditler, eşitsizlik yaratmakta ve yaşamı sürdürülemez hale getirmektedir.

Ajandada önemli eylem alanları olarak belirtilen bu sorunların ortadan kaldırılması için yerelden başlayarak ulusal, bölgesel ağlar kurmak ve BM ve diğer uluslararası örgütlerle ortaklıklar geliştirmek planlanmıştır. Aynı zamanda hedeflenen gelişmelerin izlenmesi için Afrika, Asya-Pasifik, Avrupa, Latin Amerika-Karayipler ve Kuzey Amerika olmak üzere beş bölgede Küresel Gözlemeleri kurulmuştur. Bu Gözlemeleri 2014 yılından itibaren her iki yılda bir ilerleme raporları yayınlamıştır. Bu raporlardan sonuncusunun, Temmuz 2018’de İrlanda Dublin’de yapılan “Sosyal Hizmet, Eğitim ve Sosyal Kalkınma: Çevresel ve Toplumsal Sürdürülebilirlik | Gelişen Toplumlarda İnsan Çözümleri (Social Work, Education and Social Development: Environmental and Community Sustainability | Human Solutions in Evolving Societies)” temalı Kongre’de yayınlandığı duyurulmuştur. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW) tarafından 2020’de Kanada’nın Calgary kentinde yapılacak olan Dünya Sosyal Hizmet Konferansı temasının ise “ Global Ajanda: Sonraki On Yıllar (The Global Social Work Agenda: The Next Ten Years)” olacağı yine Dublin’de ilan edilmiştir.

Ajanda kapsamında yayınlanan raporlar, Ajanda’nın belirlenen alanlarında pek çok bağlantı kurulduğunu ve küresel eylem gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu açıdan Ajanda’nın amaçlarına ulaşmada etkili olduğu ifade edilmiştir (Global Agenda for Social Work and Social Development: First report 2014: 13).

Sonuç

Sosyal hizmet mesleğinin doğasında var olan sistemler arası düşünme, analiz etme ve bağ kurma, ona bireyle toplum, toplumla uluslararası arena arasında hareket etme kabiliyeti veren eşsiz bir durumdur. Meslek ilk ortaya çıktığı günden bugüne kadar birey ve toplum sorunlarına odaklanmış iki sistem arasındaki derin bağları görmüş ve bu sistemler arasındaki etkileşimleri dikkate almıştır. Bu duruma ek olarak, mesleğin değerlerinde var olan insan hakları, insanın onuru ve değeri, herkes için eşitlik ve sosyal adaletin sağlanması gibi yerel olduğu kadar evrensel olan kapsayıcı değerler, mesleğin tüm dünyada önemli işlevler yerine getirmesine yol açmıştır.

Her ne kadar dünyada sosyal hizmet mesleğinin ne olduğu ve ne yaptığı tam olarak anlaşılması güç olsa da dünya bu gün sosyal hizmet mesleği uygulamaları sayesinde daha iyi bir yerdedir.

Sosyal hizmet uzmanları yaptıkları işe ilişkin kamuoyu yaratmak, farkındalıkları arttırmak, çalıştıkları müracaatçı gruplarının seslerini duyurmak için örgütlenmenin önemli olduğunu düşünmüşlerdir. Bunun iki somut sonucu olmuştur. İlki Dünya Sosyal Hizmet Günü’nün oluşturulması ve tüm dünyada kutlanmaya başlamasıdır. İkincisi ise Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda’nın oluşturulmuş olmasıdır.

Dünyada özellikle 2000’li yıllardan beri yaşanan dönüşümler ve küreselleşmenin etkileri tüm dünya halkları için ciddi sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu sorunları çözmek için uluslararası çabalar bulunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları da bu çabalara kayıtsız kalamamış ve mesleklerini

uygularken karşılaştıkları sorunların ardını ve sorunların büyük resimle olan bağına görmüşler, bu sorunların çözümünün bireysel hatta yalnızca bölge veya ülke düzeyinde olamayacağını fark etmişlerdir. İşte bu anlayışın sonucunda oluşan Sosyal Hizmet ve Sosyal Gelişim İçin Global Ajanda 2012 yılında, BM Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ve sonrasında oluşturulan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne uyumlu olarak ortaya konmuştur.

Ajanda, sosyal hizmet uzmanlarına uğraştıkları sorunların nedenlerine ilişkin bir kavrayış ve bakış açısı sunmuş, yerel, bölgesel ve uluslararası alanda yeni ağlar, işbirlikleri ve ortaklıklar kurmaları için uzmanlara fırsatlar yaratmış ve böylelikle sosyal hizmet uzmanlarının güçlenmesine katkı sağlamıştır.

Kaynaklar

Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi (tarihsiz) www.unikankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf Erişim tarihi: 13 Temmuz 2018.

National Association of Social Workers (tarihsiz). Social Work History <https://www.socialworkers.org/News/Facts/Social-Work-History> Erişim tarihi: 11 Temmuz 2018.

Global Agenda for Social Work and Social Development (2014). "Global Agenda for Social Work and Social Development: First report – promoting social and economic equalities", *International Social Work* 57 (4): 3-16.

HABİTAT İnsan Yerleşimleri, Çevre, Eğitim Ve Sağlık Derneği (tarihsiz). "BM Binyıl Bildirgesi" <http://www.habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/129-bm-binyil-bildirgesi.html> Erişim tarihi: 13 Temmuz 2018.

Reamer, F. G. (2018). *Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri*. Çev. Editörü: Hakan Acar. Nika Yayınevi: Ankara.

The Guradian (2018). "Six reasons to celebrate World Social Work Day" <https://www.theguardian.com/social-care-network/2018/mar/20/six-reasons-to-celebrate-world-social-work-day> Erişim tarihi: 13 Temmuz 2018.

Truell, R., Jones, D. N. (2017). "Global Agenda for Social Work and Social Development". Encyclopedia of Social Work. <http://socialwork.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-1158?print=pdf> Erişim tarihi: 14 Temmuz 2018.

UNDP (tarihsiz). "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>. Erişim tarihi: 11 Temmuz 2018.

ULUSLARARASI ALANDA SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN GÜNDEMİ ÜZERİNE İKİ ÖRNEK: KÜRESEL GÜNDEM VE “BÜYÜK ZORLUKLAR” İNİSİYATİFİ

Doç.Dr. Gonca POLAT¹

Arş.Gör.Cihan ASLAN¹

Giriş

Küreselleşmenin siyasi, ekonomik ve gündelik alanda hissedilen etkilerinden sonra, mesleki alanımızdaki pek çok sonucunu, bizler sosyal hizmet uzmanları olarak bizzat deneyimliyoruz. İletişimin kolaylaşması, sınırlar arası alışverişlerin her anlamda artması, birey ve grupların hareketliliğinin artışı gibi etkenler, sosyal sorunların ve çözümlerin uluslararası boyutuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları olarak bizler, sosyal sorunların küresel sebeplerini fark edip, sorunları çözmeye yönelik çabaların, yine küresel bir işbirliği gerektirdiğini gün be gün daha fazla hissetmekteyiz.

Kanımızca sosyal hizmet mesleğinin küresel tanımının yapılması girişimi, küreselleşmeye yönelik verilen en önemli yanıtlardan biri olmuştur. Bu şekilde hem sosyal hizmet uzmanları için hem de ülkeler için mesleğin evrensel değer ve nosyonlarının hatırlatılması söz konusu olmuştur.

Yerel bağlamdan daha geniş bir çerçevede, uluslararası alanda sosyal hizmet meslek derneklerinin ve profesyonellerin gündemlerine ve mücadele alanlarına bakıldığında, benzer tehditlerin, benzer sorunların -yaygınlığı ve görünümü farklı olsa da- ve bu benzer sosyal sorunlara karşı olası müdahalelerin tartışıldığı görülecektir. Meslek örgütleri, mesleğin odağını ve meslek elemanlarının dikkatini, yaygınlığı artan, öncelik arz eden kimi sorunlara çekmektedir. Sosyal hizmet alanında iki önemli meslek örgütünün, Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Amerikan Sosyal Hizmet ve Sosyal Refah Akademisi (AASWSW)’nin bu kapsamda birbirinden bağımsız ancak bir yönüyle de paralel içerikle geliştirdikleri “mesleki gündemler” bulunmaktadır. Bu yazı, her iki örgütün sosyal hizmet mesleği için öncelikli olarak gördükleri sorun alanlarını kısaca gözden geçirmek amacıyla kaleme alınmıştır.

IFSW ve “Küresel Gündem”

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) dünya üzerinde 126 ülkeden üyenin oluşturduğu sosyal hizmet uzmanlarını temsil eden bir meslek örgütüdür. Federasyon; Afrika, Avrupa, Asya-Pasifik, Latin Amerika ve Kuzey Amerika olmak üzere beş bölgesel yapıdan oluşmaktadır. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu Kuzey Amerika; Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW)(ABD) ile Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin (CASW) bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu; en iyi uygulama

¹ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

modelleri ve uluslararası işbirliğinin kolaylaştırılması yoluyla sosyal adalet, insan hakları ve sosyal gelişim için çaba gösteren küresel bir kuruluştur (www.ifsw.org).

Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW), sosyal hizmet teorisi ve pratiğinde kaliteli eğitim, öğretim ve araştırmayı; sosyal hizmetlerin yönetimi ve sosyal politikaların oluşturulmasında kaliteyi teşvik eden, sosyal hizmet alanında uluslararası bir okul ve eğitimciler topluluğudur (www.iassw-aiets.org).

Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW), sosyal refahı, sosyal kalkınmayı ve sosyal adaleti teşvik etme programlarına aktif olarak katılan on binlerce örgütü temsil eden küresel bir sivil toplum kuruluşudur (www.icsw.org).

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW), Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW) bir araya gelerek ortak tutum ve amaçları doğrultusunda Küresel Gündem'i hazırlamışlardır. Küresel Gündem, sosyal hizmet pratiğini, sosyal hizmet eğitimi ve sosyal kalkınmayı temsil eden üç uluslararası kuruluşun üstlendiği üç yıllık bir işbirlikçi inisiyatifin ürünüdür. Bu üç örgüt; küresel, ulusal ve yerel topluluklar için eşitsiz ve olumsuz sonuçlara yol açan, geçmiş ve şimdiki politik, ekonomik, kültürel ve sosyal düzenlerin değişmesi, sosyal adalet ve insan haklarının evrensel olarak uygulanması için sosyal inisiyatiflerin ve toplumsal hareketlerin zenginliğine dayanarak birlikte çalışmanın sorunların çözümünde rol oynayacağına inanmaktadırlar. Bu doğrultuda Küresel Gündem'i hazırlayan irade baskı ve eşitsizliğin temel nedenlerini pozitif olarak ele alan yapıları ve sistemleri desteklemeyi, etkilemeyi ve etkinleştirmeyi amaç edinmiştir. Söz konusu amaçları gerçekleştirmek ve gelecek nesillere daha sosyal ve adil bir dünya bırakmak için; hizmetleri kullanan, hedefleri ve beklentileri bu irade ile ortak olan insanlarla birlikte ve yürekten çalışma Küresel Gündem ile taahhüt edilmektedir. Bu doğrultuda gelecekteki çalışmaları aşağıdaki alanlara odaklamayı kararlaştırmışlardır;

- Sosyal ve ekonomik eşitlikleri desteklemek,
- İnsan onurunu ve değerini yüceltmek,
- Çevresel sürdürülebilirlik için çalışmak,
- İnsan ilişkilerinin önemini tanınmasını güçlendirmek.

Amerika Birleşik Devletleri ve “Sosyal Hizmette Büyük Zorluklar” İnisiyatifi

“Büyük Zorluk” (Grand Challenge) kavramı ilk olarak Alman Matematikçi David Hilbert tarafından, geçtiğimiz yüzyıl başlarında kullanılmıştır. 1900 yılında gerçekleştirdiği bir sunumda, Hilbert tüm yüzyıl boyunca matematikçilerin üzerinde çalışması gereken çözümlenememiş 23 “matematik sorusu”nu ortaya koymuştur (Singer & Brook, 2001, akt. AASWSW, 2013).

Yaklaşık 100 yıl sonra Amerikan Ulusal Mühendislik Akademisi, mühendislik alanında 21.yy'ın “Büyük Zorlukları”nı listelemiştir (AASWSW, 2013). Bu hareket giderek diğer disiplinlere de yayılmış ve sosyal bilimler alanına da sıçramıştır.

Büyük Zorluklar kavramı farklı kuruluşlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır ancak genel olarak “Büyük Zorluklar” kavramının karşılığı;

- Sınırlandırılmış sayıda (genellikle 12-17 madde arası) yüksek düzeyde amaç ve istek
- Önemli sosyal sonuçlara yol açan, geniş çaplı sorunlar
- Bilimin, teknolojinin ve bilginin ele alması gereken ancak çözümleri çok net olmayan sorunlar olarak ifade edilmektedir (AASWSW, 2013)

Var olan sosyal sorunların gözden geçirilmesinin ve “büyük zorluklar”ın tanımlanmasının, alanda önemli yararlar sağlayacağı öngörülmektedir. Öğrencilerin ve akademisyenlerin dikkatinin, önemli, çözüm öncelikli amaçlara çekilmesi; akademisyen, uygulamacı ve diğer aktörlerin bir arada çalışarak sorunların üstesinden gelme kapasitelerinin geliştirilmesi; disiplinler arası, işbirlikli çalışmanın sağlanması; kamuoyunun ilgi ve desteğinin alınması gibi yararlar ilk akla gelenlerdir (AASWSW, 2013).

Bu açıdan bakıldığında, 21.yy'da sosyal hizmet disiplini açısından “Büyük Zorluklar”ın tanımlanması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve daha adil bir dünya için sosyal hizmet uzmanlarının gösterecekleri kolektif çabalar için bir adres sunmaktadır. “Sosyal Hizmette Büyük Zorluklar” hareketi insanın iyilik hali ve sosyal çevre ile ilgili temel alanları içermektedir. Bunlar arasında, kimlik ve tanınma, sevgi ve bakım, beslenme, barınma, aile, sosyal korunma, halk sağlığı, tıbbi bakım, eğitim, yaşam deneyimi fırsatları, bilgi, istihdam, ekonomik kaynaklar, finansal hizmetler, güvenlik ve adalet sistemleri, topluma anlamlı katılım ve kişisel doyum gibi alanlar yer almaktadır (AASWSW, 2013).

Bu motivasyonla, Amerikan Sosyal Hizmet ve Sosyal Refah Akademisi (American Academy of Social Work and Social Welfare) sorumluluk üstlenerek, Amerika için sosyal hizmet alanındaki “Büyük Zorluklar”ın tanımlanması girişimini başlatmıştır. Bu kapsamda bilim insanları, eğitimciler, politika uzmanları ve program liderlerinden oluşan gönüllü komite çalışmalarına başlamıştır. Belirlenen her bir sorun alanı için oluşturulan komiteler, çalışmalarını sürdürerek, ilgili sorunlar ile ilgili ayrı raporlar yayınlamışlardır.

Temel olarak, “Büyük Zorluklar” 3 alanı içermektedir; **bireyin ve ailenin iyilik hali; daha güçlü bir sosyal doku; adil toplum**. Bu başlıklar altında yer alan öncelik alanlar kısaca şöyledir (Grand Challenges for Social Work Web Sitesi):

1. **Bireyin ve ailenin iyilik hali:**

- Tüm gençlik için sağlıklı gelişimi garanti etmek
- Sağlıkta uçurumu azaltmak

- Aile içi şiddeti durdurmak
- Uzun ve üretken yaşamı geliştirmek.

2. **Daha güçlü sosyal doku:**

- Sosyal izolasyonu ortadan kaldırmak
- Evsizliği sonlandırmak
- Değişen çevreye yönelik sosyal tepki oluşturmak
- Teknolojiyi sosyal fayda için kullanmak

3. **Adil toplum:**

- Kitlese tutukluluk halinin azaltılması, toplum içinde rehabilitasyon
- Herkes için ekonomik kapasitenin geliştirilmesi
- Ekonomik eşitsizliğin azaltılması
- Eşit fırsat ve adalete ulaşım

Listede yer alan her madde ile ilgili, komiteler çalışma raporlarını iletmektedirler (Daha fazla bilgi için: bkz. <http://aaswsw.org/grand-challenges-initiative/>).

Sonuç Yerine

Biri bölgesel, biri uluslararası olmak üzere sosyal hizmetin geniş gündem maddeleri oluşturmak motivasyonu ile gerçekleştirdiği iki çalışma bu yazımızda iletilmektedir.

Küresel/bölgesel gündemlerin oluşturulması şüphesiz, kaynakların ve insan gücünün etkili kullanımı açısından önemlidir. Ancak en önemlisi, sosyal hizmet camiasının, üzerinde uzlaştığı, sorun olarak tanımladığı konularda niyet belirtmesi, amaç ve yöntem üzerinde tartışmasıdır.

Bu kapsamda, ülkemiz açısından bu tür bir çalışmanın yapılması için uygun zaman ve gerekli koşullar olduğunu düşünüyoruz. Sosyal politikalarda bir dönüşümün yaşandığı, kuruluşlarda hızlı bir yeniden yapılanma ile karşı karşıya olduğumuz şu günlerde, sosyal hizmet uzmanları, politika yapıcılar ve akademisyenler ortak gündemlere mi sahip? Ulaşmak istediğimiz hedefler ortak mı? Buna ilişkin kullanılması gereken yöntemler konusunda hemfikir miyiz? Uluslararası gündemin farkında olarak, yerel gündemimizi oluşturmak için bir adım atmayı, mesleki bir önceliğimiz olarak görüyoruz.

Kaynaklar

1. AASWSW. (2013). Grand challenges executive committee. New directions for social work in the 21st century. Journal of the Society for Social Work and Research, 4, 165–170.
2. Global Agenda 2012, <http://cdn.ifsw.org/assets/globalagenda2012.pdf>
3. Grand Challenges for Social Work Web Sitesi <http://aaswsw.org/grand-challenges-initiative/>
4. International Association of Schools of Social Work (IASSW), www.iassw-aiets.org
5. International Council on Social Welfare (ICSW), www.icsw.org
6. International Federation of Social Workers (IFSW), www.ifsw.org

AVRUPA SOSYAL ŞARTI ve SOSYAL HİZMETLERDEN YARARLANMA HAKKINI ENGELLEMEK

Nihat TARIMERİ¹

GİRİŞ ve DURUM

1.Günümüzde özellikle çocukların istismarı başta olmak üzere çocuklara yönelik saldırı ve tehditler bilindiği gibi artık toplumumuz bakımından önemli bir gerçektir. Bu gerçek, toplumumuzda yoğun bir şekilde gündem oluştururken, kadına şiddet ve kadın cinayetleri gibi ev içi şiddet konusu da yoğunluk kazanmaktadır. Suriye' den göç edenler; çocuk ve gençlik suçluluğu veya madde bağımlılığı gibi çeşitli diğer sorunlar buz dağının diğer önemli yansımalarıdır. Ayrıca çeşitli yoksunluklar ve sosyal adalet ile gelir dağılımına dayalı yoksulluk da yaşanan sorunların önemli bir kaynağını oluşturmaktadır.

Yansıyan ve/veya yansıyabilen bu sorunlar hem bireysel hem de toplumsal açıdan ele alınırken "sosyal hizmetler" başlığı altında başta Aile ve Sosyal Politikalar, Adalet, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları tarafından yürütülen çeşitli kamusal hizmetler de dolayısı ile Çocukların korunması dahil engelliler, yaşlılık gibi çeşitli alanlara yönelik belli bir hizmetin verilmesi çeşitli şekilde de ön plana çıkarken bazı önemli sorunlarda bir çaresizlik ve bir yetkinlik eksikliği de yansıyabilmektedir.

Yaşanılan bu sorun/lar en azından kendimizi kandırmayabileceğimiz bir noktayı da aşmış bulunmaktadır.

2.Yaşanılan bu sorunlar ve akademik ve teknik açıdan geline nokta hem toplum hem de kamusal açıdan sosyal hizmetlerin önemini aslında daha da arttırmaktadır. Özellikle sosyal hizmetlerin bilimsel içeriği bu önemi artırırken 2004 yılında Avrupa Birliği ile birlikte uluslararası sözleşmeler dahil bu yöndeki hukuksal düzenlemeler bu önemi daha da artırmaktadır. Hukuk dahil teolojiye dayalı kurumsal bir yapı olan hayırseverliğin özellikle dünyevileşmesi ile kamusal bir hizmet olan **sosyal hizmetlerin** bilim ve hukuk açısından ve de uygulayıcılar için uygunluğun aranması artık önemli bir neden olmalıdır. Özellikle hak sahiplerine yönelik mağduriyetler yurttaşlar için aranılması gereken böyle bir uygunluk özellikle söz konusu olurken yoğun sorunlar ve kamu hizmetindeki çeşitli çaresizlikler, özgünlükler sosyal hizmetlerin kamusal açıdan ele alınmasını da gerektirmektedir. Türkiye'yi dünyanın merkezi kabul etmek yetmediği gibi aksine dünyanın bir parçası olması diğer sistemleri, modelleri bilmek bir bilim açısından ele almayı, değerlendirmeyi ve sorgulamayı gerektirmektedir.(1) Bu ele alış tarzı sosyal hizmetler dünyasında yer alan bilim insanları ve çalışanları

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Zürih Gençlik Savcılığı (eski) Sosyal Hizmet Uzmanı, ntarimeri@gmail.com

için öncelik kazanırken savunuculuk, taraf olma ve temsilcilik boyutu ayrı bir görev ve sorumluluğu da yüklemektedir.

Başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı olmak üzere bu uygulamaların ve yaklaşımların değerlendirilmesi ve sorgulanmasını da artık zorunlu olmaktadır. Özellikle ve öncelikle sosyal bir "iyilik" hali ve sosyal koruma bağlamında verilen bu hizmetlere yönelik çeşitli düzenlemeler de bu açıdan ele almayı zorunlu kılmaktadır. Türk Dil Kurumu'nda görüldüğü gibi "**iyilik**" karşılığı olarak *iyi olma hali ve/veya karşılık beklenilmeden yapılan yardım, hayır, lütuf, kerem, ihsan, inayet ile sağlığı yerinde olma durumu, esenlikten* bahsedilmektedir. Dolayısı ile kamusal dahil söz konusu olan sosyal hizmetler için aranan bir **iyilik hali** refahtan önce gelen bir anlama sahiptir. İster zengin ister fakir olsun yoksunluk bu önceliği bir hak olarak ele almayı gerektirmektedir. Bu **iyilik hali** ve **durumu** hem kişiler hem de kurumlar için geçerlidir.

3. Anayasada söz konusu olan sosyal devlet niteliği ve sosyal sisteme yönelik sosyal hizmetler dahil "sosyal devlet" ve "sosyal eşitçilik" ele alındığında günümüzde yapısal dahil uygulamaların bir çöküntü içinde olduğu gözlenmektedir. Kısaca ve bilindiği gibi kadın, çocuk, engelli, yaşlılar için sosyal hizmet(ler) ile ilgili uygulamalar 1993 de kadın ve çocuklardan sorumlu Devlet Bakanlığınca yürütülmüştür. Başbakanlığa bağlı kurumlar arasında 24.5.1983 tarihli 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu da dahildir. Aynı zamanda sosyal hizmet(ler) için önemli bir dönemdir. 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin(KHK) ile de bir bakanlık yapılanması öngörülmüştür. Sosyal yardım dahil özellikle sosyal hizmetlerden yararlanmaya yönelik bu Bakanlığın web sayfasında ise görüleceği gibi üç düzenleme ön plana çıkmaktadır.

* 3.6.2011 tarihli " 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK(not: değişen veya iptal edilen maddeler ilgili sayfanın sonunda yer almaktadır)lar ise " ;

* 2 Kasım 2011 tarihli RG/28103(mükerrer)" 662 sayılı Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ve

* 19.Şubat 2014 tarihli RG/28918 sayılı "6518 Sayılı ASPB Teşkilat ve Görevleri KKK ile bazı KHK ile Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" yer almaktadır.

Görüleceği gibi 633 ve 662 sayılı KHK ile 27.5.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" da yer alan "Çocuk Esirgeme Kurumu" nun iptali ile birlikte yine 6518 sayılı Kanunu ile bazı yeni düzenlemeler öne çıkmaktadır. İki KHK ve 6518 sayılı kanun

bağlamında sosyal yardım dahil yönetmeliklerin de 633 sayılı KHK dayanak olduğu yönetmeliklere de yansıtılmıştır.

4."Aile"nin yanı sıra sosyal gibi önemli bir alana yönelik bir uygulama yerine hukuk, sağlık, eğitim gibi uygulamalarını birlikte içeren politika geliştirmeyi öne çıkaran bir uygulama "Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı/ASPB" başlığı altında bir görev, yetki ve teşkilat/yapılanma da böylece öngörülmüştür. "Politika" kelimesinin siyasa ve siyaset ile eş anlamlı olan bir kelime olarak kabul edilen ve herhangi bir amaca ulaşmak için kullanılan yöntem, devlet işlerini düzenleyip yürütmek için izlenen yol gibi anlamlara gelmesi uygulayıcı özellik ile de bir çelişkiyi de ortaya çıkarmaktadır. (KAYNAK?) Soğuk savaş döneminin bir kalıntısı olan Bulgaristan dışında benzer olmayan bir bakanlık, görev ve uygulama söz konusu olurken 633 ve 662 sayılı KHK ile halen yürütülen bu yetkinin kaynağı ise bilindiği gibi Anayasanın 91inci maddesidir. TBMM tarafından kanunların Anayasaya dayalı olarak düzenlemesi konusundaki yetkisine ek olarak **Bakanlar Kurulunca kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisini** de mümkün kılmıştır. Bu yetki ise ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere olup Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenmediği de açıkça hükmedilmiştir.

Kaynağını TBMM ve Anayasa açısından alan böyle bir yetki ile 633 ve 662 sayılı KHK ler tasarı şeklinde Başbakanlıkça TBMM'ne sevk edilmiştir. Başkanlığa geliş tarihi (08.06.2011) dir. Bu ayrı tasarılar 24/1.Dönem "Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu"na 15.7.2011 tarihinde sevk edilmiştir. 26/1 Dönem açısından 4.2.2015 tarihleri açısından yenilenen bu tasarılarından birincisi olan taslağın taksim ve esas numarası **1/264**'dir. 24.dönemde sevk edilen bu tasarının da özeti "**633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmektedir.** " şeklindedir. Görüleceği gibi yapılan işlemler ise "komisyonda" şeklinde yansımakta olup tasarının son durumunda ise "**KOMİSYONDA**" olduğu bilgisi de yer almaktadır.

İkinci tasarı ise 662 sayılı KHK ile ilgilidir. 26/1 Dönem açısından (**1/292**) esas numarası ve Başkanlık giriş tarihi 02.11.2011'dir. 24/2 Dönemde (1/519) esas sayılı tasarının başlığı " *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname* " dır. Esas komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu olup giriş tarihi 22.11.2011'dir. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Çevre; Dışişleri; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Tarım, Orman ve Köyışleri gibi tali komisyonlara giriş tarihleri 22.11.2011'dir. 26.1 Dönemde ki komisyonlara giriş tarihleri ise

4.12.2015 olup yapılan işlemlerin komisyonda olduğu bilgisinin de yer alması nedeniyle tasarının son durumun "**KOMİSYONDA**" olduğu bilgisi de yer almaktadır.

TBMM'ne sevk edilmiş 633 ve 662 sayılı KHK için öngörülen tasarının komisyonlarda hala bulunduğu, bu yönde işlemin hala tamamlanmadığı ve de Genel Kurula hala gönderilmediği de anlaşılmaktadır. Ayrıca bilindiği gibi Anayasanın 113 üncü maddesi ile Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir şeklindedir. Bu hüküm bağlamında TBMM de düzenlenmesi gereken bir yasal düzenleme yerine Başbakanlık tarafından yürütülen bir görev ve yapılanma ortaya çıkmaktadır. Halbuki T.C. Anayasasının "Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme" başlıklı düzenleme yer alan 91inci madde de "**Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.**" şeklinde öncelik ve ivedilikle görüşülmesini bir yükümlü kılmaktadır. Buna bağlı olarak yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağını göstermeyi de gerekmektedir.

5.Dolayısı ile ve özellikle çocuk, kadın, yaşlı dahil sosyal hizmet uygulamaları ve sosyal yardımlara da yönelik Anayasanın 113üncü maddesi bağlamında Bakanlar kurulunca alınan böyle bir görev ve yetki ile "*Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlemektir.*" şeklinde 3.6.2011 tarihinde beri söz konusu olup bu düzenleme ve uygulama Anayasa da öngörülen temel haklar ile de gayet açıkça ilgilidir. Kaynağının anayasadan alması nedeniyle TBMM Başkanlığınca ayrıca Anayasa komisyonuna bunun için sevk edilmiştir. Yine Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu da bu yöndedir. Özellikle de 90 ıncı madde bağlamında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, CEDAW ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi sözleşmelerinin yanı sıra Avrupa Sosyal Şartında yer alan temel haklar ve yükümlülüklerde bu kapsamdadır. Birlikte kişi hakları, ödev ve yetkileri de içeren bir düzenleme KHK ile de öngörülmüştür. Aynı zamanda bir süre ve sınırlamayı da öne çıkmaktadır. Anayasanın 40ıncı maddesi ek yükümlülükleri ayrıca içermektedir. Temel haklar açısından bir kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır şeklinde bir yükümlükte bunların arasındadır. Bu madde aynı zamanda 41 ve 61inci maddelerini hukukun üstünlüğü ile ilgili diğer maddeler ile birlikte içermektedir. Anayasanın 137inci maddesinde ise kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz şeklinde bir düzenleme kaynağını Anayasadan da ayrıca almaktadır.

Hukukun üstünlüğü bağlamında anayasada açıkça öngörülen yükümlükler bağlamında 2.11.2011 tarihinde TMMM komisyonlar ile sevk edilen 633 sayılı KHK ile ilgili tasarı ise görüleceği gibi 26/1 Yasa Döneminde 4.2.2015 tarihinde diğer komisyonlara sevk edilmiş olmasına rağmen söz konusu olan tasarı hala görüldüğü gibi ivedilikle görüşülüp tamamlanmamıştır. Anayasanın 113üncü maddesi bağlamında TBMM de bir kanuna dönüş(e)memiştir. Yürütme tarafından yürütülen bir uygulama hala söz konusudur. Anayasa açısından bir uygunluk arandığında 91 ve 113. maddeler açısından bir aykırılık ile böylece ve hala kanunlaşmamış bir durum açıkça ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen yine TBMM 24/3 Döneminde (1/796) esas numaralı ve 26.6.2013 tarihinde "*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*" ilgili bir tasarı TBMM sevk edilmiştir. Gerekçe de ise 633 sayılı *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu Kanun Hükmünde Kararname ve diğer mevzuatla kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir* şeklinde olup dayanakta görüldüğü gibi KHK dayanmaktadır. Buna bağlı olarak Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Adalet ve başta Anayasa Komisyonun değerlendirmeden sadece Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından değerlendirilerek bu tasarı TBMM’de Genel Kurulda onaylanmıştır. 6.5.2013 tarihinde Başbakanlıkça düzenlenen bu tasarının 26.6.2013 tarihinde TBMM’ye gelmesi ile bir süreç başlamış ve 28.6.2013 tarihinde Plan ve Bütçe komisyonda ele alınması ile raporun 17.1.2014 tarihinde kabul edildiği de açıktır. Yaklaşık olarak komisyonda altı aylık bir süre sonunda bu torba tasarı TBMM de 6.2.2014 tarihinde kanunlaşmıştır. Aynı zamanda hala kanunlaşmamış bir düzenlemeye dayanak olarak 6518 sayılı kanun 19.2.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu süre aynı zamanda normal bir kanunlaşma süreci içinde bir örnek olmaktadır. Makul bir süre de ayrıca ortaya çıkmaktadır. Hem bu bilgi hem de bazı yasalarda ve uygulama yönetmelikler için altı aylık bir süreyi de genellikle öngörmektedir. Makul bir süre için de kabul edilirlilik Anayasa da öngörülen KHK ilgili ivedilik ile ilgili boyutun hala yerine getirilmediğini ayrıca ortaya çıkarmaktadır.

Böyle bir ivedilik için uygunluk aranması gereken bu özellik ayrıca TBMM İçtüzüğü’nün 37inci maddesi ile de öne çıkmaktadır. Komisyonlarda inceleme süresi için de bir düzenlenmeye yer vermektedir. Anayasanın 91inci maddesinde "*Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.*" şeklinde hükmedilen bu düzenleme ile ilgili olarak tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç kırkbeş gün içinde sonuçlandırılması gerekir şeklinde düzenlenmiş olması ivedilik ile bir süreyi açıkça öne çıkarmaktadır. Amir hüküm açısından da bir süre bitimi de söz konusudur. Tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamenin doğrudan Genel Kurul gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri de isteyebilirler. Bu istemler üzerine komisyon, Hükümet ve teklif sahibi beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir. Bu istemler, her hafta Salı günü ayrı bir

siyasi parti grubundan bir milletvekili tarafından yerine getirilmek kaydıyla bir tane olmak üzere işleme alınır. Bir milletvekili bir yasama yılında bu kapsamda bir defadan fazla istemde bulunamaz. Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararname, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmak üzere Meclis Başkanlığınca Danışma Kuruluna götürülür. Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir şeklindedir.

Görülebileceği gibi sosyal yardım dahil çocukların korunmasını da içeren bir sosyal hizmetlerden yararlanmaya yönelik böyle bir uygulanma ve yapılanmanın Anayasaya aykırılığı gayet açıktır. Üstelik AB gibi bir hedefe rağmen evrensel uygulamalardan uzaklaşmaların meşrulaştırılması söz konusu uygulamaları Türkiye'ye özgün kılmaktadır. 5395 sayılı "Çocuk Koruma(ma) Kanunu" ile "sosyal çalışma görevlisi" gibi, "ASDEP" gibi öngörülmüş olan görev ve görevliler (ki bunların bazı akademisyenlerce bilinçli veya bilinçsiz olarak desteklenmiş olduğu hayret ve üzüntüyle hala izlenmektedir.), öte yandan 2018 yılı için elli milyar TL'nin üzerinde ki bir kamu harcaması ve de uygulamalar sosyal hizmetler açısından yaşanan bu çaresizliğin, özgünlükten yoksun olmanın önemli bir yansımasıdır. Bu yönde ki katkılar bilim açısından bir kara leke/ler gibi ortadadır. Liyakat dahil nitelik ve özellikli olmaktan yoğun bir şekilde uzaklaşıldığı da gayet açıktır. Bu durum; uygunluk için bir değerlendirme ve de önlemlerin ele alınmasını gerektirmekte sosyal hizmet bilim dalında eğitim almış meslek sahiplerine ayrı bir öncelik kazandırmaktadır. Mesleksel açıdan savunuculuk, temsilcilik ve taraf olma boyutu insanlığın ötesinde ek bir görev ve sorumluluğu öne çıkarmaktadır. Özellikle müdahale yetkinliği örneğin sosyoloji gibi teoriye dayalı benzer bir yetkinliği de böylece ayırtırmaktadır. Çocuklar dahil tüm özgür yurttaş olabilme de bu açıdan temel bir zorunluluktur. Sosyal adalet için temel bir araç ve bu yönde görev de mutlaka üstlenilmelidir.

6.Sosyal hukuk devletinde ise bilindiği gibi sadece ulusal kanun ve yönetmelikler yet(e)mez. Evrensel hukuk bağlamında kabul edilmiş sözleşmeler bir hukuk devletinin de temel bir parçasıdır. Kanunlar için bir uygunluk/tutarlılık hukuk devleti özelliğini de kazandırmaktadır. Hukuk devlet özelliği bağlamında ise "normlar basamağı" ile Roma Hukuku ve sistem açısından en alttan anayasaya kadar olan bu basamaklar ve hiyerarşi aynı zamanda "Commen Law"/Anglosakson hukuku açısından önemli bir farklılığın da önemli bir nedeni olup bu ayırımların gözetilmesi de gerekmektedir. Anayasa'da yer "kanunilik" ilkesi ise sadece kanunları değil uluslar arası sözleşmeleri de birlikte ele almayı zorunlu kılmaktadır. Sadece kanuna ve yönetmeliğe mesleksel açıdan bakmak ve bunu sadece savunmak ise kısaca bilgi eksikliğinin ötesinde bir duruma neden olmaktadır. Bir sistemi reddedebilmek için de bir araç olabilmektedir. Bilim açısından yer alan mesleksel bir boyut ve yetkinliğin aranması yerine evrensel bilim dahil bir "kanunperestlik" hem hukukun hem de bilimden uzaklaşma için önemli bir katkı ve yardımdır.

7.Dolayısı ile sosyal hukuk devletinde söz konusu İnsan Hakları; Avrupa İnsan Hakları ve Çocuk Hakları gibi sözleşmelerin arasında yer alan "**Avrupa Sosyal Şartı**" bu açıdan temel sözleşmelerden birisidir. Bu sözleşme(ler), yeni bir kavram olarak söz konusu olan "etik" gibi bir kavram ve bakış içinde geçerlidir. Bilim dahil bir normatif özellikte kazandırılmaktadır. Özellikle 14üncü maddede hükmedilen sosyal hizmetler hakkı ve diğer haklar için bir görevde yüklenilmektedir.

8.Bu çalışma, öncelikle akademik bir çalışma değildir. Teknisyenlik ve uygulama boyutu açısından ele almaya yöneliktir.. Avrupa Sosyal Şartı ve söz konusu olan "sosyal hizmetler hakkının" özelliği, önemi ve de mağduriyetler ile birlikte ele alınması bunun için önceliklidir. Günümüzde elli milyar TL üzerinde söz konusu olan bir kamu harcaması ve keyfilikler "yurttaşlık" bakımından da önemlidir. Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü ve işgal sonrası yapılan bir bağımsızlık/kurtuluş savaşı sonucu 1923 te kurulan Türkiye Cumhuriyeti ve M. Kemal Atatürk'ün önderliğindeki kültür devrimi de öne çıkmıştır. Bu kapsamda, özgür yurttaş olma ve laiklik dahil bir çok özelliği içeren 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu önemli kazanımlardan biridir. Bu kanun 1907 tarihli İsviçre Yurttaş/Medeni Kanunu(ZGB) tarafından bir kaç maddesi dışında aynen uyarlanmıştır. Diğer yasal düzenlemeler ise İtalya veya Almanya'dan uyarlanmıştır. Bu aslında Osmanlı döneminden beri dış baskı bağlamında başlayan bir modernleşmenin de sonucudur. Örneğin "Mecelle" Fransız Medeni/Yurttaş Kanunundan kısmen olsa da uyarlanmış, aynı zamanda İtalyan Ceza Kanunu 1907 yılında Osmanlıcaya da çevrilmiştir. Bu düzenleme ise 1926 yılında Türk Ceza Kanununa aynen uyarlanmıştır. Dolayısı ile Anglosakson veya Common Law hukuku yerine (bu uyarlamaların Roma Hukuku sistemine dayalı olması ve uygulamalar yönünden bir sistem özelliğini de ortaya çıkarmaktadır. 1907 tarihli İsviçre Yurttaş Kanunu ve buna bağlı sosyal hizmetler ile ilgili kurumsal yapıların 1912 den beri söz konusu olması hem sistem hem de uygulama açısından önemli bir özelliği de ayrıca kazandırmaktadır. Bu sadece bir ülke ve/veya bir model karşılaştırması değildir. Çikolata, saat veya doğa ile ilgili veya bir eğitim ile ilgili bir tercih de değildir. Türkiye'nin Roma Hukuku sisteminde yer almış olması sistem için bir uygunluğun aranmasını normatif açıdan da gerektirmektedir. İsviçre de, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Romansça resmi dili olması dil ve karşılaştırma açısından bir özellik de kazandırmaktadır. Cumhuriyetin başlangıç döneminde hukuku da içeren bir özellikte bu süreçte zaman içinde aranır da olmuştur. Ama dil ve yaklaşım ile yapılan bir tercih uygunluğunda önüne çıkmış ve bu yöndeki eksiklik aynı zamanda ek bir körleşmeye de neden olmuştur. Aslında bu kaynak kanun özelliği sosyal hizmetler için de temel bir dayanaktır. Bu uygunluk ve önem sosyal adalet ve sosyal devletçilik içinde geçerli olup söz konusu olan Atatürk devrimleri için ayrıca önemlidir. İçini doldurmaya yönelik bu önem ve uygunluğa rağmen sosyal hizmetler ile ilgili kurumsal yapılar ve Türkiye'de yer alan sosyal hizmet bilimi ve uygulamalar ve de yansımalar ise diğer bir önemli gerçektir. Artık bir sorun kaynağıdır. Hukuk dahil bu yöndeki yoğun bir birliktelik, katkılar ise başta bilim ve teknik bir uygunluk için temel bir nedendir. Kaynaktır. Fakat özgür yurttaşlık dahil hak sahiplerine yönelik oluşan bu yoğun mağduriyetler savunuculuk, temsilcilik ve taraf boyutu da sosyal hizmetler ile ilgili

bu görevin temel bir parçasıdır. Özellikle Sözleşme’de Avrupa Sosyal Şartında yer verilen 14’üncü maddenin "sosyal refah hizmetleri" şeklinde bu çeviri yanlışlığı ise bilindiği gibi tek değildir. Akademik ve teknik açıdan ayrıca ve yoğun bir ısrar da söz konusudur. "Social Welfare" kelimesinin "sosyal refah" diye çevrilmesi ve ele almak ise başta çocuklar dahil hak sahiplerine yönelik tehdit ve tehlike boyutunu da içeren bir saldırı özelliğini de kazandırmaktadır. Sistem, uygunluk ve özellikler ise gözetilmediği gibi bunların sonucu ortaya çıkan bu durum/lar ve etkilerde bu uygulamayı belirlemektedir. Bu yönde oluşan alışkanlıklar, kutsanan ezberler ve de bu yönde, bulunan nokta ve de buna bağlı olarak oluşan mağduriyetlerin özellikle ve öncelikle tespit etmek tarihe not etmek için ayrıca bir hedef olmuştur. Mahcubiyet dahil bir çağrı ve daveti de içeren bu çalışmanın, ardından bir birini takip eden konular şeklinde devam edecektir. Değerli hocam Doç.Dr.Ertan Kahramanoğlu ve değerli meslektaşım SHU İmdat Artan’ın değerli katkıları ve sabırları için kalpten teşekkür ederim. İlk iki çalışmadan birincisi, Avrupa Sosyal Şartının 14’cü maddesinde yapılmış yanlış çevirinin Prof. Dr. Tekin Akıllıoğlu tarafından yapılan değerli tespit ile ilgilidir. Ayrı bir teşekkür borcum vardır. İkinci çalışma da ise bu çeviri yanlışlığı ve tespit bağlamında sosyal hizmetler ile ilgili kavramlar, meslekler ve yansımalar ve de önerilere de ayrıca yer verilmektedir..

AVRUPA SOSYAL ŞARTI

9.Bilindiği gibi; “Avrupa Sosyal Şartı” aynı zamanda “Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi” diye de adlandırılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini de tamamlayan bu CET 35 sayılı Sözleşme 18 Ekim 1961’de Torino’da imzalanmıştır. 26 Şubat 1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 18 Ekim 1961 tarihinde imzalamış ve de 16 Haziran 1989 tarihinde onaylamıştır. 3581 sayılı Onay Kanunu 4 Temmuz 1989 gün ve 20215 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile de iç hukukun bir parçası haline gelmiştir. T.C. Devleti, Avrupa Sosyal Şartına (ASS) göre de bir taraftır. Aynı zamanda Anayasa’nın 2 inci maddesinde söz konusu olan LAİK ve SOSYAL HUKUK DEVLETİNİ belirleyen temel bir unsur ve kaynaktır..

10.Gene Türkiye tarafından 2 Nisan 1996 tarihli Gözden Geçirilmiş Şart, 6 Ekim 2004 tarihinde bazı maddelere çekince konularak kabul edilmiştir. 27 Haziran 2007 tarihinde Türkiye Gözden Geçirilmiş Şart’ı onaylamış ve 1 Ağustos 2007 tarihi itibarıyla Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı da yürürlüğe girmiştir. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nda, (ve ek protokollerle) teminat altına alınan haklara 8 yeni hak eklenmiş, ancak Avrupa Sosyal Şartı’nın geleneksel yapısı da aynen korunmuştur. Kısaca Avrupa Sosyal Şartı /ASS olarak adlandırılan **sosyal şart(lar) birer bildirge değil uluslararası sözleşme niteliği taşıyan ve onaylayan ülkeler açısından bağlayıcı belgedir. (2)**

11. 2004 yılından beri sosyal adalet ile özgür bir yurttaş olma dahil LAİK, SOSYAL VE HUKUK DEVLETİ için güçlü bir içerik ve nitelik kazandıran bir sözleşmedir. Çalışma hayatını da içeren

hukuksal bir belgedir. Aynı zamanda çocuklar dahil toplumun öncelikli bir İYİLİK HALİ'nin de kamusal açıdan gözetilmesini gerektirmektedir. En azından asgari bir düzeyde de olsa bir iyilik hali için koruyup kollamaya yönelik sosyal bir korunma söz konusudur. Bu maddeler sosyal hizmetler konusu ile yakından ilgilidir. Yorumlar ve açıklamaları da içeren bu sözleşme sosyal hizmetler yönünde güçlü bir uygulamayı da yükümlü kılmaktadır. Emir edicidir. Sosyal koruma ve iyileştirme bağlamında kamusal bir müdahale yetkisini de içeren gözetim ve denetimin yanı sıra hukuksal bir güvencede öngörülmektedir. Bu kapsamda yer alanlar için bir nitelik ve özellikle aranılır olmaktadır. Bilindiği gibi aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) Türk hukukunun da bir parçasıdır. Normlar basamağı ve hiyerarşisindeki yeri de ayrı bir önemdedir. Türkiye, Anayasa'nın 90. maddesinde, 2004'te yaptığı bir değişiklikle, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalarla kanunların, aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda uluslararası anlaşma hükümlerinin esas alınacağını da kabul etmiştir. Bu değişiklikler AİHS'yi ve ASŞ'nı kendi hukuk sisteminin bir parçası haline getirdiği gibi AİHS'nin, içtihadı da bu kapsamdadır. Kuşku bile olamaz. Avrupa Sosyal Şartı ise Anayasanın 90ıncısında ve temel haklarının da önemli bir parçasıdır. Aynı zamanda ASŞ; AİHS nin de sosyal ve ekonomik açıdan tamamlayıcısıdır. Bir parçasıdır. İki sözleşme bir ilişkiyi gözetmeyi de gerektirmektedir. Özellikle sosyal hizmetleri içeren sosyal koruma boyutu bu birlikteliği daha da zorunlu kılmaktadır. Anayasadaki bu değişiklikler AİHS ve kararlarını, Türk hukukundaki normlar hiyerarşisi bakımından yasaların üstüne de taşınmıştır. Dolayısı ile ASŞ dahil AİHM kararları yargılama sırasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi, yargıçlar da kendiliğinden AİHM kararlarını göz önünde bulundurmayı gerektirmektedir. Bilim ve bilgide hukukun bir parçasıdır. Sosyal hizmetler dahil bilim içinde bir uygunluğun aranmasını açıkça kapsar ve de anayasa da bunu emreder. 2004 de bu anayasa değişikliği yapılmısaydı bile aslında AİHS ve Avrupa Sosyal Şartı Türkiye'nin taraf olduğu bir uluslararası sözleşmedir. Türkiye bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini yerini de açıkça getirmek zorundadır. AİHS'nin 1. maddesi her devletin yetki alanı içindeki herkese Sözleşme'de öngörülen hak ve özgürlükleri sağlamak zorunda olduğunu da belirtir. Başka bir deyişle, Sözleşme'yi uygulamakla birinci derecede sorumlu olanlar ulusal makamlardır. Yürütme, yargı ve yasama gibi erkler açısından da ulusal makamlar bu sorumluluklarını yerine getirmezler ve bu nedenle bireylerin hak ve özgürlükleri ihlal ediliyorsa o zaman bu iş Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) kadar düşmek zorundadır. Bu yüzden akademisyen ve/veya yargıçlar dahil hiç kimse sadece Türk yasalarını uygulamak ile sorumlu kılamaz. Bu durum bilim açısından geçerli ve açıktır. AİHS ve Avrupa Sosyal Şartı ise Türkiye'nin bu yüzden bir uygulayıcısıdır. Sosyal ve hukuk devletinde her iki sözleşme ile söz konusu olan bu ilkeler ve alınan kararların göz önüne alınması ve de onlara uygun davranılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu yüzden bilim dahil **artık bir SOSYAL HUKUK DEVLETİNDE "ama"lar ve "mazeretler"ın geçerliliği böylece ortadan kalkmaktadır. Sadece bir uygunluk ve tutarlılık aranır.**

12.Tarihsel süreç ve teoloji/diyanet bağlamında günahlardan arınma da dahil kurumsal bir yapı olan hayırseverliğin ve yardımseverliğin yanı sıra hukuk gibi kurumsal bir yapının da dünyevileşmesi sonucu sosyal hizmetler bir dönüşüme ve evrimleşmeye de maruz kalmıştır. Kişisel alan ile kamu/toplum alan arasında ki ilişkilerde yeniden yapılanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte ki gelişime ve bu yönde ki bu yükümlülük bilim ve tekniği de içeren bir uygunluğu artık zorunlu kılmaktadır. Lütuf ve minnet gibi söz konusu sosyal hakların bir yurttaş olarak savunulması ve yanında olunması da sosyal hizmet mesleği açısından bir amaçtır. Adalet ve sağlık gibi bir hizmetinde tamamlayıcı ve uyumlaştırıldığı bir unsur olup bu yönde bir amaç yerine araçta değildir. Özgür yurttaş bağlamında bireyin “iyilik hali” için de söz konusu olan bu amaç; tarafsız ve bağımsız bir çalışanı/uygulayıcıyı da bu arada gerektirmektedir. Uygulamalı bir bilim özelliği ile sosyal hizmet, bilimsel temeli güçlü kuram ve yöntemleri içeren bir uygulamanın temel aracıdır. Kamusal bir hizmette "zekat memur"luğu gibi “lütuf”u da içeren bir görev yerine bir profesyonelleşme de söz konusudur. Kurumsal yapıların kendi içinde dünyevileşmesi ile devlet ile kurumlar arasında ilişkilerin ele alınması için aranılan bir nitelik ve özellikte öne çıkmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı veya bazı kamu kurumlarında kadro ünvanı itibariyle sosyal çalışmacılar ile mesleksel bir görev ve sorumluluk böylece ön plana çıkmaktadır. Özellikle adalet ve sağlık gibi hizmetlerde genel bir yaklaşım yerine insanı odak olan hizmet için de tamamlayıcı bir unsurdur. Eksiklik, pasif kalmak ve görmezden gelmede kusur ve mağduriyet nedenidir. Özellikle ASŞ ve başta sosyal adalet gibi bir amaç ve hedef için sosyal hizmet açısından söz konusu olan bu savunuculuk, temsilcilik ve taraf olma boyutu mesleksel bir görev ve sorumluluk içinde önemli bir önceliktir. İnsanlığı da içeren ağır bir görev ve sorumluluğu taşımak önce hem kişisel hem de hak sahipleri ve de toplum için gerekmektedir. Aynı zamanda söz konusu bu uygulamalar ve sosyal adalet dahil hak sahiplerine ulaşım, önemli bir "var" olmak meselesidir.

Prof.Dr.Tekin Akıllıoğlu

13.İmaj Yayınevinde Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi değerli **Prof. Dr. Tekin Akıllıoğlu** tarafından yayımlanmış “**Gözden Geçirilmiş AVRUPA SOSYAL ŞARTI ve TÜRKİYE**” kitabı Aralık 2015 de yayınlanmıştır. Bu değerli çalışma özellikle Avrupa Sosyal Şartının 14. maddesi ve bu maddeye ilişkin resmi çevri için yaptığı değerlendirme sosyal hizmetler açısından önemli bir kaynaktır. Prof. Dr. T. Akıllıoğlu uzun süre Avrupa Konseyinde “Avrupa Sosyal Haklar Komitesi” üyesi ve başkan yardımcısı olarak görev yapmıştır.(3) Yapılan bu çalışmanın “sunuş” bölümünde, son sözleşmenin diğer sözleşmesi ile bütünleşmesi ile sosyal hakların bir göstergesi olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenden dolayı “sosyal ve hukuk devleti”nin de bir göstergesi olduğu gayet açıktır. Sosyal hukukun; iç hukuk bağlamında çalışmalara ilişkin kurallar ve uygulamayı içeren (bireysel ve toplu) çalışma hukuk yanında toplumun kamu görevlileri dahil her kesimi ilgilendiren sosyal haklar ve güvenceleri de içerdiği vurgulanmıştır. Ayrıca bu sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları

Sözleşme (AİHS) ile taraf devletlerin yükümlülükleri ve bu yöndeki görevlerin benzerliği de belirtilmektedir.(4)

14.Bu açıdan ASS bağlamında topluluk açısından Avrupa Konseyinde öngörülen bir denetim ve gözetimin yanı sıra özellikle bireysel hak açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel bir başvurunun da kabul edildiği yönünde ki bilgi aynı zamanda önemli bir yönlendiricidir. Belarus, Kazakistan ve Vatikan dışında Türkiye dahil Avrupanın diğer ülkeleri bilindiği gibi Avrupa Konseyinin üyesidir. Resmi dili İngilizce ve Fransızcadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Avrupa Konseyine bağlı olup İnsan Hakları başlığı altında ayrıca “Avrupa Sosyal Haklar Komitesi”nde yetkili olması bağlamında önemli bazı kararlar da bu çalışma da ayrıca aktarılmıştır.

Avrupa Sosyal Şartı ;14. Madde

15.Bu sözleşmenin 2004 yılından beri iç hukukun bir parçası olması ve bu taahhütler, Türkiye’de Rize’nin bir köyünde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile Portekiz’de Lizbon’daki bir köyde yaşayan kişi açısından uzaklığı ortadan kaldırmıştır. İtalya da Sicilya’daki bir köyde yaşayan kişiler gene Letonya da yaşayan kişiler açısından benzer haklara da sahiptir. Uygulama dahil ortadan kalkan bu fark sosyal hizmetler açısından da ayrı bir önemdedir. Ortak bir değer öne çıkmaktadır. Bu değerli çalışma da söz konusu olan haklar ve önlemler maddeler açısından ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu çalışmanın 72 inci sayfasında (4) “Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Hakkı” ile ilgili 14 üncü madde de ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Orijinal İngilizce metnin yanı sıra Türkçe ye çevrilerek yayınlanmış olan bu metin birlikte ele alınmıştır.

16.Bu iki metinden Türkçesi aynen şu şekildedir

“Madde 14 Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı. Aktif Taraflar Sosyal Refah Hizmetlerinden Yaralanma Hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

1. Sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak, toplumda bireylerin ve grupların refah ve gelişmelerine ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına katkıda bulunacak hizmetleri teşvik etmeyi ya da sağlamayı;

2. Bireylerin ve gönüllü ya da diğer örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirmeyi; taahhüt eder.”

17.İngilizce metin ise şu şekildedir.

“Article 14 the right to benefit from social welfare services.

With a view to ensuring the effective exercise of the right to benefit from social welfare services, the Parties undertake:

1. to promote or provide services which, by using methods of social work, would contribute to the welfare and development of both individuals and groups in the community, and to their adjustment to the social environment;

2. to encourage the participation of individuals and voluntary or other organisations in the establishment and maintenance of such services”

GERÇEK, UYGUNLUK VE İLLÜZYON

18.Bu çalışmadaki “Açıklama” da (paragraf 70) ise **“Resmi çeviride İngilizcede geçen “sosyal refah hizmetleri” deyimi, aslında mevzuatımıza Fransızcadan geçen “sosyal hizmetler” karşılığıdır. 14. madde iki düşünceden oluşmaktadır: -sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını etkili kılacak biçimde sosyal hizmetlerin örgütlenmesini,- bireyler ve örgütlerin bu hizmetlerin kurulmasına ve işleyişine katılması.”** şeklinde çeviri ile ilgili ayrı ve önemli bir tespitte yapılmıştır. **Bu aynı zamanda sosyal hizmetler açısından belirleyici ve önemli bir dönüm noktasıdır. İnsan ve insanlık ile birlikte özgür bir yurttaş olabilmek içindir.**

Görüleceği gibi orjinal İngilizce metinde ki “Article 14 the right to benefit from social welfare services.” in “Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı” şeklindeki Türkçe çeviri ile gene Avrupa Konseyi açısından resmi dil olarak kabul edilen orjinal Fransızca metin de ki “Droit au bénéfice des services sociaux” metin birlikte karşılaştırıldığında bu Türkçe çevirinin örtüşmediği, bir gerçeğe aykırılığı görülmektedir.

Dolayısı ile sosyal adalet ve eşitlik açısından da öne çıkan bir sosyal koruma ve iyilik halini de içeren kurumsal yapılar için sosyal hizmetler ile ilgili uygulamaya yönelik bu 14 üncü maddenin başlığında gerçeğe uygun olmayan bu çeviri yanlışlığının **“Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı**” şeklinde Türkçe ye mutlaka çevrilmesi bu açıdan gerekmektedir. Bilim ve hukuk açısından da ortak bir dil ile birlikte ortak bir uygulamaya yönelik bir gerçeğe ulaşım özellikle ortadan kaldırılan hukuksal güvencenin hedeflenmesi de bir öncelik olmalıdır..

19.Bilindiği gibi, Türk Dil Kurumu sözlüğünde "refah" kısaca "gönenç"ten olarak karşılık bulmaktadır; "gönenç"ten ise bolluk, rahatlık ve varlık içinde iyi yaşama olarak bahsedilmektedir. Söz konusu olan bu "refah" kelimesinden bakıldığında ise somut bir çeviri yanlışlığı ötesinde önemli bir durum ortaya çıkmaktadır. Özellikle çocuk dahil kişilerin korunmasını da içeren “sosyal hizmetler” gibi temel bir kamusal hizmete yönelik böyle bir hakkın ve yükümlülüğün hukuksal bir belge de

"sosyal refah" şeklin de yer alması özellikle hak sahibi olan yurttaşlara yönelik önemli bir hak ihlaline de gayet açık bir neden olmaktadır. İnsan hakları gibi temel haklar açısından öne çıkan sosyal adalet ve sosyal eşitliğin ve ortak bir dilin aranmasının da engellemesine yöneliktir. Uygulamanın nitelik ve özelliği de kaybedilmektedir. "Sehven" gibi bir mazeret ifadesi ile geçiştirilen bir durum da değildir. Kamusal bir hizmette çeşitli ağır mağduriyetlere de neden olunması ve güvencelerin ortadan kaldırılması sonucunu doğuracak "sosyal hizmetler hakkına" yönelik ayrı bir tehdit ve tehlike niteliği de kazandırılmaktadır.

20.Bu açıdan hiç kendimizi kandırmayalım. Sosyal hizmetler ve hukuksal açıdan da açık bir şekilde kap kara bir leke ortada vardır. Bu yönde bir hukuksal güvence hukuk devleti ile birlikte ortadan kaldırılmaktadır. Bilim özelliği ile ortak bir dili de içeren akademik dahil hem sosyal hizmetler dünyası hem de hukuk dünyası bu kara lekeyi hep birlikte önce temizlemeli; mesleksel bir görev ve sorumluluk savunuculuk ve insanlık bağlamında kısaca yerine getirilmelidir. Evrensel açıdan söz konusu olan sosyal hizmet disiplinin de bu şekilde zayıflatılmanın önüne geçilmesi ve evrensel bilime en kısa zamanda ulaşılması hedeflenmelidir.

21.1965 ve en son 2007 yılında 47 ülkenin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından onaylanan orijinal İngilizce ASS metninin arasında yer alan Türkçeye çevrilmiş metinleri de TBMM de onaylanması ile ortaya çıkan bu durumun kasıtlı olduğu ve/veya olmadığı bilinmemektedir. Sosyal hizmetler ve sosyal hizmet ile ilgili bir ortak dil olmamasına rağmen bir sonuçta ortaya çıkmaktadır. Hukuk güvencenin ortadan kalması ve bu yönde oluşan mağduriyetlerin en azından özür dahil maddi, manevi tanzim ile giderilmesi de gerekmektedir. Ayıplama ile birlikte en azından bir öngörmeyi de engelleyen "cehalet" gibi bir özellik ve bir bilgi eksikliği / yanlışlığı konusunda gerçeğe uymayan bu çeviri yanlışlığı için diğer somut bilgi de bu sözleşmenin Almanca metnidir.

22.Türkiye dahil Avrupa Konseyinde yer alan 47 ülkeleri arasında yer alan Almanya ise sistem açısından da ayrı bir özelliktedir. Birleşik Krallık gibi Anglosakson yönetim ve sistem dışında Roma hukuk yönetim ve sisteminde yer alan İtalya, Fransa ve Türkiye'nin yanı sıra Almanya, İsviçre ve Avusturya gibi ülkelerde yer almaktadır. Sosyal hizmetler ile ilgili modelinde karşılaştırılması bağlamında bu Almanca metinde yer alan 14.maddede "*Jedermann hat das Recht, soziale Dienste in Anspruch zu nehmen.*" aynen bu şekildedir.(6)

Yorum ise "*Artikel 14 – Das Recht auf Inanspruchnahme sozialer Dienste*

Um die wirksame Ausübung des Rechts auf Inanspruchnahme sozialer Dienste zu gewährleisten, verpflichten sich die Vertragsparteien:

1. Dienste zu fördern oder zu schaffen, die unter Anwendung der Methoden der Sozialarbeit zum **Wohlbefinden** und zur Entfaltung des einzelnen und der Gruppen innerhalb der Gemeinschaft sowie zu ihrer Anpassung an das soziale Umfeld beitragen;

2. bei der Bildung und Durchführung dieser Dienste Einzelpersonen und freie oder andere Organisationen zur Beteiligung anzuregen. şeklindedir.

23.Almancaya çevrilmiş bu metinde de "sosyal refah hizmetleri" gibi bir uygulamadan görüldüğü gibi hiç bir şekilde bahsedilmemektedir. Uygulamayı belirleyen orjinal İngilizce metinde ki "social welfare" kelimesinin Almanca metinde "sosyal hizmetler" in karşılığı olarak "soziale dienste" ve diğer resmi dil olan Fransızca da gene aynı anlamdaki "services sociaux" olarak yansıtılmıştır.Bu iki resmi dilin dışında ve Almanca çevirinin yanı sıra bu metnin İtalyancası "Ogni persona ha diritto di beneficiare di **servizi sociali qualificati** " ve İspanyolcası ise "Derecho a los beneficios de los **servicios sociales**" olup "**Herkes için sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı vardır**" şeklinde benzer bir çeviri Türkçe dışında söz konusudur. Fransızca resmi dilden yapılan bir çeviri ile İsviçre, Avusturya gibi 47 ülkeler arasında yer alan Almanca, İtalyanca ve İspanyolca dilleri birlikte ele alındığında İngilizceden Türkçeye yapılan bu çevirinin yanlış olduğu açıktır. Uluslararası/evrensel bilim ve hukuk açısından ortak bir dil ve uygulamada ortadan kalmaktadır. Ortadan kalkan bu dil ve uygulama için bunun yerine bu maddenin "Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı" şeklinde çevrilmesi ise hem bilim hem de hukuksal açıdan ele almayı artık zorunlu kılmaktadır. Böyle somut bu bilgi bağlamında Türkçe dışında sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı bahsedilirken bu yönde bir yanlışlık ve ısrar ise zekayı zorladığı gibi kısaca cehaletin ötesine de taşınmaktadır. Kasıtlı bir özellikte öne çıkabilmektedir. Kısaca ve özellikle hak sahiplerine yönelik bir hakkın kötüye kullanımına ve etkisizleştirilmesine yöneliktir. İnsana hizmetlerden biri olan sosyal hizmetlerin engellenmesi içinde böyle bir araç mümkün kılınmaktadır. Aynı keskin bir bıçak gibidir. Mağduriyetler ve keyfilikler bağlamında ise insan haklarına yönelik bir saldırı niteliği de ayrıca kazandırılmaktadır. Bu önem aynı zamanda sosyal hizmetlerin hem bilim hem de kamusal bir hizmet ile ilgili bir varlığının da noktasıdır. Özellikle savunuculuk ve taraf olma bağlamında söz konusu olan bir görev ve sorumluluğu yerine getirmek yerine bu yanlışlığı savunmak sadece kendi bilim ve mesleğine dayalı sorumluluğunu da kısaca aşağılamak için bir araçtır. Ortak bir dil ve uygulama yerine sadece kutsanan bu ezberlerin korunması içindir. Bu tespit ve durum sosyal hizmetlerinde yeniden değerlendirilen ve düşünülen bir noktasıdır. Söz konusu bu çeviri yanlışlığı hem bilim ve teknik, hem uygulama, hem de hak kullanımı ve hukuk açısından da bir sorun kaynağıdır. Ortaya çıkan bu kara leke açısından dil dahil bir uygunluğun mutlaka aranması gerekliliği ise gayet açıktır.

24.Özellikle de sosyal adalet ve sosyal eşitliği için söz konusu olan sosyal hizmetlere yönelik sosyal hizmet (çalışma-?-) (social work) metodları/yöntemleri konusunda madde de ayrıca açıklanarak böyle

bir bilim ve uygulamaya yönelik bir nitelik ve özellikte aranmakta ve gözetilmektedir. Kurama dayalı bir uygulamayı ve hak sahibi mağdurun da belli olması için bu hizmete yönelik teknik bir özellik dolayısı ile ve özellikle aranmaktadır. Zekat memurluğu gibi hayırseverliğe yönelik bir görev yerine bu yönde bir profesyonellikte öne çıkmaktadır. Başlık ve açıklamada ki içerikte bu yöndedir. Bilim, teknik ve hukuksal açıdan ortaya çıkan bir uygunluk aranması artık bir önceliktir. Dört bilim dili ile "Sosyal hizmetler/Social welfare/sozial Dienst" başlığı altında değerlendirildiğin de somut bir uygulamaya yönelik bir hak olarak öne çıkmaktadır. Bu aynı zamanda hukuksal ve bir bilim açısından ortak bir noktadır. Bu yönde bir genelleme/çerçeve özelliği de gayet açıktır. Sözleşmede yer alan diğer haklar (sağlık, eğitim, sosyal haklar gibi) ile de bir ayrışma söz konusudur. Bu aynı zamanda bu hizmetlerin niteliklerini tamamlamaya yönelik bir emirdir.

25.Bu durum, sistem, kuram, metodlar bağlamında bilim ve kurallara dayalı bir akılcılık/rasyonellik ayrıca temel bir önceliktir. ASS gibi temel bir sözleşme ve doğru bir çeviri hem bilim ve hukuk açısından da en azından bir "normal" haldir. Görünen bir "gerçeklik ve "gerçek/normal" aynı zamanda bir dürüstlük ilkesi içinde geçerlidir. Aranılan bir minimum bir noktada söz konusudur. Yapılan bir çeviri yanlışlığı başta dürüstlük ilkesi açısından bir sapma olup aynı zamanda başlık ile içerik arasında bir kopma da söz konusudur. "Gerçek" ile ilişki de böylece kopmaktadır. Gerçeğe aykırı bir şekilde yapılan adlandırma ve ortak dilden uzaklaşma ise kısaca bir uydurma özelliğini de kazandırmaktadır. Anlam kaymasının bile ötesinde bir uydurma sözleşmeden ayrışarak artık normalin dışında bir "anomi" haline de dönüşmektedir.

26.Bu sözleşme olmasaydı ve kabul edilmeseydi bu "anomi" hali de istendiği gibi bir tercih olarak aynen devam edebilirdi. Bilim dahil yazılı bir öğreti veya doğmaya bile rahatlıkla dönüşebilir. Böyle bir "anomi" için Türkiye'nin kendi koşulu denilerek bu normalleşme de savunulabilir. Fakat bir evrensellik arandığında ise ortada absürd bir bilgi özelliği de kazandırılmaktadır. İngilizcedeki veya Almancadaki çamaşır makinasını buzdolabı diye yutturulması da artık günümüzde mümkün değildir. Türkiye'deki buzdolabını çamaşır makinası diye de İngiltere ve Almanya'ya satıp yutturulamaz. Kandırılmaz. Görünen gerçekten de kopulamaz. Dürüstlük ilkesi ise bu "anomi"nin ortadan kaldırılmasını ve bir gerçek ile buluşulmasını ve yüzleştirilmesini bu açıdan gerektirmektedir. Bu durum aynı zamanda sistem ve uygulama açısından da ayrıca önemlidir. Bir ulaşımda sadece bir yol ve araç önemli değildir. Yola uygun olarak bir araba, direksiyonun yeri ve yolun yönünü belirlemede bir sistemi önemli kılmaktadır. Almanya ve Birleşik Krallık arasındaki bu farkında gözetilmesi gibi sistem açısından bir uygunluk da önceliktir. Çatalla ve/veya Çin çubuğu (Chopstick) ile çorba içmek ve içmemek arasındaki bir fark gibidir. Örneğin Kuzey Kıbrıs ta söz konusu olan bu yol yönü farklılığı ve Türkiye'den gelenlerin fark etmemesi, alışkanlıklar bilindiği gibi acı ölümlere de nedendir. Bu farklılığı sorgulamak yerine sisteme saygı ve anlamak öncelik olmalıdır. Bu saygı, beceri ve yetkinlik bilim içinde önceliktir, geçerlidir. Veya uzaklaşma içinde bir noktadır. Dolayısı ile sistem

dahil bu yönde bilim ve hukuksal açıdan bunun peşine düşünülmesi savunuculuk, temsilcilik dahil başta sosyal hizmet disiplini açısından da ayrı bir görev ve sorumluktur. Karşılığı olmayan bir uydurma, yutturma ile bilim ve teknik dahil bu yönde oluşan kazanımlar ve meşrulaştırmalar ise günümüzde önemli bir sorun kaynağıdır. Bu aslında kaynak bir kanun olan İsviçre Yurttaş /Medeni Kanunu(ZGB) ve uygulamalar için bir uygunluğun /tutarlılığın aranmaması ve küçük görme ile aslında başlamıştır. Bilim ve hukuk açısından bakıldığında ise oluşan bu meşrulaştırmaların ortadan kaldırması önemli bir zorunluluğu da bu açıdan öncelikli kılmaktadır.

27.Rasyonellik/akılcılık adına, yanlışın, gerçeğe aykırı bir bilgi bağlamında oluşan bir yalanın olağanlaştırılması ve de meşrulaştırılmasına yönelik katkı ve yardımlar ile bilimden uzaklaşmaya neden olan kaynak oluşturmalarının ve de buna dayalı mağduriyetlerin giderilmesi acil bir amaç ve hedef olmalıdır. Buna öncelikle sistem ve kavramlarda dahil olmalıdır.

28.Özellikle ASS'nın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile ilişkisi/bağlantısı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvurunun son kararlar ile mümkün olması sosyal hizmetler hakkının, sosyal hizmetler ile ilgili akademik eğitimin ve mesleğin önemini daha da artırmaktadır. Zekat memurluğu gibi benzer bir göreve yaklaşmak ve uzaklaşmak ile de ilgili somut bir noktadır. Özellikle sosyal korunma bağlamında sosyal hizmetleri de içeren boyut bu süreçte öne çıkarken, idari / mesleki görev açısından pasif kalmayı da içeren boyut önemli bir kusur olarak belirmektedir. Eğitim dahil "ayıplı" bir hizmet kapsamındadır. Evrensel açıdan söz konusu olması gereken hukuksal bir uygunluğun sağlanması ise artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Dürüstlük, gerçeklik ve bu çeviri ile buna dayalı olarak sistem, model ve kavramlar ise ayrı bir önemdedir. Geçştirilemez. Bilimde dahil görmezden de gelinemez. Dolayısı ile sağlık, adalet, sosyal güvenlik gibi kamusal bir hizmetlerden biri olan sosyal hizmetlerin de ayrıca bir hak olması ve bu çerçeveye yönelik bir eylem ön plana çıkmaktadır. Bu görev aynı zamanda bir yama değil zorunlu bir tamamlamadır. Bu hizmetleri de belirlemeye yöneliktir. Bu yöndeki eylem ve görev için belli bir kuram ve metod/yöntemi de içeren "work/arbeit/iş-çalışma/hizmet" gibi tekil bir çalışma da görüldüğü gibi bir birlikteliği ve de iyilik halini ASS zorunlu kılmaktadır.

29.Değerli Prof.Dr.Tekin Akıllıoğlu tarafından dürüstlük ilkesi bağlamında yaptığı çeviri ve hukuksal açıdan yapılan bu önemli tespit ve değerlendirme sosyal hizmet disiplini açısından ise yeni değildir. Bu çeviri ve tespit Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca için de geçerli olup ASS ve bu 14 üncü madde ile ilgi olarak SHU Nihat Tarımeri tarafından SABEV Yayınevi Aralık 2008'de yayımlanmış olan "Çocuk Koruma(ma) Kanunu-2" başlıklı kitabın 406- 412 sayfasın da bu sözleşme görüldüğü gibi ayrıca ele alınmaktadır. Almanca metin ile yapılmış bir karşılaştırma ile de 14 üncü madde de gerçeğe aykırı bir çevirinin söz konusu olduğu 410. sayfa da ayrıca yer almaktadır. "Sosyal refah" yerine bu hakkın sosyal hizmetler hakkı şeklinde ele alınmasının gerektiği de açık bir şekilde yansıtılmıştır.(7)

"Hot dog"

30. Hem bu çeviri, tespitler ve uygulama hem de kavramların karşılaştırması bir birlikteliği de gerektirmektedir. Bir ortaklık ve uygunluk bağlamında Redhaus İngilizce Türkçe Büyük Sözlüğünün 1123. sayfasında "welfare" kelimesi "*iyi hal, iyilik; sıhhat, afiyet, refah; yoksullara yardım, on welfare: ihtiyaç dolayısıyla resmi kuruluştan yardım alan, welfare state: yurttaşların bireysel ve toplumsal gereksinmelerini sağlamayı amaçlayan devlet*" olarak belirtilmektedir. Gene bu sözlüğün 1140 sayfasında "work" kelimesi "*iş, çalışma, meşguliyet, vazife; eser, kitap; elişi; çalışma yeri; sevap kazandırılacak iş*" şeklinde Türkçeye yansıtılmaktadır. Gene 920 inci sayfada "*social service; sosyal hizmet; social work, sosyal görev*" olarak Türkçeleştirilmiştir. Görüleceği gibi "work" kelimesi "çalışma" yerine bir "görev" olarak yansıtılmıştır. Diğer taraftan bazı sözlükler ve bu bilgilerde bu yöndendir.(8) Türkçe de ise Türk Dil Kurumu temel bir kaynak olup "hizmet"; birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapmadır. "Çalışma" ise çalışmak işi, emek, say şeklinde yansıtılmaktadır. "Servis"; bir yönetimde, bir kurum veya kuruluştaki, bütünün bir parçasını oluşturan iş, hizmet; bu işin yapıldığı yer; burada görevli kimselerin tümüdür. Ama görüleceği gibi özellikle sosyal hizmetler yerine özellikle "welfare" kelimesini Türkçeye çevirirken "iyilik (olma)" halini bile önce ele almak yerine refah şeklinde ki bu tercih aslında yaşanan sorunun ve kargaşanın da diğer önemli kaynağıdır.

31. Ayrıca; Almandaki "Karl Steuerwald Deutsch_Türkisches Wörterbuch " sözlüğünün 44 üncü sayfasında yer alan Almanca "arbeit" kelimesi; "iş, çalışma, vazife, **hizmet**, meşguliyet; iş gücü; meşgale, alışveriş; işgal, amel; mesai" şeklinde Türkçeye çevrilmiştir. 45. sayfada ise "arbeiter" kelimesi "işçi, amele, emekçi; ırgat; gelenter, **mütehassis amele**" şeklinde de yansıtılmaktadır. Bu yansımda görüldüğü gibi sadece bir "çalışma"dan bahsedilmemektedir. Görev dahil bir eylem bağlamında sonucu da içeren bir işlev ve işleyiş için "hizmet" gibi benzer bir eylem ve uygulama görüldüğü gibi birlikte yer almaktadır. Eğitimi de içeren mesleksi bir uzmanlıkta çalışanlar açısından bu şekilde yer almaktadır. Bu sözlüğün 147. sayfasında "dienst" kelimesi ise "*hizmet, servis; (stelle) vazife, iş, memnuniyet; (hilfe) yardım, müzaheret, iyilik, himmet, hatır(-şinaslık)*" Türkçeye çevrilmiştir. Gene bu bağlamda Almanca "Duden" sözlüğünde "dienst" kelimesi "*berufliche Arbeit, Tätigkeit, Erfüllung von ...1b. Arbeitsverhältnis, Stellung, Amt; 1c. Tätigkeitsbereich (in einem öffentlichen Amt)*" <http://www.duden.de/suchen/dudenonline/dienst-> şeklinde çevrilmiştir. Dolayısı ile mesleksi bir çalışma, iş ile birlikte (Tätigkeit, sf530) *faaliyet, etkinlik, hareket, işleme, çalışma, iş, güç, meslek* Almanca'da geniş bir şekilde ele alınmakta olup kamusal bir hizmette bu kapsamdadır. Diğer taraftan bir hizmeti alan kişiye ise genelde "müşteri" denmektedir. İngilizcesi "customer", Almanca ise "kunde" şeklinde adlandırılır. Aynı zamanda "klient" (client) kelimesi Türkçedeki sözlüklerde "müşteri" diye de sık sık çevrilmektedir. Ancak "lawyer/anwalt" gibi hukuk bağlamında bir uzmanlık ve vekillik/temsilcilik bağlamında hizmet verilen kişiler için ise "klient" olarak ayrı bir adlandırma da söz konusudur. Hak sahipleri adına danışanın ötesinde savunuculuğu ve temsilciliği de

içeren bir görev ve sorumluluk da öne çıkmaktadır. Aynı Almanca Türkçe sözlüğün 330 uncu sayfasında bu kelime "*müvekkil, vekillik eden, vekil eden, bir avukatın müvekkillerinin topu*" şeklinde Türkçeleştirilmiştir. Türk Dili Kurumunda ise "*müvekkil*" kelimesi Arapça bir kelime olup *birini kendine vekil olarak seçen erkek* şeklinde sözlükte yer almaktadır. Bu kelime Almanca "*sozialarbeiter/ sozialpädagoge*" gibi meslekler içinde geçerlidir. Danışmanın ötesinde bir avukatlık hizmeti gibi kamusal müdahale yetkisini de içeren bir yetkinlik ve sorumluluğunda bir parçasıdır. Birliktelik ilkesi ve önyargısı olmayan, özel kişiliğini de rafa kaldıran profesyonelce ve de sosyal hizmetler konusunda ki bilgisiyle bir duruşu da öne çıkaran bağımsızlık da bu kapsamdadır. Ek önemli bir sorumlulukta yüklenilmektedir. Eğitim bağlamında "*dip.*" gibi bir ön ek ise yeterlidir. Ek bir uzmanlığı da birlikte içeren bir adlandırma ve birliktelik söz konusudur. Uygulamada ve alanlar somut belli olduğu için meslekler arasında bir çatışma alanı da söz konusu değildir. Aksine ayrı ayrı bir birleri ile tamamlanmaktadır. Ancak Türkçede bunun tam karşılığı hala yoktur. Aynı benzer bir ruh ve çalışma yaklaşımın olmaması çeviri yapmayı da görüldüğü gibi zorlaştırmaktadır. Müşteri de denilmek istenmediği için galiba "*danışan*" veya "*müracaatçı*" gibi tam karşılığı olmayan ve hak sahipliğin ve temsilciliğin karşılanmadığı bir adlandırmada söz konusu olabilmektedir. Ayrıca; sosyal hizmet mesleği açısından söz konusu olan savunuculuk ve temsilcilik yetkinliği "*uzlaşma/mediatör*" gibi bir görevinde uzun zamandan beri bir parçasıdır. Bu yetki sadece hukukçulara ait bir uygulamada değildir. Bu yetkinlik denetimli serbestlik gibi adalet hizmetinin de temel bir parçasıdır. Yaması değildir. Çocuk ve gençler ise yardım ve koruma bağlamında temel bir araçtır. Adalet hizmetinde söz konusu olabilecek karar ve uygulama bir asırdan beri de tamamlayıcı bir unsurdur.

32.Dolayısı ile Roma Hukuku bağlamında Kıta Avrupası'nda sosyal sistem ve sosyal hizmetler uygulaması açısından örnek bir model olan Almanya'da ki uygulamada yer alan "*Sozial Arbeit*" hem "*Sosyal Çalışma*" ve/veya "*Sosyal Hizmet*" olarak birlikte Türkçeleştirmeyi mümkün kılabilir. Alan ile birlikte mesleksi olarak "*sozialarbeiter*" şeklinde bitişik ele alınmasında ise sadece "*sosyal çalışmacı*" değil "*sosyal hizmet uzmanı*" gibi bir Türkçeleştirmeyi de mümkün kılmaktadır. Özellikle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisinin kurulması ,dört yıl ve bir senesi staj 9 sönestr içeren Anglosakson eğitim programı ve mesleksi adlandırma zamanın ruhu ve yasal düzenleme açısından da oldukça uygundur. Gerçekçidir. Bu eğitim İsviçre ve Almanya'da doktora eğitimi içinde kabul edilmiştir. İngilizcede ise "*Social Work*" ile "*Social Worker*" gibi meslek açısından "*socialworker*" gibi benzer bir bitişik yoktur. Buna aynı zamanda hem Almanca sözlük hem de İngilizce sözlüklerde yer alan bilgiler birlikte ele alındığında ise İngilizce'de ki "*work*" kelimesinin "*werk*" gibi bir Almanca kökenli olması, dönüşmesi ve de Almanca'daki "*work/arbeit/çalışma/hizmet*"in de benzer bir birlikteliği böylece öne çıkmaktadır. Roma hukuku sisteminde yer alan ve 1789 Fransız Devrimini oluşturan Fransa'da ise ve Fransızca "*assistance sociale*" olup bu "*yardım/assistance*" da bu açıdan ayrıca ele almayı gerektirmektedir. Hayırseverliği de içeren dinsel ve kurumsal yapılara dayalı bir tanımlama ve kendine özgün kılınması

Fransa için de bir örnektir. Almanya'daki sosyal çalışmacı(sozialarbeiter) ve sosyal pedagog (sozial pdaegog) gibi ---sosyal pedagog" kelimesi zaman zaman "sosyal eğitimci" gibi çevrilmekte olup "hot dog" gibi bir yaklaşım yerine bu kelime özellikle çevrilmiştir --- rağmen sosyal hizmet (sozial arbeit) alanında yer verilen benzer işlev ve göreve yönelik mesleki tanımlar da bu yönde diğer önemli örneklerdir. Ancak sosyal hizmetlere yönelik "sosyal hizmet" veya "sosyal çalışma" gibi akademik açıdan bir kavramlaştırma ve adlandırma ile ilgili tartışmalarda sistemler farkı gözetilmeden zaman zaman öne çıkabilmektedir. Fakat "sosyal hizmet uzmanı" ve "sosyal çalışmacı" gibi meslek açıdandan bir tartışmada gündeme gelebilmektedir. Sadece idare ve siyasi açıdan sağlanan keyfiliğe ve yarara yönelik karşılığı olmayan bir çatışma alanına dönüşmektedir. Özellikle her dilin ve uygulamanın kendine ait anlam konusundaki eksiklikler kendi alanları ile de ilgili olup akademik ve teknik açıdan bir tartışma noktasında hala güncel kılabilir. Ortak bir dil aramak yerine meleklerin tartışması gibi tartışma yöntemlerini ve bir güncellemeyi de gerektirmektedir. Bu tartışmalar ve nitelik ise doğal olarak "sosyal hizmetler" ile ilgili hakkı ise görmezden gelirken meleklerin kanatlarını tartışmak gibi kısır bir döngü bu düzeyde belirlemektedir. Ayrıca bilindiği gibi her sistem ve uygulamalar kendi sorunlarının bir kaynağıdır. Mükemmel bir uygulama ise hiç bir zaman ol(a)maz.Sadece bir hedeftir. Önemli olan bir sorunun ve uygulamanın öne çıkmaması ve risk dahil çözmeye yönelik bir bilgi ve beceriyi ayrıca öne çıkarmayı gerektirmektedir. Tartışma zemini de bu açıdan ayrıca önemlidir. Sistem açısından bir ortaklık ve uyum önceliktir. Ancak bir karşılaştırma, bilime ve bilgiye önce saygı bu tartışmaları sonuca ulaştırmaya da yardımcı olabilecektir.

33.Ortak dil ve uygulamadan uzaklaşmaya yönelik bu çeviri ile yaşanan benzerlikler aynı zamanda İngilizce ve Anglosakson yaklaşımı açısından da geçerlidir. Yabancı bir kelimeyi çevirirken zaman zaman doğrudan çevrilmek istenmektedir. Örneğin İngilizce'de ki "hot dog" kelimesi "sıcak köpek", "kızgın köpek" ve/veya "kızılmış köpek" gibi benzer bir çeviriyi de mümkün kılmaktadır. Tabi ki "sosis"te bu şekilde hala aranılır olmaktadır. Buna benzer durumlar ve teknik bir çeviri de bir kelimenin özelliğini, zamanını, bir uygulamanın ruhunu ve de felsefesini de birlikte almak yerine böyle söz konusu olan bu örnekler bilim gibi bir ortam ve dünya için ayrı bir önemdedir. Bilimin bir parçası olan ortaklık ve uyum ile birlikte uygulamalı dahil evrensel bir bilimde, uygulama da bu şekilde belirlenmektedir. Bir öngörüğü de ortadan kaldıran "cehalet" gibi bir özellik dahil bilgi eksikliğinin, uydurmanın da ötesinde bir durum da böylece ortaya çıkabilmektedir. Bir bilimin var olması için "neden" sorusu ise temel bir araçtır. Evrensel bir hukuksal bir metin ve belge de söz konusu olan gerçek ve uygunluğun yanı sıra kalite dahil özenin ve uygunluğun ötesinde belirleyici bir durum bu açıdan görüldüğü gibi gayet açıktır. Bu aynı zamanda "neden" sorusu yerine bir bilim ortamından ve ortak dilden öğretiye dönüşümün bir tercih olması önemli bir değerlendirme noktası da olabilmektedir.

34.Bu açılardan bakıldığında örneğin Birleşik Krallıkta 1974 den sonra söz konusu olan "Youth Court" un "Gençlik Mahkemesi" yerine "Çocuk Mahkemesi " şeklinde Türkçe'ye çevrilmesi veya bir asırdan beri Almanya da söz konusu olan "Jugendgericht"in "Gençlik Mahkemesi" yerine "Çocuk Mahkemesi" şeklinde ısrarlı bir şekilde Türkçeleştirmesi "hot dog" gibi benzer bir çeviri gibi de değildir. Evrensel bir bilimde söz konusu olan bir uygunluk ve uygulamanın Türkçe ye bilinçli bir şekilde yanlış ve eksik bir benzerleştirmesi öne çıkmaktadır. Ek bir bilgi ve açıklama yapılmadan bu yönde benzerleştirme bir mazereti de içermemektedir. Çocuklara yönelik kavram ve uygulama açısından çeviriler ile söz konusu olan bu çaba ve ortaya çıkan sonuç artık başka bir düzey ve değerlendirme noktasıdır. Uygulamanın ve gerçeğin dışında farklılaştırma, yönlendirme, gizleme bu uygulamaların hem bilim hem teknik açıdan anlanmasının engellenmesine de doğal olarak yöneliktir. Ayrıca ve özellikle bilindiği gibi İngilizce de "child", "juvniel" ve "youth" olarak çocuktan gençliğe giden bir süreç ve adlandırmada söz konusudur. Bu bağlamda 20 Kasım 1989 tarihinde ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 40/24 sayılı "**Convention on the Rights of the Child**" kabul edilmiştir. Tüm dünyadaki çocukların sahip olduğu haklarını korumak amacıyla öne çıkaran bu sözleşme İngilizce resmi dilinin yanı sıra görüleceği gibi Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolcada resmi dildir. (1/Par.34) Arapçada ayrıca yer almaktadır. Diğer dilleri yazıp anlamak daha zor olduğu için de bu İngilizce metnin Fransızcası "Convention relative aux droits de **l'enfant**" olup İspalyolcası "Convención de los Derechos del **Niño** "dur. Dolayısı ile bu sözleşme Türkçeye "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" ile çevirilirken İngilizce "child"; Fransızcaya "**enfant**"; İspalyolca ise "**Niño**"dur. Bu sözleşmenin İngilizce metinde yer verilen önsözün sondan 4 üncü paragrafında ise uyulması gereken düzenlemeler arasında 29 Kasım 1985 tarihli "40/33. *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of **Juvenile** Justice ("The Beijing Rules")*"dur.Özellikle bir adalet hizmetinin tamamlayıcı unsurunu ve uygunluğunu yansıtan bu zorunlu kurallara (rule) yönelik bu metnin Fransızcası ise "*Ensemble de règles minima des Nations Unies concernant l'administration de la justice pour **mineurs** (Règles de Beijing)*" şeklindedir. İspanyolcası ise "*40/33 Reglas Mínimas de las Naciones Unidas para la Administración de la Justicia de **Menores**(Reglas de Beijing)*" şeklindedir. Ayrıca bu sözleşme "*KONVENTION über die Rechte des **Kinder** "* şeklinde Almancaya da çevrilmiş olup "*Rahmenbestimmungen der Vereinten Nationen für die **Jugendgerichtsbarkeit** ("Beijing-Regeln")* şeklinde de çevrilmiştir. Bu sözleşmenin TBMM de kabul edilmesi ile 29.1.1995 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmış bu "*Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*" de ise bu düzenlemeler arasında "**Çocuk Mahkemelerinin** Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijin Kuralları)" şeklinde bu İngilizce metin Türkçeye çevrilmiştir. Kanunlaşmış bu metine rağmen ayrıca "Çocuk Adalet Sistemin Uygulanması Hakkında BM Asgari Standartlar Kuralları" şeklinde böyle çevirilerde yansımaktadır. Ayrıca 2005 yılına kadar geçerli olan 2253 sayılı eski Çocuk Mahkemeleri ile ilgili kanunun 41 inci maddesi ile de 15 yaşını bitirmemiş kişilerin "küçük" şeklinde ele alınması da bazı çeviriler ve uygulamak içindir. Özellikle böyle bir çeviri ile sözleşme kapsamında söz konusu olan

gençlerin de öncelikle korunması ve bir yetişkin gibi değerlendirilmesini engellemek öne çıkmaktadır. Dolayısı ile adil bir yargılama söz konusudur. On sekiz yaşına kadar kişinin "çocuk" olarak tanımlandığı böyle bir sözleşmede görüleceği gibi İngilizce "child" dışında "juvenile" kelimesinin diğer resmi diller dışında Almanca da dahil başka bir adlandırma açıkça söz konusudur. Fakat sözleşmede de yer verilen "juvenile justice" kelimesi görüleceği gibi sadece "çocuk mahkemeleri" şeklinde Türkçeye çevrilmiştir. Resmi bir çeviri konusunda yetkili olan Dışişleri Bakanlığınca yapılan bu çeviri daha sonra ise "çocuk adalet" şeklinde de dönüşmüştür. Ancak, böyle bir metin için kanun ile veya hukuksal açıdan böyle bir düzeltme ise hala belli değildir. Demek ki aynı zamanda uygulamaya yönelik bir uygunluk yerine ayrı bir keyfilikte rahatlıkla oluşabilmektedir. Böylece 15 yaşını bitirmiş ile 18 yaşına kadar olanlar gençlerin korunmasının kapsam dışında kalması da aynı zamanda açıkça hedeflemiştir. Başta resmi dil olan Fransızcadaki "mineurs"; İspanyolcada "menores" ile birlikte Almancada "jugend" gibi "çocuk" dışında bu benzer kelimelerde gayet açıktır. (Bu durum Rusya içinde geçerli olup çocuk ve genç ayrı bir şekilde ele alınmaktadır) Bir uygunlukta bilim dahil aranmayı gerektirmektedir. İngilizcede on sekiz yaşına kadar olan bu "çocuk"lar ile ilgili üç farklı bir adlandırmada ise ayrıca söz konusudur. "Çocuk" dışında ise başta Almanca dahil olmak üzere çocuk ve genç arasında ise sadece iki farklı bir adlandırmada ek olarak öne çıkmaktadır. 18 yaş kapsamında ele alınan "genç" gibi bir adlandırma ve kavramın ise bu Türkçe metinde özellikle kaçınılmış olması ve ele alınmadığı bir çeviri yanlışlığı da öne çıkmaktadır. Aslında bu yanlış bir çeviri olmayıp gerçeğe aykırı bir çeviri özelliktedir. Özellikle de çocuklar ve gençler ile ilgili oldukça önemlidir. Bir toplumun geleceği olan çocuk ve gençlerin geleceklerine yönelik kamusal bir görevin yerine getirilmesini engellemek ve gerçeğe aykırı bir çevirinin olağanlaştırılması içinde ayrı bir örnektir. Bu aynı zamanda bilim ve teknik açıdan da önemli bir düzey noktasıdır. Çocuk ve gençler için ise ayrı bir tehdit ve tehlike boyutunu da yansıtmaktadır. Özellikle sosyal hizmet açısından zorunlu bir kural olan bir araştırmanın/raporlamanın sosyal hizmet ile korunmasının engellenmesi; çocuk ve gençlerin bir yetişkin gibi yargılanması da bir önceliktir. 2005 yılında düzenlenmiş olan "Çocuk Koruma Kanunu" bu kurallara rağmen mümkün kılınmıştır. Bu yönde oluşturulan çeviri ve kavram kargaşalığı ile hala ortada dil açısından oluşan bu farklılığın ele alınmaması aynı zamanda bilim bağlamında bir uzaklaşmaya da önemli bir nedendir. Hukuk dahil teknik açıdan ise hala o noktaya gelinmediği gibi bu yöndeki ısrar ve inadı anlayabilmekte mümkün değildir. Mahcubiyet ise hala yoktur. Bu gerçeğe aykırı çeviri bu açıdan ayrıca önemli bir örnektir. Türkiye'de söz konusu olan çocuk ağır mahkemeleri gibi bu uygulamaların "çocuk adalet" şeklindeki yansıtılması da bu neden dolayı önemli bir sorun kaynağıdır. Özellikle kaynak kanun bağlamında çocuk ve "gençlik" kavramının bir asırdan beri söz konusu olmasına rağmen Türkiye açısından da bir uygunluk hala yoktur. Türkiye ve çocuklar açısından oluşan bu durum mahcubiyetin aranmasını daha da arttırmaktadır. "Çocuk adalet" başlığı altında oluşan bu utancı meşrulaştıran alanlarda birisi ve önceliği ise akademik/bilim alanıdır. Örneğin uygulamayı da bu alanda el alan tez dahil yapılan çalışmalarda bu kapsamdadır. Bu çalışmanın

İngilizce özetlenmesi ise bir bilim özellik ve uygunluk içindir. Özellikle "juvenile" kelimesini bir "child" gibi benzer olarak "çocuk" şeklinde çevirirken önemli bir gerçeğe aykırılık öne çıkabilmektedir. Aynı zamanda Türkçe metinde yer alan "çocuk" kelimesinin ise "child" veya "kinder" yerine "juvenile" veya "jugend" şeklinde çevrilmiş olunması ise bilim ve teknik açıdan ayrı bir yanıltıcı özellikte kazandırmaktadır. Bilim ve teknik açıdan da ayrı önemli bir sorun kaynağı bilim adına öne çıkmakta ve başta sosyal hizmet dahil hukuk ile ilgili bu önemli sorunun örtülmesi, meşrulaştırılması bilim açısından ayrı bir önemli bir sorun kaynağıdır. Özellikle akademik açıdan da böyle bir ortaklık öne çıkmaktadır. Evrensel bir bilimde söz konusu olan böyle bir ortaklık, uygunluk ve uygulamanın Türkçe ye bilinçli bir şekilde yanlış ve eksik benzerleştirilmesi böyle bir manipüle/yönlendirme ile de böylece öne çıkabilmektedir. Ek bir bilgi ve açıklama yapılmadan bu yönde benzerleştirme bu yönde bir mazereti de içermemektedir. Çocuklara yönelik kavram ve uygulama açısından çeviriler ile söz konusu olan bu çaba ve ortaya çıkan sonuç diğer bilgileri de boşaltabilmektedir.

35.Çocuk Hakları Sözleşmesi ve bu yönde söz konusu olan bir adalet hizmeti ile ilgili bu örnekler arasından birisi de Almanya'da 1923 den beri söz konusu olan "Jugendgerichtshilfe" "Gençlik Adalet Yardımı" gibi resmi bir vesayet kurumu ile ilgilidir. Pekin Kuralının da önemli bir yansımasıdır. Böyle bir yapının bir parçası olan Gençlik Dairesi ve idari bir yetkinlik ve meslek açısından aranan özelliklerin görmezden gelinmesi uygulamalar ve örneklerden de somut birisidir. "Genç" gibi bir kavram konusunda ki bu görmezden gelmeler aynı zamanda adalet hizmeti ile sosyal hizmetler ile ilgili olan ilişki ve zorunluluğu da engellemeye yöneliktir. Bir hak olan sosyal hizmetlerin adalet hizmeti açısından tamamlayıcı özelliği görmezden gelinmektedir. "Yardım" kelimesinin bir birlikteliği bile çevirilerde ürktücü olabilmektedir. Sosyal koruma bağlamında idarenin vesayetine alındığı bir adalet hizmeti de bir asırdan beri mümkün kılınmaktadır. Bu çeviri yanlışlıkları basit bir çevri yanlışlığı da olmayıp belli bir amaca yönelik olması şüpheleri daha da arttırmaktadır. Ayrıca bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk devriminin bir parçası olan Türk Medeni Kanununun 1926 da uyarlandığı 1907 tarihli İsviçre Yurttaş Kanunu/ZGB ile sosyal hizmetler ile öngörülen kurumsal yapıların o tarihten beri söz konusu olması ve de ceza hukuk bağlamında öngörülen zorunlu ilişkilere yönelik bilgi eksikliği de diğer önemli örnektir. Sosyal hizmetlerinde bir başlangıç noktası olan bu kaynak kanun özelliği dahil bu yöndeki engellemeler, gizlemeler veya cehalet hukuksal açıdan da bir anlama ve karşılaştırmayı da somut bir şekilde engellemek içindir. Kısaca İngiltere veya Almanya'daki çamaşır makinelerini kısaca buzdolabı şeklinde Türkçeleştirmek gibidir. Kullanma bilgisini de içerecek şekilde buna alışkanlığa dönüştürmek ve benimsetmek ise nedense ve hala istenmektedir. İki ülke arasındaki sistem bağlamında arabaların direksiyonları, yolları, yönleri ve ölçüleri gibi oluşan farklılığı görmezden gelmenin de ötesidir. Bir Alman'ın İngiltere'de Almanya'daki gibi arabasını aynı yönde sürüp ısrar etmesi gibidir veya neden ters gittikleri gibi sorgulamak istemesi diğer bir ironik

örnek olabilmektedir. Amalar veya bu yöndeki sorgulamalar en azından "özür" gibi bir kelimenin hala öğrenilmemesine de neden olabilmektedir.

BİR BAKIŞ...

36.Bu bilgiler bağlamında görüleceği gibi çocuk ve genç ve de yetişkinler arasında ki bu önemli bir farkın, özelliğin ve uygulamaların evrensel boyuta ulaşılmasına engel olmak için söz konusu olan bu örnek ve akademik dahil ayrıca yoğun bir katkı bu arada öne çıkmaktadır. Bir asırdan beri söz konusu olan sistemler ve uygulamalar ve de farklılıkların da görmezden gelinmesine ayrıca katkı verilmektedir. Özellikle SOSYAL ADALET VE SOSYAL EŞİTÇİLİK için söz konusu olan sosyal hizmetler ile ilgili koruma ve iyileştirme boyutu ve kamusal müdahale yetkisini de içeren kurumsal yapılar açısından ortaya çıkan sistem ve model farklılıkların görmezden gelinmesi bilimin düzeyini ve kalitesini de aşağıya itebilmektedir. Kollektif dahil bir ortaklık ve yardımlar ile de söz konusu olan hukuk açıdan güvencenin ortadan kalkması ve çocuklar dahil kişilerin geleceklerinin karartılması bir tercihte olabilmektedir. "İyilik" yerine "refah" gibi karşılığı olmayan talep ve tercih ile de böyle bir "anomi " halini normalleştirme sonucu korunma boyutu sadece sözde kalmaktadır. Böyle bir "anomi" hali aynı zamanda bir yalnızlık halidir. Dünyanın merkezini kendini zannetmek içinde bir araçtır. Özellikle Avrupa ülkeleri arasında yer alan 47 ülke arasında sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı yerine sosyal refah hizmetlerinden yararlanma şeklinde sadece Türkçeye çevrilmiş olması bir uzaklaşmanın da somut bir örneğidir. İnsan Hakları, Avrupa İnsan Hakları ve bunun bir parçası olan ASS gibi sözleşmelerinin yanı sıra Çocuk Hakları Sözleşmesine yönelik talep ve söylemlerin içleri de bu arada rahatlıkla boşaltılmaktadır. Afganistan da bile bu yönde oluşan somut örnek ve görmezden gelme aynı zamanda diğer bir değerlendirme noktası olmaktadır. Bu nokta aynı zamanda UNİCEF gibi uluslararası kurumsal yapılar içinde geçerlidir.(10) Mahcubiyet gibi bir durumda hala yansıyamamaktadır. Aksine bu benzer durumlar; özellikle evrensel bir bilimden ve uygulama açısından bakıldığında ise somut bir şekilde bir uzaklaşmaya /kopmaya doğal olarak neden olmaktadır. İnsanlık dahil artık kısaca bir "şey"dir. Bilim ve hukuk ve uygulama açısından ayıbın, etiğin/ahlakın dışında kısaca bir körleştirme/perdelemede böylece ön plana çıkabilmektedir.

37.Hukuk açıdan güvence açısından ortaya da çıkan bu "anomi" durum, eğitim dahil bilim açısından da bir kaliteyi, özellik ve niteliği de ek olarak belirlemektedir. Bu "anomi" durum aynı zamanda kaynak kanun olan İsviçre'deki uygulamalar içinde ayrıca geçerlidir. Evrensel bir bilimdeki ölçek ve uygunluğun dışında böylece kalabilmek istenmektedir. Ortak bir dil aranmamaktadır. Türkiye'nin kendine ait koşulları denilerek evrensel açıdan asgari olan unsurların arasında yer alan sözleşmeler dahil bu unsurların görmezden gelinmesi çocuklar dahil sosyal hizmetler boyutunun da rahatlıkla aşağılanmasına da yöneliktir. Sosyal bir görev için söz konusu olan "iyilik (olma) hali" veya sadece "iyilik" hali yerine "refah" tan bahsedilmiş olması siyasi açıdan somut olmayan bir hedef içinde

önemli yarar sağlayabilmektedir. Sözleşmeler dahil ön plana çıkan ortak bir "değer" ve özellik yok olurken bunun keyfilikler ile doldurulması için de bilim adına aracılık yapılabilir. Bu da bilim yerine esnaflaşma boyutunu kazandırabilmektedir. Diğer taraftan gerçek ve "normal" hali içinde perdeleme/engelleme/gizleme bilimin önünü de geçebilmektedir. Sosyoekonomik bir yaklaşımın ve sistemin öne çıkarılmak istendiği böyle bir tercih için katkılar da belirleyici bir unsur olabilmektedir. Algı dahil kırk defa bir yalanın gerçek olması bilim dışında ayrı "anomi" gibi bir durumdur. Kavram kargaşalığı dahil bu yöndeki katkı ve ortaklığın ise bilim ve teknik açıdan mümkün kılınması bu açıdan önemli ise diğer bir gerçektir. Günceldir. Hukuk açısından bir güvencenin ortadan kalkması da ayrı bir soruna dönüşmektedir. Sonuç ve bulunulan nokta açısından ASŞ da yapılan çeviri ile söz konusu olan "sosyal refah hizmetleri" yerine sosyal adalet ve sosyal eşitlik bağlamında temel bir hak olan SOSYAL HİZMETLER "bilim-?" için önemli bir kaynaktan olabilmektedir. Yaşanılan sorunun önlenmesi, giderilmesi için çözüm ise hukuk ile birlikte bir odak olmalıdır.

SONUÇ

38.Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi değerli Prof. Dr. Tekin Akıllıoğlu tarafından yayımlanmış olan "Gözden Geçirilmiş AVRUPA SOSYAL ŞARTI ve TÜRKİYE" kitabında yer alan 14.madde ile ilgili tespit ve bu çeviri yanlışlığı aslında Türkiye de sosyal hizmetlerin ve de başta sosyal devlet ilkeleri ve sosyal adalet /sosyal eşitlik içinde önemli bir dönüm noktasıdır. Hukuksal bir belgede olan bu sözleşmenin orijinal iki resmi dilinin karşılaştırılması ile sosyal hizmetler ile ilgili ortaya çıkan bu durum ve cesaret içinde ayrıca teşekkür borçluyuz. Çünkü bu bilgi, düzey ve yetkinliğin günümüzde azalmış olması bu tespiti daha da değerli kılmaktadır. Böyle bir önemli tespit ve yanlışlığın 2015 beri engellenmesi ise sosyal hizmet dünyası açısından da önemli bir kayıptır. Özellikle de 2005 yılından beri söz konusu olan "sosyal çalışma görevlisi" gibi garabet bir tanımlama ile sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişilerin benzer kılması konusunda ısrar ve meşru kılmaları ile birlikte ASDEP gibi yine karşılığı olmayan garabet böyle bir uygulama ve yetkinlikle sosyal hizmet ve adalet açısından ortaya çıkan yozlaşma bu bilgiyi daha da önemli kılmaktadır. Çocuk dahil sosyal hizmet ile ilgili hak sahipleri için de acı ve üzüntü vericidir. Savunuculuk ve temsilcilik bağlamında mesleğimiz açısından ise ayrı bir ayıptır. **Hak sahiplerine yönelik bir hakkın kötüye kullanımı ve bir etkisizleştirme de böylece söz konusu** olup en azından bir özür borcumuz insanlık açısından da vardır. Ancak bilim dünyası dahil bu noktaya hala gelmiş olmamız ise maalesef bir gerçektir. Özellikle 26 Şubat 1965 yürürlüğe giren ve ancak 16 Haziran 1989'da TBMM'de kabul edilen Avrupa Sosyal Şartı ile ilgili bu çeviri(?) yanlışlığının 27 Haziran 2007 de aynen devam etmesi aslında bir şüpheyi ve sorgulamayı da özellikle gerektirmektedir. Görmezden gelmelerin hala devam etmesi bu sorgulamayı ve önlemeyi daha da önemli kılmaktadır. Bu durum aynı zamanda çözüme yönelik yöntemi de belirleyecek olup kap kara bu lekenin ortadan kalmasına yardımcı olunacaktır. Özellikle de 8.6.2011 tarihli 633 sayılı KHK ile kurulmuş olan ASPB'nin hala TBMM

kanunlaşmaması ve de buna bağlı olarak sosyal yardım ve sosyal hizmetler ile ilgili uygulamalara dayanak olması ortaya çıkan hak ihlallerinin engellenmesi içinde ayrı bir yükümlüğü öne çıkarmaktadır.

39.Görüldüğü gibi sözleşme ile ortada hukuksal açıdan bir metin vardır. İçerik tartışılır ama hukuksal bir belgedir. Evrensellik açısından da ortak bir dilde temel dayanaktır. Bir nüfus kimliği gibidir. Bu orijinal metin içinde bir ortaklık, uygunluk ve gerçeklik de aranır. İçerik ve yorum ancak ondan sonra başlar. "Ama" ve mazeret olmaz. Bir noter gibi onay yeri de olan TBMM ile de kandırılamaz. Böyle olunca bu 14üncü madde, halen "Bruno" gibi bir adın Türkçeye "Mehmet" şeklinde veya "Fatma"nın "Maria" şeklinde çevrilmesine benzerdir. Ancak yapılan tespit ile artık bu madde "yok" sayılmaya da nedendir. Evrensel bir ortak değer olan bu hak ile ilgili taahhüt ve hukuksal güvence de ortadan kalkmaktadır. Sosyal hizmetlerde etkisizleştirilmiştir. Bu etkisizleştirme aynı zamanda sosyal hizmetler ile hayırseverlik arasında noktayı da belirlemekte olup adalet hizmeti ile sosyal hizmetler arasındaki ilişkileri de belirlemektedir. Halbuki, söz konusu olan önemli bir hakka yönelik bu yanlışlığın ve saldırının, tehlikenin mutlaka devam etmemesi ve engellenmesi gerekmektedir. Hukukun güvencesine tekrar ulaşılmalıdır. Bilim ve hukuk ve uygulama açısından ortaya çıkan bu ayıbın, etiğin/ahlakın dışına taşınması ve de hak sahiplerine yönelik söz konusu olan körleştirme/perdelemenin/gizlemenin de artık ortadan kaldırılması hem insani hem de meslek açısından bir zorunludur. Çünkü kadın cinayetleri ve çocuklar ile ilgili durum gayet açıktır. Evrensel bir ortak değer ve hak olan sosyal hizmetler gibi toplumun herkesi ilgilendiren bir hakkın kötüye kullanımı veya ihlal "sehven" diye de geçiştirilemez. Seyredilemez. Fakat akademik eğitim ve uygulama için sosyal hizmetler açısından söz konusu olan bu "var" olmanın önemi ve meşrulaştırmaların hala fark edilmek istenilmemesi de diğer bir önemli sorundur. Acı bir gerçek ve üzüntü vericidir.

40.Bilindiği gibi teolojide bir bilgiyi bilmemek kişileri vicdani açıdan sorumsuz kılmamaktadır. Ergin olmamış çocuk ve akıl sağlığı dışında kişiler içinde en azından bir tövbe gerekmektedir. Bu durum dünyevi hukuk açısından rıza hali ve/veya ceza sorumluluğu ile de ilgilidir. Ben bilmiyordum artık denilmemesi içindir. Dolayısı ile değerli Prof.Tekin Akıllıoğlu'nun 2015'te yapmış olduğu tespit ve bilgi artık herkesi sorumsuz kıl(a)maz. Başta sosyal hizmetler ve hukuk dünyası hiç bir şekilde bilmiyorum da diyemez. "Ama" ve mazeret üretmeler ise kısaca ve artık "boş" laftır. Aslında bu çeviri yanlışlığı Almanca karşılık açısından 2008 den beri sosyal hizmet dünyası içinde bilinen bir gerçektir. Bazen öne çıkabilen kibirlilik ve öngörmeyi de ortadan kaldıran cehalet birlikteliği ve/veya körleşme ile birlikte böyle bir hakkın kötüye kullanımını da öne çıkarmaktadır. Etkisizleştirilme gibi temel bir hakkın engellenmesinin hala öne çıkarılması ayrı bir ayıplamaya neden olabilmektedir. .Böyle bir sorumluluk ve görevin yükletildiği sosyal adalet/eşitlik ile ilgili böyle bir engellenmenin, gizlemenin, perdelemenin, körleşmenin bilim ile mümkün kılınması ise ahlakın/etiğinde ötesinde bir duruma da ayrıca neden olmaktadır. Sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişiler bağlamında "ahlak" gibi kişisel

bir boyut ile birlikte bilimi ve evrensel değerleri de içeren bir uygunluğun aranması ayrı bir önemdedir. Özellikle de sosyal hizmetlerden yararlanma hakkına yönelik ASPB ile öngörülen uygulamalar konusunda Anayasanın 90,91 ve 113 maddesi ile oluşan aykırılığın aynı zamanda Avrupa Sosyal Şartının 14 maddesini de birlikte ele alınmayı yükümlü kılmaktadır. Bu yönde görmezden gelmeler ve hak sahiplerine yönelik savunuculuk boyutu sosyal hizmet(ler) açısından ek bir görev ve sorumluluğu da yükümlü kılmaktadır.

41.Bilindiği gibi Avrupa Sosyal Şartı'nın 14üncü maddesi ve 2014 yılında evrensel açıdan öne çıkarılan tanım ***“Sosyal hizmet, toplumsal değişme ve kalkınmanın, toplumsal birlikteliğin tesis edilmesine ve insanların yetkinlik ve özgürlüklerinin geliştirilmesine yardımcı olan uygulama temelli bir meslek ve bilim dalıdır. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri sosyal hizmet mesleğinin odağında yer alır. Temellerini sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve uygulamadan elde ettiği bilgilerin oluşturduğu sosyal hizmet, yaşamda karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi ve iyilik halinin sağlanması için insanlar ve toplumsal yapılarla meşgul olur. ” (IFSW, 2014)*** Türkiye de sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişileri bir zorunlu kılmakta olup mesleksen örgütün ve uluslar arası ilişkisi bu yükümlülüğü daha da zorunlu kılarken böyle bir sorumluluğun ve ağırlığın taşınması ortaya çıkan aykırılıkların giderilmesi içinde temel bir kaynak olur. Aksi içinde geçerli olması diğer bir sorun kaynağı olmaya devam edecektir. Dolayısı ile tüm topluma yönelik bu kap kara leke bu neden dolayı vicdanların da ötesindedir. Kişisel dahil ağır bir vebal çocuk dahil hak sahipleri içinde söz konusudur. İster hukuksal açıdan ne olursa olsun bu lekeyi mutlaka temizlemek ise insani bir görev ve sorumluluktur. Bu bağlamda sosyal hizmetler ile bu önem ve boyut kavramsal ve bilime yansımaları da ayrıca ele almayı gerektirmektedir. Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı açısından 2005 yılından beri adalet dahil başlayan böyle bir engellenmenin ve yozlaşmanın 2011 tarihinde beri daha da artmış olması hukuksal açıdan da ayrı bir önemdedir. Bu bağlamda ASPB tarafınca düzenlenmiş olan yönetmeliklerin iptali için hukuksal bir süreci başlatmak ayrı bir görevdir. Özellikle hala kanunlaşmamış bir durumun ortaya çıkması nedeniyle oluşan kamu zararı ile ilgili boyut (lar) Sayıştay açısından ele almayı gerekmektedir. Bu durum aynı zamanda Kamu Denetçiliği Kurumu ve İnsan Hakları Eşitlik Kurulu içinde geçerli olup AİHM kadar gidebilecek bir hukuksal sürecin peşine düşülmesi hak sahipleri için bir öncelik olmalıdır. Bu çalışma bir tartışma ve değerlendirme noktası olduğu gibi aynı zamanda mahcubiyet dahil açık bir çağrı ve davettir. 01.04.2018

SHU Nihat Tarımeri

(*)Zürih Gençlik Savcılığı (eski)Sosyal Hizmet Uzmanı

EK KAYNAKLAR

1.<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2336/avrupa'-da-sosyal-hizmetler-ve-modellere-bir-bakis>

<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2337/almanya'da-sosyal-sistem-vede-%22kamusal-ve-otonom-sosyal-hizmetler-ile-turkiye'deki-sosyal-hizmetler->

2.<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070409-1.htm>

http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/sosyalsart.pdf

<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2330/lutuf-ve-minnet-yerine-avrupa-sosyal-sarti'ni-hic-duydunuz-mu-?>

3.<http://www.imajyayinevi.com/Web/Icerik.aspx?IcerikID=1234>

4.<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2248> ;sf, 98- 101

5 <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2248> .Paragraf 105 --120

6.<https://www.sozialcharta.eu/europaeische-sozialcharta-revidiert-9162/>

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cf93>

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cf94>

http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163?_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_languageId=it_IT

(14 Ogni persona ha diritto di beneficiare di servizi sociali qualificati.)

<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cf92>

<http://www.whatconvention.org/es/convention/175>

(Artículo : 14 : Derecho a los beneficios de los servicios sociales)

7."Almanca'sı da şöyledir. "13.Jedermann hat das Recht auf Fürsorge, wenn er keine ausreichenden Mittel hat. 14.Jedermann hat das Recht, soziale Dienste in Anspruch zu nehmen. Özellikle antlaşmanın Türkçe çevirisinde de görüleceği gibi 13. madde de "Yeterli kaynaklardan yoksun herkes, sosyal ve sağlık yardımı hakkına sahiptir" denmektedir. Bu maddede bahsedilen "sosyal yardımdır." Sağlık yardımında ayrı bir yardım olarak gösterilmiştir. Özellikle Almanca'sında bu hal "Fürsorge/sosyal yardım" olarak gayet açık bir şekilde vurgulanmaktadır. 14.madde de. "Herkes sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir." de ise "sosyal refah hizmetlerinden" denilerek Almanca'daki koruyucu ve kollayıcılık uygulamalarını içeren bir "SOSYAL HİZMET" uygulanmasından bahsedilmektedir. maddenin açıklandığı diğer bölümde de sosyal yardım ve desteği içeren "Wohlfahrt/Sosyal yardım ve destek" kelimesi ile de bu hizmetin niteliği vurgulanmıştır. Dolayısıyla "Sosyal Refah Hizmeti" gibi farklı anlamlarda çıkarılabilecek bu hizmet "Sosyal Hizmetler" olup bundan herkesin yararlanma HAKKI sağlanmıştır."

8) John Oyo ; "WORD ORIGINS-The Hidden Histories of English Wold. from A to Z" / A&C Black Publishers Ltd/ 2005; "Work" (sf 550) : "From this base was formed the noun *wergon*, which passed into prehistortorik Germanic as *werkam* and evolved from there into German und Dutch, Swedish *werk* and English *work*."

"The New Webster's Ensycolpedic Dictionary of The English Language"/ "Random Hause Volue Publishing Inc; "work " : 1 . "exertion or effort direected to produce or accomplish something;labor ;oil 2.something on which exertion or labor is expended; a task or undertaking" 3.sırada "productive or oparative activity,esp,employment to earn one's living,to look for work.

<http://www.dictionary.com/browse/work?s=t> work,social work,walfare well -being;social sevicees.

9.<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>

https://conf-dts1.unog.ch/1%20SPA/Tradutek/Tratados%20DH/00%20_Tr_DH_48_Beijing_Rules.htm

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/44/25

https://conf-dts1.unog.ch/1%20SPA/Tradutek/Tratados%20DH/00%20_Tr_DH_48_Beijing_Rules.htm

<https://www.bmfsfj.de/blob/93140/8c9831a3ff3ebf49a0d0fb42a8efd001/uebereinkommen-ueber-die-rechte-des-kindes-data.pdf>

<http://www.un.org/depts/german/gv-early/ar4033.pdf>

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>

10. <http://psikososyalhizmet.com/blog/2017/08/15/afgansir/>

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR VE EĞİTİMEVLERİ

Senem SARIOĞLU¹

Özet

Küreselleşen dünyamızda; yoksulluk, gelir ve sosyal kültürel eşitsizliklerin her geçen gün büyüdüğünü görüyoruz. Ülkemizde de yoksulluğun çözüm arayışı içerisinde büyük şehirlere göç eden aileler; parçalanma, işlevini kaybetme riski ile karşılaşmaktadır. Çocukların eğitim sürecinden kopup, çalışmaya başlamaları veya okul başarısızlıkları nedeniyle okuldan kaçmaları, boş zamanlarını olumlu faaliyetler yerine internet kafe ve parklarda geçirmeleri, bu mekanlarda tanıştıkları akranları tarafından madde kullanmaya ve suç unsuru teşkil edecek davranışlara teşvikleri ile başlayan süreç, suça sürüklenen çocuk ve gençler başlığında sosyal bir sorun oluşturmaktadır. Günlük rahat bir yaşamın özentisiyle, çocuklar en çok mala karşı suçlardan kanunla ihtilafa düşmektedirler. Cinsel suçlar ve uyuşturucu madde ile ilgili suçlar takip eden diğer suçları oluşturmaktadır. Türkiye'de Ankara Çocuk Eğitimevi, uzun süre bu alanda hizmet veren tek kurum olma özelliği ile suça sürüklenen çocuklarla ilgili, iyileştirme müdahalelerinin geliştirilmesi ve uygulanması noktasında önemli görevler üstlenmiştir. Çocukların suçlarının infazı sürecinde, çocuk ceza infaz kurumlarında uygulanmaya başlayan pek çok iyileştirme faaliyetinin yeterince tanınmadığı düşünülmektedir. Son yıllarda Çocuk Eğitimevleri ve Kapalı Çocuk Ceza ve İnfaz Kurumlarında BİSİS, ARDIÇ gibi ihtiyaç, risk ve uygunluk prensibine dayalı, iyileştirme faaliyetleri uygulanmaktadır. Bu programlarda her çocuğun bireysel olarak ele alınması gerekliliğinden hareketle, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, eğitim-öğretim çalışmaları, sosyo-kültürel ve spor etkinliklerinin yer almaktadır. Çocuk Adalet Sisteminin; geliştirilebilmesi ise, bu çalışmaların, akademik çevrelere tanıtılması ile mümkün olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Suça Sürüklenmiş Çocuk, Eğitim, Psiko-Sosyal Müdahale, Eğitimevi

GİRİŞ

Özgürlük en çok çocuğa yakışmaktadır. Polis, karakol, mahkeme ve cezaevi terimleri ile çocuk kelimesi yan yana gelmemelidir. Ancak, dünyada çocuk suçluluğu, sosyal sorunlar içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. Sosyal sorunlar, suçluluğun nedeni olmakla birlikte birde sonuçtur. Bu sonuçlarda yine toplumları dolayısıyla çocukları etkilemektedir.

¹ Uzm. Sosyal Çalışmacı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Ankara Çocuk Eğitimevi

Suça sürüklenmiş çocukların eğitilip yeniden topluma kazandırılması amacıyla Ülkemizdeki ilk kurum (Çocuk Islah Evi) Atatürk'ün emri ile 1937'de Edirne'de açılmıştır. 1938 yılında Kızılcahamam'a, 1940'ta ise Ankara'ya taşınmıştır(Ankara Çocuk Eğitimevi Arşivi).

Yavuzer (1983: 30-36), 1979 Çocuk Mahkemelerinin kuruluşundan sonraki yıllarda Ankara Çocuk Islah Evi'ndeki eğitim, iş ve zanaat atölyelerinden umutla bahsetmiştir. Bu yıllarda suça sürüklenen çocuklara 'uslandırma' yöntemi ile bir sanat öğretmek ve kendisini ilkokul diploması kazandıracak öğrenim düzeyine kavuşturmanın amaçlandığını görüyoruz.

Uzun yıllar Ankara (Keçiören)'de hizmet veren kurum 2012 yılında Çocuk Eğitimevi adıyla Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ne taşınmıştır.

Bu çalışmada Türkiye'deki çocuk suçluluğu ile ilgili genel bilgiler, Ankara Çocuk Eğitimevi'ndeki belli bir döneme ait istatistiki bilgiler ile karşılaştırılacaktır. Önemli ve başarılı bir örnek olan Ankara Çocuk Eğitimevi'ndeki eğitim ve psiko-sosyal servis iyileştirme programları ayrıntılı olarak tanıtılacak ve daha iyi uygulamalar için öneriler sunulacaktır.

TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇLULUĞUNA KISA BİR BAKIŞ

Çocuk suçluluğunun nedenleri uzun yıllardır kriminolojinin, psikolojinin, sosyolojinin araştırma konusu olmuştur. Çocuk suçluluğu ile ilgili pek çok teori ortaya çıkmıştır. Psikolojik açıdan akıl hastalıkları nedeniyle oluşan suç eylemleri dışında sosyolojik açıdan ele alınan teorilerin mevcut suç eylemlerini daha gerçekçi olarak yansıttığını görmekteyiz. Araştırmalar göstermektedir ki, suça sürüklenmiş çocuklar düşük sosyo-ekonomik bir çevrede yetişmişlerdir. Özellikle iç göç sonucu büyük şehirlere gelen ve tutunamayan ailelerin çocuklarıdır. Toplumda bir statü sahibi olmak için yasal şansları kısıtlıdır, orta sınıf değerlerine sahip olamayacaklarını düşündükleri için bu kuralları tersine çevirip bir suçlu alt kültürü oluşturmaktadırlar. Toplum tarafından ve yasalar tarafından dışlandıkları için damgalanmakta ve geleceğin suçlu yetişkin adayı olabilmektedirler (Köknel, 2002-2005).

Suçta sürüklenen çocuklar arasında yine en çok işlenen suç türüne baktığımızda 'mala karşı' işlenen suçların ilk sırada yer aldığını görmekteyiz. Mal ve hizmetlerdeki paylaşımın eşitsizliğine bağlı olarak, yoksulluğun ezikliği de artmaktadır. İnternet, medya, televizyon reklamları ve TV dizilerinde rahat ve aşırı yaşam tarzları, göreceli yoksulluğun ezikliğini perçinlemektedir. Her yoksul çocuk hırsızlık yapmamaktadır; doğaldır ki bu parayı kazanmakla ilgili öğrenilmiş bir davranıştır. Ülkemizde özellikle, ekonomik ve sosyal olarak dışlanmış, yoksulluk ve eğitimsizlik içinde bir alt kültür oluşturan bireyler, önemli bir sosyal sorun olarak bazen suç olgusu ile karşımıza çıkmaktadırlar. Kültür çatışması, alt kültür teorilerinin işaret ettiği gibi, göçmenler, yabancı işçiler ve mülteciler ile etnik azınlıklar (çingene gibi) genel olarak, kendilerini çeviren kültüre tamamen katılamadıklarından, içinde yaşadıkları toplumla bütünleşememekte ve ona yabancı kalabilmektedirler (Demirtaş, 2014: 125-130). Küreselleşme ile yoksulluk, gelir ve sosyal kültürel eşitsizlikler büyümektedir. TÜİK

verilerine göre, 1990-2008 yılları arasında nüfus %26 artarken, suç oranı % 70 artmıştır. Ülkemizde suçluluğun ciddi bir sorun olduğu aşıkardır (Bal, 2013: 75).

Çocuk suçluluğunda ailenin önemi yine yapılan araştırmalarda ortaya konulmaktadır. Ailenin ekonomik problemleri, bakabileceğinden fazla çocuk sahibi olmaları, yetersiz anne-baba rolleri, zayıf aile içi iletişim, ailenin parçalanması, çocuğa yönelik ihmaller çocukları suçluluk konusunda risklere açık hale getirmektedir (Acar, Çifçi 2011: 52-59). Çocuk ve gençler ailenin, toplumun kültür yapısı ile kimlik ve kişilik kazanır, sorunlu bir çocuğun sorunlu bir aile yapısını yansıtır olabilmesi gibi sorunlu bir gencin de sorunlu bir toplum yapısını yansıtmaları muhtemeldir (Köknel,2001).

İkinci suç türü ise cinsel suçlardır. Yine çocukların işlemiş oldukları cinsel suçların arttığını gözlemlemekteyiz. Ailenin kalabalıklığı, çocukların kendilerine ait odalarının olmaması, yanlış cinsel eğitim ve cinsel eğitimsizlik (özellikle pornografik materyaller), anne-babanın olumsuz rol model olması gibi nedenlerle bu çocuklar hem toplumda suçlu damgası yemekte hem de kendi vicdanlarında derin yaralanmalar yaşamaktadırlar.

Çocuk mahkemelerinin kurulması (1979), 03/07/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun ve cezaevlerindeki son 15 yıldır devam eden hem fiziki şartların iyileştirildiği yeni cezaevlerinin yapılması hem de psiko-sosyal servis ve eğitim birimlerinin UNICEF ve Avrupa Birliği (AB) işbirliği ile geliştirilen iyileştirme programları, hizmet içi eğitimlerin cezaevindeki tüm çalışan personele yönelik artırılması ile yaşanan gelişmeler çok değerlidir.

ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ ÖRNEĞİ

Çocuk Eğitimevi, açık ceza infaz kurumu özelliğinde yani firara karşı önlem bulundurmeyen kurumlardır. Ancak, çocukların güvenliklerini sağlamak, birbirlerine ve kendilerine zarar vermelerini önlemek gibi fiziksel güvenlik önlemlerine dikkat edilen bir yapıya sahiptir. Özel izin hakları bulunmaktadır ve senede dört kez ailelerinin yanına giderek yol mesafesine göre 3-7 gün kalabilmektedirler.

Çocuk eğitim merkezlerinde, suça sürüklenen çocuklar, tek kişilik, içerisinde banyo -tuvaletin bulunduğu, çalışma masası, kitap ve kıyafetlerini düzenleyebileceği raf ve dolabın olduğu, radyo sisteminin, acil durumlarda kullanılmak üzere çağrı butonunun bulunduğu, güneş ışığından yararlanılabilecek ve odanın havalanmasına yeterli bir camın bulunduğu odalar da kalmaktadırlar. İzne çıkabilen, kendilerine ait mahrem alanları olan, kurumun tüm mekanlarında etkinliklere katılabilen ve kurum dışı ; gezi, sosyal-kültürel faaliyetlere dahil olan, eğitimlerine devam etme şansına sahip olan çocuklar yeniden topluma kazandırılmaya gerçekten adaydırlar.

Ankara Çocuk Eğitimevi 2014 yılına ait ortalama değerlere baktığımızda(Uyap, Bisis) 99 hükümlü çocuğun %27,2'si hırsızlık, %21,2 si ise yağma suçundan hüküm almışlardır. 2015 yılı ortalamasına baktığımızda ise 92 hükümlü çocuktan % 23,9'unun hırsızlık, %18,4'ünün yağma suçundan hüküm

aldığını görmekteyiz. 2016 yılı ilk üç ayın ortalamasında ise 100 çocuktan %30'u hırsızlık, %9'u yağma suçundan hüküm almışlardır. Görüldüğü gibi yıllara göre oran çok değişmemektedir. Yağma suçu cezai yaptırımının, 15 yaşını dolduran çocuklar için, 10 yıldan başlıyor olmasının bu suç türünü azalttığı düşünülmektedir. (2014 ve 2015 yılı verilerine göre) adam öldürme-adam öldürmeye teşebbüs suçu gelmektedir. Burada baktığımızda ise, yine ailelerin parçalanmasını, alkol ve madde problemlerini, yoksulluğu, işsizliği ve evlerde bulunan ruhsatsız silahların ergen için tehlikesini, erkek çocuğuna toplumumuz tarafından biçilen namus korucuyu rolü ve okullarda yaşanan akran zorbalığını görmekteyiz.

2014 ve 2015 yılları ortalamalarına baktığımızda (UYAP, BİSİS) %3 ile %4 arasında değişen uyuşturucu madde suçunun %23'e çıktığını görmekteyiz. Ülkemizde de suç ve yoksulluğun iç içe olduğu mahallelerin hemen hemen her şehirde iç göç sonucu oluştuğunu ve suça sürüklenen çocukların çok küçük yaşlarda bu yaşamla yüzleştğini görüyoruz. Uyuşturucu kültürünün biçimlenmesinde toplumsal bir rol olduğu ve bu kültürün, kentlerin yoksul bölgelerine yerleşme süreci olduğunu görmekteyiz (Powers ve Matano, 2008, s:92-93). Aile ve akran grubundaki olumsuz rol modeller, iletişim azlığı, yine yoksulluğa bir başkaldırı olarak uyuşturucu kullanımı ve satışı ile ilgili suçların, Ankara Çocuk Eğitimevi örneğinde de olduğu gibi arttığını görmekteyiz.

Ankara Çocuk Eğitimevine giren-çıkan hükümlü çocuk sayısı yani kurum mevcudu sık değişmektedir. Kuruma hüküm alıp gelen çocuklar aldıkları cezanın son bir yılını denetimli serbestlik müdürlüklerinde tamamlamaktadırlar. 18 yaşını dolduran hükümlü çocuklar; yetişkin açık cezaevine ayrılmaktadırlar. Açık cezaevi statüsünde olan bir kurum olan eğitimevlerinde dış güvenlik bulunmadığı için firarlar yaşanabilmektedir. Firar eden hükümlü çocuk, güvenlik güçleri tarafından yakalandığı veya çocuk güvenlik güçlerine teslim olduğu zaman, işleyen yasal prosedür sonucu 6 aylık disiplin cezası kapalı bir çocuk -gençlik ceza infaz kurumunda uygulanmakta, bu sürecin sonunda çocuk 18 yaşını doldurmamış ise cezasının normal süresini tamamlamak üzere tekrar eğitimevine gelmektedir.

25/04/2015-23/04/2016 tarihleri arasında kuruma giren 502 hükümlü çocuk olmuş (UYAP, BİSİS), yine aynı tarihler arasında 323 hükümlü çocuk yukarıda belirtilen sebeplerle çıkış yapmıştır.

Hükümlü çocukların tespiti UYAP - BİSİS - çocuk - raporlar bölümünden yıllık sayısal bilgilerden yola çıkılarak yapılmıştır.

- 502 çocuktan 222'si geçmişte ve halen uyuşturucu madde kullanmıştır.
- 150 çocuk, arkadaş çevresinin yoğun alkol ve uyuşturucu kullandığını belirtmiştir.
- 170 çocuk, yaşadığı yerde çok suç işleyen kişi olduğunu belirtmiştir.
- 211 çocuk, akrabaları arasında cezaevine giren olduğunu belirtmiştir.
- 107 çocuk, akrabaları arasında uyuşturucu kullanan olduğunu belirtmiştir.
- 118 çocuk, abi, kardeş gibi yakın akrabalarının cezaevine girdiğini belirtmiştir.

- 22 çocuk, babasının cezaevine girdiğini belirtmiştir.
- 3 çocuk, annesinin cezaevine girdiğini belirtmiştir.
- 98 çocuk, ailesinin düzenli geliri olmadığını belirtmiştir.
- 14 çocuğun annesi vefat etmiştir.
- 42 çocuğun, babası vefat etmiştir.
- 52 çocuğun, anne-babası boşanmıştır.
- 117 çocuğun, annesi okuma-yazma bilmemektedir.
- 56 çocuğun, babası okuma-yazma bilmemektedir.
- 109 çocuk ilkokul mezunu,
- 28 çocuk okuma-yazma bilmemekte,
- 166 çocuk, ortaokul mezunu,
- 47 çocuk, okur-yazar olup bir okul bitirmemiştir.
- 175 çocuk, daha önce tutuklandığını veya hüküm aldığını belirtmiştir.

176 çocuk, halen başka suçtan dolayı devam etmekte olan davası olduğunu belirtmiştir. Bu çocukların gelmiş oldukları yerleşim yerlerine baktığımız zaman ise çoğunluğunun il merkezlerinde, Doğu ve Güneydoğu illerinde yaşadığı (Van, Diyarbakır, Erzincan, Mardin, Gaziantep, Erzincan, Kahramanmaraş) diğerlerinin ise Doğu ve Güneydoğu'dan Adana ve Mersin'e göç etmiş olduklarını görmekteyiz. İç Anadolu bölgesinden gelen çocuklar azınlıktadır. Bunun nedenlerinin göç olgusu ile yoksulluk kavramı ile yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Yine bu çocukların çoğunluğu hırsızlık, uyuşturucu ve cinsel suç ile hüküm almışlardır. Gasp, yağma ve adam öldürme suçu ise daha az görülmektedir.

Eğitimevlerinde Mevcut Eğitim ve Psiko-Sosyal Servis Uygulamaları

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük (2006)'te, Psiko-sosyal yardım servisi ve Eğitim öğretim servisi olarak adı geçen birimlerdir. Bu birimlerin çalışma esasları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine ilişkin mevzuat 06/02/2012 tarihli genelge (46/1) ile oluşturulmuştur.

Çocuğun, toplumsallaşma sürecinde aileden sonra en önemli unsur okuldur. Okulun amacı; vatan-millet sevgisi, kendi hakları, başkalarının hakları, saygı ve hoşgörü gibi temel değerleri çocuğa öğretmektir. Ancak uygulamaya baktığımızda okul ortamından doğan birçok sorun olduğunu görmekteyiz. Bu sorunlar, eğitim müfredatı, idareci ve öğretmenlerin tutumları, okulun fiziksel şartları ve bulunduğu çevre ve çocukların bireysel özelliklerinden (öğrenme güçlüğü, hiperaktivite gibi) de kaynaklanabilmektedir (Avcı, 2015: 164-166). Eğitimevindeki çocukların da eğitim süreçlerinde yukarıdaki nedenlere paralel olarak eğitim motivasyonlarının düştüğünü ve okula devam etmediklerini görmekteyiz. Çocuk eğitimevinde görevli öğretmenler eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu

faaliyetler; birinci ve ikinci kademe okuma-yazma kursları, açıköğretim ortaokul ve lise kayıtları, kitapların temini, sınavların organizasyonunu kapsamaktadır. Ayrıca, çeşitli kurum, kuruluş, dernek ve vakıf aracılığıyla çocuklar yararına sosyal kültürel ve eğitime yönelik faaliyetler düzenlenmektedirler. Eğitimevinde, ilköğretim mezunu çocuklar için bir eğitim alternatifi de Çıraklık Mesleki Eğitim Okullarıdır. Metal, mobilya ve elektrik gibi bölümlere ayrılan bu okullardaki haftada bir gün teorik eğitim verilmekte, haftanın dört günü ise bu bölümlere ait iş kollarında staj yapılmaktadır. Düzenli bir yaşam disiplini altında sorumluluk üstlenen çocuklar aynı zamanda para kazanmakta, bir işi başarı ile yürütebilmenin özgüveni ile geleceğe yönelik ayakları yere basan gerçekçi planlar yapabilmektedirler. Bu statüdeki çocuklar 21 yaşına kadar kurumda iyileşme süreçlerini tamamlayabilmekte ve tahliye sonrası aynı iş kolunda çalışmaya devam edebilmektedirler. Eğitimevinde örgün eğitime devam eden diğer çocuklarda 21 yaşına kadar kurumda kalabilmektedirler.

Eğitim ile ilgili motivasyonu düşük, akademik performans sorunu yaşayan çocuklar için ise, bu süreçleri oluşturmak zor olmaktadır. Anne karnından itibaren yetersiz beslenme koşullarına sahip olma, uyarıcı eksikliği, fark edilmemiş dikkat sorunları veya öğrenme güçlükleri yaşadıkları için ilköğretime başladıkları zaman, derslerden kopuş süreci yaşayabilmektedirler. Sınıf öğretmenleri ve okul yönetimi bu çocukların hassasiyetlerini anlayamayıp, olumsuz tutum içerisine girdiklerinde, bu çocukların, okul dolayısıyla eğitim ile ilgili yaşantılara kendilerini kapattıklarını ve eğitim-öğretim süreçlerinin erken bittiğini görmekteyiz. 28/10/2016 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine göre, (Md 59) özürleri nedeniyle okula devam edemeyen öğrenciler iki eğitim ve öğretim yılı sonunda durumlarını belgelediklerinde, öğrenim hakkını kullanamamış sayılırlar ve örgün eğitime devam edebilirler. Bu nedenle, uzun tutukluluk süreçleri söz konusu ise veya tutukluluk sürecinde açıköğretim kayıtları yapılmış ise örgün eğitim haklarını kaybetmektedirler. Bu durumdaki çocuklar, örgün eğitimden yararlanabilecek şartlara sahip olmadıkları gibi çıraklık eğitiminden de yararlanılamamaktadırlar. Çıraklık eğitimine kayıt olabilmeleri için ortaokul mezunu olmaları gerekmektedir. İlköğretim terk durumundaki çocuklar açıköğretim sınavlarına, bireysel olarak nasıl çalışacaklarını bilemedikleri gibi temel ilköğretim bilgilerine de sahip olmadıklarından açıköğretim sınavlarında rastgele işaretlemeler ile cevap anahtarını işaretlemekte ve mezun olamamaktadırlar. Asıl çözüm bekleyen grup bu çocuklardan oluşmaktadır. Bu çocukların doğal olarak özgüvenleri ve kendilerinden beklenen güvenli davranışlar eksik olmaktadır.

Eğitimevlerinde diğer bir önemli uygulama, Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği içerisinde açılan kurslardır. (saz kursu, terzilik kursu, aşçılık kursu, bahçecilik kursu, berberlik kursu, marangozluk kursu vb.) Bu kurslara katılım, çocukların kuruma ilk geldiklerinde eğitim birimi ARDEF formunda yer alan ilgi alanları sorusundan elde edilen bilgi, çocuğun isteği ve eğitim biriminde görevli öğretmenlerin yönlendirmesi ile gerçekleştirilmektedir. Çocuklar, dahil oldukları kursa devam etmek istemezlerse yine eğitim birimi durum değerlendirmesi yapıp daha uygun bir kursa geçiş

yapabilmektedirler. Çocukların bu kurslara devamı ile ilgili, kurs öğretmeninin eğitici ve öğretici becerisi, çocuklarla kurduğu iletişim ve akran yönetimi kriterler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Eğitim biriminin ayda bir düzenlediği çeşitli konulardaki münazaralarda önemli bir uygulamadır. Çocuklar iki gruba ayrılmakta ve grup liderleri eşliğinde münazara yapmaktadırlar.

Uzun (2015: 148-149), suça sürüklenmiş çocuklarla ilgili yaptığı araştırmada, işlenilen suç türü ile suça sürüklenen çocukların sahip oldukları değerler açısından anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada, kaynağı bireysel organizmanın ihtiyacına bağlı olan 'hazcılık değerinin, tüm suç türlerinde yüksek çıktığını, kaynağı sosyal adalet, eşitlik, hoşgörü ve insanlığın iyiliğini gözetmekle ilgili olan 'hümanizm değerinin, tüm suç türlerinde düşük çıktığı gösterilmiştir. Kaynağını toplumsal etkileşim içerisinde grubun ve bireyin varlığını ve konumunu muhafaza etme gereksinimine dayandıran 'uyma değerinin tüm suç türlerinde düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk infaz kurumlarında uygulanan önemli eğitim faaliyeti ise 2013 yılından beri yürütülen 'Değerler Eğitimi'dir. Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nün, aylık kültür ve yaşam dergisi olarak yayınladığı ve çocuklara ücretsiz dağıtılan değerler dergisi ile de uygulaması zenginleştirilen bu eğitim faaliyetinde amaç; çocuklara her ay bir değer öğretilmesidir. (dürüstlük, saygı, hoşgörü, adalet, aile, vatanseverlik, yardımlaşma, sevgi, sabır, sorumluluk, temizlik, kardeşlik) Her ay değerler eğitimi ile ilgili iki konferans yapılmakta ve dergiyi okumalarını pekiştirmek için bilgi yarışması düzenlenerek, başarılı olan çocuklar ödüllendirilmektedir. Piaget ile başlayan ve Kohlberg tarafından geliştirilen ahlak kavramının, ahlak gelişiminin bilişsel bir yetenek olduğu ve çeşitli evrelerden geçerek olgunlaştığı savunulmaktadır. Bu çocukların ahlak ve vicdan gelişimleri sürecinde okul ve ebeveyn rehberliğinden çoğunlukla yoksun oldukları ve aileden çevreden edindikleri değerler ile akranlarından edindikleri değerler arasında kaldıkları gözlenmektedir. Çocuklarla yapılan söyleşilerde, yoksul oldukları için hırsızlık yaptıklarını ama çaldıkları parayı haram olduğu için ailelerine vermediklerini veya aileye destek için kullanmanın günah olduğunu belirtmektedirler. Bu nedenle yukarıda bahsedilen değerler sistemi çok anlamlıdır.

2007'de bilişsel davranışsal bileşenler ile yapılandırılmış müdahale programı olan Ardıç Programı çocuk infaz kurumlarında uygulanmaya başlamıştır. 2012-2014 yıllarında, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı, Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığının yürüttüğü, amacı, Çocuk Koruma Kanunu'nun (2005) etkin bir şekilde uygulanmasını ve çocukların adil yargılama, çocuk adalet sisteminde çocukların bütün haklarının tam olarak yaşama geçirilmesinin sağlanması olan 'Çocuk İçin Adalet Projesi' yürütülmüştür.

BİSİS, 'Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi', her hükümlü çocuk için, suça iten nedenlerin, kişilik özelliklerinin, aile ve sosyal çevrelerinin farklı olduğu ilkesinden yola çıkarak her hükümlü çocuğun birbirinden farklı iyileştirme programına ihtiyacı olduğunu savunan bir modeldir.

BİSİS; ihtiyaç, risk ve uygunluk modeli prensibine dayanmaktadır. Suç davranışını oluşturan temel risk unsurlarını (antisosyal tavırlar, antisosyal arkadaşlar, antisosyal davranış geçmişi, antisosyal kişilik özellikleri, evde sorunlu durumlar, işte veya okulda zorluklar, sorunlu gündelik aktiviteler ve madde kullanımı) belirleyerek, yeniden suç işleme riski ile müdahale ve tedavinin niteliğini ve yoğunluğu belirlemek amaçlanmaktadır. Maslow' un kuramında olduğu gibi, ihtiyaçları karşılanmayan kişiler zarar riski altındadır. Uygunluk prensibine göre, müdahale stratejilerinin kişinin öğrenme stili, bilişsel becerileri ve değerleri göz önünde bulundurularak yapılandırılması yani, her hükümlünün bireysel olarak değerlendirilerek müdahale programının oluşturulması öngörülmektedir (Ögel, 2014: 58-66). Bunun için her hükümlüye önce ARDEF (Araştırma Değerlendirme Formu) doldurulmaktadır. Bu form üç bölümden oluşmakta ve her bir bölümü farklı birim elemanları doldurmaktadırlar. İlk bölüm kurum kabul biriminde, hükümlü çocuğun ilk kaydı esnasında, kurum kabul memuru (BİSİS eğitimi almış 'İnfaz ve Koruma Memuru') tarafından doldurulmaktadır. Bu bölüm 23 sorudan ibaret olup, genel bilgileri (sosyodemografik, genel sağlık ve intihar taraması) içermektedir. İkinci bölüm 183 sorudan oluşmaktadır. (suç öyküsü, yaşadığı yer, aile özellikleri ve ailevi ilişkiler, madde kullanımı, eğitim ve çalışma, yaşam tarzı, ekonomik koşullar, ruhsal durum, düşünce ve davranışlar ve tutum) İkinci bölümü ise grup liderleri doldurmaktadır. Grup lideri, hükümlü çocuk ile mesai saatleri içerisinde ilgilenen ve iyileştirme faaliyetlerinde çocuğa koçluk yapan, görevi ile ilgili eğitim almış 'İnfaz ve Koruma Memuru'dur. Son bölümde, ruhsal sorunlar taramasına yönelik 27 soru bulunmaktadır (dikkat eksikliği ve hiperaktivite, anksiyete, depresyon, travma yaşantıları, kendine zarar verme, alkol ve madde kullanımı, intihar) gibi. Bu bölümü kurumlardaki psiko-sosyal servis çalışanları yani psikolog ve sosyal çalışmacılar doldurmaktadırlar. Eğitim biriminin de ARDEF'te çocuğun eğitime yönelik bilgiler tamamlandığında, hükümlü çocuğa ait bir ihtiyaç ve risk analizi raporu oluşmaktadır. Hükümlü çocuğun zarar verme ve zarar görme riski, ruhsal riskleri, eğitim ihtiyaçları ve psiko- sosyal ihtiyaçları doğrultusunda hükümlü çocuğun altı aylık bireysel iyileştirme planı hazırlanarak çocuk ile paylaşılır. Hükümlü çocuğun koşullu salıverme tarihine kadar altı ayda bir yenilenmektedir (Ögel, 2012: 1-17).

- BİSİS; içerisindeki ARDIÇ programı, ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar, personel ve bu çocukların ailelerine yönelik; bireysel çalışmaları, grup çalışmaları ve seminerleri kapsamaktadır.
- 'Kişisel Gelişim Programı', kısa grup çalışması olarak grup liderleri tarafından uygulanmaktadır. kurum kuralları, kurum sürecinde ve salıverme sonrasında kendilerini doğru ifade edebilmelerini sağlamak, sosyal becerilerini ve özbakımlarını geliştirmek, yaşantılarına dair farkındalıklarını arttırmak ve gelişimlerini desteklemek amaçlanmaktadır.
- 'Kişilik Gelişimi Programı', kriminalite eğilimi yüksek olan ergenlere yönelik geliştirilmiş, dürtü ve öfke kontrolü, yaşam disiplini sağlama, kendine zarar verme davranışlarını azaltmayı hedefleyen grup çalışması modülüdür.

- 'İyiye Doğru Öfke Kontrol Programı', çevresine ve kendisine zarar verme riski yüksek olan çocuklara öfke duygusunun kontrol edilemediği durumlarda ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlara ilişkin farkındalık kazandırılmasını sağlamak, öfkeyi kontrol etmek ve zararlarını en aza indirmek için teknik ve yöntemler öğretmek, kontrol edildiğinde de olumlu sonuçlarının olabileceğinin vurgulandığı, atılğan davranış tarzı ve hayır demek ile ilgili alıştırmalar ile zenginleştirilmiş grup çalışması modülüdür.
- 'Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı', madde kullanım öyküsü ve sorunu olan çocukların rehabilitasyonu amacıyla geliştirilmiş, yapılandırılmış grup çalışması modülüdür.
- 'Güvenli Davranış Programı (Buradayım)', çocukların kendilerini sağlıklı ortaya koymaları, güvenli davranış sergilemeleri için temel yaşam becerilerini kazanmaları ve geliştirmeleri ve tahliye sonrası yeniden suça sürüklenme olasılıklarını düşürmeyi hedefleyen grup çalışması ve bireysel çalışma modülü olarak geliştirilmiştir.
- 'Cinsel Suç Programı', cinsel suçtan hüküm alan çocuklara yönelik hazırlanan yapılandırılmış, bireysel çalışma modülüdür.
- 'Cinsel İstismara Yaklaşım' İlkeleri konulu personele yönelik eğitim modülü bulunmaktadır.
- Yine ARDIÇ içerisinde özellikle ceza infaz kurumlarında kısa süreli kalacak olan çocukların yararlanabilmesi için seminer konuları belirlenmiştir. Belli aralıklar ile tüm çocukların bu seminerlere katılımının sağlanması amaçlanmaktadır. Seminerler; cinsel istismar, yaşam becerileri, öfke kontrolü, medya ve internet, iletişim, üreme sağlığı ve cinsel bilgiler konu başlıkları altında gerçekleştirilmektedir.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile Türk Kızılayı arasında 05/11/2014 yılında imzalanan protokol ile eğitimevlerinde bulunan hükümlü çocuklara eğitim bursu, denetimli serbestlik uygulamasına ayrılan maddi durumu yetersiz çocuklara yol parası, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 51. maddesine dayanarak hazırlanan Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkındaki Yönetmelik kapsamında, aile görüşü ödülü alan çocuklara (3/24 saat arası, anne ve babasıyla veya vasisi ile kurum personelinin yakın nezaketi olmaksızın aile görüşmesi yapma) kurumda, özel olarak hazırlanmış, aile görüş odasında kalabilmeleri için aileye yol parası temini yapılmaktadır.

Adalet Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arsında yoksul hükümlü ve tutukluların sınav ve kayıt giderlerinin karşılanması işbirliği protokolü 12/06/2014 yılında yapılmıştır.

Adalet Bakanlığı ve Gençlik ve Spordan sorumlu devlet bakanlığı arasında ceza infaz kurumlarında spor ve diğer serbest zaman etkinliklerine yönelik işbirliği protokolü de 11/12/2001 yılında yapılmıştır.

Özel kuruluşların sosyal sorumluluk projeleri dahilinde ve sivil toplum kuruluşları ile yapılan görüşmelerle; çocuklara, temel öz bakım ve giyim malzemeleri temin edilmeye çalışılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmalar, akademik tezlere konu olan çocuk suçluluğunun önlenmesi için öneriler, sebepleri ışığında yüzlerce kez ele alınmıştır. Devlet kurumlarına, hukukçulara, öğretmenlere, anne babalara, topluma düşen pek çok görev vardır. İlk başta göçün yavaşlatılması ki bu da tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi ve ekonomik yatırımların arttırılması ile iş olanakları yaratmakla mümkün olacaktır. Aile, ruh sağlığı, temel sağlık ve bakım, anne- baba rolleri, iletişim, yoksulluk, parçalanmış aile gibi çok geniş bir çerçeve içerisinde, kırdan kente resmi bir kurum özelinde aile güçlendirilmelidir. Eğitim sistemi çocuğu okulu sevdirecek, kapasitesi ölçüsünde gelişeceği ve meslek edinmeye yönelik eğitim sistemi ülke koşullarına paralel olarak yeniden tasarlanmalıdır. Çocuğun örselenmesini önleyici, aile akran ve sosyal çevreden kaynaklanan stres faktörlerine karşı güçlendirici okul rehberlik ve okul sosyal hizmeti geliştirilmelidir. Suça sürüklenen çocuklar için mutlaka sosyal inceleme raporları ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan profesyonelce hazırlanmalı ve hâkim ve savcılar çocuğun yüksek yararı için bu raporları titizlikle değerlendirmelidirler. Çocuk için verilen kararların, çocuk için uygunluğunun takibi yapılmalı ve gerekirse erken tahliye gerekirse başka tedbirlerin alınması yoluna gidilebilmelidir.

Suçun oluşumu ve önleme stratejileri, suçun infazı sürecinden daha az önem taşımamaktadır. 'Acil Eylem Planı' olarak ele alınması zorunlu görünmektedir. Cevher'in de Beccaria'dan aldığı alıntıda belirttiği gibi; *“zaman ve koşulların elverdiği en etkili tedbirlerle bir suçun önlenmesine çaba gösterilmemişse o suçun cezalandırılması haklı görülemez”* (Cevher, 2007: 21).

Yukarıdaki veriler ışığında, sadece tek bir nedene bağlı olarak değil, göç, yoksulluk, olumsuz çevre, madde kullanımı, aile yapısının bozulması, eğitim yetersizliği, olumsuz rol model gibi birden çok faktörün bir araya gelmesi sonucu çocukların suça sürüklendikleri görülmektedir. Bu nedenle koruyucu ve önleyici çalışmaların çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Önümüzdeki yıllarda ise benzer şekilde Suriye'den ülkemize sığınan bireylerinde benzer bir sosyal tablo ile karşımıza çıkması muhtemel gözükmektedir. Farklı bir kültürden geldikleri için kentlerin içerisinde bir alt kültür oluşturacaklar ve özellikle ilk kuşaklar vasıfsız, düzenli geliri olmayan işlerde çalışacaklardır. Eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlara ulaşamamaları, uyum süreçlerini etkileyerek aile ilişkilerinin zayıflamasına ve çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin suça sürüklenmesine neden olabilecektir. Ancak geleceğin temellerini, önce koruyucu önlemleri alarak atabiliriz. Durkheim'ın da sosyolojik metod kuralları (1895) içerisinde belirttiği gibi, suçu tamamiyle önlemek mümkün değildir (Çakmak, 2015: 17) ancak toplumu şu an olduğu gibi etkilememesi için en aza indirmek her ülkenin asli sorumluluğudur.

Maslow 1943 yılında, ihtiyaçlar piramidi ile bize aslında çok güzel bir yol haritası ve değerlendirme kriteri sunmuştur. Suça sürüklenen çocuklar, eğitimevlerine geldiklerinde, önce birinci ve ikinci basamağı tırmanarak temel fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakta güvenli bir ortamda yaşamaktadırlar. Bundan sonra diğer üç basamağı oluşturmak için kurum iklimi ile sevgi ve saygı değerlerini kazandırmak mümkün olabilecektir. Kurum ortamında başkalarına saygı ve başkalarından saygı görme, değerli olduğunu hissetme ve sevilme duygusu ait olma duygusunu oluşturacaktır. Ait olma, istenen değerleri benimsemeyi kolaylaştırıcıdır. Eğitimevlerinde piramidin son basamağı, yani ergenin, kendini gerçekleştirme yolu açılmış olacaktır. Kendini geçmişi ile sahip olduğu aile ve sosyal çevresi ile kabul eden, ne istediğini bilen ve bu yolda sahip olduklarını ve sahip olmadıklarını görebilen, değişim için mücadele edecek bir birey haline gelebilecektir. Suça sürüklenen çocuğun kendisine, ailesine, sosyal çevresine olan farkındalığını arttırmak çocuğu yeniden suç işlememe seviyesine taşımaktır, ıslah etmektir. Piramidin en üst basamağı yani kendini gerçekleştirme için ise eğitim evlerinin eğitim programlarını tüm çocukları kapsayıcı temelde kurgulaması önemlidir. Bu nedenle şu an tüm kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında mevcut olan eğitim faaliyetlerinin revize edilmesi gerekmektedir.

Çocuk Eğitimevlerinin içerisinde, ilköğretim ve ortaöğretim eğitimleri, özel eğitim almış sınıf öğretmenleri tarafından interaktif tekniklere yer verilen cezaevine özel hazırlanmış bir müfredat ile küçük gruplarda gerçekleştirilmelidir. Burada başarılı olan çocuklar örgün lise eğitimlerini dışarıda tamamlamalıdır.

Suça sürüklenmiş çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik yetersizlikleri, okuma-yazma bilmemeleri ve çok kardeşli olmaları nedeniyle aileleri ziyarete gelememektedir. Hem bir ergen davranışı olarak hem de kültürel olarak birbirlerine destek olmak için aynı coğrafi bölge çocukları gruplaşma eğilimindedirler. Ancak bu çocukların, kendi kültürlerini, gelenek ve göreneklerini de çok tanımadıkları, yine bu bölgelerde oluşan suça yatkın bir alt kültür içerisinde kaybolduklarını gözlemlemekteyiz.

Acar (2013: 169-180), suça sürüklenmiş çocukların iyileştirme programlarının yaşadığı doğal ortama yakın bir mekanda sunmanın önemini vurgulamıştır. Aileye ulaşabilmek, aileyi güçlendirme yaklaşımı ile geliştirmek, çocuğu yaşadığı bölgeyi daha iyi anlaması ve tanınması sağlamak, bulunulan bölgedeki mülki idare ve belediyeleri, sivil toplum kuruluşları ve vakıfları da suçu önleyici faaliyetler içine almak açısından önemli olacaktır. Geleceğini tasarlayabilecekleri daha somut beceriler kazanmaları adına eğitime devam edemeyen çocuklar için, yaşadıkları bölgede ihtiyaç olan hem gelir sağlayabilecekleri hem de çok fazla zihinsel beceri gerektirmeyen kol ve beden gücüne dayalı iş ve meslek edinmelerine yönelik sürdürülebilir meslek edindirme kurslarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Çocuk eğitimevlerinde, demokratik bir disiplin şekli uygulanmalıdır, kontrol uzaktan yapılmalıdır ki çocuğun iç denetimi güçlensin. Bunu gerçekleştirmek için yazılı kurallar olmalı ve tüm çocuklar bu

kurallar konusunda bilgilendirilmelidir. Katı bir disiplinden çok, her çocuğa gelişim ve değişim imkanı sunacak içten, kabul edici bir iletişim tarzının tüm personel tarafından benimsenmesi önemlidir. Eğitimevlerin de disiplin konusunda da bireyselleştirme olmalıdır. İzin, gezi, ödüllendirme veya disiplin cezası uygulamalarında genelden değil özelden hareket edilmesi çocuklara karar hakkında geri bildirim verilmesi önemlidir. Hem olumlu hem olumsuz olarak yaptığı tutum ve davranışların sorumluluğunu almak ergenin ahlaki ve duygusal gelişimi için önemlidir. 12-14 yaşına gelen çocuk, somut düşünceden soyut düşünceye geçer bilişsel gelişiminde; 15-17 yaşlarına geldiği zaman ise duygularındaki değişim ile alınganlaşma ve birçok konuda irrite olma, mekan ve sınırlamalara karşı gelme eğilimdedir. (Gümüşel, 2013: 41-42) Bu nedenle, okul ve ailede ve toplumsal yaşamda çeşitli sorunlar yaşayarak erken yaşta polis ve karakolla tanışan, hâkim karşısına çıkan ve cezaevi deneyimi yaşayan çocuk için kurallar ve neden kurallara uyması gerektiği, nerede yanlış yaptığı ve değiştirmesi gereken tutum ve davranışların ne olduğu konusunda çocuğa danışmanlık yapılması önemlidir.

Çağdaş yönetimin içerisinde; insan kaynakları yönetimi, toplam kalite yönetimi, halkla ilişkiler gibi temel taşlar bulunmaktadır. Telefondaki ses, kurum kabuldeki çalışanın iletişimi ve yönlendirme becerisinden, kantindeki görevlinin gözlem yeteneğine kadar uzanan ortak dil, iletişim ve iklimdir çağdaş yönetim. İyileştirici bir ortam olmadan bu etkinliklerin başarıya ulaşması düşünülemez. Bu nedenle kurumun fiziki koşullarını, hizmet içi eğitim almış personeli aynı iklimde birleştirmek sistemin amacı olmalıdır.

Kurum iklimini aynı zamanda yöneticiler, kurumun fiziki yapısı ve kurumdaki çocukların ve tüm personelin geçmiş deneyimleri de etkileyebilmektedir(Attar,2010: 34). Bu nedenle özellikle çocuk eğitimevlerini inşa ederken yurt dışı örnekleri de dikkate alınarak bir proje yarışması yapılması, bu kurumlarda çalışan uzman personelin de katılımıyla, çocukların eğitim, spor, psiko-sosyal faaliyetleri gibi hem “dinamik güvenliği”¹ hem de cezaevi niteliği bakımından gözlem ve güvenlik gibi faktörleri en iyi şekilde karşılayacak fiziki yapıların seçilmesi önemlidir. Bu kurumlardaki grup liderliği eğitimi almış infaz koruma memurlarının sayısının artırılması ve çocukla çalışma motivasyonu yüksek psiko-sosyal çalışanları ve öğretmenler istihdam etmek çok önemlidir. Grup liderliği kavramı çok önemlidir. Liderliğin amacı çocuğu korumak ve eğitmek olmalıdır. Üniforma giymemeleri, lisans mezunu, askerliğini yapmış ve çocuk ve ergenlerle ilgili özel bir eğitimden geçmiş olmaları önemlidir. Suça sürüklenmiş çocuğa yaklaşımla ilgili ortak bir yaklaşım felsefesi oluşturulması etik değerlerin belirlenmesi ve aday memurluk eğitimi içerisinde ayrı olarak verilmesi, çocuk kurumlarında çalışacak tüm personelin özenle seçilmesi önemlidir.

¹ Dinamik Güvenlik; personel ve tutuklu-hükümlü bireyler arasında pozitif ilişkileri, iletişim ve etkileşimi, cezaevinde var olan sosyal iklimi anlamayı ve iyileştirmeyi, karahlık ve adilliği, ilgili bilgileri toplamayı, tutuklu-hükümlü bireyleri kişisel durumunu anlamayı ve tüm personel arasında iletişim, olumlu ilişkiler ve bilgi alış verişinin profesyonel olarak işlemesi demektir. Bu işleyiş krizler oluşmadan önleyebilmeyi sağlar. (Bryans, 2015:31).

Uluğtekin (2014), bu konuyla ilgili, kanunla ihtilaf halindeki çocuklara ilişkin çıkan yasaların, tüzük, yönetmelik ve genelgelerin dilinin de çocuğu koruyucu, toplumla bütünleştirici ve kapsayıcı olmasının önemini vurgulamaktadır. Çocukların tutukluluk süreçlerinin uzun olmaması çok önemlidir. Eğitimevlerinin sayısı ve niteliği arttığında; kapalı kurumlarda, ancak olağanüstü durumlara sahip çocuklar barındırılmalıdır (topluma tehlike arz edebilecek, madde bağımlılığı nedeniyle başkasına zarar verme riski yüksek olan vb.) Çocuklara verilen cezalar, bağımsız bir merci tarafından onanmalıdır. Çocuklar için etkin bir şartlı tahliye ve denetim mekanizmaları geliştirilmesine yönelik çalışmalar en kısa sürede tamamlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Yüksel Baykara (2011). İstisnai Öyküler Cinsel Suçtan Hükümlü Çocukların Yaşam Öyküleri. (1. baskı).Ankara: Maya Akademi.
- Acar, Yüksel Baykara (2015). Çocuk Adalet Sisteminde 'Ne Çalışır?': Değerlendirme, Treatment Programları ve Kanıt Temeli' Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Temelleri ve Uygulama. Ankara: Maya Akademi.
- Attar, Handan (2010). Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi, (1. baskı) İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
- Avcı, Müjdat (2015). Çocuk Suçluluğu. (1. baskı). Ankara: Serüven Kitap.
- Bal, Hüseyin (2013). Suç Sosyolojisi, (1. baskı)Isparta: Fakülte Kitapevi.
- Bryans, Shane (2015). Dinamik Güvenlik ve Cezaevi İstihbaratı El Kitabı, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), New York, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler Daire Başkanlığı Çevirisi, Çeviren: Merve Fatma Tuncay
- Cevher, Murat (2007). Suça Sürüklenen Çocuklar Çocuk Suçluluğuna Genel Bir Bakış. Adem Solak(Ed.), Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu içinde, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmak, Caner (2015). Suçu Açıklayan Sosyo-Ekonomik Temelli Yaklaşımlar, International Journal Of Political Science Research, 17,1-49.
- Demirtaş, Timur (2014). Kriminoloji, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüşel, Orhan (2013). Genciz Biz, (1.Basım), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Köknel, Özcan (2001). Kimliğini Arayan Gençliğimiz. (I. Baskı), İstanbul: Altın Kitaplar.
- Ögel, Kültegin (2014). Çocuk, Suç ve Bireyselleştirilmiş İyileştirme, Ankara.
- Ögel, Kültegin (2012). ARDEF Uygulama Kılavuzu, Ankara.
- Uluğtekin, Sevda (2014) Kanunla İhtilaf Halindeki Çocuklar: Eleştirel Düşünme ve Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Bazı Özellikleri. Pınar Akkuş, Özgür Aktükün Başpınar(Ed.),*Sosyal Hizmet ve Öteki* içinde, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Uzun, Zafer (2015). Suç ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Powers, Rebecca A. ve Matano, Robert (2008). *Madde Kullanımı ve Suistimal.* ve Irvin Yalom (Ed.), Ergen Terapisi.(1. baskı), İstanbul: Prestij Yayınları.

<http://w.w.w.kriminoloji.com> Özcan Köknel, ‘Gençlik Suçları’ 2002-2005

http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/psiko.../ardic_programi.asp

<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023004006> İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Haluk Yavuzer, Cilt 50. Sayı 1-4(1984). Türk Islah Evleri.

20/3/2006 Bakanlar Kurulu Kararı 6/4/2006 Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük

06/02/2012 Tarihli Ceza ve Tefkifleri Genel Müdürlüğü, Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirme İşlemleri ve Diğer Hükümler ile ilgili 46/1 Genelge

OKULLARDA ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI

Latife SÜRSAVUR¹

Kağan Mert DEMİREL²

ÖZET

Yaşamın her alanında farklı şiddet türleriyle karşılaştığımız gibi, eğitim kurumlarında da karşımıza çıkmaktadır. Okullardaki şiddet olgusunun, dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumun sonucu olarak okullarda görülen şiddet olayları eğitim-öğretim etkinliklerini ve bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı okullarda varolan çeşitli yaş gruplarındaki şiddete, çocuk ihmal ve istismarına dikkat çekmek; okullarda ihmal ve istismarın önlenmesi hususunda güvenli okul kavramı ve okul sosyal hizmeti uygulamalarını tanıtmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İhmal ve İstismarı, Şiddet, Okul, Okul Sosyal Hizmeti

GİRİŞ

Yaşamın her alanında farklı şiddet türleriyle karşılaştığımız üzere şiddet, eğitim kurumlarında da karşımıza çıkmaktadır. Okullarda şiddet olgusu dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda bir artış görüldüğü tespit edilmiştir. Bu durumun sonucu olarak okullarda görülen şiddet olayları eğitim-öğretim etkinliklerini ve bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum da konunun önemini açıkça ortaya çıkarmaktadır (Terzi, 2007).

Ülkemizde okul ortamında çocuk ihmal ve şiddet olayları gün geçtikçe artmaktadır. Fakat bu duruma karşı alınan önlemler disiplin kurullarının dışına çıkamadığı belirtilmektedir. Geçmişten bugüne ilköğretim ve lise yıllarında pek çok kez kavga eden, okul eşyalarına zarar veren öğrenciler tespit edilmiştir. Ancak son yıllarda farklı düzeylerde ve türdeki şiddet, toplumun genelini kaygılandırarak boyuta ulaştığı görülmüştür. Okullarda yaşanan şiddetin, öğrencinin yaşam kalitesini ve başarı düzeyini etkilediği gerçeği göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu belirtilmiştir (Özgür, 2011).

Okullarda yaşanan şiddet olayları ve işlenen suçlar, okul ortamında suç ve şiddeti önleme ile ilgili çalışma yapılması ihtiyacını doğurduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda ülke ve kent düzeyinde durumun ve işlenen suçların türlerinin tespit edilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Son yıllarda okullarda artan şiddet oranı ve yaşanan durumlar önleme çalışmalarının yapılması gerekliliğinin göstergesi olduğu ifade edilmiştir (Ögel, 2006) .

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, latifesursavur@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, kaganmertd@gmail.com

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI

'0-18 yaş arasındaki her birey çocuk olarak kabul edilir.'

Amerikan Psikoloji Birliği'nin (2002) yaptığı tanıma göre çocuk ihmal ve istismarı , "Etkileri, sıklığı ve içeriği nedeniyle çocuğun duygusal ve sosyal sağlığını etkileyen önemli bir halk sağlığı krizidir." şeklinde tanımlanmıştır. Çocuk ihmal ve istismarı kavramının literatürdeki kullanımları incelendiğinde kavramın genel olarak , ebeveyn veya bakım veren gibi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, profesyoneller ve toplum tarafından uygunsuz veya çocuk için hasar verici olarak nitelendirilen, çocuk gelişimi için engelleyici veya kısıtlayıcı eylem ya da eylemsizliklerin tümü şeklinde belirtilmektedir. Bu eylem ya da eylemsizlik durumlarının sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, çocuğun sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur. Çocuk istismarı kavramı; fiziksel, cinsel veya duygusal istismar şeklinde, çocuk ihmal ise fiziksel ya da duygusal ihmal olarak kendi içinde başlıklara ayrılmaktadır. Ayrıca çocuk ihmal bazı kaynaklarda bir üçüncü başlık olarak eğitimsel ihmal şeklinde de ele alınmaktadır. Eğitimsel ihmal başlığı, okul çağındaki çocuğun okula gönderilmemesi ve bakım verenleri tarafından okuldan alıkonulması, çocuğun okuldan kaçmasına göz yumulması ve çocuğun özel eğitimsel ihtiyaçlarına dikkat edilmemesi durumlarını kapsamaktadır. İstismar ve ihmalin bu farklı şekilleri yalnız bu duruma maruz kalan çocukları ve ailelerini değil; aynı zamanda toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorununu oluşturduğu belirtilmiştir (Akbaş, 2002; Asma, 2002).

SUÇ VE ŞİDDET

SUÇ

Suç, bireyin toplumun içinde yürürlükte olan kurallara aykırı düşmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Ögel ve Diğerleri, 2005).

Suç işlemeye yol açan etmenler, çocukların içinde bulundukları gelişim dönemlerine bağlı olarak davranışlarını ve dürtülerini kontrol etmekte sorun yaşaması ve hareketlerini düşünmeden uygulamaları, karşılaştıkları sorunlar karşısında hayal kırıklıklarına karşı tolerans seviyelerinin düşük olması ve herhangi bir engellenme ile karşılaştıkları zaman durum ile başa çıkma düzeylerine hakim olmamaları, sosyal beceri düzeylerinin zayıf olması, çatışma ve sorun ile karşılaşıldığında durumu önlemede, öfke kontrolünde ve iletişim kurmada sorunlar yaşamaları, ailenin durumlar karşısında tutarsız davranması, ailenin çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi, ailede sert disiplin uygulamalarının olması, ailede bulunan iç çatışmaların varlığı ve aile içinde bulunan şiddet ve istismar olguları şeklinde sıralanmıştır (Ögel, 2006).

ŞİDDET

Şiddet dar anlamıyla, kişilere ve nesnelere yönelik düşmanlık ve öfke duygusunun, yoğun ve yıkıcı bir şekilde ortaya çıkması şeklinde tanımlanmıştır (Budak, 2003).

Kapsamlı şiddet tanımı ise Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yapılmıştır. DSÖ (2002) şiddeti “bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma” olarak tanımlamıştır.

Şiddet kavramı içerisinde güç kullanımı durumunun yanı sıra saldırganlığı yansıtan tüm söz, yaklaşım, tutum ve hareketler, bedensel ya da ruhsal etkilenmeler önemli olarak belirtilmiştir. Şiddet oluşumunda birden fazla durumun etkili olmasından dolayı, şiddet biyopsikososyal bütünlük içinde ele alınması gerektiği savunulmuştur. Şiddet olgusunu oluşturan biyolojik etmenler genetik, hormonlar ve bilişsel değişikliklere neden olan fiziksel ve ruhsal hastalıkların sayıldığı belirtilmiştir (Baltaş, 2000).

Şiddet olgusunu oluşturan psikolojik nedenler ise, şiddetin getirdiği kazanç, ebeveyn veya bakım verenin tutumları, maruz kalınan engellenme ve tahrik edilme, güç ve kontrol sağlama, bağımlı/muhtaç olma, iletişim ve çatışma çözme becerilerinin öğrenilmemesinin yer aldığı belirtilmiştir. Şiddet olgusunu oluşturan sosyal nedenler olarak da, toplumda şiddetin hoş görülmesi, şiddetin sorun çözme yöntemi olarak görülmesi, aile eğitiminin yeterli olmaması, medyanın şiddet üzerine etkisi, toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam güçlükleri, göçler ve küreselleşme olarak ifade edilmiştir (Ögel, 2006).

Olumsuz biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıkan dört tip şiddetten söz edilmektedir. Bunlar, itme, dövme, tekme-tokat atma, bıçaklama şeklinde ortaya çıkan fiziksel şiddet, tecavüz, erken yaşta veya zorla evlendirme, laf atma, duygusal veya kaba kuvvet uygulayarak cinsel ilişkiye zorlama şeklinde ortaya çıkan cinsel , hakaret ve küfür etme, sürekli eleştiri, lakap takma, aşağılama ve başkaları önünde küçük düşürme, istenilen sevgiyi görememe şeklinde ortaya çıkan duygusal şiddet ve bireyin parasını elinden alma, parasını bireyin isteği dışında yönetme olarak ortaya çıkan ekonomik şiddettir (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet. Bilim Serisi: 113. Ankara: Başbakanlık Basımevi; 1998.).

Her yıl dünyada 1,6 milyon insan şiddet nedeniyle hayatına yitirmekte iken, 16 milyon insanın ise şiddet mağduru olarak hastanelere başvurmakta olduğu saptanmıştır. Ayrıca maruz kalınan şiddet sonucu insanların hem fiziksel hem de duygusal olarak kalıcı sakatlıklar yaşadığı belirtilmiştir (Kocadağ, 2009).

Türkiye’de ise yapılan birçok çalışma şiddetin giderek arttığını gösterse de, ülke genelini temsil edecek verilere ulaşılamadığı belirtilmiştir. Ancak şiddet durumu daha çok aile içi şiddet kapsamında incelendiği ifade edilmiştir. Fakat ergenler arasında yaşanan şiddet olayları sıklıkla ve genellikle okul

ortamında yaşandığı bilinmektedir. Şiddetin dünyada olduğu gibi ülkemizde de artış gösterdiği ve durumun kaygı verici boyutlara ulaştığı belirtilmiştir (Özgür, 2011).

OKULDA ŞİDDET

Okulda şiddet kavramı; öğrencinin gelişmesini ve öğrenmesini engelleyici, ayrıca okul atmosferine zarar veren suça yönelik eylemlere ve saldırganlığa işaret etmekte olduğu belirtilmiştir (Furlong ve Morrison, 2000). Son yıllarda okul ortamında artan şiddet olayları nedeniyle, okulların öğrenciler için tamamen güvenli bir biçimde eğitim ve sosyal bakımdan gelişebildikleri yerler olduğu söylenememektedir. Bugün öğrencilerin çoğu, okulda fiziksel güvenlikleri ile ilgili kaygı duymakta oldukları ifade edilmiştir (Walker ve Walker, 2000).

Öğretmenlerim disiplin aracı olduğuna inandıkları dayak atma olarak isimlendirilen şiddet durumu, çocuğun evde olduğu kadar okul ortamında da fiziksel istismarla karşılaşmasına yol açmakta olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocuğun eğitiminde dayanın yararlı olduğu geleneksel olarak da kabul görmektedir. Özdeyişlerimizden olan “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter”, “Eti senin kemiği benim” gibi sözler toplumun öğretmene bu hakkı tanıdığını vurgulamakta olduğu ifade edilmiştir (Beyazova ve Şahin, 2001).

Özdeyişlerimizde de var olan ve toplum tarafından yaygın olarak kabul görülen durumun aksine konu üzerine yapılan araştırmalar, eğitimde fiziksel cezanın başarılı olmadığını; övgü, ödüllendirme gibi olumlu pekiştirmelerin daha etkili olduğunu göstermektedir. Disiplin yöntemi olarak benimsenen fiziksel ceza, öğrencinin okuldan korkmasına ve uzaklaşmasına, özgüven kaybına neden olurken, disiplin edilmek istenen davranışı daha kötüleştirmekte, var olan saldırgan ve yıkıcı tutumlar artmakta, sınıf düzenini bozma, eşyalara zarar verme, öğretmenlere karşılık verme, yalan söyleme gibi ise olumsuz davranışları artırmaktadır. Ayrıca istenmeyen davranışı değiştirme konusunda fiziksel cezanın etkisi geçici olduğu ifade edilmiştir (Beyazova ve Şahin, 2001).

Okullardaki şiddetin bir diğer boyutu ise çocukların diğer çocuklara uyguladığı şiddet olarak tanımlanmaktadır. Pişkin (2002) tarafından, “yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesi” olarak tanımlanan “okul zorbalığı” kavramı, okulu oluşturan etmenlerden olan öğrencilerin birbirlerine yönelik uyguladıkları şiddeti ele almaktadır. Okul zorbalığı kavramı, dövme, tokat atma, itme, çekme, dürtme, korkutma, alay etme, kızdırma, kötü isim takma, hakaret etme ve küçük düşürme gibi davranışları içermektedir. Çocuklar arasında şiddeti hazırlayıcı etmenler arasında daha önce kendisinin şiddetle karşılaşmış olması, gerçekleşmeyen umutlar, maruz kalınan düş kırıklıkları, öğ alma duyguları, paylaşamayan öfke, anti sosyal kişilik ve madde bağımlılığı olarak ifade edilmiştir. Bu tip şiddet türü tek bir öğrencinin bireysel şiddeti olabileceği gibi, bu kişilik özelliklerine sahip birden fazla öğrencinin bir araya gelerek çeteler oluşturması ile de ortaya çıkabileceği ifade belirtilmiştir. Bu durum çocukların bulundukları okul ortamında kendilerini daha güçlü

hissedebileceği, yaptıklarından zevk alabileceği veya diğerlerinin bunu hak ettiğini düşünebileceği ifade edilmiştir (Tural, 2006).

Yapılan araştırmalar, çocukların okul ortamında fiziksel, sözel, duygusal, cinsel şiddet türleri ile yüz yüze geldiği göstermektedir. Ayrıca okullarda var olan şiddet ortamı nedeniyle herhangi bir öğrencinin zorba olarak nitelendirilen çocuklar tarafından durdurulup zorba davranışlara maruz kalma olasılığı her zaman için karşılaşılabilecek bir durum olarak ifade edilmektedir (Kepenekçi ve Çınkır, 2003).

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI

Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali oldukça yaygın olduğu ifade edilmektedir. Yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitimi alan çocukların istismara maruz kalma oranının daha yüksek oranda olduğu ve kızların %34.6, erkeklerin ise %32.5 oranında istismara uğradıkları saptanmıştır (Bilir ve Diğerleri, 1986).

Okul öncesi eğitim kurumları gerek çocuğun gelişimi için gerek çocuğun ailesi açısından oldukça önemli merkezler olarak tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalar bireyin zihinsel gelişimini, 0-8 yaş döneminde şekillendiğini ve kişilik özelliklerinin de bu dönemde oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca bu gelişim döneminde çocuğa verilecek nitelikli eğitim ve aileye verilecek gerekli eğitim doğrultusunda birçok toplumsal sorunun önlenmesine katkı sağlanabileceği ifade edilmektedir (Dereobalı ve Diğerleri, 2013).

Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilerin gün boyu yaptıkları etkinliklerle ve düzenledikleri eğitim çalışmaları ile çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi ve gelişim dönemlerinin sağlıklı şekilde sağlanmasında etkin bir rol oynayabilecekleri ifade edilmiştir. Bu saptama doğrultusunda okul öncesi eğitimcilerine yapılacak çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgilendirme, durumu tanımlarını ve önlemlerini sağlayabileceği belirtilmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitimcilerine rehberlik hizmeti verildiği takdirde çocuk istismarı ve ihmali vakalarının oluşumunun engellenmesinde, erken tanınmasında ve problem durumla daha etkili bir şekilde baş edilmesinde önemli katkıyı sağlayabilecekleri ifade edilmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan profesyonellerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin saptanması ve görüşlerinin incelenmesi ve yine bu doğrultuda hazırlanacak eğitim programlarının içeriği açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Ancak Türkiye’de konu ile ilişkili çalışmaların azlığı saptanmıştır. (Sönmez ve Bektaş, 2006). Bu durum da Türkiye’deki okul öncesi dönemde bulunan çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili çalışmaların eksikliğini göstermektedir. Bu konuda daha fazla araştırma yapılması ve daha fazla proje geliştirilmesi çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi açısından önemli bir ilerleme olacaktır.

İLKÖĞRETİM DÖNEMİNDE ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI

Çubukçu ve Dönmez'in (2012) yaptıkları çalışma doğrultusunda ilköğretim okul yöneticileri sözel şiddet olarak nitelendirilen laf atma, alay etme, lakap takma, küfür etme, iftira atma, tehdit etme, dedikodu yapma vb. şeklindeki davranışların öğrenciler arasında en sık görüldüğünü saptamışlardır. Bu durumun sonucu olarak öğrencilerin birbirlerini model alma yoluyla sözel şiddet davranışlarını gösterdiklerini söylemenin mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada, öğrenciler itme, tekme atma, tokat atma, saç çekme, kulak çekme, kaba şaka gibi fiziksel şiddet türlerini gösterdikleri belirtilmiş, sözel ve fiziksel şiddet davranışlarını duygusal ve cinsel şiddet davranışları izlediğini saptamışlardır. Ayrıca aynı çalışmada ilköğretim okul yöneticileri öğrenciler arasında en az karşılaşılan şiddet türünün ise kurumsal şiddet olduğunu ifade ettiklerini belirtilmiştir. Kartal ve Bilgin'in (2009) yaptıkları çalışmada ise öğrenciler arasında karşılaşılan şiddet türleri arasında en yüksek oranda sözel şiddet davranışları olurken; öğretmenlerin ifadelerinde ise en çok karşılaşılan şiddet davranışının fiziksel şiddet olduğu saptanmıştır.

İlköğretim okul yöneticileri yaşanan şiddet olaylarının; öğrencinin ailesinin eğitimsizliğinin, aile yapısının parçalanmış aile yapısı olmasının, öğrencinin ailesinden yeterli ilgi ve sevgi görmemesinin, ailenin yaşadığı sosyoekonomik sorunların ve aile içinde var olan şiddetin neden olduğunu ifade ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca şiddetin nedenleri arasında görsel ve yazılı medya, toplumun sahip olduğu kültürel yapı ve içinde bulunulan sosyal çevre olarak ifade edilmiştir. Şiddet davranışlarını etkileyen bu faktörlerin dışında okulun sahip olduğu kültür ve okul ikliminin de etkin faktör olduğu belirtilmektedir. Okul kültürünün güçlü olduğu ilköğretim kurumlarında şiddet eğiliminin düşük yoğunlukta gözlenebileceği belirtilmiştir (Çubukçu ve Dönmez, 2012).

ÇOCUK İSTİSMARININ BELİRLENMESİNDE OKULUN VE ÖĞRETMENLERİN ROLÜ

Çocukların ihmal ve istismardan korunmasını sağlamak zor, sıkıntı verici, özel bir yetenek ve bilgi birikimi gerektiren bir iş olarak tanımlanmıştır. Çocuk istismarı ve ihmali olaylarının tespitinde ve durumların oluşmasının önlenmesinde çocuk bakım kurumu çalışanları, hukukçular, emniyet mensupları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, veterinerler (çocuk istismar ile hayvan istismarı paralel gitmekte olduğu saptanmış), hekimler, hastanede ve alanda çalışan hemşireler, ebeler, sağlık memurları ve tüm sağlık çalışanlarından olan multidisipliner çalışma ortamına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Fakat bu alanda okul ortamında çocuklar ile yakın ilişkiye sahip olan öğretmenlerin rolü çok önemli olduğunu ifade edilmiştir (Tugay, 2008).

Çocukların 6-15 yaş arasında ev ortamı dışında en fazla zaman geçirdikleri yerin okul ortamı olduğu belirtilmiştir. Ailesi veya çevre tarafından kötü müdahaleye, ihmal ve istismara maruz kalan çocuk ve ergenlerin tespiti ve tespit sonrasında gerekli müdahalelerin yapılması açısından okul çok önemli bir kurum ve ortam olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca dönemin getirilerinden biri olan çocukların vakitlerini

okul ortamında geçirmeleri ve öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde bulunmaları, bu durumun yanı sıra öğretmenlerin çocuk eğitimi ile ilgili gerekli bilgi ve deneyime sahip olmaları sonucunda, aileleri tarafından ihmal ve istismara maruz kalan çocuklarında korunmasında son derece önemli bir meslek grubu oldukları ifade edilmiştir (Walsh ve ark, 2005'den akt. Sağır ve Gözler, 2013).

Çocuk ihmal ve istismarı olgularının tespitinde ve önlenmesinde önemli rol almaları beklenen öğretmenlerin, çocuk ihmal ve istismarı konusunda profesyoneller tarafından eğitilmeli gerektiği ifade edilmiştir (Tugay, 2008).

Avustralya'da bazı okullarda çocuklarda cinsel istismarı belirlemeye yönelik sınıf temelli dersler ve cinsel istismar konusunda ebeveyn eğitimi gibi çeşitli eğitim programları kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin istismarı önleyici rolü olabileceği için üniversitelerde öğretmen adaylarına çocuk ihmal ve istismarı konusuyla alakalı derslerin verilmesi, ilgili çalışma ve tartışmaların yapılması ve ilköğretim öğrencilerine uygun stratejilerin öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Walsh ve ark, 2005'den akt. Sağır ve Gözler, 2013).

Okulların bütün okul çalışanlarını kapsayacak şekilde açık, ulaşılabilir ve yazılı çocuk ihmal ve istismarını önleyici bildirim politikasına sahip olması, okul müdürlerinin bu prosedürleri uygulatması, personelin uygun eğitimi ve desteği görmesini sağlaması, okul profesyonellerinin eğitiminde ihmal ve istismar mağduru çocuğun ve ailesine destek sağlayacak yolları anlatılması ve zorunlu bildirim yapmaları gerektiğinin ifade edilmesi okul ortamında çocuk ihmal ve istismarını önlemeye yönelik öneriler olarak belirtilmiştir (Kenny, 2004'ten akt. Tugay, 2008).

Öğretmenlerin çocukların ihmal ve istismara maruz kalıp kalmadıklarını; çocuğun maruz kaldığı durumu öğretmeni ile konuşması, çocuğun yakını veya arkadaşının öğretmene durumu bildirmesi, öğretmenin çocuğun davranışlarında olan değişimi gözlemlemesi, çocuğun okul ortamına uyum sorunu yaşamasını gözlemlemesi, çocuğun vücudunda morluk, şişlik gibi fiziksel şiddet belirtilerini fark etmesi, çocuğun akademik başarısının zayıf olması, akran ilişkilerinde sorun yaşamaları ve çocuğun düşük öz saygıya sahip olması yollarıyla anlayabileceği ifade edilmiştir (Tugay, 2008).

GÜVENLİ OKUL

Son dönemlerde okul ortamında artan şiddet olayları nedeniyle dünya genelinde "Güvenli Okul" kavramı ortaya çıkmaktadır. Güvenli okul; okul profesyonellerin, okulda eğitim gören öğrencilerin ve okul ortamının uyumlu olduğu okul şeklinde tanımlanmaktadır. Güvenli okul kavramını sadece polis veya okulun güvenlik elemanları ile alınan fiziksel önlemler kastedilmemektedir. Güvenli okulun oluşturulabilmesi için gerekli değişiklikler tamamlanması, böylece okulun havası pozitif yönde değiştirmesi ve bu durumların sonucu olarak okulda güvenlik ortamı sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Çocukluk dönemlerinde çocukların en fazla zaman geçirdikleri yer olan okullarda, çocuklar bekledikleri desteği okullardan görmedikleri takdirde toplum tarafından bireylerin sahip olması istenen

davranışları gösteremezler. Bu durum da güvenli okul için önemli bir sorun olarak görülmektedir (Ögel ve Diğerleri, 2006).

Yapılan başka bir çalışmada "Güvenli Okul" kavramı; öğrencilerin kendileri özgürce ifade edebildikleri, öğretmen ve diğer görevlilerinin öğrencilere öğrenmelerinde yardımcı oldukları, tehlike ve korku ortamının olmadığı, öğrenci ve öğretmenlerin fiziksel, psikolojik ve duygusal olarak özgür hissedebildikleri okul olarak tanımlanmıştır (Dönmez ve Güven, 2003).

Güvenli okul ortamında okul profesyonelleri ve öğrenciler arasında uyumlu ve olumlu ilişki bağlarının bulunduğu belirtilmiştir. Belirtilen okul kavramında öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer okul çalışanlarının ilişkilerinde karşılıklı olumlu bağlar kastedilmiştir. Okul ortamında uygulanan veya maruz kalınan şiddeti önlemede en önemli unsurlardan birinin öğrenciler ve okul profesyonelleri arasında kurulan güven verici ve destekleyici bağların sağlanması olduğu ifade edilmiştir (Çalık ve Diğerleri, 2011).

OKULLARDA İHMAL VE ŞİDDETİ ÖNLEME

Toplumda yaygınlaşan şiddet içerikli olayların okul ve okulun çevresinde de yaygınlaşması, okullarda şiddetin önlenmesi ve azaltılması amaçlı çalışmaların yapıldığı belirtilmektedir. Şiddeti önleme amaçlı çalışmaların genelinde ana amaç risk altında olan veya olma olasılığı olan gençlere ulaşmak ve gerekli koruyucu tedbirler yeterli donanımına sahip hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Şiddeti önleme çalışmalarının amacının, sadece var olan sorunları önlemek olmadığı, ayrıca gençlerin sağlıklı v yeterli yetişkinler olmalarını sağlamak ve bu doğrultuda gerekli becerilerin sağlanmasını kapsadığı ifade edilmiştir. Çocuklara ve gençlere becerilerin kazandırılabilceği ve şiddeti önleme çalışmalarının yapılabileceği en uygun yerin de okul ortamı olduğu belirtilmiştir (Korkut, 2004).

Okullarda ihmal ve şiddetin önlenmesinin; okulların öğrencilere duyarlı yetişkinlerle ilişki kurma olanağı sağlanması, öğrencilerin sosyal ve akademik becerilerinin geliştirmelerine duyarlı olması, okullarda öğrencilere sorumlu alma fırsatı sunan ortamın oluşturulması, öğrenciler için okul bünyesinde destek hizmetlerin oluşturulması ve iş birliği ortamının sağlanması ve okulların sahip oldukları yapılarının, beklentilerinin ve prosedürlerinin öğrenci odaklı olması ile sağlanabileceği ifade edilmiştir (Terzi, 2007).

OKULLARDA İHMAL VE İSTİSMARIN ÖNLENMESİNİN BİR GEREĞİ OLARAK: OKUL SOSYAL HİZMETİ

Okul öncesi döneminden itibaren çocukların gelişimsel dönemlerini tamamlamaları, yetişkin bir birey olmalarını sağlamaları ve toplum için nitelikli insan gücü oluşturmaları ve bireyin sosyalleşmesini sağlamaları açısından okullar önemli eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca okulların, bireyin toplumsal bir varlık olmasını sağlamada önemli rol oynamakta olduğu belirtilmiştir (Özbesler ve Duyan, 2010).

Farklı yaşam geçmişleri ve farklı sosyoekonomik düzeyleri olan ailelere sahip öğrencilerin; okul başarılarını, okula devamlarını ve arkadaş çevreleri ile kurdukları ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilecek, ayrıca biyopsikososyal gelişim dönemlerini de tehdit edebilecek sorunlara maruz kalabilecekleri saptanmıştır. Toplumun geleceği olarak görülen çocukların maruz kalabilecekleri bu sorunların tespit edilmesi ve çözümlenmesinde aileler ve çeşitli tedavi merkezleri sorumluluk sahibi iken, bu yapılara ek olarak eğitim kurumları da sorumluluk sahibi olduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda eğitim kurumları, öğrencinin karşılaştığı sorunları tespit etme, sorun karşısında çözüm üretme, sorunun çözümünde rehberlik etme ve öğrencinin iyilik halinin devamlılığını sağlama konusunda önemli rolleri olduğu belirtilmiştir. Belirtilen sorunların çözümlenmesinde ve iyilik halinin devamlılığının sağlanmasında multidisipliner bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir (Özbesler ve Duyan, 2010).

Okul ortamında karşılaşılan ve toplumun genelini etkileyen sorunların ele alınmasında önemli role sahip olan disiplinlerden biri ise sosyal hizmet disiplini. Sosyal hizmet disiplini, bireyi çevresi içerisinde ele alan bir disiplindir ve bu doğrultuda hem soruna maruz kalan çocuğun iyilik halini sağlamayı amaçlar hem de bireyin çevresinin de iyilik halini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede de sosyal hizmet disiplini toplumun iyilik haline odaklanmaktadır.

Sosyal hizmet disiplini; tıp, psikiyatri, suçluluk, yaşlılık, engellilik, yoksulluk, eğitim, aile ve çocuk refahı gibi farklı alanlarda geniş bir uygulama alanına sahip bir disiplindir. Okul sosyal hizmeti ise, sosyal hizmet disiplininin sahip olduğu özel bir uygulama alanıdır ve öğrencinin okula uyumuna, çevresi ile kurduğu ilişkilere, akademik performansına ve okul başarısına etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanan uygulama alanı olarak tanımlanmıştır. Okul sosyal hizmeti, odak olarak benimsediği öğrencilerin içinde bulundukları gelişim dönemleri, sahip oldukları aile ve yaşam koşulları sebebiyle maruz kaldıkları sorunların çözümü için gereksinim duyulan hizmetlere ulaşmalarını ve böylece başarılı eğitim etkinliklerinin devamlılığını sağlama gibi psikososyal hizmetleri, okul ortamında bulunan diğer disiplinler ile birlikte ekip çalışması anlayışıyla yürütmekte olduğu belirtilmiştir (Özbesler ve Duyan, 2010).

Okul ortamında görevli olan sosyal hizmet uzmanı; mesleki etkinliklerini iki başlık altında yürütmekte olduğu ifade edilmiştir. Birinci başlık olarak belirtilen belirli çocuklar özelinde gerçekleştirilen mesleki etkinlikler; çocuklar ve aileleri ile sosyal kişisel çalışmalar yapmak, çocuklar ile düzenli veya belirli zamanlarda grup çalışması yapmak, öğretmenler ve konu ile ilgili profesyoneller ile iş birliği yapmak, öğretmen veya diğer okul çalışanlarına çocuğun sorunuyla alakalı danışmanlık vermek olarak iken ikinci başlık olarak belirtilen tüm çocukların refahı için gerçekleştirilen mesleki etkinlikler; müfredat ve diğer kurullarda okul yönetiminde rol almak, veli ve öğretmenler ile eğitim programlarını görüşmek, sosyal hizmet alanında uygulama yapan sosyal hizmet öğrencilerinin eğitimi

için süpervizyon desteği vermek ve okulu ulusal düzeydeki eğitim planlama kurullarında teslim ederek okul ile toplum arasında iletişimi sağlamak olarak belirtilmiştir (Johnson,1968'den akt. Duman, 2000).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşamın her alanında olduğu gibi okul ortamında da varolan şiddet olgusu, toplumun geleceği olarak kabul edilen çocukları fiziksel ve psikolojik olarak derinden etkilemektedir. Ayrıca çocukların 6-15 yaşları arasında ev ortamı dışında en fazla zaman geçirdikleri yerin okul ortamı olduğu ifade edilmektedir. Toplumun iyi halinin sağlanması ve bu iyi hal durumunun sürdürülebilir olması için önemli sorunlardan biri olan şiddet olgusu, okul ortamında önleendiği takdirde hem çocuk ihmal ve istismarını hem de toplumda gelecekte oluşabilecek şiddet durumlarının önüne geçilebileceği düşünülmelidir. Okul ortamında şiddeti ve çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi, okul profesyonellerinin multidisipliner bir çalışma ortamı ile sağlanabilir. Multidisipliner yapı içerisinde ise okul sosyal hizmet birimi var olmalıdır.

Sosyal hizmet disiplinin özel bir uygulama alanı olan okul sosyal hizmeti, öğrencilere ve öğrencilerin sahip olduğu çevreye odaklanmaktadır. Öğrencilerin okula uyumuna, akranları ile kurduğu ilişkilere, okul başarısına etki eden olumsuz durumların çözümünü sağlarken multidisipliner çalışma ortamı sağlarken; öğrencinin ailesinden veya çevresinden maruz kaldığı sorunlar için koruyucu etken sağlayabilmektedir. Ayrıca öğrencilerin sorunlar ile karşılaşmaması için önleyici tedbirler de sağlayabilmektedir.

Okul bünyesinde kurulacak okul sosyal hizmeti birimi, öğrencilerin öğrenciler ile, öğrencilerin okul profesyoneli ile ve okul profesyonellerinin kendi arasındaki ilişkilerini olumlu yönde etkileyecektir. Bu durumun sonucu olarak da, dünya tarafından kabul gören ve yaygınlaşan güvenli okullar ülkemizde de sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, T. (2002). Çocuklara yönelik cinsel tacizler ve koruyucu eğitim. *Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2),1-8.

Asma, T. (2002). Çocuk ihmali ve istismarının hukukumuzdaki yeri. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 15, 34.

Baltaş Z. Sağlık psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2000. s. 238-56.

Budak S. Psikoloji sözlüğü. 2. baskı. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları; 2003. s. 712.

Bilir, Ş., Arı, M., Baykoç Dönmez, N., Güneysu, S. 1986). 4 -12 yaş arasında 16,100 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1, 7-14.

Çalık, T., Kurt, T. & Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.

- Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç., & Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı ihmali şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1).
- Dönmez, B. ve Güven, M. (2003). Genel liselerdeki yönetici ve öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin görev algıları. *Çağdaş Eğitim*, 28(304), 17-26.
- Duman, N. (2000). Ankara Liselerinde Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Öğrenci Grupları ve Sosyal Hizmet.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erol, D. (2007). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıklar: Eskişehir İli Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerin zorbalığa yönelik görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 539-562.
- Kepenekçi, Y. K., & Çınkır, Ş. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 236-253.
- Korkut, F. (2004). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Köknel, Ö. Bireysel ve toplumsal şiddet. Özcan Köknel Dizisi 9, Altın Kitaplar Yayın Evi; 1996
- Ögel, K., Tarı, I. Eke, C. (2005). Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme. İstanbul
- Ögel K, Tarı I, Yılmazçetin-Eke C. Okullarda suç ve şiddeti önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları; No:17, 2006.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Sağır, M. ve Gözler, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.
- Sönmez, S. ve Bektaş, Ö. (2006). Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmalini İçeren Küçük Öyküler Üzerine Görüş ve Tutumları. Uluslararası Katılımlı Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Okulöncesi Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, Kıbrıs.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet. Bilim Serisi: 113. Ankara: Başbakanlık Basımevi; 1998.
- Terzi Ş. (2007). Okullarda yaşanan şiddeti önleyici bir yaklaşım: kendini toparlama gücü. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(12), 73-82.
- Tugay D. (2008): "Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri", Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Walsh K, Bridgstock R, Farrell A, Schwegtzer R. (2005): "Critical Factors İn Teachers" Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect Implications for Practice". Queensland University of Technology, Queensland.
- WHO. World report on violence and health. Geneva: 2002. p. 1-46.

İNSAN TİCARETİ OLGUSU İÇERİSİNDE ÇOCUK TİCARETİ

Güngör ÇABUK¹

İnsan Ticareti Olgusu

İnsan ticareti anlaşılması zor, karmaşık, hassas ve genellikle bilinmeyen bir konudur.

İnsan ticareti genel anlamıyla kadınların, erkeklerin ve çocukların sömürü amacıyla zorla alıkonulması, özgürlüklerinin kısıtlanarak istismar edilmesidir. İnsan tacirleri başta çocuklar olmak üzere savunmasız ve dezavantajlı durumdaki bireyleri önce kandırıp, ardından tehdit ederek, insanlık dışı yöntemler kullanarak sömürmektedir.

Birleşmiş Milletler 2012-2014 yılları arasındaki verilerden yola çıkarak 2016 yılında yayınladığı raporda, insan ticareti mağdurlarının %51'inin yetişkin kadınlar, %28'inin çocuklar ve %21'inin yetişkin erkek olduğunu belirtmiştir. UNİCEF her yıl 1 000 000'dan fazla çocuğun insan ticareti mağduru olduğunu belirtmektedir. İnsan ticareti örgütlü bir suç olup; örgütlü suç gruplarına yılda yaklaşık 32 milyar dolar kazandırmaktadır. Dolayısıyla toplumsal kalkınmayı, güvenliği, çalışma sistemini, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkilemektedir.

İnsan ticareti suçunun mağdurları yaşamsal tehdit altında istemedikleri eylemlere maruz kaldıkları, güven kaybı yaşadıkları, beden ve ruh sağlıkları bozulduğu için genellikle kendilerini ifade edememektedirler. Bu nedenle az sayıda insan ticareti mağduruna ulaşılabilmekte ve görece diğer şiddet mağdurlarından fazla korunma ve desteklenme ihtiyacı içerisindeyler.

İnsan ticaretinin kabul edilen yaygın tanımı “Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır.”

Günümüzde insan ticareti suçu genel olarak üç grupta toplanmaktadır. Bunlar;

Seks ticareti: Her türlü cinsel sömürü, zorla fuhuş, pornografi, seks kölesi olarak zorla çalıştırma.

Emek ticareti: Zorla çalıştırma, dilencilik yaptırma, düşük ücretle veya ücretsiz çalıştırma, çok kötü şartlarda çalıştırma, ev hizmetleri köleliği, suçta kullanma, terörde kullanma.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile Danışmanları Derneği Başkanı.

Organ ve doku ticareti: Rıza alınmadan veya kandırılarak organ ve dokuların alınması.

Bu güne kadar tespit edilmiş insan ticareti mağdurlarının ortak özellikleri: Kadın, çocuk veya erkekler; bekâr kızlar veya boşanmış çocuklu anneler; derin ekonomik yoksulluğu bulunan ve çoğunlukla kırsal kökenli işsiz bireyler ya da aileler; eğitim düzeyi düşük kişiler, ailesini kaybetmiş çocuk ve kadınlar; aile içi şiddete maruz kalmış bireyler; sorunlu ailesi olanlar; psikolojik problemlili ebeveyni olanlar; eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri sınırlı olanlardır vb.'dir.

İnsan ticareti çoğu zaman göçmen/insan kaçakçılığı kavramları ile karıştırılan, ancak birbirinden tamamen farklı iki kavramlardır. İnsan ticareti bireye yönelik sömürüyü içermekte ve insana karşı işlenen bir suç olup; göçmen/insan kaçakçılığı kişinin bir ülkeden başka bir ülkeye çıkmasını veya hedef ülkede kalmasını sağlayan ve devlete karşı işlenen bir suçtur.

Hukuksal Durum:

İnsan ticareti eski bir olgu olup, konuyla ilgili yasal düzenlemeler geçmişten günümüze ihtiyaca göre sürekli yenilenerek gelmeye devam etmektedir. Mevcut sistem içerisinde;

Uluslararası düzeyde: Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Kişilerin Özellikle Kadın ve Çocukların Ticaretini Önleme, Durdurma ve Cezalandırmaya Yönelik Protokol (2000 Yılında Palermo'da imzaya açılmış; 30.01.2003 tarihinde TBMM'de onaylanmış, 4800 ve 4804 sayılı kanunla uygun görülerek 04.02.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır). Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (2006'da Varşova'da imzaya açılmış TBMM tarafından 30.01.2016 tarihinde 6667 sayılı kararla uygun görülmüştür). Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesinde kişilerin ülke içerisinde de insan ticaretine maruz kalabileceği, suçun organize olamayıp münferit olabileceği, sadece yabancıların değil vatandaşların da bu suçun mağduru olabileceği gibi düzenlemeler yer almaktadır.

Ulusal düzeyde ise: Türk Ceza Kanununun 80. Maddesi ile 6458 Sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu 04 Nisan 2013 tarihinde onaylanmış ve 11.04.2013 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Ayrıca 17.03.2016 tarihli, İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik Yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türk Ceza Kanunu Madde 80 : (1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadele Kapsamında Yürütülen Çalışmalar;

Türkiye’de insan ticareti ile ilgili sistemli çalışmalar 2003 yılında başlamış, ilk olarak Dışişleri Bakanlığının koordinatörlüğünde Ulusal Görev Gücü (UGG) kurulmuş, İnsan ticaretiyle mücadele alanında görevi ve sorumluluğu bulunan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar Ulusal Görev Gücü çatısı içerisinde yer almışlardır. UGG; insan ticaretinin önlenmesi, mağdurların tespit edilmesi, korunması ve insan tacirlerinin cezalandırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesinde önemli rol oynamış, Birinci ve İkinci Ulusal Eylem Programları hazırlanmıştır. Bu kapsamda Ulusal Yönlendirme Mekanizması oluşturulmuş, yabancı uyruklu mağdurlar için sivil toplum kuruluşlarının sorumluluğunda Ankara, İstanbul ve Antalya’da sığınma evleri açılmıştır, Mağdurların tanımlanma işlemleri Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Dairesi Başkanlığınca yürütülmüştür.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından, 11 Nisan 2014’ten itibaren Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün öncülüğünde, Ulusal Yönlendirme Mekanizmasında önemli değişiklikler olmuş; İnsan ticareti ile ilgili çalışmalar Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda yürütülmeye başlamıştır. Mağdurlara daha kaliteli ve çok yönlü hizmet vermek üzere daha çok kurum ve kuruluşun mekanizmaya dâhil edilmesi ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, 2016 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünde İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti alanında merkez ve taşra birimleri oluşturulmuştur.

Çocuk Ticareti

Çocuklar hangi durumlarda ticarete maruz kalabilmektedirler?

*Çocuklar, zorla ve para karşılığında evlendirilmektedir. Bu durum, bazen aile büyüklerinin bakımını sağlamak, bazen engelli bireyle evlendirilerek onun bakımını sağlamak, bazen ikinci, üçüncü eş olarak evdeki hizmetleri yaptırmak, bazen da evlilik kılıfı adı altında fuhuş yaptırmak biçimince olmaktadır.

* Göç ile gelen yabancı çocuklar ev içi hizmetlerde ya da esnafların işyerlerinde çalışmak üzere satılmaktadır. Ayrıca geleneğimizin bir parçası olarak (?) kız çocukları besleme adı altında ekonomik durumu iyi olan ailelere ev işlerini yapmak üzere, erkek çocukları da evin dışındaki işlerde

çalıştırılmak üzere verilmekte. Bu çocuklar eğitim, sağlık, oyun, sosyalleşme gibi birçok haktan yararlanmamaktadırlar.

*Çocuklar organize suç örgütleri tarafından kaçırılarak, ailelerinden satın alınarak veya ailelerinden kiralanarak doğrudan dilendirilmekte ya da yetişkin kadınların kucağında ilaç verilip uyutularak dilendirilmektedir. Bu çocuklar bazen da hırsızlık, gasp, kapkaç, uyuşturucu taşıyıcılığı gibi suçlarda kullanılmaktadır.

*Çocuklar ticari cinsel sömürü amaçlı kullanılmaktadır. Bu konu çeşitli biçimlerde karşımıza gelebilmektedir. Bu çocuklara para karşılığında fuhuş yaptırılmakta, pornografide ya da sanal pornografide kullanılmakta, uyuşturucu kullanımına alıştıırılarak daha sonra uyuşturucu karşılığında fuhuş yaptırılabilir. Yaygın görülen başka bir konu da aşık erkek çocuk metodu ‘loverboy’ olup bu sistemde erkek çocuklar kız çocuklarıyla sevgili olmakta ve ardından sevgililerini ticari cinsel sömürüye sürüklemektedirler.

*Yasa dışı evlat edinme; istenmeyen gebelikler, tecavüz sonrası oluşan gebelikler ve evlilik dışı gebeliklerden doğan çocuklar ile enste maruz kalan çocukların ev içerisinde doğurdukları çocuklar, çoğu zaman istenmeyen çocuklar konumunda olup, çoğunlukla araçlar (suç örgütleri) tarafından yasa dışı yollarla evlatlık verilebilmektedirler. Bazen hastanelerde doğan çocukların ailelerine yanlış bilgi verilerek (çocuğunuz öldü ya da ölü doğum yaptınız gibi) yasa dışı evlatlık verilmektedirler (Adana’daki Meydan hastanesi örneğindeki gibi); bazen de çocuklar maddi çıkar amaçlı olarak aileleri tarafından doğrudan yasa dışı yollarla evlatlık verilmektedirler.

Organ ticareti, terörde kullanılma gibi başka birçok biçimde de çocuklar ticarete maruz kalmaktadırlar. Tacirler insanları sömürmek için türlü yöntemler kullanmaktalar, bunların bir kısmı henüz fark edilmiş bile değildir.

Suriye’de yaşanan sorunlar nedeniyle Suriyeliler daha iyi ve güvende bir yaşam için yollara düştüler. Aynı dönemde benzer nedenlerle Afganistan, Pakistan, İran gibi ülkelerden de bireyler, aileler yollara düştüler. Birleşmiş Milletler 2016 yılı raporunda kaynak ülkeden hedef ülkeye varıncaya kadar göç yollarında 10.000 çocuğun eksildiğini belirtmiştir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de her yıl ortalama 25.000 ile 30.000 arasında çocuk kaybolmakta ve bunlardan yaklaşık 1.000 çocuk hiç bulunamamaktadır. Acaba bu çocuklardan kaçısı ticarete maruz kalmıştır ve ne durumdadırlar?

Sosyal hizmet uzmanlarının görev yaptığı kurumlar son derece çeşitli ve genellikle savunmasız gruplara hizmet vermektedir (azınlıklar, kimsesiz, refakatsizler, sosyal olarak izole edilmişler, yoksullar vb). Bu nedenle ticaret mağduru çocuklara en çok ulaşma olasılığı olanlar sosyal hizmet uzmanlarıdır.

İnsan ticareti suçunun failleri bu alanda çok yüksek gelir elde ettikleri için hukuk sistemini ve suçu nasıl gizleyeceklerini çok iyi bilmektedirler ve ciddi önlemler almaktadırlar. Kullandıkları yöntemlerin

başında mağduru tehdit etmek ve mağdura şiddet uygulamak gelmektedir. Devlet görevlilerinin mağdura ulaşması durumunda ise tacirler mağdurun kendileriyle ilgili bilgi vermemesi için çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Mağdura yeterince destek verilememesi durumunda maalesef tacirler tarafından tekrar mağdur edilebilmektedir.

Ticarete maruz kalan çocuklar sömürünün biçimine, şiddetine, süresine göre değişmekle birlikte ağır travmaya maruz kalmaktadırlar. Diğer şiddet mağdurlarından farklı olarak ciddi **güvenlik** ihtiyaçları ile kısa ve uzun vadede çok yönlü desteklenme gereksinimleri vardır. Önemli bir başka nokta da insan ticareti suçu tüm kurumlarda iyi bilinmediği için Cumhuriyet Savcılıklarına yapılacak bildirim yükümlülüğü sırasında, çocuğun yüksek yararını gözeterek tacir açısından risk değerlendirmesi yapıldıktan sonra dilekçe hazırlanmalı ve yazılacak dilekçede insan ticareti göstergelerine ayrıntılı yer verilerek sorunun insan ticareti olduğunun belirtilmesi son derece kıymetlidir.

Çocuklar son derece savunmasız ve korunmasızdırlar. Tacirler sömürü sırasında onları görünmez kılmaktadırlar. Gözlerimizi dört açıp onları görmeliyiz, ulaşmalıyız ve tacirlerden koruyarak desteklemeliyiz.

**KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN REHBERLİK VE SINIF
ÖĞRETMENLERİ İLE EĞİTİM FAKÜLTESİNDEKİ ÖĞRETMEN
ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
KOCAELİ ÖRNEĞİ¹**

Ahmet Bilal DEMİRCİ²
EMİN MAMMADOV³
Mustafa Recep YILMAZOĞLU⁴

Özet

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ile psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerini karşılaştırmak, varsa farklılıkları ve buna neden olan değişkenleri ortaya koymaktır. Yapılan araştırma tarama modeli bir araştırmadır.

Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ile rehber öğretmenleri ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak, genel olarak araştırmaya katılan öğrenci ve öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır ve öğretmenlerin görüşlerinin öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin branşlarına göre kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinde istatistiksel olarak önemli bir farklılık olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin rehber öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinden daha başarılı olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak da araştırma sonuçlarına göre kaynaştırma öğrencileri ile sınıf öğretmenin birebir daha fazla iletişimde bulunması ve çocuğun durumunu daha çok gözlemleme imkanının olması olarak gösterilebilir. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasında okullardaki etkinliğinin yeterli düzeyde olmaması, okul mevcuduna göre rehber öğretmen sayısının yetersiz olması ve kaynaştırma öğrencilerinin eğitim haklarını tam anlamıyla yerine getirememeleri noktasında, okul sosyal hizmeti ile birlikte bütüncül bir yaklaşım kazandıracağı ve yaşanan problemlere daha etkin bir müdahale planı geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bu noktada araştırma sonucunda belirtilen önerilerin, daha kapsayıcı bir okul ortamı açısından kaynaştırma uygulamasında okul sosyal hizmetinin önemine vurgu yaptığı söylenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Sınıf Öğretmenleri, Sınıf Öğretmeni Adayları, Rehber Öğretmenler, Rehber Öğretmen Adayları, Görüşler, Okul Sosyal Hizmeti

¹ Bu araştırma yazısı, Kocaeli ilinde 2016 yılında yapılan lisans bitirme tezinden oluşturulmuştur.

² Sosyal Hizmet Uzmanı/Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

³ Sosyal Hizmet Uzmanı/Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

⁴ Sosyal Hizmet Uzmanı/Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

Toplumsal dezavantajlı veya hassas olarak gördüğü gruplardan biri engellilerdir. Engelli bireylerin hayatın birçok alanında kaynaklara erişimde yaşadığı zorluklar toplumsal bir problemdir. Bu erişim sorunu, beraberinde toplumsal dışlanmayı da getirmektedir. Fakat her birey gibi engelli bireylerin de toplumla iç içe yaşamaları en temel haklarından biridir.

Engelli öğrencilerin sorun ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve çözümlenmesi, içinde bulundukları kaynaştırma eğitimine ve sosyal çevrelerine uyumlarının sağlanması, ders başarılarını olumsuz olarak etkileyebilecek etkenlerin ortadan kaldırılması ve bu çocukların ailelerine gerekli hizmetlerin götürülmesi konularında bu ekip çalışması önemli bir yere sahiptir.

Kaynaştırma eğitiminde yapılan çalışmalar eğitim ve sosyoloji alanlarında olup; genel olarak öğretmen görüşlerinin alınması ve alınan görüşlere göre eğitim verilmesi ve öğrencilerin sosyal becerilerinin belirlenip o becerilerine göre yönlendirici eğitimler sunulması üzerine yapılmıştır. Yapılan çalışmalar genellikle öğretmen ve öğrenci görüşleriyle, kaynaştırma eğitimindeki sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Örneğin, kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin görüşleri ile ilişkili Türkoğlu'na ait (2007) "İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi Ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans çalışmasında; öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri, nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılarak yarı yapılandırılmış görüşmeler ile derlenmiştir. Çalışma sonucunda, görüşmeye katılan öğretmenlerin tümünün özel gereksinimli öğrencilerin okulöncesi eğitimi almalarını gerekli gördükleri; öğretmenlerin büyük kısmının okulöncesi dönemde özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitilmelerinden yana oldukları; öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitim ya da ders aldıkları ancak bu derslerin kendileri için yeterli olmadığı görülmüştür. Sosyal hizmet alanında Aykara (2010)'nın tez çalışmasında ise, kaynaştırma eğitiminde yer alan bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyum konusunda yaşadıkları güçlüklerle ilişkin olarak kendi duygu ve düşüncelerinin üzerinden yapılan değerlendirme neticesinde okul sosyal hizmetinin önemine vurgu yapılmıştır. Ancak bu çalışma sadece bedensel engelli öğrencileri kapsamakta ve kaynaştırma eğitiminde sadece sosyal uyum kavramını irdelemekte, dolayısıyla okul sosyal hizmetini de sosyal uyum sağlama açısından ele almaktadır. Multidisipliner bir alan olan sosyal hizmet alanında kaynaştırma eğitiminin temel uygulayıcıları olan sınıf öğretmenleri, psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi, okul sosyal hizmeti boyutunda geliştirilecek öneriler açısından önemli görünmektedir.

1. Çalışmanın Gerekçesi

Kaynaştırma uygulamasının temel amacı, engelli çocukların normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte eğitim görmesini sağlamaktır. Çünkü özel gereksinimli öğrenciler için ayrı eğitim ortamlarının

oluşturulması, çocuğun normal toplum yaşamına uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda normal gelişim gösteren çocuklar açısından da kaynaştırma eğitiminin yaygınlaşması farkındalık kazanmaları açısından önem arz etmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının artışı karşılık okul ortamında özel gereksinimli çocuklara yönelik tutumların değişmesi söz konusu olamamıştır. Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için okul ortamının fiziksel olarak düzenlenmesi; sınıf öğretmenin farklı seviyedeki öğrencilere, düzeylerine göre nasıl yardım sağlaması gerektiğini bilmesi; normal sınıftaki eğitimci ile özel eğitimcinin işbirliği yapması; çocuklarda kalıcı düzeyde davranış değişikliğini oluşturmak için okul-aile işbirliğinin sağlanması; belirli aralıklarla süreç içerisinde programın eğitimcinin ve çocukların değerlendirilmesi; ailelerin ve öğretmenin kaynaştırma öğrencisine olumlu tutum göstermesi ve kaynaştırma öğrencisinin sınıfta akranları tarafından kabul edilmesi de gerekmektedir (Ünal, 2010).

Bu noktada eğitimcinin görüş ve tutumu önem arz etmektedir. Çünkü Avcı (1998)'ya göre sınıftaki çocukların gereksinimlerinin karşılanması, sınıfta sağlıklı etkileşimlerin kurulması ve sürdürülmesi, özel gereksinimi olan çocukların sınıfa, okula, hatta topluma sosyal kabulü büyük ölçüde öğretmen tutumuyla şekillenmektedir (Gözün ve Yıkılmış, 2004: 79-88).

Önemli olan bir başka nokta ise okulda rehberlik servisinin kaynaştırma uygulamasındaki öğrenciler için herhangi bir çalışma yürütüp yürütmediğidir. Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içinde ve kabulünde sınıf öğretmenin tutumu kadar okuldaki rehberlik servisinin görüş ve tutumu da önemlidir. Okulda bulunan kaynaştırma öğrencileri, sınıf öğretmeni, sınıftaki normal gelişim gösteren öğrenciler veya veliler tarafından olumsuz davranış ve tutumlarla karşılaşılırsa ve bir dışlanma söz konusu ise rehberlik servisinin bu durumu fark etmesi ve sorunların giderilmesine yönelik programlar geliştirmesi beklenmektedir.

Bu araştırmada da kaynaştırma eğitiminin amaca ulaşmasında önemli etkenlerden biri olarak görülen öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bu görüşlerin hem aktif olarak öğretmenlik yapanlar hem de eğitim fakültesinde öğrenci olan öğretmen adaylarından derlenmesi amaçlanmıştır. Çünkü henüz eğitim gören öğretmen adayları ile aktif olarak görevde olan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinde farklılık olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte görev yapan rehberlik ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında da farklılık olduğu düşünülmüş bunun nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri değerlendirilirken hak temelli yaklaşım açısından engelli bireylerin eğitim hakkından en iyi şekilde faydalanması noktasında okul sosyal hizmetinin önemine odaklanılmıştır. Öğrencilerin karşılaştığı çeşitli sorunların çözümüne yönelik olarak okul ortamlarında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamaları önemli bir işleve sahiptir. Okul ortamlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çeşitli

psikososyal ve ekonomik nedenlerle risk altında olan öğrenci ve ailesi için savunuculuk rolü üstlenmek, öğrencileri ve aileleri güçlendirmek, okul ve ev arasındaki iletişimi ve işbirliğini işlevsel duruma getirmek, ailelerin çocuklarının psiko-sosyal gelişim özelliklerini ve eğitim gereksinimlerini anlamasına yardımcı olmak, öğrencinin yaşam koşulları hakkında öğretmenleri bilgilendirmek, risk altındaki çocuklar ve ailelerinin hizmet alabileceği kurumlara gereksinimi olan öğrenci ve ailesini yönlendirmek gibi pek çok görevi vardır (Duyan ve Diğ., 2008: 17-25).

Engelli bireylerin var olan haklarından eşit şekilde faydalanabilmesinde, sorunlarının belirlenmesinde ve bu sorunlara yönelik çözümler geliştirmede sosyal hizmet önem teşkil etmektedir. Yine engelli bireyin temel haklarından olan eğitim hakkının en iyi şekilde yerine getirilmesinde ve kaynaştırma eğitimi uygulamasının hedeflerinin gerçekleştirilmesinde okul sosyal hizmeti önemli bir unsurdur. Kaynaştırma eğitiminde, engelli öğrenci için planlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları yer alır. Okul sosyal hizmet uzmanları, okulun içindeki ve dışındaki çeşitli hizmetleri harekete geçirerek, bireysel eğitim programı hedeflerinin içinde yer almaktadırlar. Örneğin, okul sosyal hizmet uzmanları, engelli çocuklara bireysel veya grup danışmanlığı sağlayabilir ya da okulda, evde veya sosyal çevrelerinde, eğitim yaşamlarını etkileyebilecek güçlükleri çözmeye çalışabilirler (Constable, 1999; akt. Aykara, 2011).

2. Amaçlar

Araştırmanın genel amacı; Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ile İzmit’te görev yapan rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini karşılaştırmak, varsa farklılıkları ve buna neden olan değişkenleri ortaya koymaktır.

3.Yöntem

Tarama modelinde yapılan araştırma, Kocaeli Valiliğinin 14.10.2015 tarih ve 40478 sayılı izni doğrultusunda araştırmacılar tarafından 2016 yılında İzmit ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 28 rehber öğretmen ve 235 sınıf öğretmeni ile Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR ve sınıf öğretmenliği bölümlerine 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 3. ve 4. sınıfa devam eden PDR bölümünden 28, sınıf öğretmenliği bölümünden 84 öğrenci ile yapılan anketler sonucunda elde edilen verilerden oluşmaktadır. Yapılan çalışmalarda her öğrenci ve öğretmen için bilgi formu ve Antonak ve Larivee (1995) tarafından geliştirilen, Kırcaali-İftar (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” doldurularak öğrenci ve öğretmenlere ilişkin bilgiler alınmaya çalışılmıştır.

4.Bulgular

Araştırmaya katılacak öğretmenlerin seçiminde ilkokullarda rehber öğretmenin bulunma durumu dikkate alınmış, bu nedenle rehber öğretmen bulunan 28 ilkokuldaki öğretmenler üzerinden araştırma gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin; cinsiyet, okudukları bölüm, sınıf düzeyleri, yakın çevrede engelli bireyin varlığı, engellilik alanında gönüllü faaliyette bulunma durumu, kaynaştırma öğrencisi ile eğitim süreci içinde aynı okul-sınıf ortamında bulunma durumu gibi değişkenlere göre kaynaştırmaya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, branş, mezun olunan bölüm, kadro durumu, mesleki kıdem, yakın çevrede engelli bireyin varlığı, sınıfta kaynaştırma öğrencisinin bulunma durumu ve mesleki yaşantıda kaynaştırmaya ilişkin eğitim alma durumu gibi değişkenlere göre kaynaştırmaya ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Örnekleme alınan 109 öğrenciden 87'sinin ve 279 öğretmenden de 195'inin kadın olduğu ve böylece örneklemin cinsiyet açısından büyük oranda kadınlardan oluştuğu ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 40-49 yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü ve Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri, öğrencilikte ve alanda, öğretmenler arasında da değişkenlik gösterip göstermediği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya alınan 28 okulda toplamda 89 kaynaştırma öğrencisinin olduğu ve öğretmenlerin mesleki yaşantıda kaynaştırmaya ilişkin eğitim alma durumları incelendiğinde öğretmenlerin yaklaşık 1/2'sinin eğitim almadığını ifade ettiği ve eğitim aldığını belirten öğretmenlerin ise büyük çoğunlukta MEB hizmet içi eğitim aldığı görülmüştür.

Kaynaştırmaya ilişkin görüşlerde, kaynaştırma uygulamasına ilişkin eğitim alanlar ile almayanlar arasında anlamlı bir farklılık olması beklenmesine karşın istatistiksel açıdan önemli bir farklılık görülmemiştir. Gözün ve Yıkılmış (2004: 79-88)'in çalışmasında hizmet içi veya hizmet öncesi kaynaştırma eğitim programına katılan öğretmen adaylarının, katılmayanlara göre kaynaştırmaya yönelik tutumlarının olumlu yönde anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgusu edinilmiş ve bu çalışmayla paralellik göstermediği görülmüştür.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinde farklılık oluşturabileceği düşünülmüş, yapılan araştırma sonuçlarına göre de anlamlılık düzeyinde istatistiksel bir farklılık olduğu bulgusu edinilmiştir. 3-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin en olumlu olduğu görülmüştür. Kadro durumlarına bakıldığında 8 ücretli öğretmen olduğu ve kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları; kaynaştırma eğitimi ile ilgili verilen MEB hizmet içi eğitiminin en son 2012 yılında verildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmada; öğretmenlerde 201, öğrencilerde 83 kişi ile büyük çoğunluğun yakın çevresinde engelli birey bulunmadığı sonucuna ulaşılmış ve görüşler açısından anlamlı bir fark olmadığı

görülmüştür. Fırat (2014)'ın araştırmasında da anlamlı bir fark çıkmadığı ve bu çalışmayla paralellik gösterdiği bilgisine ulaşılmıştır. Kamusal alan dışında kaynaştırma uygulaması ile karşılaşma durumuna her iki grubun da ½ sinden fazlasının karşılaşmadığını belirttiği görülmüştür.

Rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin “Kaynaştırmaya Eğitime İlişkin Görüşler Ölçeği” ile elde edilen görüşleri doğrultusunda yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; görüşler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve branşa göre yapılan karşılaştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına rehber öğretmenlere oranla daha olumlu baktığı görülmüştür.

Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ile alanda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde yapılan t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Rehber öğretmenleri ve öğrencilerinin görüşlerinin karşılaştırılması yapılırken örneklemden kişi sayısının düşük olması nedeniyle Mann-Whitney U testi uygulanmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Öğrenciler içinde 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan karşılaştırma sonucunda 3. sınıf öğrencilerin uygulamayı daha olumlu bulduğu görülmüş; 4. sınıf öğrencilerinin staj döneminde okullarda bulundukları süreç içinde uygulamaları ve uygulamalardaki eksiklikleri gözlemleme fırsatları olması nedeniyle anlamlı farkın 3.sınıf öğrencileri lehine çıktığı düşünülmektedir.

Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerinin karşılaştırılmasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu ve öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasını öğrencilere oranla daha olumlu buldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Eğitim fakültesinden araştırmaya alınan psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü ile sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin görüşleri değerlendirilirken Mann-Whitney U testi uygulanmış ve anlamlı bir farklılık olduğu, sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerinin psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin görüşlerinden daha olumlu olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle daha fazla birebir ilişkide ve iletişimde bulunması nedeniyle; sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerinin, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinden daha olumlu olduğu düşünülmektedir.

5.Sonuç ve Öneriler

Okulda yaşanan sorunlarda öğrencilerin ilk olarak rehber öğretmenin danışmanlığına başvurmaları gerektiği fakat rehber öğretmenin çok fazla öğrenci sorumluluğunda bulunması ve okullardaki rehber öğretmen sayısının yeterli olmaması sebebiyle okul sosyal hizmetinin gerekliliği ortaya çıkmakta ve okulda; okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve sosyal hizmet uzmanından oluşan multidisipliner bir ekip çalışması yürütmeleri gerektiği ortaya konmaktadır.

Araştırma sonucunda rehber öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına daha çok eğitici rolleriyle baktıkları, çözüm odaklı çalışmak yerine sadece okul ortamı içinde çalışma yürüttükleri görülmektedir. Oysa özel ilgi gerektiren ve toplumla bütünleşmesi amaçlanan kaynaştırma uygulamasında çoklu perspektif önem arz etmektedir. Yaşanan sorunların çözümü ve olası sorunların önlenmesi için okul, aile ve çocukla çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir. Bu noktada da rehberlik öğretmenlerinin danışmanlığındaki çocuk sayısının çok fazla olması, aile ve sosyal çevre gibi faktörlerin tam anlamıyla çalışmaya dahil edilmemesi ve okullardaki yoğun mevcuda rağmen rehber öğretmeni sayısının tek olması sebebiyle rehberlik servisinin yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Multidisipliner gerçekleştirilecek bir çalışmayla sorunların büyük oranda ortadan kaldırılacağı ve kaynaştırma uygulaması kapsamında eğitim gören öğrencilerin işlevselliğinin sağlanacağı düşünülmekte, bu nokta da okul sosyal hizmetinin işlev görmesi gerektiği düşünülmektedir. Veri toplama süresinde görüşülen öğretmenlerin, kaynaştırma uygulaması kapsamında okula gelen öğrencilerin davranış bozukluğu gösterdiği, bu durumlarda sınıf içerisinde karmaşa ve sorunların yaşandığı, velilerin de bu durumdan rahatsız olduğunu belirtmeleri üzerine, gerçekleştirilecek uygulamayla okul sosyal hizmet biriminde görevli uzmanın bireyle çalışma yürüterek, çocuğun durumunun yakın takibini yapması ve müdahale planı oluşturması önerilmektedir.

Kaynakça

Aykara, A. 2010. Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler ve Okul Sosyal Hizmeti, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Batu,S.,İftar,Kırcaali,G,(2010), “*Kaynaştırma*” Kök Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara , 7-18.

Duyan, V. ve Duyan, G.Ç. ve ark.(2008). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 33, 28-41.; akt. Duyan, V. ve Özbeşler, C. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. *Eğitim ve Bilim*,34,154, s.17-25.

Fırat, T. (2014). Farklı Eğitim Kademelerinde Görev Yapacak Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl,7, sayı:18.

Gözün,Ö.,Yıkımsı,N,(2004) “*İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulama- sına İlişkin Görüş ve Önerileri*” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi,5 (2) 79-88

Türkoğlu, Y.K. (2007). İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Ünal, F. (2010). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflardaki Öğretmen, Normal Gelişim Gösteren Öğrenci ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE ERKEKLERLE ÇALIŞMA ÜZERİNE BİR DENEME

Umut Yaşar GÖÇ¹

1. NASIL BAŞLADIK?

Bu çalışma proje olarak, Aile ve Sosyal Politikalar Ankara İl Müdürlüğü, Ankara Valiliği SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) ve SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) ortaklığı ile 2014 yılı Nisan ayında başlatılmıştır. Proje kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci ve öğretmenlerden oluşan 10 Kadın, 14 Erkek toplam 24 kişilik bir gruba iki hafta süre ile şiddet, şiddet türleri, uygulayana, mağdura, tanık olana etkisi, biyolojik/toplumsal cinsiyet, motivasyonel görüşme, iletişim ve erkeklerle çalışma ilkeleri üzerine toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bilişsel davranışçı yaklaşım odaklı bir eğitim verilmiştir. Eğitimin tamamlanmasından sonra çoğu sosyal hizmet merkezlerinde görevli 10 meslek elemanına birer vaka verilerek bu uygulamaya başlanılmıştır. Bu süreçte projenin koordinatörü Doç. Dr. Özlem CANKURTARAN tarafından haftalık düzenli süpervizyon verilmiştir. Süreç içerisine iş yoğunluğu, aynı meslek elamanın çok sayıda vaka ile çalışması gibi nedenlerle programın uygulanması için iki erkek meslek elemanı şiddet önleme ve izleme merkezinde görevlendirilmiş ve programı yürütmekten sorumlu tutulmuştur. Mevcutta uygulama şu anda Ankara Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü bünyesinde tek erkek sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı ve Ankara'da ki üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde gelen stajyer, araştırma görevlisi/doktora öğrencisi kadın profesyonellerin desteğiyle sürdürülmektedir.

2. YASAL DAYANAK

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair kanun,

- Madde 15, Destek hizmetleri
- 15/3, Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından,
- 15/3 – (C), Teşvik edici aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin,
- 15/3-(C-1), Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik olarak farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılması.

İstanbul Sözleşmesi, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi,

- Kadına yönelik şiddet konusunda en kapsamlı sözleşmedir.
- Bu sözleşme şiddet uygulayanla çalışma yapılmasını taraf devletlerden talep etmektedir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı

- Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 18 ülke tarafından imzalanmış ve ilk olarak Türkiye tarafından onaylanmıştır.

3. EĞİTİM PROGRAMININ UYGULAMA SÜRECİ

Programın Katılımcıları

- 6284 sayılı yasa kapsamında hakkında eğitim alması kararı verilen kişiler (resmi yazı ile çağrı yapılmaktadır)
- Yazılı talepleri ile başvuran gönüllü kişiler (sosyal hizmet merkezleri, aile danışma birimleri, hastanelerin sosyal servisleri tarafından yapılan yönlendirmeleri ve kişisel başvurular)

Eğitim Programının Temel Amaçları

Şiddet uygulayan erkeklerin,

- Şiddet davranışı üzerine farkındalık/değişim sağlamak (kişi-erkek)
- Şiddet davranışının kadın ve çocuk üzerindeki etkileri anlaması üzerine farkındalık/değişim sağlamak (kadın ve çocukla empati)
- Şiddetsiz bir ilişki/aile ortamının oluşturulmasında sorumluluk almasına yönelik farkındalık/değişim sağlamak (eş/sevgili /partner ve baba olmak)

konuları üzerine farkındalık/değişim geliştirmesine yardımcı olmaktır.

Program ve Kullanılan Teknikler

Program, öfkenin ortaya çıkışı, öfkenin şiddete dönüşümü, şiddetin sosyal ilişkilere ve bireyin yaşamına olumsuz etkisine ilişkin farkındalık geliştirmeye; öfkenin kontrol edilmesini sağlayacak özyönetim becerileri, duygu ve davranış kontrolü, sorun çözme ve sosyal becerileri geliştirmeye odaklanan bilişsel davranışçı yaklaşım ile toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ayrımcılık, damgalanma ve fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik vb. şiddet biçimlerine neden olduğuna dair bilinç yükseltmeyi amaçlayan toplumsal cinsiyet temelli bakış üzerine şekillenmiştir.

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre geçmiş yaşam deneyimleri, öğrenilmiş tutum ve davranışlar bugünkü benliği ve bireyin işlevselliğini etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve şiddetin meşruiyetine ilişkin algılar da bilişsel ve toplumsal olarak yapılandırılmıştır. Bu bakımdan tercih edilen yöntemin, katılımcılarının toplumsal cinsiyet ve şiddet uygulamaya ilişkin bilişsel şemalarını, bu şemalar içerisinde yer alan otomatik düşüncelerini ve bilişsel çarpıtmalarını ortaya çıkararak toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı tutum ve davranış geliştirmeleri amacına hizmet edeceği düşüncesi, eğitimin temel bakış açısını oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda,

- doğru nefes egzersizi
- öfkeyi yönetme tekniği (mola verme/time out)

- kontrat yapma
- model olma
- rol oyunları
- yansıtma
- mizahi kullanma
- akılcı olmayan düşünce/yeni anlam atfetme
- pozitif pekiştirme
- tablolaştırma/yazılı çalışma/ev ödevi gibi tekniklerden yararlanılmaktadır.

Çalışma Yönetimi

- Sosyal öykü alınması (1-2 görüşme)
 - Program bilgisi,
 - Kontrat yapma,
- Bireysel görüşme /grup çalışmasına katılıma karar verme (kişinin tercihi/meslek elemanın değerlendirilmesi)
- Bireysel/grup çalışması (8 oturum)
- Şiddet mağduru kadınla kontrol görüşmesi (2-3 ay sonra)
- Bireysel görüşme (psiko-eğitim – 8/10 görüşme)
- Grup çalışması (10-14 kişilik gruplar, psiko - eğitim grubu - 8 oturum)
- Oturumlarda bir erkek ve bir kadın meslek elamanı birlikte grup liderliğini yapmaktadır. Bunun gerekçesi, eşitlik, örnek/model oluşturma, gerginlik, çatışma ve erkek sohbeti durumlardan uzaklaşmayı sağlamaktır.
- Oturumlara yaş, eğitim, gelir, aile birliği durumlarına göre heterojen bir grup tercihi yapmaya özen gösteriliyor.

Kullanılan Formlar

- Bilgi Formu
- Sosyal Öykü Formu
- Şiddet uygulayanla değerlendirme formu (son oturum)
- Şiddet mağduru ile değerlendirme formu (eğitimden 2 ay sonra)
- Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği (ön-son test)

Değerlendirme Formları/Araçları

- Şiddet uygulayanla eğitimin sonunda yapılan değerlendirme
- Mağdur ile eğitim sona erdikten 2-4 ay sonra yapılan değerlendirme
- Tutum ölçekleri (toplumsal cinsiyet algıları üzerine ön-son test)
- Tedbir kararlarının takibi (ulusal yargı ağı bilişim sistem taraması)

Konu Başlıkları

- Özgeçmiş/Sosyal öykü
- Program hakkında bilgilendirme
- Kontrat yapma
- Tanışma (ısınma oyunu)
- Grup süreci hakkında bilgilendirme
- Grup kurallarının oluşturulması
- İlk gözlem/değerlendirme
- Bedenini tanıma ve nefes egzersizi,
- Öfke duygusu öğrenme
- Öfke duygusunun bedendeki yansımalarını fark etme,
- Mola verme tekniği
- Temel İletişim becerileri kazandırma
- Etkin dinleme
- Kendini ifade etme
- İletişim engelleri
- Duygularımızı tanıma
- Duygularımızın ve bedenimizdeki karşılıklarını anlama
- İletişimde duyguları kullanabilme
- Empati yapabilme
- Biyolojik/Toplumsal Cinsiyet kavramları
- Cinsiyet rollerinin oluşum aşamaları (kız/oğlan dan kadın/erkeğe geçişler)
- Erkeklik rollerinin avantaj ve dezavantajları
- Şiddet nedir ve türleri
- Şiddetin etkileri anlamak (uygulayan, mağdur, tanık olana)
- Erkeklik rollerinin şiddet davranışına etkisini anlayabilmek (güç, kontrol, kıskançlık ve namus kavramları)
- Şiddet döngüsü
- Erkek olmak ve Baba olmak (kadın ve çocuk açısından)
- Şiddetin olmadığı ve saygının olduğu bir ilişki/aile ortamı nasıl oluşturulur? (eş/sevgili ve baba olarak sorumluklarımız /görevlerimiz)
- Değişim ve değişim motivasyonlarının belirlenmesi
- Değişim planı oluşturma
- Eğitimin değerlendirmesi (süreç, konu, planlama, katkı vb. açılardan)

4. OTURUMLARDAN NOTLAR

Aktif dinlemenin yoğun kullanıldığı sosyal öykü görüşmesinde, erkeklerin aktif dinlenmeye ve duygu paylaşımına duydukları özlemin açığa çıkması ve bunun dile getirilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Erkeklerle saygı göstererek bu erkeklerin kendilerine ve diğerlerine meydan okumalarına imkan verebiliriz. Aksi takdirde onlara erişme çabaları bir erkek olarak yaşadıkları güvensizliği artıracak ve şiddet doğal telafi yöntemi olmaya devam edecektir. Bu görüşmeden, yetiştirme tarzı, duygu paylaşımı, empati yoksunluğu, erkeğin acizliğinin görülmesinin istenmemesi gibi konularda geri bildirimler alınmıştır.

Katılımcıların öfke kontrol programına katılmak zorunda bırakılmalarına tepkili olduğu gözlenmiştir. Bunu küçük düşürücü bir durum, hak etmedikleri bir ceza olarak görmektedirler. Bu algılarını değiştirebilmek için grup sürecinin bir değişim fırsatı olduğu vurgusu süreç boyunca tekrarlanmıştır.

Katılımcıların çoğunun, sorunu kabul etmek ve çözüm üzerinde çalışmak konusunda ilk oturumlarda dirençli olduğu görülmüştür.

Grup liderleri üyeler arası etkileşimi artırarak gruba yönelik olumlu algıyı güçlendirmeye yönelik çalışmıştır.

Grup kendi istekleri dışında bir araya gelen üyelerden oluştuğu için grup bilincinin gelişmesi zaman almıştır.

Grup içinde uyumlu çalışma, harekete geçmek için direncin kırılması amacıyla grup kolaylaştırıcıları birçok oturumda ısınma ve etkileşim etkinlikleri gerçekleştirmiştir.

İlk oturumlarda yapılan etkinlikler üyelerin birbirlerini daha yakından tanımalarını, birliktelik ve değişim ortaklığı kurmalarını amaçlamışken ileri aşamalarda gerçekleştirilen etkinlikler katılımcıların bilişsel çarpıtmalarını fark edip düzeltmelerini, dirençlerinin ve değişimi gerçekleştirmeye yönelik güçlü yanlarının farkına varmalarını sağlayan, kendi kendilerini değerlendirmelerini amaçlamıştır.

Grubun ilk oturumlarında katılımcıların çoğunluğunun tutumu değişime güçlü bir direnç gösterdikleri izlenimi verse de zaman içerisinde grubun direncinin kolaylaştırıcıların yönlendirmeleri, grup dinamiklerinin etkili kullanımı aracılığıyla çözülmeye başladığı gözlenmiştir. Üyelerin çalışmalara katılımdaki girişkenlikleriyle birlikte eylemleri üzerine düşünme çabalarının da arttığı gözlenmiştir. Ancak değişimi kabul etmek her katılımcı için kolay görünmemektedir. Katılımcıların özellikle eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmede, duygularını dışa vurmada ve “ben dilini” kullanmada güçlük çektiği gözlenmiştir. Bu iki durumun birbiriyle bağlantısı gözetilmeli, farklı tekniklerle tutum ve davranışın etkilerine yönelik anlayış geliştirme daha fazla çalışılmalıdır.

Süreç içerisinde oturum temasına uygun açıklayıcı, yansıtıcı ve konuşulanlardan yararlanılmıştır. Özellikle cinsel şiddetin kadın üzerindeki etkisinin ele alındığı oturumda katılımcıların daha fazla

etkilendiği fark edilmişti. Ancak yine de söz konusu kadın-erkek eşitliği olduğunda erkeklerin daha az duyarlılık gösterdiği, kadının güçlenmesini kendileri için bir hak kaybı olarak gördükleri ve buna karşı çıktıkları gözlenmiştir.

Oturumlarda rol oynama, rol değiştirme, yansıtma tekniklerinden sıklıkla yararlanılmıştır. İlk uygulamalarda katılımcılar ciddiyetlerini koruyarak rollere girmekte güçlük çekmiştir. Katılımcıların bazılarının bu uygulamaları oyun gibi gördükleri, bu nedenle ciddiye almadıkları gözlemlenmiştir.

Grup liderleri rolleri kendileri canlandırarak uygulama örnekleri gösterdikten sonra üyeler yaşantılar üzerinden çözümlemeler yapmaya başlamış, bu kendini keşif sürecine dönüşmüştür. Bu dönüşüm katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir. İlerleyen oturumlardaki uygulamalar amaç odaklı ve daha ciddiyetle gerçekleştirilmiştir. Az sayıda üye bu konuda başarısız olmuştur.

Katılımcılar başta “gruba katılmak zorunda kalmamak için davranışlarımı değiştirmeliyim” tutumunun sekizinci oturumda “davranışım yanlış olduğu için bunu değiştirmeliyim” tutumuna dönüştüğü görülmüştür. İstendik değişimler tam anlamıyla sağlanamamış olsa da düzenli katılımcılarda farkındalık ve bilinç yükseltme sağlanabilmiştir.

Grup çalışması sonunda düzenli katılımcıların şiddet uygulanması öncesindeki erken uyarı sinyallerini fark etme ve kendini kontrol etme konusunda gelişme kaydettiği, ancak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda anlamlı düzeyde bilinç yükseltme sağlanamadığı görülmüştür. Kadına yönelik şiddet konusunda katılımcıların sorumluluk almaya başladıkları ve bu durumdan rahatsız oldukları gözlenmiştir. Adı geçen rahatsızlık duygusu, sorumluluk duygusunun yansıtılması olabilir.

5. ŞİDDET UYGULAYANLARIN BAKIŞ AÇILARI ÜZERİNE (ŞİDDET, TOPLUMSAL CİNSİYETE DAİR) ŞİDDET ALGILARI

Şiddet uygulayanların şiddeti, fiziksel şiddet (vurma, tekmeleme, yumruklama vb.) olarak tanımladıkları görülmüştür.

Sözel şiddet (tehdit, beddua, bağırma), duygusal şiddet (duygularına saygı göstermeme, şiddet için onu suçlama, aşağılama, çocukları kışkırtma) cinsel şiddet (istismar, vücuduyla dalga geçme, pornografi izlemeye zorlama), ekonomik şiddet (gelir hakkında bilgisiz bırakma, eşin kararı olmadan büyük karalar alma) gibi şiddet türlerini eğitim sürecinde öğreniyorlar.

Şiddet uygulayan erkekler açısından en kabul edilmez olan ise, artık şiddetin bütün türlerinin “suç” olduğu gerçeği ile karşılaşmak olmuştur.

- **Toplumsal Cinsiyet, Kadın-Erkek Eşitliği, Namus, Erkeklik Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Bunlara Yaklaşımları**

Şiddet uygulayanlar erkek ve erkeklik kavramlarını, güçlü, kadının ve çocuğun koruyucusu, evinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılayan, sahip çıkan, kontrol eden gibi toplumsal cinsiyetin yüklediği değerlerle açıklamışlardır.

Şiddet uygulayanlar namus kavramına bakış açılarını, kadının namusunun koca/sevgili yani erkek tarafından koruması gibi yine toplumsal cinsiyetin yüklediği değerlerle açıklamışlardır.

Şiddet uygulayanlar, kadın erkek eşitliğinin son yıllarda kadın hakları ile ilgili yapılan yasal düzenlemelerle sağlandığını hatta kadınların erkelerden daha üstün duruma geldiği düşünmektedirler. Bu durum çalışma boyunca karşılaştığımız ve şiddet uygulayan direncinin kırılmasında üzerinde yoğun olarak çalışılan bir ironiye tekabül etmektedir.

- **Şiddet Uygulayanların Kıskançlık ve Kontrol Davranışına İlişkin Algıları**

Şiddet uygulayanlar kıskançlık kavramını sevginin bir belirtisi ve sonucu olduğunu düşünmektedirler. Bu düşüncelerini ‘seven insan kıskanır’ fenomen cümlesi ile pekiştirmektedirler. Şiddet uygulayanların kontrol etme araçları olarak cep telefonunu, parayı ve erkeğe yüklenen toplumsal rollerini yaygın olarak kullandıkları tespiti yapılabilir. Çalışma boyunca kıskançlığınızı tetikleyen nedir? Hangi ihtiyaçlarınızın karşılanmadığını düşünüyorsunuz..? Soruları üzerinden kıskançlığın tetiklediği kontrol etme, kontrol altına alma davranışının nasıl oluştuğu anlatılmaya çalışılmıştır.

- **Şiddet Uygulayanların Duygu Düşünce ve Davranış Farklılıklarına İlişkin Bilgi/Algıları**

Şiddet uygulayanların duyguların (mutluluk, üzüntü, öfke, korku) varlığından haberdar olmadıkları, ilişkide duyguları yansıtmanın önemini bilmediklerine ilişkin değerlendirme yapılabilir. Bunun sonucunda duygu, düşünce ve davranış ilişkisini anlamlandırmak ve hayatlarında karşılığını göstermek oldukça güç olmuştur.

Bakış açılarına örnek olarak, şiddet uygulayanların duygu ve davranışlarının oluşmasındaki düşünce faktörünü görmedikleri, ortaya çıkan ani refleks ve atakları da ‘duygusal insanlarız’ olarak açıklamaları, gösterilebilir.

- **Şiddet Uygulayanların Duygu/Beden İlişkisindeki Fiziksel/Davranış Değişiklerine İlişkin Farkındalıkları**

Şiddet uygulayanların duyguların yaşadığı anda (özellikle öfke duygusu) bedenin fiziksel ve davranışsal tepki verdiğine ilişkin bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Şiddet uygulayanlar öfkelenmeye başladıkları anda bedende meydana gelen fiziksel belirtileri (faillerin kendi ifadeleri ile kalp atışının hızlanması, kan basıncının artması, vücudun ısınması, baş ve boyun ağrısı, titreme, gözlerin açılması, nefes alış-verişin hızlanması, dişlerin ve yumrukların sıkılması) ve davranış belirtilerini (faillerin kendi ifadeleri ile sesin tonunun yükselmesi yani bağırma, ya da kısılması, sessiz kalarak aynı noktaya bakma, küfür etme, yalan söyleme) öğrenmeleri eğitim sürecinde olmuştur.

- **Şiddet Uygulayanların Öz-değerlendirmeye İlişkin Bakış Açıları**

Şiddet uygulayanların öz-değerlendirme yetersizlikleri bütün çalışma boyunca karşımıza defect/engel olarak çıkmıştır. Bunun en sık karşılaşılan örneği, şiddet uygulayan erkekler, erkeklikle ilgili bir soruya kadınlardan bahsederek yanıt vermesi olarak karşımıza çıkmıştır. İçgörüyü sahibi olamama, başkalarının ihtiyaç ve duygularını anlamama (empati yapamama) sıklıkla karşımıza çıkmıştır.

Uygulamada, şiddet uygulayan erkeklerin öz-değerlendime, içgörü ve empati yoksunluğunun, erkeğin fitratında var olan cinsiyet farklılığından kaynaklandığına ilişkin yaygın ve yanlış bir öğrenme içinde olduğu gerçeği karşımıza çıkmıştır.

6. ÇALIŞMADA/UYGULAMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER ÜZERİNE

Katılım açısından, gönderilen çağrıya uyarak yanıt veren iletişime geçen her şiddet uygulayan çalışmaya ikna edilmiş ve çalışma yapılmıştır. Ancak tebligata yanıt vermeyen, sık adres ve GSM değiştirme gibi suçlu profillere özgü tutum ve davranışlar sergileyenlere (burada şiddet bir suçtur yargısını doğrulanıyor aslında) ulaşılammıştır. Kolluk gücünün burada daha aktif görevler üstlenmesi katılımı artırabilir.

Programına katılan şiddet uygulayanlar, eğitim programından yararlanma durumlarına ilişkin değerlendirmelerimize ‘biz belli bir yaşa geldik artık yeni şeyler öğrenmemiz zor’ şeklinde yanıtlarla savunma geliştiriyorlardı. Yetişkin eğitiminin zorlukları, (Dünya Sağlık Örgütü 24 yaş üzerindeki yetişkin olarak kabul etmiştir) içinde bulundukları duruma direnç geliştirme ve savunma psikoloji oluşturma eğitimin handikabını oluşturmaktadır. Bu handikap grup çalışmasının dinamiği ve öz yeterliliği desteklemeye olan yararı ile aşılmaya çalışılmıştır.

Programın süresi 8 haftadır.(1 bireysel görüşme + 8 grup oturumu) Ülkemizdeki yetişkin erkek çalışmaları düşünüldüğünde bu süre uzun olarak düşünülebilir. Ancak şiddet davranışının aile, kültürel yapı, ataerkil öğrenme, yaygın yanlış tutum ve inanışlar gibi kökleri çok derinlerde olduğu düşünüldüğünde 8 haftalık süre bu konuda değişim sağlamada yetersiz kalmaktadır. Zaman 8 haftalık çalışmayı “ farkındalık “ düzeyinde tutmaktadır.

Uygulamanın hafta içi/gündüzlü hizmet veren bir kuruluştaki yürütüldüğü için, uygulamanın günleri ve saatleri hafta içi mesai saatleri arasındadır. Şiddet uygulayanların çoğunluğunun aktif çalışıyor durumda olmaları katılım zorlaştırmaktadır. Uygulamanın dünya örneklerinde de olduğu hafta sonu ve/veya hafta içi akşam saatleri olacak şekilde düzenlemesi katılım açısından önem arz etmektedir.

Adalet sisteminin ve kolluğun, kadına yönelik şiddeti önlemede erkeklerle çalışma konusundaki bilgi eksikliği ve ötekileştiren tavrı diğer bir uygulama zorluğu olarak karşımıza çıkmıştır.

Ülkemizde şiddet uygulayan erkeklere yönelik programlı, yasal alt yapısı tanımlanmış ve uygulama yaygınlığı olan bir çalışma henüz hayata geçirilmemiştir. Bu çalışmalarının hayata geçmemiş olmasında uygulayıcı merciinin kim olacağı sorusundaki belirsizlik önemli bir etkidir. Bu belirsizliğin ortadan kalmasıyla birlikte şiddet uygulayan erkeklere yönelik çalışmaların kurumsallaşması ve yaygınlaşmasında, Ankara ilinde yapılan bu çalışma, bir sıçrama tahtası işlevi görecektir.

Değerlendirme

Uygulama 2014 yılında başlamıştır. Geçen zaman diliminde şiddet uygulayan erkeklerle 50 bireysel, 22 grup çalışması (yaklaşık 250 kişi) yapılmıştır. Aşağıdaki değerlendirme bu uygulamanın bir sonucu olarak görülebilir.

Şiddet uygulayan erkeklerle çalışmada, ülkedeki şiddetin yaygınlığı, ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel koşulları ile olan bağına öneminin göz ardı edilmemesi gerçeği, karşımıza çıkmıştır.

Şiddet uygulayan erkeklerin günlük yaşamını ikame edecek, beslenme, temizlik, çocukların öz bakım ihtiyaçlarının giderilmesi konularındaki bilgisizlik/beceri eksikliği içinde oldukları çalışmada karşımıza çıkan bir durumdur. Bu durumun ortaya çıkmasında, erkeklik rollerin oluşum aşamalarındaki toplumsal yüklemelerin payı yadsınamaz.

Şiddet uygulayan erkeklerin eş, sevgili, partner, iş ilişkilerinde ve hatta hayatın günlük akışı içinde karşılaştıkları, temel iletişim becerileri (dinleme, etkin dinleme, kendini ifade etme gibi) ile rahatlıkla çözebilecekleri sorunlara, çözüm üretmede bilgisizlik/beceri eksikliği içinde oldukları çalışmada karşımıza çıkan diğer bir durumdur. Erkek, iletişimle sorunları çözemediği durumda şiddeti bir iletişim aracı kullanmaktadır.

Son yıllarda kadın örgütlerin yoğun mücadeleleriyle gerek yasal düzenlemelerde gerek se de toplumsal hayatın içerisinde kadınların daha görünür ve katılımcı oldukları görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından gelecek adına umut vericidir. Bu umut verici durum erkekliğin hegemonyasının devamı açısından tehlike arz etmekte olup erkek açısından, erkek şiddetin yaygınlaşmamasının aracı olarak görülmektedir. Çalışmamızda bu durum, *“kadınlar çalışma hayatına girdi, düzen bozuldu, roller karıştı, kim erkek kim kadın belli değil, para kazanan kadın erkeği dinlememeye başladı, boşanmalar arttı, bir de yasalar da artık kadınlardan yana ...”* cümleleri ile karşımıza çıkmıştır.

Ülkemizdeki erkeklik, doğum öncesi, doğum, bebeklik, renkler, oyuncaklar, çocukluk, sünnet ritüeli, okul, sosyal çevre, askerlik, evlilik ritüeli, din, kahvehane, stadyum, hipodrom, erkek hamamı, birahane, bar, pavyon, erkek yurtları... gibi süreçlerden ve mekanlardan/kurumlardan geçerek inşa edilmektedir. İnşa sürecinin arkasındaki binlerce yıllık tarihsel planı da unutmamak gerekir. Bu süreçler içinde geçerek oluşan erkekliğin devam etmesi için tahakküme - baskı, zorbalık ve şiddet-ihtiyaç duymaktadır. Şiddet uygulayan erkeğin zihin algısında şiddetin bu kadar normalleşmesinde bunun payı olduğuna dair gözlemler yapılabilir.

Erkek açısından baba olmak önem arz etmekte olup, soyun devamı, gücün gösterisi vb. nedenlerle de erkekliğin inşasında önemli bir evreyi de oluşturmaktadır. Babalık süreci aynı zamanda da yeni bir birey oluşturma, erkeklik hallerinin temize çekilmesi gibi bir fark etmeye/değişime açık bir alan da ortaya çıkarmaktadır. Bu alan üzerinden babalık/erkeklik çalışmaları önem arz etmektedir.

Çalışmamızda bu durumu, beraber oldukları kadınlara göstermedikleri saygıyı, anlayışı, eşitliği, birey olmayı, olduğu gibi kabul etmeyi ve şiddetsiz iletişimi/ilişkiyi çocuklarına göstermekte daha ilgili/istekli olmaları, olarak değerlendirebiliriz.

Son yıllarda kadına yönelik şiddetle mücadelede sıklıkla dile getirilen, en yalın ifadeyle, yaşanan bir hak ihlalinin soruşturmasının, faillerinin bulunmasının, yargılanmasının ve cezalandırılmasının, suçtan mağdur olanların tazmin edilmesinin söz konusu olmaması olarak tanımlanan cezasızlık (özellikle adalet ve bir daha tekrarlanmaması garantisinin verilmesi gibi temel ilkeleri düşünüldüğünde) önem arz etmekte ve caydırıcı olma durumu yaratmaktadır. Bu çalışmada, cezasızlığın ortadan kaldırılması ile birlikte farkındalık ve bilinç yükseltme çalışmalarının yaygınlaştırılması gerekliliği ortaya çıkarmıştır.

Kadına yönelik şiddet sorunu kaynağı itibari ile bir erkeklik sorunudur. Erkeklik çalışması aynı zamanda bir kadın çalışmasıdır. Kuşkusuz bu cümlelerin sayısı artırılabilir. Bu cümlelerin kendisi aslında karşı karşıya kaldığımız sorunun binlerce yıllık bir geçmişi olduğu gerçeğini barındırmaktadır. Şiddet uygulayan erkeklerle yapılan çalışmaların ve erkeklik çalışmalarının tarihinin dünya da son 50 yıl olduğu, ülkemiz açısından da henüz organizasyon düzeyinde yapılmıyor olduğu gerçeğini düşündüğümüzde, bireysel/toplumsal düzeyde zor ve uzun bir süreç bizi beklemektedir.

KADIN SIĞINMA EVİNDE GÜÇLENME VE ETKİLEŞİM GRUP ÇALIŞMASI

Emine KOÇ¹

GİRİŞ

Sığınma evleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede öncelikli ve mühim duraklardan biridir. Her kurumun kendi hizmet anlayışına göre adlandırdığı (kadın konukevi, misafirhane, sığınak gibi) bu mekânlar, yazıda “sığınma evi” olarak anılacaktır. Sığınma evleri; şiddete maruz kalmış ya da çeşitli gerekçelerle barınma ihtiyacı olan kadınlar ve beraberindeki çocukların geçici süreyle hizmet alabildikleri sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlarda ilkesel olarak “kadından kadına” hizmet verilmektedir. Dolayısıyla hizmet sunanların çalışma farklılıklarından bağımsız olarak nesnellik itibarıyla ataerkil sisteme karşı kadınların, kadınlar tarafından güçlendirildiği yerlerdir. Bunun yanı sıra öğrenme biçimlerinin ters yüz edilebildiği, ilişkilerin iç içe geçebildiği, özgün duygu ve düşüncelerin yaşandığı, diğer sosyal hizmet kuruluşlarına nispeten hiyerarşinin daha az hissettirildiği birimlerdir. Hizmet alan kadınların sığınma öncesi hayatlarının bir nevi son durağı, yeni hayatların ilk istasyonu, bir “imkan mekandır”. Hizmet sunanlar ve hizmet alanların karşılıklı güçlenmesi ihtimalini içinde barındıran bu mekanizma; sosyal hizmet mesleğinin çalışma yöntemiyle erkek egemen yapıyı yıpratıcı hamleleri de içerir. Ki bu hamleler, şiddet ve maruz kaldığı her tür hak ihlali sebebiyle yaşamı eziyete dönmüş kadınlar için hayati önem taşıırken elbette insanlık için küçücük görülebilir. Ancak tüm vakalar “biriciktir” ve tek bir hayata sahiptir. Aynı zamanda tüm başarı ve iyi uygulama örneklerinde olduğu gibi müracaatçı kadınların başarıları, diğer ezilenler için umut taşır.

Kadın sığınma evlerinde mesleki çalışma, “kadının güçlenmesi” üzerine kuruludur. Oldukça geniş anlamı bulunan “güçlenme stratejisi”, her vakaya özgün olarak kadın ile birlikte planlanır. Bu özgünlük, müracaatçı kadının yaşadıklarına sadece “mola” verip gitme olabileceği gibi boşanma ya da ilişkisini yeniden inşa etme, çocuklarıyla bağımsız bir hayat kurma, diploma alma, işe yerleşme, temel güven duygusunu yeniden kazanma, kendini tanıma, aşık olma, romantik ilişkiler yaşama biçimini alabilmektedir. Müracaatçı kadının yaşadıklarını, isteklerini, ihtiyaçlarını, potansiyelini açığa çıkarmaya dönük bireysel görüşmelerle örülen bu süreç, grup çalışmalarıyla desteklenir. Her müdahale, güçlenme çalışmasının bir parçası olarak değerlendirilir.

GRUBUN OLUŞTURULMASI

Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı bir kadın sığınma evinde kalan kadınlarla yapılandırılmış Güçlenme ve Etkileşim Grup Çalışması yapma fikrinin esin kaynağı, Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında alınan eğitimlerdir. Bu proje kapsamında Travma ve Müdahale

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı

Teknikleri ile Kadının Güçlendirilmesi konularının bazı temaları; bu grup çalışmasının konusu edilmiştir. Çalışma öncesi sığınma evindeki kadınlara bilgi verilmiş ve katılma konusunda onamları alınmıştır. 13 kadın ile başlayan çalışma 12 kadın ile tamamlanmıştır. Kadınlardan biri çalışma başladıktan iki hafta sonra kuruluştan ayrılmıştır. Oturumlar her hafta Çarşamba günleri olmak üzere haftada bir gün, 13:00-15:00 saatleri arasında yapılmak üzere planlanmıştır. Her oturum önceden yapılandırılmıştır. Çalışma sığınma evinin sohbet için düzenlenen odasında gerçekleştirilmiştir. Sohbet odasının terasla bitişik olması sebebiyle ısınma oyunları terasta açık havada yapılabilmiş, daha keyifli ve eğlenceli olması sağlanmıştır. Ayrıca Ankara Şiddet Önleme ve İzleme Merkezinde staj yapan sosyal hizmet bölümü öğrencisi Ervanur Bulut, 6 oturuma gözlemci ve grup üyesi olarak katılmıştır.

Grup Üyelerinin Tanıtımı¹

1-Aysel: Çocuk yaşta evlendirilmiş, cinsel şiddete maruz kalmış, korunma altına alındığında 4 aylık hamileymiş, ikizleri yetiştirme yurdunda dünyaya gelmiş, reşit olması ve can güvenliği tehlikesi bulunduğu için kök ailesine döndürememiş ve sığınma evine gönderilmiştir. 3 yaşındaki ikizleri ile birlikte kalmaktadır. Açık liseye devam etmektedir. 20 yaşındadır. 1 yıldır kuruluştadır.

2-Serap: Cinsel şiddete maruz bırakılmış, hamile kalmış, korunma altına alınmış, bebeği yetiştirme yurdunda dünyaya gelmiş, korunma altından reşit olması ve ailesine dönüş koşulları oluşmaması sebebiyle sığınma evine getirilmiştir. İki buçuk yaşında kızı ile birlikte kalmaktadır. Açık lise öğrencisidir ve 19 yaşındadır. 8 aydır kuruluştadır.

3-Gülçin: Enstest ilişki saldırısı sonucu hamile kalmış, korunma altına alınmış, yetiştirme yurdunda bebeği dünyaya gelmiş, ailesine dönemediği için reşit olduktan sonra sığınma evine getirilmiştir. 2 yaşındaki oğlu, çocuk yuvasında korunma ve bakım altında olup çocuğuyla düzenli görüşmeleri devam etmektedir. Açık lise öğrencisidir. 18 yaşındadır. 1 aydır kuruluştadır.

4-Nejla: Eşinden gördüğü şiddet sebebiyle sığınma evinde kalmaktadır. Boşanma davası devam etmektedir. Üniversite mezunudur. 26 yaşındadır. 2 aydır sığınma evindedir.

5-Elif: Eski eşi ve kayınvalidesinin şiddetine maruz kalmış, kök ailesiyle sorun yaşamış, çocukluğundan itibaren şiddet görmüş. 2 çocuğu kayınvalidesinde kalmaktadır. Çocuklarının velayetini alma mücadelesi yürütüyor. Okuryazar. 33 yaşındadır. 6 aydır kuruluştadır.

6-Hayriye: Çocuklarıyla birlikte eşinin şiddetine maruz kalmış, defalarca sığınma evine gelmiş, ancak eşiyle barışmış. Son kez başvuru yaptığında kendisi sığınma evine yerleştirilirken, dört çocuğu her biri ayrı kuruluşlarda olmak üzere korunma ve bakım altına alınmış, düzenli olarak çocuklarıyla görüşmektedir. İlkokul mezunudur. 37 yaşında olup 2 aydır sığınma evindedir.

¹ Kadınların gerçek isimleri kullanılmamıştır.

7-Zehra: 36 yaşındadır. Boşandıktan sonra kök ailesiyle yaşamaya başlamış. Erkek kardeşinden gördüğü şiddet sebebiyle sığınma evine gelmiştir. 17 yaşındaki çocuğu babasıyla birlikte yaşamaktadır. Açık lise öğrencisidir. 3 aydır kuruluşudur.

8-Zerrin: 37 yaşında. Sosyal ve ekonomik yoksunluk sebebiyle sığınak ihtiyacı oluşmuştur. Boşanmış. Açık lise öğrencisidir. 6 aydır kuruluşudur.

9-Mesude: 53 yaşındadır. Bir oğlu intihar etmiş, eşi vefat etmiş. Birlikte yaşadığı madde bağımlısı oğlundan gördüğü şiddet sebebiyle sığınma evine gelmiştir. İlkokul mezunudur. 4 aydır kuruluşudur.

10-Esma: 32 yaşında. Eşi ve eşinin akrabalarından gördüğü şiddet sebebiyle sığınma evinde kalmaktadır. Boşanma davası devam etmektedir. 2 çocuğu, babalarıyla birlikte babaannelerinde yaşamaktadır. Çocuklarıyla iletişimi sürdürmektedir. İlkokul mezunudur. 3 aydır sığınma evindedir.

11-Gülcihan: 47 yaşında. Sosyal ve ekonomik yoksunluk sebebiyle sığınma evinde kalmaktadır. Geçmişte şiddet öyküsü bulunmaktadır. Boşanma davası açılmıştır. Yetişkin üç çocuğu bulunmaktadır. Ortak yaşama uyum ve güven sorunu yaşamaktadır. İlkokul mezunudur. 15 gündür kuruluşudur.

12-Neşe: 42 yaşında. Sosyal ve ekonomik yoksunluk sebebiyle sığınma evinde olmakla birlikte geçmişte şiddet öyküsü bulunmaktadır. Boşanmış. İlk eşinden bir çocuğu babasıyla yaşamaktadır. Temel güven sorunu ve ortak yaşama ilişkin sorunlar yaşadığı gözlenmiştir. 9 aydır kuruluşudur.

13-Sevgi: 38 yaşında. Sosyal ve ekonomik yoksunluk sebebiyle sığınakta kalmaktadır. Çocuklarına uyguladığı şiddet sebebiyle birlikte yaşadıkları ev, mahkeme kararıyla çocuklara ve eşine tahsis edildiği için barınma ihtiyacı oluşmuştur. Boşanma gerçekleşmiştir. Pasif-agresif davranışları olabileceği gözlenmiştir. İlkokul mezunudur. 4 aydır kuruluşudur.

GRUP SÜRECİ

1.Oturum: Tanışma, Kendini Tanımanın Hayatımızdaki Anlamı

13 katılımcı ile gerçekleştirilen ve 2 saat süren ilk oturumda, çalışmaya dair beklenti ve kaygıların öğrenilmesi, kendini tanıma konusunun katılımcılar tarafından öneminin fark edilmesi amaçlanmıştır.

Grup üyelerine, çalışmanın tanıtımı yapılmış, ne kadar süreceği, periyodu, hangi gündemlerle devam edeceğine ilişkin daha önce yapılan ön bilgilendirmeye ek olarak ayrıntılı bilgi verilmiştir. Grup üyelerinin çalışmaya ilişkin beklenti ve kaygıları sırayla alınmıştır. Yetiştirme yurdundan gelenlerin dışında daha önce grupta çalışmasına katılmayan kadınlar, akışın nasıl olacağını bilemediklerini ifade etmiş, kaygı dile getiren olmamış, heyecanlı olduklarını belirtmişlerdir. Birlikte grup kuralları oluşturularak yazılı hale getirilmiş ve duvara yapıştırılmıştır. Kadınlar, konuşulanların gizli kalması, birbirinin sözünü kesmeme ve paylaşımcı olma konusunda ortak kural belirlemişlerdir.

Birbirlerini kısmen tanıyan grup üyeleri ile isimlerinin anlamları, isimlerini kimin koyduğu, isim koyulma öyküsü, isimlerine ilişkin duygu ve düşüncelerinin anlatılması istenen Tanışma Etkinliği yapılmıştır. Grup lideri kendi adının anlamından başlayarak paylaşımda bulunmuş, sonra grup üyeleri sırayla konuşmuşlardır. Anlamı bilinmeyen isimler, odada bulunan internetten sorgulanarak oturum eğlenceli kılınmıştır. Kendini tanımanın önemi gündemiyle devam eden oturumda, düşüncelerini paylaşmak isteyenlere söz verilmiştir. Bu çerçevede bizi biz yapan varlıkları, geçmişimizi ve geleceğimizi düşünmeye fırsat veren Yaşam Ağacı çizme etkinliği kullanılmıştır. Grup üyelerine A4 kağıdı ve renkli kalemler verilerek bir ağaç çizmeleri istenmiştir. Ağacın köklerinin bizi etkileyen kişiler, olaylar ve hatıraları sembolize ettiği, ağacın gövdesinin hayatımızın şu anındaki bizi temsil ettiği, dallarının bugüne kadar yapıp ettiklerimiz ve sahip olduklarımızı, tomurcuklarının ise gelecekte yapmak istediklerimizi ve hayallerimizi simgelediği belirtilmiştir. Verilen süre içinde kadınlar, belirtilen yönergeler doğrultusunda “yaşam ağaçlarını” çizmiştir. Grup üyelerinin tamamı paylaşımda bulunmuştur. Geçmiş, şuanı, geleceği birlikte düşünmenin grup üyelerine neler hissettirdiği sorulmuş ve duygularını paylaşmak isteyenlere söz verilmiştir. Sığınma evinde oldukları için üzüntüsünü dile getirenlere karşılık, kuruluşun varlığından memnuniyeti ve kalabilmelerine dair şükran duygularını ifade edenler olmuştur. Geleceğe ilişkin hayaller ve yapmak istediklerini düşünmenin umutlu hissetmelerine yol açtığı gözlenmiştir. Evine dönmek, çocuklarına kavuşmak, işe girmek, ayrı ev tutmak, diploma almak gibi istekler dile getirilmiştir. Grup lideri oturumu özetleyerek üyelerin sözlü değerlendirmelerini almıştır.

2. Oturum: Sosyal Destek Mekanizması, Kişiliğimizin Olumlu Özellikleri

Bu oturum; kendini tanımada kişiliğin olumlu özelliklerinin farkına varma ve sosyal destek sistemlerini gözden geçirme üzerine planlanmıştır.

Zamanı nasıl geçirdikleri, neler yaptıkları, meslek edindirme kurslarının nasıl gittiğine dair kısa bir hafta değerlendirmesi alınmış, grup çalışmasını sabırsızlıkla bekledikleri gözlenmiştir. Üyelerin motivasyonu, grup liderini mutlu etmiştir. Oturumun konusu, ilk oturumun kısaca özetlenmesi ile sosyal destek sisteminin açıklanmasıyla belirlenmiştir.

Bu çerçevede sosyal destek sistemlerinin keşfedilmesine odaklanan bir etkinlik yapılmıştır. A4 kağıdı ve renkli kalemler dağıtılmış, iç içe üç daire çizmeleri, kendilerini en içteki dairenin merkezine, ikinci dış halkaya akraba, arkadaş, komşu gibi hayatlarında halen önemli olan kişilerin isimlerini yazmaları, en son halkaya ise en uzakta olan ilişkilerini yerleştirmeleri istenmiştir. Bu etkinlik üzerine tek tek söz verilerek paylaşımda bulunmaları sağlanmıştır. Grup üyelerinin zorlandığı anlar yaşanmış, ağlaşmalar eşliğinde yoğun duygular açığa çıkmıştır. Genellikle üzüntü, hüznün ve öfke ifade edilmiştir. Kurulmuş olmanın sosyal destek mekanizmasının yokluğuyla doğrudan ilgisi olduğu, sığınma evi algısının her ne kadar kendileri açısından olumlu gibi görünse de aynı zamanda çeşitli düzeylerdeki yoksunluğu açığa çıkarmıştır. Grup lideri insanların hayatındaki önemli, yakın, destek sistemlerini çizmenin zor

yanlarını öne çıkarmıştır. Etkinliğin hatırlattığı duygular öğrenilmeye çalışılmış, kurumsal desteğe vurgu yapılmış, sığınma evinde olmanın önemi ve gücü üzerinde durulmuştur.

Ardından birer boş sayfa dağıtılarak bugüne kadar başkalarının kendileri hakkında ifade ettiği olumlu beş özelliği yazmaları istenmiştir. Örneklerle yapılan açıklamanın ardından her üyeye söz verilerek kendileri hakkında başkalarının olumlu olarak betimledikleri özelliklerini paylaşmaları sağlanmıştır. Sonrasında ayna resminin olduğu sayfalar dağıtılmış ve bu boş aynaya kendilerinin kendileri hakkındaki beş olumlu özelliği yazmaları, örnekler verilerek açıklanmıştır. Yazma aşamasından sonra ayağa kalkarak salona dağılmaları ve aynada yazdıklarını kendilerinin duyabileceği şekilde okumaları beklenmiş, gönüllü olanlar grupla paylaşmaya teşvik edilmiştir. Aynalara yazdıklarını yanlarına almaları ve bir hafta sonraki oturuma kadar yüksek sesle kendilerine birkaç kez okumaları istenmiştir.

Oturumun sonunda konuşulanlar özetlenmiş ve her katılımcının toplantıya ilişkin duygusu sorulmuş, düşünce açıklayanlara teşekkür edilerek hissettikleri üzerinde yeniden durulmuştur. Tüm katılımcılardan değerlendirme aldıktan sonra bir sonraki oturumun yeri, saati, gündemi belirtilerek oturum sonlandırılmıştır.

3.Oturum: İletişim ve Sınırlar

Gruba bir önceki oturumda verilen ayna ödevinin yapıp yapılmadığı ve aynadaki olumlu özelliklerini kendilerine okurken ne hissettikleri sorulmuştur. Bütün grup üyelerinin okudukları ve kendilerini iyi hissettikleri öğrenilmiştir. İlk iki oturumda üzerinde durulan kendini tanıma ve olumlu özelliklerin pekiştirilmesi amacıyla bir ısınma oyunu ile oturuma başlanmıştır. Oyun için teras kullanılmıştır. Grup üyelerinin ayakta daire oluşturmaları istenmiştir. Bir yumak ip, daireden bir kişinin eline verilmiş ve kendisi hakkında olumlu özelliklerinden ve iyi yaptığı şeylerden bahsederek elindeki yumağı açması, istediği grup üyesinin yanına gidip ipin ucunu ona vermesi ve onun da aynı şekilde hareketi tekrarlaması istenmiştir. Tüm grup üyeleri ipi dolaştırdıktan sonra en son kişiden başlayarak ipin geri sarılacağı, bu esnada ipi her değiştiren kişinin gelecekle ilgili planından söz edeceği, ipin tamamen geri sarılmasıyla oyunun sona ereceği açıklanmıştır. Bu oyun sayesinde katılımcılara kendi olumlu yanlarına ve iyi deneyimlerine yoğunlaşarak gelecekle ilgili hayallerini dile getirme olanağı sağlanmıştır.

Bu oturumda İletişim ve Kişisel Sınırlarımızı konuşacağımız belirtilmiş ve iletişim hakkında kısa bilgi verilmiştir. Ortak yaşamda açık ve doğru iletişim kurulmaması nedeniyle çatışma çıktığı, pek çok sorunun bundan kaynaklandığı üzerinde durulmuştur. Grup yöneticisi bu aşamada kağıttan uçak yapması için grup üyelerinden bilen birinin uçak yapımını tarif etmesi etkinliğini yapmış ve iletişimde açık, anlaşılır ifadeler kullanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Beden dili anlatılarak örneklendirme yapılmıştır. Günlük hayatlarından iletişimle ilgili yaşadıkları sorunlara örnekler eşliğinde beden dili ve ses tonuna ilişkin grupla deneyim paylaşmaları istenmiştir.

İletişimle ilgili özellikle gündelik hayatı paylaştıkları daire ve oda arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunlarla bağlantılı olarak kişisel sınırlarımıza dair örnekler verilmiştir. Grup üyelerinden birinin salonun en uzak noktasına gitmesi ve oradan gruba herhangi bir bilgi paylaşması istenmiştir. Daha sonra yaklaşması ve grup yöneticisinin çok yakınına gelmesi istenmiş, bu durumun yarattığı rahatsızlığı kendisinin ve grup üyelerinin görmesi sağlanmıştır. Fiziksel sınırlarımız bu etkinlik ile tanımlanırken diğer sınırlarımızı anlayabilmeleri için salonun ortasına kalın bir bant ile sınır çizgisi çekilmiş ve bazı örnek olaylar söylenerek sınırlarını anlamaları ayrıca birbirlerinin sınırlarını görmeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Eşyalarının izinsiz alınması, yüksek sesle TV izlenmesi, cinsiyetçi şakalar yapılması gibi örneklerle konu detaylandırılmıştır. Verilen her bir örnekten sonra bant sınırının rahat ve rahatsız bölgesinde duranlara söz verilmiş, neden o bölgede durduklarını düşünmeleri ve hissettiklerini açıklamaları istenmiş, kişisel hayatlarından örnekler paylaşanlar olmuştur.

Oturumun sonunda neler konuşulduğu özetlenmiş ve her bir katılımcının bugünkü toplantıya ilişkin duygusu ve düşüncesi sorulmuştur. İletişim konusu oyunlar ile oturum keyifli hale gelmiş, tüm katılımcılar eğlendiklerini, mutlu hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca kendi sınırları ile ötekilerinin sınırlarını öğrenmenin günlük hayatlarında faydasını dile getirmişlerdir. Nitelikli zaman geçirdiklerini, kendilerini iyi ve değerli hissettiklerini, kendilerine dair düşünmeye başladıklarını, daha önce hiç böyle bir deneyim yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

4.Oturum: Toplumsal Cinsiyet Roller ve Deneyimlerimiz

Geçen haftanın ve oturumun değerlendirilmesiyle başlayan oturumda konuşulacak konu özetlenmiştir. Toplumsal Cinsiyet konusuna giriş yapılmış, kavramın açıklanabilmesi için bulundurulmuş yazı tahtasının yarısına “kadın”, diğer yarısına “erkek” denildiğinde akla gelenlerin sıralanması istenmiş ve söylenenler alt alta yazılmıştır. Bu özelliklerin hangisinin doğuştan, hangisinin sonradan edinildiği sorulmuş ve işaretlenmiştir. Böylece grubun kadınlık ve erkekliğe yüklenen anlamların toplum tarafından verildiğini kendiliğinden anlamaları sağlanmış ve toplumsal cinsiyet tanımlanmıştır.

Ardından her grup üyesine “Deneyimlerimiz Çalışma Sayfası” dağıtılmış ve küçük bir kız çocuğu iken yapmalarına izin verilen, teşvik edilen, onaylanan davranış ve eylemlerinin neler olduğunu yazmaları istenmiştir. Beş dakika sonra bütün grup üyelerinin sırayla çocukluk deneyimlerini paylaşmaları istenmiş ve ortak deneyimlerin altı çizilmiştir. İkinci olarak çocukluğunuzda neleri yapmanıza izin verilmezdi sorusunu cevaplamaları istenmiştir. Bununla birlikte yapmadıklarına, kimin ya da neyin engel olduğunu birlikte düşünmeleri istenmiş ve beş dakika sonra paylaşımda bulunmuşlardır. Yine ortak olan deneyimleri kendilerinin de görmeleri sağlanmıştır. Bu aşamada grup lideri kendi deneyimlerinden söz ederek grup üyeleri ile ortak yanlarını öne çıkarmıştır. Grup lideri mesleki ilişkinin derinleştiğini, güvenin güçlendiğini hissetmiştir. Özellikle yapılması engellenen ya da yasaklanan davranışların hatırlattıkları, çocukluk deneyimleri duygu yoğunluğu yaşamalarına sebep olmuştur. Grup üyelerinin ne hissettiklerini ifade etmeleri sağlanmıştır.

Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü üzerinde durulmuş, buna bağlı olarak yaşanan ayrımcılık, kadın emeğinin görünmez oluşu, değersizleştirilmesi örneklendirilmiştir. Ayrıca kadınların ortak ezilmişliklerine vurgu yapılmıştır. Kadınların toplum tarafından kendilerine biçilen geleneksel rollere itiraz ettikleri, bunun için göze aldıklarının ne kadar cesaret gerektirdiği, kendilerinin de cesur kadınlar oldukları bir kez daha dile getirilmiş, güçlenmeye vurgu yapılmıştır.

Böylece gelecek haftanın gündemini oluşturan kadına yönelik şiddet konusuna hazırlık yapılmıştır. Bu aşamada yaşantılarından örnek verenlerin grupla paylaşımı alınmıştır. Oturumun sonunda neler konuşulduğu özetlenmiş ve her bir katılımcının toplantıya ilişkin duygusu ve düşüncesi sorulmuştur. Çocukluklarında kendilerine izin verilen ve yasaklanan davranışların hatırlattığı olumsuz yaşantılar, duygu yoğunluğunun yaşanmasına neden olmuş, ortak ezilmişliklerini görmeleri sağlanmış, aynı baskıya maruz kalmanın yarattığı duygudaşlık atmosferi yakalanmıştır. Bu oturumla birlikte grubun daha çok deneyim paylaşmaya, katılımcı olmaya çaba gösterdikleri gözlenmiştir.

5.Oturum: Kadına Yönelik Şiddet ve Beden Algımız

Grup üyelerine geçen haftayı nasıl geçirdikleri, neler yaptıkları sorulmuş, duygu ve düşüncelerini paylaşmak isteyenlerden geri bildirim alınmıştır. Bu oturumun konusunun geçen haftayla bağlantılı olarak Kadına Yönelik Şiddet olacağı söylenmiş, daha sonra Beden Algısı üzerinde durmak için bir canlandırma¹ yapacağımız belirtilmiştir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin reddedilişi, kadına yönelik şiddetin ne olduğu, şiddet türleri tahtaya tek tek yazılmış ve her biri üzerinde durarak açıklama yapılmıştır. Fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü, ekonomik ve dijital şiddet türleri açıklanmıştır. Özellikle dijital şiddet ve ekonomik şiddetin ne olduğu, farklı örnekler verilerek anlatılmış, teknolojik gelişmeyle birlikte sosyal medya kullanımı, akıllı telefonların kötüye kullanımıyla uygulanan şiddet ayrıntılandırılmıştır. Bunun yanında cinsel şiddetin ifade edilmesinin güçlüğü üzerinde durulmuş, bunun nedenleri, evliliğe, cinselliğe yüklenen anlam, kadın cinselliğine bakışın sorgulanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca şiddet döngüsü anlatılmış, bu kısır döngüyü kırmamanın ne kadar zor olduğu, ancak kendilerinin bunu denedikleri ve bunun bir başarı olduğu geri bildiriminde bulunulmuştur.

Tüm kadınların hayatının bir döneminde erkek şiddetine maruz kaldıkları, istatistiki verilerle desteklenerek ifade edilmiştir. Bu anlatım sırasında grup üyelerinin olumsuz yaşam deneyimlerini ve maruz kaldıkları şiddeti hatırladıkları ve örnek olayların verilmesi sırasında rahatsız beden duruşları gösterdikleri gözlenmiştir. Grubun atmosferinin ağırlaştığı fark edilmiş ve duyguları, ne hissettikleri sorulmuştur. Öfke, üzüntü, pişmanlık, hayal kırıklığı, yalnızlık vb duygularını ifade edenler ile ağlayanlar olmuştur. Konuyla bağlantısı kurularak bu duyguların normal olduğu, benzer olayları yaşayan kadınların bu şekilde hissettiği belirtilmiş, burada olmanın önemi yeniden vurgulanmıştır.

¹ Psikolog Banu Bülbül'ün yürüttüğü Clarisse Estes'in Kurtlarla Koşan Kadınlar Kitap okuma grup çalışmasından örneklendirilmiştir.

Oturumun ikinci bölümünde ortaya bir sehpa çekilmiş ve önceden hazırlanarak salona getirilmiş olan çeşitli hayvan figürlerinden plastik oyuncaklar sehpanın üzerine bırakılmıştır. Grup üyelerine kendi bedenlerine yoğunlaşmaları, kime benzediklerini, en beğendikleri, en güzel buldukları yerlerini, bedenlerindeki yara izlerini düşünmeleri istenmiştir. Tüm grup üyelerinin görebileceği yere iki sandalye karşılıklı olarak koyulmuş ve bir tür sahne yaratılmıştır. Sandalyenin birine canlandırmayı yapacak kişinin oturması, karşısındaki sandalyeye de bedeni olarak seçtiği hayvan ya da hayvanları koyarak onlara dönmesi ve önce neden o hayvanları seçtiğini daha sonra bedenini temsil eden hayvanla konuşması, bedenine ne söylemek istiyorsa onu söylemesi, sevdiği, beğendiği yerlerini ya da hoşuna gitmeyen, beğenmediği uzuvları varsa onlarla konuşması istenmiştir. Bedeniyle konuşması biten grup üyesine diğer grup üyelerinden olumlu bir şey söylemek isteyen olup olmadığı sorulmuş isteyen kişinin bedeniyle konuşan kişinin arkasına geçerek omuzlarına elini koyması ve söyleyeceklerini bu şekilde söylemesi istenmiştir. Tüm grup üyeleri ve grubu yönlendiren kişi bedeniyle konuşan kişinin arkasına geçerek onun bedeniyle ilgili olumlu cümleler kurmuştur. Bu çalışma sırasında grup üyeleri oldukça duygusal anlar yaşamıştır. Nejla, canlandırmayı yapmak istemediğini, kendini çok kötü hissettiğini ve oturdan çıkmak istediğini bildirmiştir. Canlandırmayı yapmayabileceği, sadece hayvanını seçip karşısına alması istenmiş ve grup üyelerinin tek tek Nejla'nın arkasına geçerek Nejla ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri sağlanmıştır. Nejla'nın kendisini daha iyi hissettiği ve rahatladığı geri bildirimi alınmış ve oturuma devam etmek istediği öğrenilmiştir.

Çalışmanın sonunda bedenimizle ilgili konuşmanın güçlüğü üzerinde durulmuş, duygularımız, hissettiklerimiz yeniden ifade edilmiştir. Özellikle şiddet sonrası bedenimizi başkalarının gözüyle gördüğümüz, kendimizin farkına varmadığımız ya da unuttuğumuz tüm güzel taraflarımızı okşamayı, bedenimizle ilgilenme ve onu önemseme, değer verme üzerinde durulmuş, grubun kendi bedenini kucaklaması ve yumuşak dokunuşlar ile onu sakinleştirmesi istenmiştir.

Oturumun sonunda neler konuşulduğu özetlenmiş ve her bir katılımcının bugünkü toplantıya ilişkin duygusu ve düşüncesi sorulmuştur. Duygu yoğunluğunun yaşandığı bir oturum olmuştur. Tüm grup üyeleri şiddet mağduru. Bu sebeple oturumun başında kadına yönelik şiddete dair verilen teorik bilgileri kendi hayatlarında yaşadıklarını anımsamış, bu durumun yarattığı ruh halini gruba yansıtmışlardır. Beden canlandırma performansı ve birbiri hakkında olumlu özellikleri öne çıkararak ve birbirine dokunarak konuşma deneyiminin tüm grup üyelerine iyi geldiği, kendilerini birbirlerine daha yakınlaşmış hissettikleri gözlenmiştir. Bu canlandırma grup üyelerinin bedenlerine önem ve değer vermeyi, kendilerini beğenmeyi ve sevmeyi hatırlatmış, hüznü hissetmenin yanı sıra olumlu duyguların açığa çıkmasına ve paylaşılmasına olanak tanımıştır. Grup liderinin de her üye hakkında hem fiziksel güzelliklerine hem kişilik özelliklerinin olumlu yanlarını bedenlerine dokunarak söyleme aradaki ilişkiyi güçlendirmiş, bağ oluşturmuştur.

Oturumdan çıkmak isteyen Nejla ile çalışma sonrası bireysel görüşme yapılmıştır. Nejla yaşadıklarını çok canlı bir şekilde yeniden hatırladığını, aklına gelenlerin onu rahatsız ettiğini, sürekli şiddete uğradığı anı yeniden yaşadığını, bunları unutmaya çalıştığını söylemiştir. Ancak grup üyelerinin kendisi hakkındaki paylaşımları ile kendini iyi hissettiğini bildirmiştir.

6.Oturum: Annelik ve Anne Türleri

Grup üyelerine bir haftayı nasıl geçirdikleri, neler yaptıkları sorulmuş, duygu ve düşüncelerini paylaşmak isteyenlerden geri bildirim alınmıştır. Bir hafta önce işe başladıkları öğrenilen Hayriye, Zehra ve Esmâ'nın durumu sorulmuş, işe uyum sağlayıp sağlamadıkları, iş koşulları öğrenilmiştir. İşe başlamış olanların motivasyonlarının çok yüksek olduğu, henüz işin yorucu olmadığı, devam etmeyi istedikleri anlaşılmıştır.

Bu oturumun konusunun Annelik ve Anne Türleri olduğu ifade edilmiş ve çalışmanın nasıl yürütüleceği açıklanmıştır. Buna göre Clarissa Estes'in Kurtlarla Koşan Kadınlar¹ kitabında yer aldığı haliyle Çirkin Ördek Masalı'nın okunacağı, masalda üzerinde vurgu yapılan Anne Türlerinden, İkircimli Anne, Çökmüş Anne, Çocuk Anne ve Annelik Görmemiş Anne çözümlemelerine değinileceği belirtilmiştir.

Çirkin Ördek Yavrusu teması masalın çözümlemesinde belirtildiği gibi evrenseldir. Farklı olanın dışlanmasına ve bu dışlanmaya en yakınında olan kişinin, annenin dayanamaması ve bu annelik pratiği içindeki gelgitlerin açığa çıkarılması masalın analizde ortaya konmuştur. Bu tema, grup üyelerinin kendi çocuklukları ve anneleri ile ilişkiye yoğunlaşmalarını getirmiştir. Öyküdeki anneyi dışsal anne olarak yorumlasak da her yetişkinin içinde bir içsel anne bulunmaktadır. İçsel anne yalnızca annemizle olan kişisel yaşantımızdan gelenler değil, aynı zamanda hayatımızdaki diğer annelik figürlerinden edindiklerimiz, kültürün bize aktardığı annelik imgelerinden aldıklarımızla şekillenmektedir. Dolayısıyla bir kadının içinde yetiştiği kültür, annelik rollerine ilişkin bilinçli düşünce biçimlerine doğru evrim geçirmiş olabilir, ama içsel anne, bir annenin neye benzemesi, nasıl davranması gerektiği konusunda o kişinin çocukken öğrendiklerine ve süreçte edindiği fikirlere göre şekillenecektir. Öyküdeki anne ördeğin bazı nitelikleri vardır. O ikircikli bir annenin, çökmüş bir annenin ve annelik görmemiş bir annenin ve aynı zamanda bunların hepsinin temsilcisidir.

Grup üyelerine masal üzerinden yapılacak canlandırma açıklanmıştır. Sandalyenin biri diğerlerinden biraz uzağa yerleştirilmiş ve paylaşımda bulunacak kişinin buraya oturacağı söylenmiştir. Grup üyelerine annelerini düşünmeleri, kendi annelerini canlandıracakları, adından başlayarak annelerini bize onun ağzından tanıtmaları, nasıl evlendiği, çocuklarını ve kendisini annesinin gözünden ve duygusundan anlatması istenmiştir. Bir süre düşünmeleri ve tek tek canlandırma için ayrılan bölüme geçmeleri istenmiştir.

¹ Kurtlarla Koşan Kadınlar, Kitap Okuma grubundan örneklenmiştir.

Grup üyeleri canlandırmayı istenildiği şekilde gerçekleştirmiş, yoğun duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Paylaşımında bulunan grup üyeleri ağlamıştır. Canlandırdıkları annelerinin kendilerinden beklentileri ile kendilerinin annelerinden beklentileri birbirine girmiş ve hissedilen üzüntü, hüznü, pişmanlık, kırgınlık, özlem ifade edilen duygulardan olmuştur. Nejla ve Esmâ canlandırmayı yapmakta zorlanmış, kısa ifadelerde bulunmuşlardır. Enstest saldırıya maruz bırakılan Gülçin ile çocukluğunda “besleme” olarak verildiğini söyleyen Gülcihan canlandırma yapmak istememiştir.

Canlandırma sonunda grup üyelerinden birbirlerine geri bildirimde bulunmak isteyenlerin paylaşımında bulunmaları sağlanmıştır. Bazılarının yaşadığı duygudaşlık dile getirilmiş ve birbirlerine sarılmışlardır. “Şimdi ve bugüne” gelmeyi sağlamak için gruba; yaptığımız çalışmanın bir masaldan çıkarak gerçekleştirildiği, masalda sözü edilen annelik türlerinin, içsel annemizin nereden geldiğini ve kadınlık rollerinin nasıl birbirimize aktarıldığı, toplumsal cinsiyet rollerinin kültür ile bağlantısı kurularak oturum toparlanmıştır.

Grup üyelerinin yoğun duygularının açığa çıktığı bir oturum olmuştur. Hüznelerini, üzüntülerini ağlayarak ifade edebilmişlerdir. Canlandırma pratiğinin tüm zorluğuna rağmen paylaşımında bulunmuş, iç dünyalarını gruba açmışlardır. Canlandırma yapamayanlar duygularını dile getirmiştir. Genel olarak gruba hakim olan duygu hüznü, üzüntü, özlem olmuştur. Grup sonlandırılırken duyguların yoğunluğunu biraz hafifletebilmek için açık hava yürüyüşü yapmaları önerilmiş, isteyenlerin Kuruluş dışına çıkmaları sağlanmıştır.

7.Oturum: Stres ve Başetme Yolları, Nefes ve Gevşeme Egzersizi

Bu oturuma bir ısınma oyunu ile başlanmıştır. Bu amaçla tüm grup üyeleri toplantı salonunun yan tarafında bulunan terasa çıkarılmış ve iki kişi karşılıklı gelecek şekilde ayakta durmaları ve bir koridor oluşturmaları sağlanmıştır. Çeşitli komutlar verilerek birbirlerini “Merhaba” diyerek selamlamaları istenmiştir. Örneğin; ilk kez karşılaştığınız biri, uzun zamandır görmediğiniz bir arkadaşınızla karşılaşma, tartıştığınız bir komşunuzla selamlaşın ya da küçük bir çocukla merhabalaşın gibi. İletişim kurmada farklılıklarımızın görülmesi ve dokunarak ilişki kurmanın yarattığı olumlu duyguların hatırlatılması yapılarak oturuma geçilmiştir.

Grup üyelerine bir haftayı nasıl geçirdikleri, neler yaptıkları sorulmuş, duygu ve düşüncelerini paylaşmak isteyenlerden geri bildirim alınmıştır. Aysel, dairesinde bazı sorunların olduğunu ve aralarında toplantı yapmaya karar verdiklerini, birbirlerine açık bir şekilde karşılıklı olarak ne istediklerini dile getirdiklerini ve sorunu çözdüklerini iletmıştır. Grup lideri 3.oturumun konusu olan iletişimde açıklığa vurgu yaparak yaşadıkları sorunu bu yöntemle çözdükleri için grubu tebrik etmiştir. Bu oturumun konusunun Stres ve Başa Çıkma Yöntemleri ile Nefes Egzersizi olacağı hatırlatılarak stres kavramının ne olduğu tanımlanmış, fiziksel, psikolojik belirtileri açıklanmıştır. Bu belirtileri yaşayan olup olmadığı, bunların dışında başka belirtiler gösteren olup olmadığı sorularak grubun

katılımı sağlanmıştır. Daha sonra grubun sıkıntı yaşadıkları bir olayı düşünmeleri ve bu olayı düşünürken ne tür fiziksel belirtiler hissettikleri sorulmuş ve paylaşımları alınmıştır.

İkinci bölümde “Endişelerimiz” yazılı bir çalışma sayfası dağıtılmış, alt alta kendilerinde sıkıntı yaratan durumları yazmaları istenmiş, beş dakika süre verilmiştir. Bütün grup üyelerinin endişelerini tek tek paylaşımları sağlanmıştır. Endişe Penceremiz adlı sayfa dağıtılarak yazdıkları sıkıntıları, Önemli ve Kontrol Edebilirim, Önemli ve Kontrolüm Dışında, Önemsiz ve Kontrol Edebilirim, Önemsiz ve Kontrolüm Dışında seçeneklerine göre gruplandırmaları istenmiştir. Daha sonra grup üyeleri ile paylaşımları istenmiştir. Bu çalışmanın kendilerini nasıl hissettirdiği sorularak duyguları alınmış, daha çok bir rahatlama ve olumlu duygu geri bildiriminde bulunmuşlardır. Oturumun bu aşamasında çocukluklarından güzel bir anı düşünmeleri istenerek süre verilmiş, daha sonra anısını paylaşmak isteyenlerden anıları dinlenmiş, oluşan duygu sorulmuştur. Böylece grubun endişelerini düşünerek yoğunlaştıkları karamsar duygulardan uzaklaşmaları sağlanmıştır.

Stresle baş etme yöntemlerinden biri olan doğru nefes almanın ne olduğu uygulamalı bir şekilde gösterilmiş, bunun fiziksel olarak vücudu rahatlatma yanında psikolojik sağlığa etkisi üzerinde durulmuştur. Daha sonra gevşeme müziği eşliğinde doğru nefes alış verişler ile zihinde canlandırma egzersizi yapılmıştır. Bu canlandırmada zihinde güvenli yer oluşturulmuş ve bir tür sığınak olan bu yerin stresli zamanlarda hatırlanması istenmiştir.

Oturumun sonunda neler konuşulduğu özetlenmiş ve her bir katılımcının toplantıya ilişkin duygusu ve düşüncesi sorulmuştur. Grup üyelerinin çalışmaya daha çok önem ve değer vermeye başladığı, grup dinamiğinin oluştuğu gözlenmiş, bir sonraki oturumu merakla bekledikleri gözlenmiştir. Daha çok deneyim paylaştıkları bu oturum sırasında endişelerin gruplandırması çalışması ile nefes egzersizi ve zihinde canlandırmanın rahatlatıcı etkisi olduğu anlaşılmıştır. Çocukluktaki güzel anı paylaşımının, kadınların geçmişte yaşadıkları güzel günleri hatırlamalarına neden olmuş olumlu duygular ile gruptan ayrılmışlardır.

8.Oturum: Öfke ve Öfkeyi Dönüştürme

Grup üyelerine iki hafta önce yapılan çalışma hatırlatılmış ve bir hafta gecikme ile oturumun gerçekleşmesinin sebebi ifade edilmiştir. Grup üyelerinin bir kısmının işe başlaması, bir kısmının İş-Kur’un yeni kurslarına devam etmesi ile gündüz saatlerinde kuruluştaki olamamaları söz konusu olmuştur. Bu nedenle bütün grup üyelerinin kuruluştaki olduğu zaman dilimi olarak gece 20:30 ile 22:30 saatleri arasına oturumlar alınmıştır. Oturumların gündüz saatlerinde olması nedeniyle çalıştıkları için gruba katılamayan Neşe ile Sevgi, gece yapılacak oturumlara davet edilmişlerdir. Öncelikli olarak bu durum diğer grup üyelerine bildirilmiş, Sevgi ve Neşe’nin katılımının diğer üyelerle uzun zamandır tanışıyor olmaları sebebiyle grubun dinamiğini olumsuz yönde etkilemeyeceği geri bildirimi alınmış, grup üyeleri kendileri davet etmişlerdir. Gece oturumları grup çalışmasına tüm kadınların katılabilmesi

için bir fırsat olarak düşünülmüştür. Sevgi ve Neşe'ye kısaca çalışmanın yöntemi, şimdiye kadar konuştuğumuz konular ve kurallarımız söylenmiş ve katılmak istedikleri yönünde onayları alınmıştır.

Bu oturumda Öfke ve Öfkeyi Dönüştürme, Baş Etme Yöntemlerini konuşacağımız belirtilerek konuya Öfkenin bir duygu olması, kökenleri, genetik aktarımı, taklit yoluyla nasıl öğrenildiğine ilişkin teorik kısa bilgilendirme yapılmıştır. Grup üyelerine öfkelenedikleri zaman ne tür fiziksel belirtiler hissettiklerini düşünmeleri ve grupla paylaşımları istenmiştir. Her bir grup üyesinin paylaşımı alındıktan sonra öfkelenediklerinde yaptıkları davranışları söylemeleri istenmiş ve paylaşımları alınmıştır. Bu bilgilerden hareketle genel olarak öfke duygusunun yarattığı fiziksel belirtiler ve davranışlar özetlenmiştir. Daha önceki oturumda üzerinde durulan nefes egzersizi yeniden hatırlatılmış birlikte doğru nefes alıp verme egzersizi yapılmıştır.

Öfkeyi kontrol etme yöntemi olarak “Mola Tekniği” anlatılmıştır. Mola Tekniği; Farkındalık, Dur ve Her Şeyi Bırak, Git, Geri Dön aşamalarını içermektedir. Her bir aşama, örneklendirilerek açıklanmıştır.

Son olarak grup üyelerine öfkelenedikleri 5 şeyi (kişi, olay, durum vs. olabilir) düşünmeleri istenmiştir. Bir sandalye gruptan 1 metre kadar uzağa koyulmuş ve paylaşımda bulunacak üyenin bu sandalyeye oturması sağlanmıştır. Öfkelenedikleri şeyleri söylerken mümkün olduğunca o duyguya girmeleri, mimiklerini kullanmaları istenmiştir. Paylaşım yapan her grup üyesinden sonra bütün grup üyeleriyle birlikte yüksek sesle derin bir oh çekmeleri istenmiş öfkenin uzaklaşması sağlanmıştır. Bu oturum terasta gerçekleştirildiği için açık havada ve yıldızlara bakarak öfkelerini gökyüzüne göndermeleri grubun keyif almasına neden olmuştur.

Çalışmaya ilk kez katılan iki kişinin varlığının grup dinamiğini olumsuz yönde etkilemediği gözlenmiştir. Öfke konusunun işlenmesinin Kuruluş içindeki ortak yaşamı kolaylaştırıcı olduğu, birbirlerinin öfkelenedikleri şeyleri, öfkeye verdikleri fiziksel tepkileri dikkatle dinledikleri, yapılan alıştırma ile kendilerini ve diğerlerini öfkelendiren sebeplerin ortadan kalkmasını içtenlikle istedikleri görülmüştür. Grubun çalışmaya ilişkin geri bildirimi tümüyle olumlu olmuş, rahatladıklarını ifade etmişlerdir.

9.Oturum: Kadının İnsan Hakları ve Kadın Dayanışması

Oturumun konusunun Kadının İnsan Hakları ve Kadın Dayanışması olduğu belirtilerek hak kavramı üzerinde durulmuş, grup üyelerine insan hakkı kavramından ne anladıkları sorulmuş, alınan cevaplar, çağrışımlar tahtaya yazılmıştır. Bir insanın doğarken sahip olduğu temel haklar ve özellikleri, nasıl korunduğu anlatılmıştır. Bu aşamada gruba Esra'nın hikâyesi okunmuştur. Esra 33 yaşında, üç çocuklu bir ev kadınıdır. Kocasını Mehmet seyyar satıcıdır. Esra ara sıra dantel işleri yapıyor. Pazara gittiği bir gün, mahalleden tanıdığı bir kadının kocası tarafından boğazının kesilerek öldürüldüğünü duyuyor. Kadının kocasından ayrılmak istediğini ve bunun için anne ve babasının evine taşındığını öğreniyor. Pazarda tanıştığı kadınlar da şaşkınlık ve üzüntü içinde. Herkes yakından tanıdığı bu

kadının başına gelenleri konuşuyor. Esra herkes gibi olaydan çok etkileniyor. Eve döndükten sonra bütün gün öldürülen kadını ve olayı düşünüyor. Akşam Mehmet geldiğinde onunla bu konuyu konuşarak duygularını paylaşmak istiyor. Ama Mehmet, “kadın mutlaka hak etmiştir” diyor.

Bu öykü üzerine düşünceleri ve duyguları alınmıştır. Öyküyle bağlantılı olarak Kadının İnsan Hakları kavramının ne olduğu açıklanmıştır. İnsan haklarının varlığına rağmen kadınlara karşı uygulanan ayrımcılık temelinde oluşturulan ve uluslararası sözleşmelere geçen kadın haklarından bahsedilmiştir. Neden kadınların ayrıca insan hakkına ihtiyacı olduğu açıklanmıştır. Kadının evlilikle ilgili hakları, boşanma ile ilgili hakları, bedensel hakları, kamu yaşamındaki hakları, medeni haklar, miras hakkı üzerinde durulmuştur. Haklarla bağlantılı bir diğer konu olan pozitif ayrımcılık kavramı örnekler ile açıklanmıştır. Kadınların ataerkil toplumsal yapının bir sonucu olarak ortak ezilmişliklerine vurgu yapılarak birbiriyle yan yana durmanın, birbirini anlama ve dayanışmanın nasıl olabileceği, ortak yaşamdan örnekler verilerek gündelik hayata dair paylaşımlarda bulunulmuştur. Kendi örneklerini vermeleri istenmiştir. Grup lideri bu aşamada kendi deneyimini paylaşarak kadınlığın ortaklığına dikkat çekmiştir.

Yukarıda anlatılan hikaye Mehmet’in hikayesi olarak yeniden okunmuş ve grubun duygu ve düşünceleri alınmıştır. Tüm grubun gülümseyerek dinlediği Mehmet’in hikayesi var olan toplumsal rolleri ve algıyı alt üst etmektedir. Kalıp yargılara uymadığı için komik görünmektedir.

Birlikte hareket etmenin nasıl mümkün olduğunu göstermek için bir etkinlik yapılmıştır. Grup üyeleri ile terasa açık havaya çıkılmış ayakta ve yan yana durmaları istenmiştir. Bir ip yumağını her iki elleriyle tutarak birbirlerine geçirmeleri istenmiş, böylece bir çember oluşturmuşlardır. İpin ucu bağlanmıştır. Önce sağa doğru 3 adım gitmeleri, sonra üç adım sola doğru gitmeleri istenmiştir. Birkaç kez ritmi yakalayınca kadar komut verilerek devam etmeleri sağlanmıştır. Hareket düzenlilik kazanınca gözlerini kapatarak aynı ritimle sağa ve sola gitmeleri için komut verilmiştir. Bu sırada gözlerini açmadan bir süre beklemleri sağlanmış, ip çeşitli yerlerinden kesilmiştir. Tekrar hareket komutları verilmiştir. Daha sonra gözlerini açarak harekete nerde başlayıp, nerede bitirdiklerini görmeleri, neler hissettikleri öğrenilmiştir. İpin bizim haklarımız olduğu ve haklarımız kesintiye uğradığında neler olduğunu değerlendirmeleri istenmiştir.

Alıştırmanın ikinci aşamasında bir kutu içinde bant, dikiş iğnesi, ip, kumaş parçası, mandal gibi malzemeler verilmiştir. Bunların hak ihlallerine karşı mücadelede çeşitli çözüm yollarını temsil ettiği söylenerek ipin tamir edilmesi sağlanmış, yeniden ip çember haline getirilerek halay komutu tekrarlanmıştır. Hakların bütünlüğü, birlikte hareket etmenin önemi, haklarımızın kesintiye uğrayabileceği, ancak farklı mücadele araçları ve dayanışmayla yeniden hakların elde edilebileceği üzerinde durulmuştur. Etkinlik ile anlatılan konuların pekişmesi sağlanmıştır.

Grup üyelerinin katılımcı oldukları, paylaşımda bulundukları, etkin biçimde anlatılanları dinledikleri gözlenmiştir. Daha genel ve teorik gibi görünen konunun grup üyelerinin hayatının bir parçası olduğu

vurgusu öne çıkarılmıştır. Son oturumun değerlendirme oturumu olacağı hatırlatılarak oturum sonlandırılmıştır.

10.Oturum: Değerlendirme ve Sonlandırma

Grup üyelerine geçen haftayı nasıl geçirdikleri, neler yaptıkları sorulmuş, işe ve meslek edindirme kurslarına devam edenlerin durumları öğrenilmiştir. İş-Kur'un yeni iki kursunun başladığı öğrenilmiş ve Gülçin, Zerrin, Serap, Gülcihan, Mesude'nin Kat Hizmetleri, Aysel'in manikür-pedikür kursuna başlayacağı, Aysel ile Serap'ın çocukları için kurs saatlerinde bakım hizmeti verileceği öğrenilmiştir. Dolayısıyla grup üyelerinin çoğunluğu tam gün kurslara devam etmeye başlamıştır. Bu durumun motivasyon unsuru olduğu, meslek ve uğraş edinmeye dönük bir amaç belirlendiği gözlenmiş, bu geri bildirim gruba yansıtılmıştır. İlk başladıkları kursların bitecek olmasından duydukları endişenin böylece ortadan kalktığını ve yeni kurslar ile birlikte günlerinin daha programlı geçtiğini söylemişlerdir.

Önceki oturumlarda belirtildiği üzere bu oturumun değerlendirme ve kapanış oturumu olduğu söylenerek şimdiye kadar yapılan oturumlarda konuşulan konular özetlenmiştir. Buna göre; 1.oturumda; grup çalışmasının tanıtımı, beklentilerin alınması ve kendini tanıma üzerinde durulduğu, 2.oturumda; kendimize ait olumlu özelliklerimiz, sosyal kaynaklarımızın belirlenmesinin konuşulduğu hatırlatılmıştır. 3.oturumda; iletişim becerileri ve kişisel sınırlar konusu ele alınmış, konuyla ilgili alıştırmalar yapılmıştır. 4.oturumda; toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde durulmuş, deneyim paylaşımı yoluyla çocukken biz kadınlara yapılmasına izin verilen ve yasaklanan davranışlar hatırlanmıştır. 5.oturumda; kadına yönelik şiddet ve bununla ilgili olarak bedenimizi nasıl algıladığımız çeşitli hayvan figürleriyle oluşturulan metafor yardımıyla konuşulmuş, kendi bedenimize dışardan bir gözle bakmak denenmiştir. 6.oturumda; annelik ve annelik türleri üzerinde paylaşımda bulunulmuş, grup üyelerinin kendi anneleri, çocuklukları ve annelikleri üzerine konuşulmuştur. 7.oturumda; stres ile baş etme yöntemleri ve nefes egzersizleri hakkında konuşulmuş, gevşeme çalışması yapılmıştır. 8.oturumda; öfke ve kontrolünün nasıl sağlanacağı konu edilmiş öfkenin nasıl dönüştürüleceği alıştırmalar ile çalışılmıştır. 9.oturumda; kadının insan hakları ve kadın dayanışması, ortak ezilmişlik ve ortak yaşama ilişkin sorunlar üzerinde durularak bunların nasıl aşılabileceği ele alınmıştır. Ayrıca her oturum sonunda çalışmanın değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın başından itibaren büyük çoğunluğun gruba devam ettiği, katılım formlarından tespit edilmiştir. Bu oturumun değerlendirmeye geçeceği, sözel olarak değerlendirmelerin isteneceği ve grup liderinin not alacağı iletilmiş ve kabul görmüştür. Grup üyelerine başından sonuna kadar bütün bir çalışmayı göz önüne alarak ne hissettikleri, düşünceleri, ne tür çıkarımlarda bulundukları sorulmuş, sırayla paylaşımda bulunmaları istenmiştir.

Mesude: Çok verimli bir çalışma oldu. Yaşananlarda benim payım nedir diye bakmaya başladım, başkalarını dinlemeyi öğrendim, öğrendik, bu çalışmanın başkalarına da yapılmasını isterim. Benim için çok faydalı geçti. Devam etmesini ben çok isterim. Kendimi önemli hissettim.

Zehra: Bazı ön yargıların yıkıldığını gördüm. Yapabileceğime dair kendime güvenim geldi. İçine düştüğüm umutsuzluk bu çalışmaya katıldığım zamanlarda yok oluyordu. Kendimi değerli hissettim.

Gülcihan: Kendimi anlatma fırsatı buldum. İlk kez böyle konular konuşuyorum. Bana o kadar iyi geldi ki... Siz zaten benim hayatımı biliyorsunuz. Bu çalışma devam etmeliydi. Başka zamanlarda da olsun. Ben neler yaşamıştım, kimse beni dinlemezdi. Burada siz beni dinlediniz.

Gülçin: Ben yetiştirme yurdunda grup çalışmasına katıldım. Pek sevmiyorum ben bu çalışmaları hocam. Ben de bir değişiklik yaptığını düşünmüyorum.

Gülçin'in bu değerlendirmesi üzerine grup üyelerine siz Gülçin'in söyledikleri hakkında ne düşünüyorsunuz, Gülçin'de sizin fark ettiğiniz değişimler var mı diye sorulmuştur. Bunun üzerine Serap; Gülçin'in ilk geldiği zaman sık sık tartışma yaşadığını, artık tartıştıkları halde daha kolay barışabildiklerini, aynı dairede kalan Zerrin ise Gülçin'de olumlu birçok değişikliğin olduğunu, uyum sağladığını, ilk zamanlar her şeye çok çabuk kızdığını, artık daha çok dinlediğini ifade etmiştir. Diğer grup üyeleri ise Gülçin'i daha mutlu gördüklerini söylemişlerdir. Grup lideri Gülçin'in tüm oturumlara katıldığı hatırlatmasını ve bundan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

Serap; ben de yurttan grup çalışmasına katıldım. Ancak orada, buradan daha farklıydı. Burada daha farklı konular konuştuk. Çok duygulandığım, hatırladığım şeyler yüzünden üzüntüden konuşamadığım zamanlar oldu, sizinle onları konuştuk sonra. Diğerlerini dinlemek benim için iyi oldu.

Zerrin: Ben pek konuşamıyorum. Çok duygulandığım zamanlar oldu. Benim için iyi geçti. Birçok farklı konu konuşuldu. Başkalarını dinledim. Onları anladım. Sorunlarımızın birbirine benzediğini gördüm. Devam etsin isterim. Yol gösterici oldu.

Elif: Benim için çok faydalıydı. Kendimi kaybetmişim. Hiç düşünmediğim şeyleri düşündüm. Arkadaşlarla geçinmemiz kolaylaştı. Daha az tartışmaya başladık. Devam etmesini isterim. Bittiği için çok üzülüyorum. Evde beni dinleyen yoktu. Beni herkesin dinlemesi çok hoşuma gitti.

Nejla: Benim için çok öğreticiydi. Bazı konuların hatırlattıkları içimi acıttı, çok üzüntü duydum. Ama tüm konuştuklarımız bende farkındalık oluşturdu. Devam etmesi gerekir.

Sevgi: Ben son iki toplantıya katılabildim. Keşke daha önceleri de olsaydı. Kendime bakma fırsatı buldum ben. Çok faydalı oldu. Devam etsin isterim. Diğer konuştuklarınızı merak ettim.

Neşe: Ben de son toplantılara katılabildim. Çok faydalı. Birbirine doğrudan söylemek istediğini söyleyebiliyorsun. İnsanların hakkında düşündüklerini de öğrenebiliyorsun burada.

Hayriye: Bence çok faydalıydı. Tazelendim. Kendimi önemli hissettim. İyi zaman geçirdim. Kendimi anlatma şansım oldu. Öteki arkadaşları dinledim. Birçok şeyi hatırladım, küçüklüğümü, annemi, iyi şeyleri de kötü şeyleri de... Çok hoşuma gitti. Devam etseydi. Karamsarlık gitti.

Aysel: Ben de yurttan grup çalışmasına katıldım. Buradaki çalışma oradan farklıydı tabi ki. Katılmaya çalıştım ve istedim. Alıştırmaları yaparken biraz zorlandım. Çok duygulandım. Yaşadıklarımı hatırlayıp üzüldüm. Yaşadıklarımıza başka bir pencereden baktık bence.

Değerlendirmeler alındıktan sonra grup lideri kendisi de duygu ve düşüncelerini iletmış, çalışmaya katıldıkları, paylaşımda bulundukları için teşekkür etmiştir. Çalışmanın kendisi açısından da çok kıymetli ve faydalı olduğunu dile getirmiş, birlikte öğrenilen bir süreç olduğunun altını çizmiştir.

Oturumun bu aşamasında, şimdi olduğum yer ve 5 yıl sonra neredeyim, ne yapıyorum, ne hissediyorum, buraya ulaşmak için ne yapmam lazım sorularını içeren alıştırma sayfası dağıtılmış ve 5 dakika içinde cevaplamaları istenmiştir. Daha sonra paylaşmak isteyenlerden geri bildirim alınmıştır. Her üye 5 yıl sonrası için güzel, umut dolu hayaller ve dileklerini ifade etmişlerdir.

Son olarak balonla yapılacak bir etkinlik ile oturum bitirilmiştir. Her bir grup üyesine farklı renklerde olacak şekilde balon verilerek şişirmeleri istenmiştir. Balonlarının üzerine ulaşmak istedikleri amacı simgeleyen birkaç kelime yazmaları, örneğin çocuklarıma kavuşmak, huzurlu bir hayat, iş vs. istenmiştir. Herkesin balonunu eline alması, diğer eli ile bir ip ile oluşturulan çemberin bir ucundan tutarak daire yapılması sağlanmıştır. Bu aşamada herkesten ipten tuttuğu elini bırakmadan balonunu yukarıya doğru zıplatmaya başlamasını ve balonunu düşürmemesi istenmiştir. Grup oyunu oynamaya başlamış ve yeterince hareketlenince oyun sonlandırılmıştır. Bu oyunu oynarken bir elinizi bırakmamak zorunda olmayı nasıl yaşadınız, ne hissettiniz diye sorulmuştur. Varmak istediğimiz nokta, belli bir konuda mücadele verirken, bir yandan da bazı sınırlarımız olduğunu hissettirmektir. Alıştırmanın ikinci kısmında ipi bırakıp balonları düşürme endişesi olmadan birkaç dakika oynamaları istenmiştir. Neşeyle oturum ve grup çalışması sonlandırılmak üzereyken grup, liderden balonlarına kendileri ile ilgili bir şey yazmasını istemiştir. Grup lideri tüm üyelerin konumuna ve kişilik özelliklerine göre gözlemlediği, tespit ettiği olumlu bir kelimeyi balonlarına yazmıştır.

Gülçin dışında tüm grup üyelerinin çalışmaya ilişkin olumlu duygu ve düşünceleri alınmış, çalışmanın bitmesine üzüldükleri, devam etmesini istedikleri öğrenilmiştir. Gülçin yetiştirme yurdunda da grup çalışmasını sevmediğini ve değişim hissetmediğini ifade etmesine rağmen grup çalışmasına katılma konusunda ısrarcı ve istekli olmuştur. Ayrıca kurum bakımına uyumlu olduğu kabul edilse de kadın konuk evinin yapısı işleyişi, kuralları, yurtlardan farklıdır. Bu çalışma ile Gülçin'in kadın sığınma evine uyum sürecinin hızlandığı ve iç görü kazanmayla ilgili yol aldığı gözlenmiştir. Gruba sonradan katılan iki üye de çalışmanın faydalı olduğu yönünde değerlendirme yapmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ:

Gruba katılan tüm kadınlar grup çalışmasının yürütüldüğü süreçte İş-Kur'un ortak olduğu bir proje kapsamında meslek edindirme kurslarına devam etmişlerdir. Dolayısıyla hafta içi her iş günü öğlene kadar kursa devam etmiş, sonrasında günlük yapmak istedikleri aktiviteleri yapmış ve birbirleriyle daha çok zaman geçirme, daha çok paylaşımda bulunmaları mümkün olabilmıştır. Bu durum kadınlar arası paylaşımı nesnel olarak yoğunlaştırmakla birlikte gündelik hayata dair çatışmayı, toplu yaşamın zorlukları ve fiziksel mekanının sınırlılıkları sebebiyle derinleştirmiştir. Çatışmanın yarattığı olumsuz duygular, grup çalışmasının Stres ve Başetme Yöntemleri ile Öfke konusunun konuşulduğu oturumlarda açığa çıkmıştır. Özellikle iletişimde açıklık, beden dili, ses tonu, ifade biçimi konularının yeniden hatırlatıldığı, soruna neden olan olayların yaşayanlar tarafından canlandırıldığı sahneler yaratılarak duyguların ifade edilmesi sağlanmış ve grup çalışması böylece ilerleyebilmiştir.

Grup üyelerinin her birinin çalışmaya yükledikleri anlam ve birbirlerinden beklentileri, çalışma ilerledikçe değişim göstermiştir. Oturumlarda grup üyeleri genel olarak katılımcı olmuş, deneyimlerini paylaşmış, gizlilik kuralını ihlal etmemişlerdir. Her oturumda grup üyeleriyle ısınma oyunları oynanmış, alıştırma yapılmış, soru kağıdı doldurma uygulanmış ya da bazı metaforlar, simgeler kullanılarak paylaşımda bulunmaları sağlanmıştır. Grup çalışmasının en önemli çıktısı; grup lideri olan sosyal hizmet uzmanı ile grup üyeleri arasında var olan ilişkinin niteliği değişmiştir. Her bir grup üyesi ile çalışma öncesi var olan mesleki ilişki grup çalışması ile bir tür sıçrama yaşamış, bireysel görüşmelerden farklı olarak görece yakınlaşmış, karşılıklı güven ve bağlanma gerçekleşmiş, daha az hiyerarşik bir ilişki yakalanmıştır.

Grup çalışmasıyla kadınların sığınma evi içinde nitelikli zaman geçirdikleri, kendilerini değerli hissettikleri gözlenmiş, grup üyelerinin ilişkileri görece yakınlaşmıştır. Aynı dairede, aynı odada kalanların gündelik yaşamı paylaşmaktan kaynaklanan sorunları üzerine daha açık bir dille konuşmayı deneme, olayları konuşma, kendi davranışına yoğunlaşmanın görece olarak gerçekleştiği düşünülmektedir. Özellikle kendilerinin olumlu yanlarını öne çıkarma, bedenlerini düşünmeye yönelme, nefes egzersizleri, öfkeyi dönüştürme, geleceği ve geçmişi, çocukluğu, anne, babayı, kadınlık erkeklik rolleri ve şiddeti konuşma farklı duyguların açığa çıkmasına ve grubun hangi olayda ne tür fiziksel ve ruhsal tepkiler verdiklerini düşünmelerine, duygularını tanımlamalarına yol açmış; umutsuzluk, çaresizlik duyguları paylaşarak grup ortamında dağıtılmaya çalışılmıştır. Kadınlığa dair ortak ezilmişlik ve grup üyelerinin kişisel acı tarihleri ile travmaları, birbiriyle kısmen dayanışma geliştirmelerine gerekçe olmuş ve birbirlerini görece anlama çabasına girdikleri gözlenmiştir. Grup çalışmanın en önemli çıktısı bu iki sonuç olmuştur.

KADIN YOKSULLUĞUNUN ÖNLENMESİ İÇİN SOSYAL YARDIM UYGULAMALARINA İLİŞKİN ÖNERİLER

Esin POLAT¹

Yoksulluk sorunu tüm ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de en ağır sosyal sorunlardan birisidir. Yoksulluktan en çok etkilenen grupların başında ise kadınlar ve çocuklar gelmektedir. Kadınlar çocuklarıyla birlikte yoksulluğun bedelini en ağır biçimde ödemektedirler. Yoksulluk sorunu tüm ülkelerin ortak bir sorunu olsa da bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde boyutları çok daha çarpıcı olabilmektedir. Özellikle kadının özne olamadığı toplumlarda yoksulluk kadınlaşmakta ve yaşam koşulları ağırlaşmaktadır. Yoksullukla mücadele noktasında sosyal politika araçlarının başında ise sosyal yardım uygulamaları yer almaktadır. Uzun süreli devam eden ayni ve nakdi yardımlar kadını işgücü piyasasının dışına itmekte ve bağımlı hale getirmektedir. Ayrıca, sosyal yardımların yararlanıcısının yoksulluğunu azaltıcı bir etkisi de bulunmamaktadır.

Tek ebeveynli, düzenli bir geliri olmayan ve işgücü piyasasında yer alamamış çok çocuklu kadın ve çocukları için sorunun boyutları, durumu daha ağır bir noktaya taşımaktadır. Özellikle sağlık sorunu olan kadınlar, aldıkları yardımları tedavi giderleri için kullanmakta, diğer temel gereksinimleri ve çocukların eğitim giderleri gibi ihtiyaçların karşılanması noktasında ise çaresiz kalmaktadırlar.

- Bu noktada sosyal yardımların kadının içinde bulunduğu özel durumu, çocuk sayısı, sağlık durumu, konutun özellikleri ve çevre desteğinin olup olmaması gibi sosyal sorunlar, iyi saptanmalı; çalışamayacak ölçüde sağlığını kaybetmiş kadınlar ve çocuklarının tüm temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yardımlar nakdi olarak yapılmalı, sosyal incelemeler ve yardım süreci, mesleki bir müdahale planı çerçevesinde danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle birlikte, sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülmeli ve değerlendirilmelidir.

- Yardımların sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı esas alınarak hak temelli bir politika çerçevesinde verilmesi için gerekli tüm tedbirler alınmalıdır.

- Kadın sığınmaevinden ayrılan kadınların istihdamda yer almalarını sağlayıcı hizmet modelleri geliştirilmeli, özellikle engelli, boşanmış, çevresi tarafından dışlanmış gibi özel durumları olan ve diğer kadınlara göre daha dezavantajlı konumda olan kadınlar için eğitim, güçlendirme ve mesleki eğitim kursları birlikte verilmeli ve bu sürede verilecek sosyal yardımlar yeterli düzeyde olmalı ve istihdama katılmaları için kadın kotası uygulaması gibi tüm düzenlemeler yapılmalıdır.

- Yoksulluktan en fazla etkilenen çalışamayacak özellikte ki yoksul bireyler için sosyal yardımlar uzun süreli ve ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmalı, diğer bireyler için ise yardım süreci istihdama katılıncaya kadar devam etmeli, ayrıca istihdama katılması için alanında uzman meslek danışmanları tarafından rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmelidir.

¹ SHU/ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uzmanı

- Türkiye’de kadın istihdamı çok düşük düzeydedir ve bunun da belirtildiği gibi çeşitli nedenleri vardır. Kadın yoksulluğuyla ve yoksullukla en etkin mücadele ve politika aracı ise çalışabilecek durumda olan kadınlar için istihdama katılımıdır.

- Türkiye’de kadın istihdamının artması ve önündeki engellerin kaldırılması için aile ve iş yaşamını uyumlaştırmaya yönelik çalışmalar yapılarak, öncelikle çalışma yaşamına katılacak veya katılan kadınların istihdamda sürekliliğinin sağlanması bakımından çocukları için kreş ve gündüz bakımevi sorunu bir an evvel giderilmelidir. 0-5 yaş grubu çocuklara hizmet veren kreş ve gündüz bakımevlerinin ilgili kurumlarca gecekondularda yaygınlaştırılması ve ücretsiz hizmet verilmesi en önemli gereksinimlerden birisidir. Kreş hizmetinin yaygınlaştırılması, kadının çalışma yaşamına katılımıyla birlikte şiddetten korunması aynı zamanda da çocukların ihmal ve istismarının önlenmesi açısından önemlidir.

- Geliri düşük düzeyde olan çalışan kadınların çocukları için kreş hizmetleri ücretsiz olarak verilmeli, bunun yanı sıra, tüm yoksul kadınların yararlanmasını sağlayacak ölçüde yoksulların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde kreş ve gündüz bakımevlerinin açılmasına önem verilmelidir.

- Yoksulluktan en fazla etkilenen diğer bir grup da engelli ve yaşlılardır. Yaşlı ve/veya engelli kadınlar için 2022 sayılı engelli ve yaşlılık maaşının yetersiz olması nedeniyle kira, elektrik, gıda vb. giderleri göz önünde bulundurulmalı; özellikle 2022 maaşı dışında, başka bir geliri bulunmayan yaşlı ve engelli kadınlar 3294 sayılı Yasa kapsamında desteklenmelidir.

- Sosyal yardım politikalarının belirlenmesinde, toplumsal cinsiyet ayrımının yarattığı geleneksel işbölümü modellerini destekleyen uygulamalardan kaçınılmalıdır.

- Meslek liselerinde okuyacak kız çocukları bîçki, dikiş, sekreterlik gibi geleneksel alanlara değil, bilgisayar ve bilgi teknolojileri gibi günümüzde yoğun olarak talep gören alanlara yönlendirilmelidir.

- Ev eksenli çalışan kadınların el emeği ürünlerini satabilmeleri için el emeği pazarları konusunda tüm yerel yönetimlerin duyarlı davranması ve özellikle göç süreciyle kente yerleşmiş kadınların kente uyumunu kolaylaştırıcı sosyalizasyon çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

- Kadınların eğitimin tüm aşamalarına erişimi sağlanmalıdır. Özellikle meslek liselerinde verilen eğitimin işgücü piyasasının talepleriyle bağlantısı iyi kurulmalı, meslek lisesi mezunu kadınlar arasında görülen yoğun işsizliğin önüne geçilmelidir.

- Eğitim sisteminden başlayarak cinsiyete dayalı işbölümü yaklaşımını ortadan kaldıracak önlemler alınmalı, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı okul öncesi ve ilköğretimden itibaren müfredatın bir parçası olmalıdır.

- Kız çocukların eğitime devam edebilmesi için bölgesel sosyal sorunlar dikkatle incelenerek kırsal ve kentsel alanda tüm tedbirler alınmalıdır.

- Sığınma evlerindeki boşanma aşamasında olan, şiddet mağduru ve hükümlü kadınların sosyal yaşama uyumlarını kolaylaştırıcı, istihdama katılımlarını sağlayan sosyal içerme projelerine öncelik verilmelidir.

- Özellikle eğlence sektörü ve konfeksiyon atölyeleri gibi kadınların yoğun olarak çalıştıkları işyerlerinde sosyal güvencesiz olarak kayıt dışı işlerde çalıştırılmalarının önüne geçmek amacıyla ÇSGB İş Müfettişleri tarafından işyerleri denetimlerinin düzenli olarak yapılmasına özen gösterilmelidir.

- Karar alma mekanizmalarında kadınların daha çok yer almaları için tüm siyasi parti programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planı çerçevesinde %50 oranında kadın kotası konulmalıdır.

- Kadın ve çocukların yoksulluk kısır döngüsünden çıkabilmesi amacıyla geliştirilen ve geliştirilmesi öngörülen diğer sosyal politikalar için kurumlar arası işbirliği yapılmalı, takip ve havale sürecinin işletilmesine önem verilmelidir.

- Yoksul mahallelerde “Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı” çerçevesinde öncelikle tek ebeveynli kadınlar olmak üzere tüm yoksul kadınlara eğitim programlarının sürdürülebilir olmasına önem verilmeli ve sonuçları izlenmelidir.

- Özellikle metropol illerde SYDV ve ASPB’nin sosyal ekonomik destek birimlerinde görev yapan personelin günlük iş yükü oldukça ağırdır. Sosyal yardım başvurusu yapan kişilerin çeşitliliği (hasta, engelli, LGBTİ’ler, işsiz, hükümlü, şiddet mağduru, mülteci, evsiz vb) çalışanlarda tükenmişlik sendromuna neden olmakta, bu durum ise personelin zamanla empati yeteneğini kaybetmesine ve etik ilkelerden uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, sosyal yardım alanında çalışan en üst düzeyden en alt düzeye kadar tüm personel dahil olmak üzere psiko -sosyal sağaltım hizmetleriyle desteklenmesi önemlidir. Çünkü personelin sağaltım hizmetleriyle desteklenmesi, dezavantajlı grupların eşit düzeyde kaliteli hizmet almasını kolaylaştıracaktır.

ASPB tarafından kapatılan ve kadınlar için eğitim, bilinç yükseltme ve diğer sosyal sorunlar için önleyici ve koruyucu hizmet sunan Toplum Merkezleri, Aile ve Kadın Danışma Merkezleri yeniden açılmalı ve bölge kadınlarının bu merkezlerle bağlantıda olmaları sağlanmalıdır.

Kadın Sığınmaevinde kalan, sığınma sonrası bağımsız yaşama geçen kadınlar, belli bir süre sonra ekonomik yoksulluktan dolayı yeniden kadın konukevlerine başvuru yapmaktadırlar. Ekonomik nedenlerden dolayı sığınma ihtiyacı duyan kadınların bağımsız yaşama geçiş sürecinde ayni ve nakdi yardımlarla, düzenli olarak işe giriş sürecine kadar, en az iki yıl süreyle aylık olarak kira, gıda, yakacak gibi temel ihtiyaçlarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından karşılanması gerekli görülmektedir. Yapılacak yardımların ailedeki kişi sayısı baz alınarak ve asgari yaşam

koşullarını sağlayacak ölçüde nakdi olarak yapılması uygun olacaktır. Sonraki süreçte ise, düşük ücretle edinebilecekleri sosyal konutlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal ekonomik yoksulluk içindeki ve eğitim düzeyi düşük kadınlar, genellikle gündelikçi olarak ev işlerinde çalışmaktadır. Bu grup örgütlü olmadığından sosyal güvenlik kapsamına da alınmamaktadır. Eğlence yerleri v.b işyerlerinde çalışanlar ve diğer bazı gruplar da sosyal güvenceden yoksundur. Kooperatifleşme yoluyla bu grupta yer alan kadınların sosyal güvenlik gereksinimlerinin karşılanması için gerekli yasal düzenlemeler bir an evvel yapılmalıdır.

Koruyucu önleyici tedbirler açısından gecekondu yerleşim bölgelerinde yaşayan aileleri, kent yaşamıyla bütünleştirecek mahalle semt evlerinin açılması, semt evlerinde gönüllü yetişkin kadın ve erkek lider olabilecek kişilere eğitimler verilmesi, eğitilen kişilerce de seminerlerin ev toplantılarıyla yaygınlaştırılması, gezici eğitim araçlarıyla da kadın ve çocukların yaşam kalitesinin yükseltilmesi, yerinde hizmet vermesi, erişilebilir olması açısından önemlidir. Bu doğrultudaki projelerin, yerel ve merkezi düzeyde desteklenmesi ve yaşama geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Kadının aktif çalışma hayatına katılımına önem verilmesi, öncelikle kadın sığınmaevinden ayrılmış ve/veya yoksul, boşanmış ya da eşini kaybetmiş, sosyal güvencesiz ve işsiz kadınların kamu ya da özel sektörde çalışmalarını kolaylaştıracak yasal düzenlemeler yapılmalı, yukarıda belirtilen kadın gruplarının istihdamına yönelik belli oranda kota konulması hayati öneme sahip bir konu olarak görülmelidir.

Not: Yukarıda yer alan makale; Kalkınma Bakanlığı 11. Kalkınma Planları Sosyal Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Çalışmalarına katkı vermek amacıyla hazırlanarak Komisyona gönderilmiştir.

BASKI VE AYRIMCILIK KARŞITI SOSYAL HİZMET UYGULAMASI: LGBTİ GRUPLARI

Selin KOÇAK¹

GİRİŞ

LGBTİ bireylere yönelik baskı ve ayrımcılık konusunu ele aldığımızda ilk önce bu kavramların açılımlarına bakmak gerekmektedir. Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks bireyler genel olarak LGBTİ veya LGBT adı altında farklı kısaltmaların içinde yer almaktadır. LGBTİ haklarının tarihsel gelişimine baktığımızda da çoğunlukla eşcinseller özellikle de eşcinsel erkeklerin varlığı üzerinden Antik Yunan ve Ortaçağ'dan başlayarak farklı cinsel yönelimlerden söz edilmektedir.

Eşcinselliğin ortaya çıkışı literatürde Antik Yunan döneminden itibaren ele alınmaktadır. Yaygın olarak kabul gören görüş; eşcinselliğin, farklı yönelimlerin insanlığın var oluşu ile beraber ortaya çıktığıdır. Eşcinsellik eski çağlardan beri hayatın içinde varlığını sürdürmesine rağmen heteroseksüel ilişkiler gibi kabul görmemiştir. Farklı cinsel yönelimler eski çağlardan bu yana 'hastalık, günahkar olma' gibi kavramlarla beraber anılmaktadır. Bu anlayışın sonucu olarak eşcinsel kişiler idam gibi en ağır cezalarla karşı karşıya kalmışlardır. LGBTİ bireylere yönelik şiddet, ayrımcılık, yaşam haklarını elinden alma gibi olumsuz davranışlar ve tutumlar günümüzde de devam etmektedir. İnsan hakları, sosyal adalet, insan onuruna saygı gibi kavramları temel değerleri olarak kabul eden sosyal hizmet uzmanlarının da baskı ve ayrımcılık ile mücadelede birtakım rolleri bulunmaktadır.

1.LGBTİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

'LGBTİ'; lezbiyen, gey, biseksüel, transgender ve interseks kelimelerinin kısaltması olarak kullanılmaktadır. LGBTİ haklarını, uğradıkları ayrımcılık ve dışlanmayı daha iyi anlamak için bu kavramların anlamlarını bilmek gerekmektedir.

Eşcinsel; insanların kendi cinsiyetine sahip kişilere yönelik olan cinsel yönelimleridir. Homoseksüel kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Heteroseksüel; homoseksüel kelimesinin karşıt anlamlısı olarak karşı cinse yönelik cinsel yönelimleri tanımlamaktadır. Gey; eşcinsel yönelime sahip erkekleri ifade etmektedir. Lezbiyen; eşcinsel yönelime sahip kadınlar için kullanılan bir kelimedir. Biseksüel; her iki cinsiyete de ilgi ve cinsel arzu duyabilen kadın veya erkeği ifade etmektedir. Trans veya transseksüel kelimesi ise; cinsiyet kimliği biyolojik cinsiyetinden farklı olan kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır (Zastrow, 2013: 330-331).

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet; bireyin biyolojik özelliklerini tanımlayan bir kavramdır. Cinsiyet kimliği; bireyin kendisini ait hissettiği cinsiyete ilişkin kimliği ifade etmektedir. Cinsel yönelim ise; kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinsye yöneldiği ile ilgili bir kavramdır. Queer; ilk başlarda heteroseksüeller tarafından ‘acayip, tuhaf’ anlamında kullanılan bir sözcük olmasına rağmen zamanla eşcinseller tarafından kullanılmaya başlanmıştır ve olumsuz anlamını geride bırakmıştır (Güner ve diğer., 2011: 20).

İnterseks bireyler ve trans bireyler birbirinden farklıdır. İnterseks bireyler ile trans bireyler arasındaki fark biyolojik oluşumlarıdır. İnterseks bireyler ne sadece kadın ne de sadece erkektir (Aglus ve Tobler, 2011: 12).

2. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA LGBTİ BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIĞIN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Eşcinsel yönelimler tarihin eski dönemlerinden itibaren farklı toplumlarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Heteroseksüellik gibi eşcinsel yönelimler de tarih içinde insanlarla beraber var olmuş bir kavramdır (Yıldırım, 2016: 46). Antik Yunan dönemi gey tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir ve eşcinselliğin özgürce yaşandığına dair bir anlayışa sahip olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncenin aksine eşcinsellik toplumda kabul gören, hoş karşılanan bir olgu değildi (Diltemiz Mol, 2016).

Ortaçağ’da eşcinsellik; hastalık, sapkınlık, ahlaki bozukluk olarak görülmektedir. Eşcinsel ilişkide bulunan kişilerin şeytan tarafından ele geçirildiğine inanılmaktadır ve ölüm cezasına çarptırılmaktadırlar (Diltemiz Mol, 2016).

18. yüzyılda Foucault, cinsellik ve iktidarlık üzerine fikirler geliştirmiştir. Üreme davranışlarının toplumsallaştırılması gibi başlıklar altında doğal sayılan üreme sistemine uymayan, heteroseksüel ilişkinin dışında cinsel ilişki kuran kişiler ayrı tutularak bir cinsel gelişim kuralı, sistemi oluşturulmuştur. Bu cinsel normların dışında kalan kişiler zamanla günah ve suç kavramlarından uzaklaşarak tıbbın, tıbbi tedavilerin içinde anılmaya başlanmış ve eşcinsellik oluşmuştur. Foucault’a göre böyle bir sürece gidilmesinin nedeni; nüfusun denetim altına alınması, iş gücünün tekrar üretilmesiyle muhafazakar bir cinsel düzenin kurulması ve ekonomik amaçlardır. Foucault ayrıca cinselliğin hukuk, tıp gibi alanlar ile kontrol altına alınmaya çalışıldığını savunmuştur (Altunpolat, 2017: 8).

Farklı cinsel yönelimlere karşı mücadele İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra daha belirgin hale gelmiştir. Hedeflenen ekonomik yapının dışında, heteroseksüel kurallar çerçevesindeki cinselliğin sürdürülmesi için de hetero-ataerkil bir siyaset oluşturulmuştur. Homoseksüel erkeklerin vatana ve birbirlerine karşı bağlı olmayan cinsellik geliştirdiklerine inanılmaktadır (Özbay, 2011: 195; akt. Erdoğan ve Köten, 2014: 100).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra LGBTİ bireylere yönelik baskının ve mücadelenin artmasının nedeni olarak; savaş öncesi ve sonrası dönemde LGBTİ bireylerin çalışma alanında daha fazla görünür hale gelmesi, kente göç etmeleri, askeri alanda eşcinsel bireylerin birbirleriyle tanışması, kamusal alanda sayılarının artması ve fark edilir hale gelmeleri sayılmaktadır (Erdoğan ve Köten, 2014).

Türkiye'deki toplumsal yapıya bakıldığı zaman; daha çok Orta Doğu, Akdeniz ve Latin Amerika ile benzer cinsiyet/toplumsal düzene sahip olduğu görülmektedir. Osmanlı Dönemi'nde Roma İmparatorluğu dönemiyle benzerlik gösteren bir durumun varlığından söz edilmektedir (Erdoğan ve Köten, 2014: 101).

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle beraber, askeri yönetim o dönemki sağ-sol çatışmalarına son vermenin yanında kamu ahlakını da düzene koyma gibi görevler üstlenmiştir. Bu görevi yerine getirmek amacıyla sahne alınan yerlerde kadın kıyafetleri giyilmesi yasaklanmıştır. Bu yasaklar 19 Mart 1981 tarihindeki 'Bar, pavyon, içkili mekanlar gibi yerlerde kadın kıyafetleri giyerek sahne alan erkeklerin çalıştırılmasının yasaklanması' genelgeye dayandırılarak uygulanmıştır (Öz, 2009; akt. Erdoğan ve Köten, 2014: 102). Erkeklerin kadın kıyafetleri giyerek çalıştırılmasını engelleyen bu genelge, 2002 yılında Avrupa Birliği uyum paketi kapsamında yürürlükten kaldırılmıştır (Şahan, 2012: 140; akt. Erdoğan ve Köten, 2014: 102).

1980 askeri darbe öncesinde de LGBTİ bireylerin şiddete maruz kalmıştır. Bu olaya en iyi örnek olarak, İstanbul'daki o günkü adıyla Abanoz Sokak gösterilmektedir. İlk resmi genelevlerinde bulunduğu bir sokak olan Abanoz Sokak'ta LGBTİ bireyler yaşamaktadır. 1978 yılında eşcinsel ve trans bireyler yaşadıkları yerden sürgün edilmişlerdir ve daha sonra Dolapdere'de bir araya gelerek yaşamaya başlamışlardır; ancak orada da kalmalarına izin verilmemiştir (Siyah Pembe Üçgen, 2012: 12; akt. Diltemiz Mol, 2016). 1980 yılında devam eden LGBTİ bireylere yönelik ayrımcılık ve şiddet olayları 1987 yılında da yoğun bir şekilde devam etmiştir. Yetmiş yakın trans kadının gözüaltına alınması, şiddete uğraması ve şehirden sürgün edilmeleri sonucunda dört trans kadın tarafından Taksim oturma eylemi ve açlık grevi başlatılmıştır. Bu grevin ileri dönemlerdeki örgütlenmelerin habercisi olduğu görüşü yaygındır. 1990 yılında da LGBTİ bireylere yönelik şiddet, onları ortadan kaldırma düşüncesi devam etmiştir (Diltemiz Mol, 2016). Yaşanan olaylar şu şekilde ifade edilmiştir:

“1990 yılının başından 1991 yılının sonuna kadar, “tahtacılar” denen polis birimi oluşturuldu. Akşam saat 21.00'dan itibaren operasyon yapıyorlardı. Beyoğlu'nun arka caddelerini, ara sokaklarını tarayarak, önlerine geleni dövüyorlardı. Bir grup da Laleli de aynısını yapıyordu.”

1996 yılında 1-17 Haziran tarihleri arasında BM Habitat II Konferansı kapsamında Lambdaistanbul ve İnsan Kaynakları Vakfı ortak bir stand kiralayarak ulusal televizyonda seslerini duyurma fırsatı elde etmişlerdir. Görünürlüğün artması ile polis şiddetin artması da ne yazık ki aynı hızda olmuştur ve LGBTİ bireylerin evlerinin yakılması, kapatılması, gittikleri marketlerin, kuaförlerin kapatılması gibi

olaylarla karşı karşıya kalınmıştır. Karşı karşıya kalınan şiddet, baskı şu şekilde açıklanmıştır: “*Ülker Sokak, travesti ve transseksüel topluluğun alt kültürünün geliştiği, kendisine özgü bir yaşam rutininin sürdüğü bir sokak olarak bilinse bile, 1996 Habitat operasyonundan beri, İkinci Dünya Savaşı sonrası boşalmış kentleri andırmaktadır*” (Selek, 2014; akt.Diltemiz Mol, 2016).

LGBTİ bireyler cinsel yönelimlerinden dolayı çalışma yaşamlarında, eğitim alanında, sağlık hizmetlerine erişimde, aile içinde ve aslında hemen hemen her yerde ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Ayrımcılıkla beraber duygusal, psikolojik, fiziksel şiddete de maruz kalmaktadırlar. Ülkemizde de Türk toplum yapısı ve dinin etkisi düşünüldüğü zaman LGBTİ bireyler toplum genelinde kabul görmemektedir. Sadece sivil halk tarafından değil, güvenlik güçleri tarafından da şiddete uğramaktalar. Kimi zaman da bu şiddetin boyutları LGBTİ bireylerin yaşam haklarını ellerinden almaktadır.

İnsanların yetiştiği, büyüdüğü çevrenin temelini aile oluşturmaktadır. Yıldırım (2016)’a göre; heteroseksüel olmanın normal kabul edildiği bir aile ve toplumda eşcinsel çocuğa sahip olmak, aile üzerinde de bir baskı oluşturmaktadır. Aile içinde farklı cinsel yönelimi kabul etmek çoğu zaman kolay olmamaktadır ve bu durum aileden çocuğa sözel şiddet, fiziksel şiddet ve tehdit olarak geri dönmektedir. Farklı cinsel yönelime sahip kadınların %34’ü babaları, %24’ü erkek kardeşleri tarafından; erkeklerin ise %23’ü babaları, %43’ü erkek kardeşleri tarafından şiddete uğramaktadır (Göregenli, 2009; akt. Yıldırım, 2016).

LGBTİ bireylerin ayrımcılığa maruz kaldığı alanlardan birisi de çalışma hayatıdır. Çalışma hayatı eşcinseller, biseksüeller ve trans bireyler açısından ayrımcılığın en fazla olduğu alanlardan biri olmasına rağmen; ayrımcılığın görünürlüğü daha az olmaktadır. Kişiler genellikle ayrımcılığa maruz kalmamak için cinsel yönelimlerini söylememeyi tercih etmektedir. Trans kadınlar da özellikle eğitim hayatından uzak kalarak ve çalışma yaşamında da ayrımcılığa maruz kalarak seks işçiliği yapmaya zorlanmaktadırlar. Seks işçiliğine zorlanmanın yanında cinsiyet değiştirme sürecinde de ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar (Güner, 1994).

LGBTİ bireylere yönelik şiddetin ölümle sonuçlanabildiğine ve bireylerin yaşam haklarının ellerinden aldığından söz etmiştik. LGBTİ bireyleri namus cinayetlerine kurban gitmektedir; kişiler toplumun cinsiyet normlarına uymadıkları, ‘namusa leke sürdükleri’ gerekçesiyle öldürülmektedirler. Kadına yönelik şiddet konusunda araştırmalarda; Kırgızistan, Güney Afrika gibi ülkelerde toplu tecavüzler, aile içi şiddet ve cinayetlerle ilgili bir rapor hazırlanmıştır. Raporda başta tecavüz olmak üzere; eşcinsel kadınların yönelimlerinin erkeklerin tecavüzüne uğrayarak değişebileceği düşüncesinin hakim olduğu belirtilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2013).

2005 yılında 396 eşcinsel ve biseksüel ile görüşülen araştırmada 151 kişi kadınlardan oluşmaktadır. %64’ü ailesi tarafından evlendirilmeye çalışıldığını, %50’si psikoloğa veya psikiyatriste gitmeleri

konusunda baskı gördüklerini ifade etmişlerdir. Eşcinseller yargı yolunda da adaletsizlik ile karşı karşıya kalmışlardır. Örneğin; bir kadın, sevgilisinin eşi tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. 2 kadının lezbiyen ilişki yaşaması 'ağır tahrik edici' unsur olarak görülmüş ve öldüren erkeğin cezası 24 yıldan ilk 8 yıla, daha sonra da iyi hal indirimi ile 6 yıla indirilmiştir. 19 Aralık 2008 tarihli bir gazete haberine göre de bir trans birey Gebze-İstanbul otoyolunda göğsüne kurşun isabet etmesi sonucunda hayatını kaybetmiştir. 13 Mart 2008 tarihinde de Eskişehir'de trans bir kadın sokaktaki beş kişi tarafından ilişkiye girmeye zorlanmış ve istedikleri olmadığı zaman B. adındaki trans kadını bıçaklayarak kaçmışlardır (LGBTT Hakları Platformu, 2009).

LGBTİ bireyler eğitim, sağlık, çalışma alanlarında da ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Örneğin; polis memuru F.E. ve başka bir iş yerinde çalışan İ.K. cinsel yönelimleri nedeniyle işten çıkarılmışlardır. Barınma konusunda ayrımcılığa ilişkin de örnek vakalar bulunmaktadır. Transseksüel B.K ve gey olan B.S., 2010 yılında Ankara'da kiralık ev aramaktadırlar; ancak görüştükleri emlakçılar, cinsel yönelimlerinden dolayı kendilerine ev verilemeyeceğini söylemişlerdir. Bir diğer vaka ise; 2010 yılında İstanbul'da otobüse binen Lambdaİstanbul Derneği üyesi A.B.G., otobüs kartı olmadığı için diğer yolculardan kendisine otobüs kartı vermelerini istemiştir. Bunun üzerine yolcular 'Senin gibileri otobüse almamak lazım, in kendine başka bir araç bul.' şeklinde bir tepki vermişlerdir (Güner ve diğer., 2011).

KAOS-GL'nin hazırladığı Nefret Suçları Raporu'nda da LGBTİ bireylere yönelik fiziksel, psikolojik şiddet, mülke zarar verme, cinayete teşebbüs ve kundaklama gibi olaylara yer verilmiştir. Yapılan çalışmaya 112 mağdur ve 127 tanık olmak üzere 239 kişi katılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda şu verilere ulaşılmıştır: Yaşanılan olaylarda tanıkların %61'i herhangi bir tepkide bulunmamıştır. Mağdurların çoğu, yaşanılan olay sonucunda kendilerini dışlanmış, çaresiz hissetmişlerdir ve olay sonrasında paranoya yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Cinayet vakalarının çoğu ise LGBTİ bireylerin evleri ve evlerinin yakınlarında gerçekleşmiştir. Çocuk mağdurların ise genellikle evde, evlerinin yakınlarında ve okul ortamında gerçekleştiği belirtilmiştir. Nefret suçlarında 239 olaydan 17'sinde failer 18 yaşın altındadır. Vakaların polise bildirilmeme nedenleri ise 126 cevap arasından; kolluk kuvvetlerine ve yargıya olan güvensizlik (65 kişi), ifşa edilmekten kaçınma (36 kişi) ve polis şiddetine uğrayarak yeniden travma yaşamaktan korkmak (10 kişi) olarak bildirilmiştir (KAOS-GL, 2013).

LGBTİ bireylere yönelik şiddet, ayrımcılık ve cinayet haberleri medyaya da yansımaktadır. 28 yaşındaki mühendis Çetin Çalık, gey bardan çıktıktan sonra bıçaklanarak; 2001 yılında 29 yaşındaki Petro Melikşahoğlu, cinsel ilişkiye zorlanmış ve kabul etmeyince öldürülmüştür. Ahmet Yıldız, 2008 yılında babası tarafından eşcinsel olduğu gerekçesiyle öldürülmüştür. 2012 yılında 17 yaşındaki Roşin Ç., eşcinsel olduğu için aile içinde şiddet görmüştür ve daha sonra evden kaçmıştır; ancak daha sonra amcası ve babası tarafından bulunarak öldürülmüş ve cesedi yol kenarına atılmıştır. LGBT aktivisti 23

yaşındaki Hande Kader de tecavüze uğradıktan sonra yakılarak öldürülmüştür (Cumhuriyet Gazetesi, 2017).

KAOS-GL'nin 2017 Yılında Türkiye'de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu'nda da şu bilgilere yer verilmiştir: Raporun içeriğindeki vakaların 93'ünü mağdurlar, 24'ünü ise tanıklar oluşturmaktadır. 93 mağdurdan 50'si cinsel yönelimlerini gey, 13'ü lezbiyen, 13'ü biseksüel olarak ifade etmiştir. 117 vakanın 23'ünü çocuklar oluşturmaktadır. 23 mağdur çocuk fiziksel şiddet, cinsel taciz, sözlü saldırı, mala zarar verme, takip edilme gibi durumlarla karşılaşmıştır. Mağdur çocuklardan 10'u okullarında, 3'ü ise evlerinde hedef alınmıştır. 117 vakadan sadece 19'u polise bildirilmiştir. Polise bildirmemenin nedenleri arasında çoğunluk (59 kişi) 'başvurunun işe yarayacağına inanmıyorum' cevabını vermiştir (KAOS-GL, 2018).

LGBTİ bireylere yönelik şiddet sadece Türkiye'de değil, dünyanın birçok ülkesinde görülmektedir. 12 Haziran 2016'da ABD'nin Florida eyaletine bağlı Orlando kentinde bir eşcinsel kulübüne yapılan saldırıda en az 50 kişinin öldüğü haberlerde yer almıştır (http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160612_florida_saldiri_gay_kulup). Ukrayna'nın Odessa kentindeki LGBTİ bireylerin Onur Yürüyüşü'nde aşırı milliyetçi bir grup LGBTİ bireylere saldırmıştır (<https://www.cnnturk.com/dunya/ukraynada-escinsel-yuruyusune-saldiri>).

3. LGBTİ GRUPLAR VE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet uzmanları toplumu, insanlığı ilgilendiren alanlarda çalışmaktadır. Yoksulluk, şiddet, göç, çocuk suçluluğu, madde bağımlılığı, ihmal-istismar gibi alanlar bunlardan birkaçını oluşturmaktadır. Zastrow (2013)'e göre de; sosyal hizmet uzmanları barınma ihtiyacı, ailesel-kişisel sorunlar gibi çalışma alanlarına müdahale eder ve planlama, politika gelişimi ile ilgilenir. Geniş bir çalışma yelpazesine sahip olan sosyal hizmetin temel amaçlarından biri de sosyal adalet ve eşitliği sağlamaktır. Genellikle dezavantajlı gruplarla çalışan sosyal hizmet uzmanları bireylerin haklarının bilincinde olmaması, kaynaklara ulaşamama gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı arabuluculuk, savunuculuk ve eğitici rolleri ile müracaatçıların hizmetlere ulaşımını sağlamaktadır.

Sosyal hizmetin çalışma alanlarından birini de LGBTİ bireyleri oluşturmaktadır. LGBTİ bireyler sağlık, eğitim, barınma, çalışma hayatı gibi birçok alanda ayrımcılık ve baskı ile karşı karşıya kalmaktadır. Yaşadıkları ayrımcılık ve baskı LGBTİ bireylerin yaşam hakları da dahil olmak üzere birçok alanda temel haklarını kullanamamalarına neden olmaktadır (yaşam hakkı örneği: Hande KADER).

Sosyal hizmet uzmanları LGBTİ bireylerle çalışırken bazı ilkeleri göz önünde bulundurmalıdır. Bu ilkeler şu şekildedir:

- Değer temelli ve etik temelli uygulama; insan onuru koruma, değer verme, saygı duyma ve kabul temelli bir yaklaşım gereklidir.
- Ekolojik sistem perspektifi; okul, aile, iş, yaşadığı çevre, politik sistem gibi birçok etkenin bir arada değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır.
- Çeşitlilik-Farklılık; LGBTİ bireyler uğradıkları baskı ve ayrımcılıktan dolayı ortak bir grup olarak anılmaktadır. Ortak noktaları olmakla birlikte LGBTİ bireylerin kendi içlerinde de farklı grupların olduğu ve her bireyin bir diğerinden farklı özelliklere sahip olduğu anlayışı ile hareket edilmelidir.
- Güçlendirme; baskı ve ayrımcılığa uğrayan bir grup ile çalışırken güçlendirmenin mikro, mezzo ve makro boyutları dikkate alınmalıdır. Sosyal ve politik etkiler de göz ardı edilmemelidir.
- Araştırma Temelli Bilgi; LGBTİ bireylerle ilgili güncel bilgiler, araştırmalar takip edilmeli ve sosyal hizmet uzmanı bu konuda eksik kalan bilgilerini tamamlamalıdır. LGBTİ bireylerle ilgili politik gelişmelerden haberdar olunmalı ve bireylerin ihtiyacı olan kaynak ve fırsatlar hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.
- Sosyal adalet; baskı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalan bu grup için sosyal adalet ve eşitliği sağlamak temel amaçlardan biridir (Morrow, 2006; akt. Buz, 2011).

Sheafor ve Horejsi (2014) de sosyal hizmet uzmanlarının LGBTİ bireyler ile çalışırken dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde belirtmiştir:

- Sosyal hizmet uzmanı LGBTİ bireylerle ilgili bilgilerini, bu bireylere yönelik olumlu-olumsuz düşünceleri, inanç ve tutumlarını gözden geçirmelidir. Örneğin; LGBTİ bireylerle aynı ortamda bulunmaktan rahatsızlık duyuyor mu, sosyal hizmet uzmanının bedeni LGBTİ bireylerle karşılaşınca nasıl tepki veriyor, hastalık veya yönelim olarak mı görüyor, LGBTİ bireylerin evlat edinmelerine bakış açısı nasıl?
- Sosyal hizmet uzmanı LGBTİ bireyler ile çalışmadaki eksik olduğu yönlerini kabul etmelidir. LGBTİ bireylere daha iyi bir hizmet verebilmek için bu alanda çalışan tecrübeli kişileri, profesyonelleri tanımalıdır, karşılaştığı vakalar ile ilgili fikir alışverişinde bulunmalıdır ve kaynak-hizmetlerin ulaşılabilir olması için ortak çalışmalar yapmalıdır.
- LGBTİ bireyler içinde bulundukları toplumun yapısal veya kültürel özelliklerinden dolayı baskı ve ayrımcılığa uğramaktadır. Bu nedenle cinsel yönelimini gizlemek zorunda kalan ve hatta heteroseksüel olduklarını göstermek için evlenen kişiler bulunmaktadır. Yaşanılan bu baskı ve baskı sonucunda kendini gizleme durumu intihar vakaları ile sonuçlanabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı LGBTİ bireylerin yaşadığı bu zorlu sürecin farkında olmalıdır.

- LGBTİ bireyler danışmanlık, sağlık gibi hizmetlerden yararlanırken cinsel kimliklerini açıklamak konusunda tereddütte kalabilirler. Sosyal hizmet uzmanı karşısındaki kişiye onu kabul ettiğini, önyargısız olduğunu göstermeli, ilk önce güven ilişkisi kurmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanı LGBTİ bireyler veya çiftlerle çalışırken heteroseksüel ilişkilerde karşılan sorunların LGBTİ bireyler arasındaki ilişkilerde de olabileceğini unutmamalıdır. Örn; madde bağımlılığı, aile içi şiddet, ekonomik yetersizlik vb.
- Sosyal hizmet uzmanı müracaatçının kendini çevresine (aile, arkadaş, iş yaşamı, okul gibi) açma sürecinde ona destek olmalıdır. Açılma sürecinde olumlu ve olumsuz geri dönüşler olabileceğinden bahsetmelidir. Müracaatçıya işten çıkarılma, aile tarafından kabul edilmeme gibi olumsuz durumlar karşısında destek olmalı ve buna benzer olaylar hakkında kişiye önceden bilgi vermelidir.
- Sosyal hizmet uzmanı HIV ve AIDS konusunda müracaatçıları ile konuşmalıdır. Prezervatif kullanımı, HIV testleri gibi konularda kişiyi bilgilendirmeli ve gerekli yerlere yönlendirmelidir.

KAYNAKÇA

Agus, S. ve Tobler, C. (2011). *Trans And Intersex People- Discrimination On The Grounds Of Sex, Gender Identity And Gender Expression*. European Commission: Luxembourg.

Altunpolat, R. (2017). *LGBTİ'lere Yönelik Ayrımcılığı Tarihsel Ve Politik Temelde Kavramak*. Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi: Ankara.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği. (2013). *Herkes Özgür Ve Eşit Doğar-Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim Ve Cinsiyet Kimliği*. 2 Aralık 2017, file:///C:/Users/User/Desktop/LGBTİ%20hakları/BM%20LGBTİ%20sağlık-istihdam%20vb..pdf.

Buz, S. (2011). *Lezbiyen Gey Biseksüel Transseksüel Travesti Bireylerle Sosyal Hizmet*. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2 (22).

Diltemiz Mol, M. (2016). *LGBTİ Hareketinin Hak Ve Temsil Mücadelesi Ve Siyasal İletişim Faaliyetleri*. T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yüksel Lisans Tezi: Ankara.

Erdoğan, B. ve Köten, E. (2014). *Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi*. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi (2), 1: 93-113.

Güner, U. (1994). *Hetoreksist Ayrımcılığın Eşcinsel, Biseksüel Ve Trans Yaşamlara Yansımaları*. Çalışma Hayatında Ayrımcılık ve Ayrımcılığa Karşı Mücadele. KAOS-GL Dergisi (1).

Güner, U., Kalkan, P., Öz, Y., Özsoy, E. ve Söyle, F. (2011). *Türkiye’de Cinsel Yönelim Veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi: İstanbul.

İnce, E. (2014). *90’ların Hak Mücadeleleri- LGBTİ: Kaldırımın Altından Gökkuşığı Çıkıyor*. 1 Aralık 2017. <http://bianet.org/bianet/LGBTİ/160544-LGBTİ-kaldırımın-altından-gokkusagiciyor>.

KAOS-GL. (2013). *2013 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi Ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*. Ankara.

KAOS-GL. (2018). *2017 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*. Ankara.

LGBTT Hakları Platformu (2009). *LGBTT Bireylerin İnsan Hakları Raporu 2008*. Ankara: Ayrıntı Basımevi.

Yıldırım, L. (2016). *Sosyal Dışlanma Karşısında Eşcinsel Kimliğin Kurulumu*. T.C. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksel Lisans Tezi: Karaman.

Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınları.

TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞUNUN 100. YILDÖNÜMÜNE DOĞRU SOSYAL POLİTİKA VE AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYELİK YOLCULUĞU

Seçil AKAY¹

Ülkemizin kuruluş tarihi olan 1923 yılından itibaren, topyekûn kalkınma hareketi ile ekonomik ve sosyal hayatta reformlar ve değişimler, ulus-devlet olma yapıtaşlarını oluşturmuştur. Nitekim tüm dünyayı saran küreselleşme olgusu ile ekonomiden sosyal hayata, bilgiden sanata- siyasete her alanda etkileşim ve değişim süreci ile birlikte bağımlılık kavramları tüm ülkeleri bir nevi tek bir ülkeye dönüştürmeyi başarmıştır. Her sektörde yaşanan köklü değişimler, yapısal değişimlerin yanı sıra kurumlara yön ve biçim veren ilkeler, değerler ve tutumlar da hızla değişmeye başlamıştır. Bugün ulus-devlet kavramı ile; ortak değerler etrafında toplanan ve ulusal politikalarla şekillenen siyasi bir çerçevede yaşayan ve fikir beyan eden milletlerin bir arada yaşadığı siyasi bir düzen olarak da söz etmek mümkündür.

Tarihsel süreçte küreselleşme ile “yurttaş” kavramının yerini alan “ulus” kavramı, kapitalist üretim alanlarının değişmesi ve farklılaşması ile görece homojen olan işçi-emekçi sınıfının da statüsünde değişimler yaşandığı görülmüştür. Örgütlenme ve kazanılan haklarda yaşanan kayıplar yanında kitlesel işgücü piyasası yerini bireysel işgücü piyasasına bırakmıştır. Modern çağda hem devletler hem de kapitalist işletmeler bir anlamda hiyerarşik yapılanma ile dikey bir şekilde örgütlenirken, küreselleşme ile bu örgütlenme yatay bir şekil almaya başlamıştır. Dağınık bir görünüm kazanan bu yapılanma biçiminin merkezi de yoktur. Ekonomik ve siyasal anlamda dikey örgütlenme olarak da yorumlanabilecek olan liberal-kapitalist ulus-devletin yerine yatay olarak örgütlenmiş çokuluslu şirketler ve iktidarın görünmez olduğu bir toplumsal yapı ortaya çıkmaktadır. Modernleşme olarak da tanımlanan küreselleşme ile, küresel sermaye etkinlik alanını genişletmeye devam ederken “sınırların ortadan kalktığı” söylemi ile mal-hizmetlerin, insan gücünün ve dahası sermayenin serbest dolaşımı sayesinde dünyanın küçüldüğü vurgulanmaktadır.

Dünya düzleminde yaşanan değişimler ve dönüşümlerin içinde Türkiye’nin doğrudan ve/veya dolaylı etkileşim içinde olmak üzere üyelik girişiminde bulunduğu ve üyelik için gayret gösterdiği süreç Avrupa Birliği yolculuğu önem taşımaktadır.

Türkiye’nin 57 yıl önce üyelik başvurusunda bulunduğu Avrupa Birliği, özünde ekonomik başarıyı hedefleyen bütünleşmenin sosyal bütünleşmeyi de beraberinde getireceği öngörüsünün dikkat çektiği görülmektedir. Nitekim bölgesel birliktelik olarak ekonomik işbirliği yanı sıra sosyal politika alanındaki düzenlemeleriyle dikkat çeken Roma Antlaşması’nın “Sosyal Hükümler” bölümünde iş

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

hayatı, istihdam ve mesleki eğitimler konusunda ortak bir politika oluşturulması hakkında genel ilkeler benimsenmesine ilişkin düzenlemeler yanında kadın ve erkek ücretlerinin eşitlenmesi durumu dikkat çekmektedir.

Roma Antlaşması'nda varlık bulan “Sosyal Politika”, temelde sosyal hizmetlerin temini ve vatandaşlarının refahlarının sağlanması amaçlamak iken bir politika aracı olarak, devletlerin vatandaşlarının refahını sağlamak amacıyla vatandaşlar arasındaki kaynak dağılımını düzenlemeye yönelik olarak gerçekleştirdiği müdahaleleri kapsamaktadır. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte gelişen bir disiplin olarak dikkat çekmektedir.

“Sosyal Politika”nın genel tanımı içinde barındırdığı kavramların temelinde insan hakları ve demokrasinin tesisi, toplumsal sınıflaşma ve çıkarlar arasında uzlaşma, toplumsal eşitlik ve adalet anlayışı ile bütünleşen “değerler”in öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda öne çıkan değerlerin her türlü ayrımcılıkla mücadeleden sosyal dışlanma ve sosyal korumaya önem verilmesi, beşeri sermaye yatırımına önem verilmesinden bilgi ekonomisine geçiş, ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi sağlayan politikalara öncelik verilmesine kadar toplumsal alanının her kademesini kapsamaktadır.

Türkiye’de sosyal politikanın oluşumu ve gelişimi süreci değerlendirildiğinde, Modern Türkiye’nin kuruluşundan bu yana geçen yaklaşık doksan yıllık sürede, ulus-devlet oluşumu ile yoksulluk ve hızlı nüfus artışı ile birlikte siyasal alandaki istikrarsızlıklar, kırsal toplumdan kent toplumuna geçişin bir arada olduğu, yardımlaşma ve dayanışma unsuru ağır basan aile kurumu ile hemşerilik ilişkileri ile kendine özgü sosyal dokusu olduğu görülmektedir.

Türkiye’nin AB’ye üyelik süreci ile bir nevi toplumsal gerçekliğin başta ekonomik, sosyal, siyasal ve ideolojik/kültürel olmak üzere her sektörde ‘ulus-ötesi’leşme eğilimi çalışmaları kapsamında; “sendikal haklar ve kadın istihdamı ile kadın-erkek eşitliği” çerçevesinde devam eden sorunlar yasal düzenlemelerle revize edilmeye çalışılsa da mevzuatın topyekûn uyumlaştırılarak sendikal hakların tamamıyla tesis edilmesi gerekmektedir.

Günümüzde istihdam ve sosyal politika konusundaki güncel tartışmalar içinde yer alan “sosyal damping”, “serbest dolaşım” ve “işsizlik” küresel rekabet mekanizması içinde varlığını koruyan bileşenlerden olup standartların oluşturulmasının önünde önemli bir engel olmaktadır. Serbest ticaretin bedeli üzerinde yerel kontrolün kaybolması ve düzenlemelerin daha zayıf olduğu ülkelerden yapılan ithalatın bir "sosyal damping" olduğu görülmektedir. Bütün ülkelerin aynı emek fiyatlarına sahip olmaları gerektiği fikri tartışmalara neden oluyorken gelişmiş ülke piyasalarını az gelişmiş ülkelerden gelen ve ucuz olarak adlandırılan mallara kapatmak için başvurulmuş yöntem, az gelişmiş ülke işçilerinin hakları için bir mücadele olarak gösterilmektedir. Doğal olarak bu çıkarım, her işçi daha yüksek ücret

ve daha iyi çalışma şartları istediğinden, hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerdeki sendikalara çekici gelmektedir.

Türkiye'nin işgücü piyasalarında görece üstünlüğü, ücretlerin düşüklüğüdür. Bunun iki ana nedeni vardır: İşgücü arzının fazla olması ve mesleki eğitimin yetersizliği ve kalitesizliğidir. Bu noktada özellikle Ar&Ge bütçesini arttırmak ve altyapısını geliştirmek, teknolojik buluş ve yeniliklere açık ve bu konuda üretken olmak, taklit etmekten ziyade yenilikçilik-yaratıcılık ekseninde hareket eden beyin gücü oluşturmak gibi adımlarla işgücünün verimliliği artırılarak maliyet düşüklüğü ve fiyat üstünlüğü sağlanabilecektir.

Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde sosyal damping endişelerine karşı, çocuk yaşta ve sosyal güvensiz işçi çalıştırılmaması, iş ortamında güvenliğin sağlanması, çalışma saatlerinin, verimsizliğe neden olmayacak şekilde düzenlenmesi ve hatta verimlilik için esnekleştirilmesi, kadın erkek eşitliği gibi önlemler, sosyal damping iddialarına karşı savunma mekanizması olabilecek türdendir.

İnsan haklarını esas alan sosyal politika anlayışı, özellikle AB'de geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Bu gelişme sosyal standartların sağlanması açısından önemlidir. Vatandaşlık kavramının ulusallıktan çıkıp uluslararası boyutta insan haklarına dayalı "küresel vatandaş" anlamında bir kavram haline gelmesi, vatandaşlığın gerektirdiği haklara ve sorumluluklara da sahip olması gerektiği anlayışını beraberinde getirmiştir. Küresel vatandaşlık kavramı kişiler açısından, ülke sınırları dışına çıkarak, küresel düzeyde kararlara katılıma dönüşmektedir. Özellikle sivil toplum örgütleri yeni sivil toplum/vatandaşlık gündemini kavramış ve Avrupa'daki demokratik ortamın etkisiyle kadınların, göçmenlerin ve diğer alt kültüre mensup kişilerin "vatandaşlık" haklarının ulusal devlet düzeyinin çok ötesine taşınması konusunda önemli bir ivme kaydedilmiştir.

Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde yaşanan ayrımcılık, sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadelede geliştirilen yasal düzenlemeler yanında sosyal ve ekonomik hakların da kişisel ve siyasal haklar gibi açıkça insan haklarından olduğu unsuru benimsenmelidir. Bu haklar birbirinin tamamlayıcısıdır ve çağdaş demokrasi insan haklarının, tümünün güvence altına alınmasıyla sağlanabilir.

Bu süreçte kuruluşunun 100. Yıldönümüne doğru Türkiye'nin AB'ye üyelik yolculuğunda devam eden müzakereler, ülkedeki sosyal refahın artırılmasına katkıda bulunmak yönündeki hukuki düzenlemelerin fiili olarak hayata geçirilmesi olmalıdır. Hali hazırda politika bağlamındaki düzenlemeler doğrudan küresel ekonominin ihtiyaçlarına cevap verip toplumsal refahın sağlanmasında insani standartları karşılamadığı takdirde sosyo ekonomik farklılıklar her geçen gün artacaktır.

Avrupa Birliğinin Lizbon Antlaşması ile "*insan onuru, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlık üyesi kişilerin hakları dâhil insan haklarına saygı temelinde kurulduğunu*" içeren

düzenleme, sosyal politika uyumunun yalnızca mevzuat uyumundan ibaret olmadığını, aynı zamanda temel sosyal hakların güvence altına alınmasının gereğine vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin üyelik başvurusu kapsamında AB'nin üyelik için gerekli müzakerelerde iktisadi düzenlemelerin yanında sosyal politika alanında AB politikalarına uyum sağlamak göz ardı edilmemelidir. Söz konusu AB'nin geleneksel insan haklarından biri olarak nitelediği sosyal haklara saygı duymak ve bu alanda gereken politik kararlık ise, sosyal diyalog ve bu çerçevede geliştirilen politika alanındaki diğer paydaşlarla birlikte sergilemekle mümkün olacaktır.

Kaynakça:

1. Ataman, Berrin Ceylan, “Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Temel Prensipleri ve Avrupa İstihdam Stratejisi”, Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası, Derleyen: Berrin Ceylan Ataman, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 2005.
2. ATAMAN, Berrin Ceylan (2010); “Avrupa İstihdam Stratejisi”, Türkiye'nin Adaylık Sürecinde Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara.
3. Çelik, Aziz (2014) “Avrupa Birliği Sosyal Politikası Ve Türkiye, Kitap Yayınevi, İstanbul.
4. Erdoğan, Seyhan, “Avrupa Birliğinde Sosyal Korumanın Modelleştirilmesi ve Geliştirilmesi ve Sosyal İçerme”, Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası, 160 Derleyen: Berrin Ceylan Ataman, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 2005.
5. Sarıpek, D. Başar (2006) “Sosyal Vatandaşlık ve Günümüzde Yaşadığı Dönüşüm: Aktif Vatandaşlık”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:9, Cilt: 2.
6. Gençler, Ayhan; Şenocak HASAN, “1951'den 2009'a Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Gelişimine Panoramik Bakış” Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Edirne, Haziran 2009.
7. Sarıpek, D. Başar (2006) “Sosyal Vatandaşlık ve Günümüzde Yaşadığı Dönüşüm: Aktif Vatandaşlık”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:9, Cilt: 2.
8. Şenkal, Abdülkadir (2005) “Sosyal Politika ve Sosyal Vatandaşlık: Kölelikten Sosyal Vatandaşlığa, Avrupa Birliği Sosyal Vatandaşlık Örneği”, *İ.Ü. Sosyal Siyaset Konferansları*, 50. Kitap, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, ss.225-258.

GÖNÜLLÜLÜK; GÖNLÜN OLUNCA MI YAPILANDIR?

Rahmiye BOZKURT¹

Gönüllülük, toplumsal bir fayda sağlayacak bir çalışma, etkinlik vb. faaliyetlere, kişilerin özgür iradeleri ile herhangi bir maddi çıkar gözetmeksizin, kendi bilgi, beceri ve deneyimlerini, hedef kitlenin yaşam kalitesinde artışı hedefleyen toplumsal bir girişim veya bir sivil toplum örgütü çalışmaları kapsamında sistemli bir şekilde aktarması olarak tanımlanabilir. Bu tanıımı analiz ettiğimizde **fayda, irade, beklenti, sistem** gibi alt unsurların dikkati çektiğini görürüz. Bunları tek tek ele aldığımızda, gönüllülük çalışmalarının rastgele, istikrarsız, çıkar sağlama amaçlı ve zoraki olduğunda nasıl olumsuz sonuçlar doğurabileceği daha net anlaşılabilir. Hele ki bizim mesleğimiz gibi doğrudan dezavantajlı birey, aile ve gruplarla çalışılan mesleklerin gönüllülüğü çok doğru ve amaca uygun yönetebilmesi gerekmektedir.

Gönüllülük insanların mantıkları ile vicdanlarının kesiştiği, daha doğrusu bütünleştiği noktada ortaya çıkmaktadır. Gönüllü olmak isteyen bireyin, kendinden başka insanlara, daha geniş bir ifadeyle canlılara duyarlılığı yüksektir. Onların fayda görececek olması gönüllü olmasını motive eden en önemli etkidir. Tabi ki bunun yanı sıra bireyin gönüllülüğünden kendisinin de sağladığı faydalar vardır. Psikolojik doyumu, inançları doğrultusunda iyilik yapmak, toplumsal onay ve kabul görmek, sosyal çevresini genişletmek, kendi birikim ve deneyimlerini değerlendirmek vb. gibi birçok faydadan söz edilebilir. Buradaki hassas nokta, bireyin gönüllülüğü içinde bulunduğu çalışmanın amacının ötesinde kendi faydasını öne çıkaracak kontrolsüzlükte gerçekleştirmemesidir. Özellikle gönüllü kaynaklarla çalışmalarını yürüten oluşumların bu dengeyi çok iyi gözlemlemeleri ve yönetmeleri gerekmektedir.

Gönüllülük adından da anlaşılacağı gibi bireylerin özgür iradeleri ile gerçekleştirilecek çalışmalar bütünüdür. Uygulamalara baktığımızda zaman zaman “**zorunlu gönüllü**”lüğün olduğunu görürüz. Burada neden her ne olursa olsun, irade dışı olan gönüllülük uygulamaları faydadan çok hem gönüllü hem de hedef kitleye zarar verecektir. Diğer taraftan, kendi iradesi ile gönüllü olmanın “**gönülü olunca**” çalışmalara katılmak gibi bir keyfiyeti taşıdığı anlayışı da faydadan çok zarar veren bir süreç dönüşebilir. Oysa özellikle de doğrudan insanlara gönüllü hizmet sunuyorsanız, sizin gönlünüzün olup olmaması süreçte ikinci önemde kalıp, hizmet alanın ihtiyacı öncelik ve önem taşır. Dolayısıyla gönüllülükte bir istikrar, periyot, süreklilik ve uzun erimli katılım güvencesi çok önemlidir. Gönüllü çalışmaları yönetenlerin bu detayı baştan iyi tespit edip gerekli yönlendirmeleri yapmaları çok önem taşımaktadır.

¹ SHUDER Genel Başkanı

Gönüllülük temelinde yürütülen hizmetlerde karşılıklı beklentilerin gerçekçiliği ve netliği diğer önemli bir unsurdur. Burada gönüllü olan birey, hiçbir maddi karşılık beklemeden yürüttüğü bu çalışmalardan aldığı güç ile hizmet alanın yaşantısını yönlendirme, yönetme ve değiştirme erkini kendinde görmemelidir. Bu beklenti ile karşısındakini psiko-sosyal yönden örseleyecek hiçbir davranış, mesaj ve söylemde bulunmamalıdır. Gönüllü hizmetlerden faydalananlar da bu desteğin, gönüllü olmakla birlikte sınırlılıkları olduğu konusunda bilinçlendirilmeli, beklentileri bu doğrultuda şekillendirilmelidir.

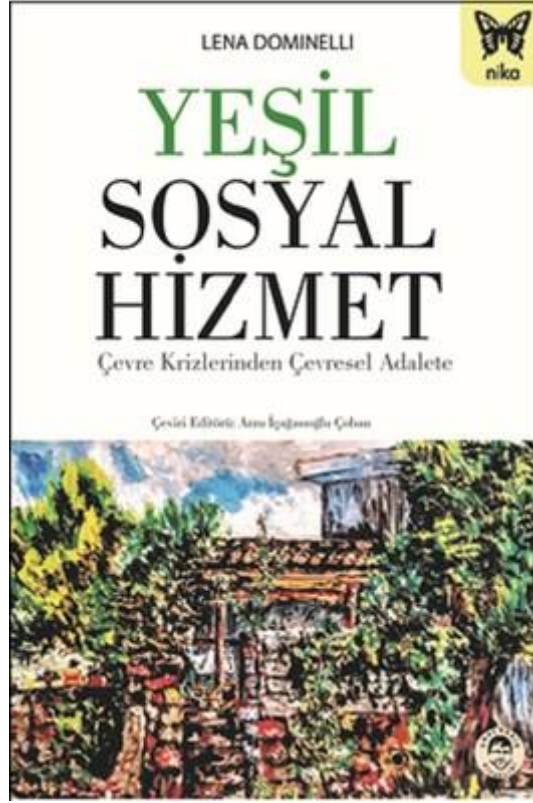
Gönüllü yürütülen hizmetler, adından **anlaşılamadığı** şekilde profesyonel olarak yönetilmelidir. Artık günümüzde profesyonel gönüllü yönetimi eğitimleri, çalışmaları gittikçe artmaktadır. Bu şekilde, toplumsal ve çevresel fayda sağlayıcı çalışmalarda gönüllü kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılması mümkün olabilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının mali komisyonları, eğitim komisyonları vb. alt birimleri ne kadar önemli ise günümüzde gönüllü yönetimi komisyonu da bir o kadar önem taşımaktadır. Bu komisyonun, gönüllü başvurularının arttırılması, yapılan başvuruların yapılacak görüşmelerle en etkin ve verimli pozisyon ve işlerde değerlendirilmeleri, sürekliliğin ve istikrarın sağlanması, fayda sağlayıcı olması yönünde gönüllü yönetimini en iyi şekilde yerine getirmesi gereklidir.

Sosyal hizmet eğitiminde, gönüllü kaynakların profesyonel yönetimi konusunda verilecek teorik ve uygulamalı eğitimlerle iyi bir altyapı oluşturulup, alana çıkan meslek elemanlarının bu süreci profesyonel yönetebilmeleri sağlanmalıdır.

Böylece, gönüllü olan da gönüllü hizmetten faydalananların da süreçten olumlu bir şekilde etkilenmeleri, çalışmaların daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve başarılı olması sağlanabilir.

KİTAP TANITIMI

“YEŞİL SOSYAL HİZMET (LENA DOMINELLI)”

Yazar: Lena Dominelli

Çevirmen: (Ed.) Arzu İçağasıoğlu Çoban

Yayınevi : Nika Yayın

Hamur Tipi : 2. Hamur

Baskı Sayısı : 1. Basım

İlk Baskı Yılı : 2018

Sayfa Sayısı : 256

Ebat : 16 x 24

ISBN: 9786059386302

ÇEVRE KRİZLERİNDEN ÇEVRESEL ADALETE:

YEŞİL SOSYAL HİZMET ANLAYIŞI

Mehmet Can AKTAN¹

Giriş

İktisadi sistemin neden olduğu çevresel zararları, petrol sızıntısı, sera gazı, yağmur ormanlarının tükenişi, trafik kirliliği ve endüstriyel yaşamın diğer sonuçlarında görebilmek mümkündür. Küresel ısınmanın farklı mevsim tiplerine yol açmasıyla birlikte, gelecek on yıllarda yaşamın önemli ölçüde tahrip olacağı tahmin edilmektedir. Kuraklık, sel ve kasırgaların yüzlerce ve hatta binlerce “çevresel mülteci” yaratması nedeniyle, insani maliyet şimdiden küresel çapta açığa çıkmış durumdadır. 20.yüzyılın son çeyreği boyunca çevreye yönelik ilgi, küçük ve etkili olmayan baskı gruplarının alanından, dünyanın önde gelen ülkelerinin gündemine taşınmıştır. Yeşil düşüncenin birçok farklı versiyonu bulunmaktadır; fakat hepsi çevre meselelerinin sosyal ve politik tartışmalarda önceliğe sahip olması gerektiği inancında birleşmektedir. İklim değişikliği, dünya çapında hükümetleri çevre sorunlarını geçmişte olduğundan daha fazla ciddiye alma yönünde ikna etmektedir.

Hal böyle olunca, literatürde de ifade bulduğu üzere “yeşil düşünce” farklı disiplinlerin ve meslek gruplarının ilgi alanına daha fazla girmekte olup bu alanda gerek teorik gerekse pratik çalışmalar artmaktadır. Sürdürülebilir bir toplum ve gelecek inşasının tesisi meselesine eğilen disiplinlerden biri olan sosyal hizmet, Batı literatürü aracılığıyla çevre sorunlarına eğilmekte ve “Yeşil Sosyal Hizmet” alanı dahilinde kendi mesleki bilgisini üretmektedir. Konu bağlamında makro bir perspektifle, akademisyen yazar Lena Dominelli tarafından kaleme alınan “Green Social Work (*Yeşil Sosyal Hizmet*)” adlı kitap, küresel düzeyde sosyal hizmet teorisyenleri ve uygulayıcıları için giriş niteliğinde önemli bir kilometre taşı olma özelliğine sahiptir.

Bu yazıda; genelde yeşil düşünce özeldeyse yeşil sosyal hizmet fikrinin temellerini hazırlayan Yeşil Sosyal Hizmet kitabının “Giriş” bölümünden hareketle, 21.yüzyılın gündemini yoğun olarak meşgul eden sürdürülebilir bir çevre ve gelecek arayışında ekolojik boyuta yer verilmiştir. Bu doğrultuda yeşil sosyal hizmet anlayışı ele alınmaya çalışılmıştır.

Sahneyi Hazırlamak

Dünya çapında çevresel krizler ve bunların çeşitli nüfus grupları üzerindeki etkileri, 21.yüzyılın ikinci çeyreğinin başında sosyal hizmet uygulamalarına meydan okumuştur. Yalnızca meydana gelme sıklığı değil, aynı zamanda karmaşık oluşları ve verdikleri önemli hasarlar, Dünya’nın fiziksel çevresini ve içinde yaşayan sayılamayacak çokluktaki insan, hayvan ve bitki popülasyonunu da etkilemiştir. Bununla ilişkili olarak 2010’daki Haiti, Şili ve Christchurch depremleri ile 2011’deki Christchurch ve Japonya depremleri gibi doğal felaketler, sebep olduğu hasarın büyüklüğüne göre yardım hizmetlerini

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi

sekteye uğratmıştır. Bu felaketler ayrıca insan davranışları, ekonomik gereklilikler ve sosyal politikalar arasındaki ilişkiler ile hayatta kalan felaketzedelerin yaşadığı acının boyutunu da göz önüne sermiştir. Örneğin; Haiti'nin seçkinleri arasındaki yolsuzluk, Şili'de yapı yönetmeliklerine uyulmaması ve Japonya'daki kurumsal gizlilik, hasarın olması gerekenden daha pahalı olduğu ve bu felaketlerle baş etmede acil müdahalelerin bilgi, altyapı ve kaynak eksikliği nedeniyle engellendiği anlamına gelmektedir. Söz konusu eksikliklerin yükünü yoksul kadınlar, çocuklar ve erkekler çekmektedir. Felaketzedelerin deneyimleri, afetlerin kavramsallaştırılmasında ve afetlere verilen tepkilerde çevreyi önemseyen dönüşümler talep etmektedir. İnsanın iyilik halinin korunmasından sorumlu profesyoneller olarak sosyal hizmet uzmanları, bu durumdan kaynaklanan zorluklarla baş etmelidirler.

Sosyal hizmet uzmanları insani yardım ve danışmanlık hizmeti sağlamaktayken sesleri medyada neredeyse hiç duyulmamaktadır. Ek olarak, ileride meydana gelebilecek büyük çaplı tahribatları önleme ve afetler sırasında ve sonrasında ihtiyaçların ele alınmasına yönelik politikalara ilişkin karar alma süreçlerinde yer almamaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanlarının katılım eksikliği beklenmedik bir durum değildir. Görevleri, yardıma ihtiyaç duyanların desteklenmesini içerir. Ancak, mikro seviyedeki uygulamalardan ders çıkaran sosyal politikaların geliştirilmesini içeren daha geniş uygulama konularıyla ilgilenmeleri için nadiren zamanları olmaktadır. Sosyal hizmet mesleği geniş kapsamlı görevlere sahiptir ancak sosyal hizmet uzmanları, gerek yerelde gerekse küreselde, çevresel felaketlerin insanların iyilik hali üzerindeki zararlı etkileri hakkında yapılan müzakerelerde küçük bir rol oynamaktadır.

Toplumla çalışan sosyal hizmet uzmanları dışında, yetersiz konutların bulunduğu yoksul yerleşim yerlerinde sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştiren uzmanlar, hizmet alanların veya müracaatçıların yaşadığı kötü fiziksel çevrenin bilincini artırmak üzere nadiren çalışmalarda bulunmuştur. Sosyal hizmet uzmanları, rutubetin neden olduğu solunum rahatsızlığı çeken çocukları korumak üzere yeni bir eve ihtiyaç duyan bir aile için savunuculuk yapabilir ancak bunlar toplumla çalışan sosyal hizmet uzmanı olmadıkça, bütün mülklerdeki eskime özelliklerini onarmak veya değiştirmek için ortak eylemde bulunamazlar. Zira, sosyal hizmet uzmanlarının sesleri iklim değişikliği tartışmalarında neredeyse hiç yoktur. Bununla birlikte, iklim değişikliği, doğal ve/veya endüstriyel kazalar ya da topluluklar arasındaki çatışmalardan kaynaklanıp kaynaklanmamasına bakılmaksızın, çevresel felaketlerin ardından çeşitli topluluklarla çalışırlar. Bir diğer husus ise geleneksel yaşam tarzlarını yok eden kuraklıklar yüzünden otlak arazilerinde yaşanan kayıplardan kaçan mülteciler, gittikleri bölgelerdeki mevcut gecekondu sakinleriyle gergin çatışmalara girmektedirler.

Akademisyen ve yazar Lena Dominelli tarafından ifade edildiği üzere Yeşil Sosyal Hizmet kitabı, özellikle çevre konularına sosyal hizmet perspektifinden bakan yayınların yetersizliğinden kaynaklanan literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu tür konularda yazılan

yazılar, yoksul ve marjinalize nüfusların ve Dünya'nın flora ve faunasının yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen jeopolitik toplumsal yapılara dayanan iktidar ilişkilerini görmezden gelme eğilimindedir. Bunlar ayrıca hem insanların hem de gezegenin refahını arttırmak için gerekli değişiklikleri güvence altına alabilecek eylemleri onaylamamaktadır. “Yeşil sosyal hizmet”; çevresel krize verilen yanıtların yoksulluğa, yapısal eşitsizliklere, sosyo-ekonomik farklılıklara, sanayileşme süreçlerine, tüketim kalıplarına, küresel bağımlılıklara ve sınırlı doğal kaynaklara karşı nasıl meydan okuduğu ve bunları nasıl ele aldığı üzerine odaklanmaktadır.

Sosyal hizmetin mesleki uygulamaları, yerel ve küresel bağlamda, kültürel açıdan birbiriyle alakalı olan popülasyonları ve ülkeler arası küresel etkileşimleri geliştirmek için çaba harcamak zorundadır. Bu hedef çevreyi; fiziksel ve maddi gerçekleri, sosyo-ekonomik, politik ve kültürel yapıları, bireylerin sembolik olarak hayatlarını, nefes alıp verdiği alanı bir araya getiren, manevi ve duygusal mekanları kapsayan, sosyal olarak oluşturulmuş anlamlı bir söylem alanı olarak yapılandırmaktadır.

Yoksulluğun sosyal adalete dair yapısal yaklaşımı, çağdaş vatandaşlığın, yoksulluğun üstesinden gelemeyen ya da iklim değişikliği de dahil olmak üzere toplumsal sorunlara piyasa temelli çözümler üretemeyen düşük gelirli insanlardan yoksun bırakıldığını iddia etmektedir. Bu grupların, bireylerin enerji tasarruflu cihazlar almasını sağlayacak yeni, yenilenebilir 'yeşil' teknolojileri satın almaya da güçleri yetmemektedir. Bu strateji, hükümetlerin toplumda çözüm aramaları için Batı Avrupa, Kanada ve ABD genelinde meydana gelen kamu harcamaları kesintileriyle bağlantılı kaynakların eksikliğini eleştirmektedir. Devlet, bakım sorumlulukları ile kendini temize çekmeye çalışmaktadır. *Burdens* olarak ifade edilen bu sorumluluklar, David Cameron tarafından İngiltere'de ortaya atılan 'Big Society' fikriyle örneklendirilmiştir.

Yeni Bir Söylem Alanı İnşa Etmek

Sosyal hizmet eğitimcileri ekolojik ya da çevresel sosyal hizmet başlığı altında yazılar kaleme almışlardır. Bu çalışmalar; Van Wormer ve Besthorn (2011) tarafından yazılan “*Human Behaviour and the Social Environment (İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre)*”, John Coates (2003)'in yazdığı “*Ecology and Social Work (Ekoloji ve Sosyal Hizmet)*” ile Gill ve Jack'in kaleme aldığı “*Children and Families in Context (Bağlam İçindeki Çocuk ve Aileler)*” içermektedir. Bu çalışmalar öncelikle sistem yaklaşımı ile sosyal çevreyi ve bireyin sosyal çevre içindeki yerini yansıtmaktadır. Hem fiziki hem de beşeri sosyo-kültürel çevreleri yok eden sosyal ve ekonomik gelişmelerin yapısal analizi ile daha az ilgilidirler. Mevcut sosyo-ekonomik ilişkilerin değiştirilmesi amacıyla yaşamın toplumsal ve fiziksel unsurlarına gömülmezler. Derinlemesine Yeşil Sosyal Hizmet için sosyal hizmet uzmanlarının fiziksel çevreye olan ilgisini artırmak üzere uğraşan, Besthorn ve Coates gibi yazarları içeren bir Küresel İttifak bulunmaktadır. İttifakın etkileri sınırlıdır ancak bu konuları tartışmak üzere birkaç konferans düzenlemişlerdir. Michael Ungar (2002)'in marjinal gruplar için çevre hakları ve sürdürülebilir toplumların oluşturulması hakkındaki makalesi, insan haklarının önemini vurgulayarak bu

tartışmalara daha derin bir boyut getirmektedir. Sosyal hizmet konularına değinmekle birlikte, eseri bu kitabın taramasından yoksundur. Ungar, uygulayıcıları daha sürdürülebilir, sosyal ve çevresel açıdan adil bir dünya yaratmak için normal sınırlarının dışında çalışmaya teşvik edebilecek vaka incelemelerini de kullanmamıştır.

Editörlü kitaplardaki yazarlardan hiçbiri, ana-akım sosyal hizmetle meşgul değildir; uygulamayı da kapsamazlar. Bir diğeri, Brown ve Garver (2009) tarafından yazılan “*Right Relationship: Building a Whole Earth Economy*” (*Doğru İlişki: Bütün Bir Dünya Ekonomisi Oluşturmak*) adlı kitap ise kapitalist ekonomik gelişmeyi, özellikle de neoliberal ekonominin gelişimini, insan refahını yok etmesi bakımından eleştirmektedir. Ancak, neoliberalizmin yıkıcı ilkelerine direnmek için pratik meseleler hakkında söyleyecek çok şey yoktur. Sosyal hizmet uzmanları, insanların alternatif ekonomik topluluk modelleri aracılığıyla hayatlarını yeniden inşa etmelerine destek olurken yaptıkları gibi, ekonomide daha kolektif ve birbirine bağımlı yaklaşımları savunmakta; mikro finansman ve kaynakların havuzda toplandığı kredi birliği girişimleri üzerinde durmaktadırlar. Kati Narhi (2004), “sosyal hizmette eko-sosyal yaklaşım” olarak gördüğü yapısal eşitsizlikleri dikkate almakta fakat ekolojik meselelerin dar bir alanı ile Finlandiya’da küçük bir bölge üzerinde yoğunlaşmaktadır. Nancy Mary (2008)’nin kitabındaki hedefler sürdürülebilir bir dünyadaki uygulamaları kapsamamakta olup sanayileşme ve tüketiciliği eleştirmektedir. McKinnon (2008), çevresel konularla sınırlı bir uğraşa sahipken, ekolojik meselelerin sosyal hizmetin değer temeli ile olan ilgilerini vurgulamaktadır. Kapsamı ve alanı göz önüne alındığında, “Green Social Work (Yeşil Sosyal Hizmet)” yeni bir zemin hazırlamayı hedeflemektedir.

Genelde yeşil düşünce, özelden yeşil sosyal hizmet; insanlığın ve gezegenin refahının artırılması için azınlığın gereksinimlerini karşılayan bir sanayileşme modelini eleştirerek yapısal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması bağlamında, “çevresel ve sosyal adalet” konularıyla ilgilenmektedir. Sosyal hizmetlerde ekolojik olmak; eşitsiz dağılımda kök salmış olan toplumsal problemleri çözmede karşılıklılık ve dayanışmayı savunmak için kişisel davranışları ve toplumsal örgütlenmenin ve marjinalitenin yapısal özelliklerini ele alan bütünsel bir yaklaşımı kapsar: Dünya’nın kaynakları, teknolojik yenilikleri ve insanın iyilik halini arttırmak için kullanılacak sosyal koşullar... Bunların dünyaya adil bir şekilde yayılması gerekirken, aynı zamanda insanlar ve diğer canlılar arasındaki karşılıklı bağımlılıkları kabul etmek ve dünyanın sınırlı fiziksel kaynaklarına saygı göstermek gerekir. “Ekolojik sosyal hizmet uzmanları” için asıl mücadele, bugün marjinalleşmiş halklar için yaşam kalitesini artırmak üzere çalışırken aynı zamanda gelecek nesiller için dünyanın geçmişini de muhafaza etmektir. Bunu; tüm bireylerin, hayvanların ve bitkilerin iyiliğinden istifade etmeye konumlandırmak, mevcut eşit olmayan toplumsal ilişkilere alternatifler geliştirmede çok önemlidir. Gezegenin refahını arttırmak, Batı toplumları ile Hindistan, Çin ve Brezilya gibi yükselen ekonomilerde ortaya çıkan orta sınıflar tarafından belirlenen tüketici yaşam biçimlerinin azaltılmasını gerektirir. Sadece yatırımlarından kar elde etmek isteyenlerin değil, tüm paydaşların ihtiyaçlarını

hesaba katan yeni ekonomik paradigmaların geliştirilmesi, insan popülasyonlarında öngörülen büyüme için daha büyük planlama ile biyosferin ve fiziksel alanların korunması gerekmektedir.

Yeşil Sosyal Hizmet; ayrıca eşitler arasındaki etkileşime, insanların, hayvanların ve bitkilerin iyilik halinin ve fiziksel çevrelerin korunmasına odaklanarak sosyal hizmette büyük ölçüde ihmal edilen bir alanda belirli bir çalışma konusu yaratmayı amaçlamaktadır. Hava, su, maden kaynakları ile çevre hakları ve sosyal adalet bağlamındaki birincil ürünler de dahil olmak üzere konut stoku, elektrik hatları, ulaşım ve iletişim altyapılarını ve doğal çevreyi kapsar. Konunun sosyal ve çevresel adalet boyutu; marjinalleşme, yapısal eşitsizlikler, insan hakları ile aktif vatandaşlığı yeşil sosyal hizmetin gündemine getirmekte ve 'Gezegeni' koruma çerçevesinde yeni müdahale modelleri yaratılması için çağrıda bulunmaktadır. Bunu başarmak için de insanlar ve çevreleri arasındaki neoliberal kapitalist ilişkileri yeniden düşünmek kaçınılmaz hale gelmektedir.

Yeşil Sosyal Hizmetin Gerekçesi

Bir meslek olarak sosyal hizmet, çevresel konulara yönelmiştir ve kapsamlı bir şekilde değil fakat sınırlı olsa da bunu yapmaya devam etmektedir. Yeşil sosyal hizmet –Lena Dominelli tarafından tanımlandığı üzere- çeşitli çevreler ve bunların insan davranışları üzerindeki etkisi hakkında bütüncül bir anlayışa sahiptir. Terapötik amaçlar için kullanılmış olmasına rağmen, çevre kendi başına toplumsal olarak inşa edilmiş bir varlıktır; insanlar kendi amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıklarında bile sonuna kadar bir araç değildir ve buna saygı duyulmalıdır. İnsanlar, çevreye ve diğerlerine saygı duymak ve değer vermek için bir toplumda ait olma ihtiyacı hissederler. Aksi takdirde, yabancılaşma ve başkalarından uzaklaşma, daha fazla rahatsız edici davranışı veya sosyal düzensizliği beraberinde getirir.

Lena Dominelli yeşil sosyal hizmeti; insanlar arasındaki hakim yapısal eşitsizlikler ile güç ve kaynakların adil olmayan dağılımına değinen eşitlikçi bir çerçevede, çevrenin korunması ve insanlarla onların sosyo-kültürel, ekonomik ve fiziksel çevreleri arasındaki karşılıklı bağımlılıkların bütünleştirilmesi yoluyla insanların refahını artırmak için müdahale eden uygulamanın bir parçası olarak tanımlamaktadır. Bunlara dikkat etmek, sosyal hizmet uzmanlarının kimlik ve yeniden dağıtım politikalarını ele almalarını ve insanların, çevreyi amaçları için sömürülecek bir araç olarak değerlendirmemelerini gerektirir. Kimlik siyaseti ve yeniden dağıtım politikasıyla ilgilenen Yeşil Sosyal Hizmet adlı kaynak ise insanlar ile sosyal ve fiziksel çevreler arasındaki etkileşimde, sosyal hizmeti 'derinlemesine ekolojik yaklaşım' ile gündeme getiren konunun ötesine geçmektedir. Sosyal ve fiziksel ortamlar birbiriyle ilişkilidir, birbirleriyle etkileşime geçer ve birbirlerini etkiler. Bu durum ise sosyal hizmet uzmanlarının şu şekilde hareket etme kapasitelerini keşfetmeyi içerir: Savunucular; insanları, toplulukları ve kaynakları örgütleyen harekete geçiriciler ve organizatörler; politika yapımcıları etkileyebilen lobiciler ve bireysel sıkıntılara yanıt verebilecek terapötik uzmanlar...

Sonuç

Hükümetleri ve çok uluslu şirketleri kararlarından sorumlu tutan, topluluk temelli uygulamalarda ve bunların aracılığıyla uygulanan yeşil sosyal hizmet yaklaşımı; tüm halkların refahının korunması ile şimdiki ve gelecek nesiller için çevrenin korunması ve/veya geliştirilmesi için sürdürülebilir yaşam biçimlerinin geliştirilmesinde hayati önem taşımaktadır. Bu model Lena Dominelli tarafından “Yeşil Sosyal Hizmet” olarak adlandırılmıştır. Bu model, sosyal hizmet uzmanlarının toplumdaki insanlarla günlük yaşam pratikleri yoluyla yakın bir şekilde çalışmalarını içerir: Bütün canlıların sosyo-kültürel ve fiziki çevrelerine saygı göstermek, yoksulluğu azaltmayı amaçlayanlar da dahil olmak üzere ekonomik faaliyetler gerçekleştirmek ve sosyal ve çevresel adaleti desteklemek... Bu ise sosyal hizmet uzmanlarının yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde harekete geçmelerini, gücün ve sosyal kaynakların eşit dağılımını ve dünyanın fiziksel nimetlerinin korunmasını kolaylaştıracak değişiklikleri savunmak üzere oluşturdıkları örgütleri kullanmalarını gerektirir.

Sonuç olarak; içinde yaşadığımız 21.yüzyıl itibariyle dünya nüfusunun artma eğilimi devam etmekte fakat yerkürenin altyapı ve üstyapı olanakları aynı ölçüde artan talebe karşılık verememektedir. Bu ise sürdürülebilir bir gelecek umutlarını tehdit eden en önemli unsurlardan biridir. Aynı zamanda küreselleşme, kapitalist üretim ilişkileri ve neoliberal politikalar, dünyanın gerek doğal kaynakları gerekse kaynakların bölüşümü noktasında bir diğer ekolojik risk unsurlarını barındırmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir bir çevre ve gelecek kuşaklara aktarılabilecek ekolojik kaynakların varlığı için çok daha ciddi yapısal önlemlerin alınması zorunlu hale gelmektedir. Bu noktada pek çok farklı disiplin yeni teoriler ve yaklaşımlar ortaya atmaktadır; sosyal hizmet disiplini açısından ortaya konulan güncel yaklaşımlardan biri olan Yeşil Sosyal Hizmet düşüncesi ise konu kapsamında oldukça yapısal ve radikal çözüm setleri ortaya koymaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

- Dominelli, L. (2018). “Yeşil Sosyal Hizmet: Çevre Krizlerinden Çevresel Adalet” (Çev. Ed. Arzu, İ.Ç.). Ankara: Nika Yayınevi
- Alcock, P., May, M. ve Rowlingson, K. (2011). “Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar” (Çev. Ed. Bülent, Ö. ve Şenay, G.). Ankara: Siyasal Kitabevi

NÜKLEER ŞART MI?: NÜKLEER ENERJİ KARŞISINDA SOSYAL HİZMETİN YANITI

Merve Deniz Pak¹

GİRİŞ

Nükleer, İngilizce’de “nucleus” olarak ifade edilen, “çekirdek ile ilgili ve ilişkili” olan kavramları tanımlamak için kullanılır. Nükleer enerji ise “hafif atom çekirdeklerinin kaynaşarak daha ağır bir çekirdek oluşturdıkları ya da ağır bir çekirdeğin iki ve daha çok parçaya bölündüğü nükleer tepkimeler sırasında açığa çıkan çok büyük miktardaki enerji” kavramını karşılar (Afgan ve Carvalho, 2002). Nükleer enerjinin 1879 yılında Uranyum’un keşfiyle beraber başlayan yolculuğu, sanayi devrimiyle birlikte gerek endüstriyel alanlarda gerekse günlük yaşamda giderek artan enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Fakat bu önemli buluş, insanlık tarihindeki en can yakıcı felaketlerin oluşmasına neden olan faktörler arasında ön sıralarda yer almıştır. Bugün de dahil olmak üzere, nükleer endüstri tüm dünyada insan sağlığı, ulusal güvenlik ve ekolojik denge için ciddi riskler oluşturan kirli, tehlikeli ve pahalı bir enerji biçimi olarak varlığını sürdürmektedir (Yıldırım ve Örnek, 2007). Gerçekleşen felaketler, dünya üzerindeki tüm canlıların sağlığını olumsuz etkilemiş ve dahası İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 22-27. maddeleri arasında ifade edilen “dünyevi ürünlerden faydalanma ve yeteneklerini sonuna kadar geliştirme hakkı” olarak tanımlanan hakların kullanılmasını büyük ölçüde tehlikeye atmıştır. Bu durum karşısında, insan hakları mesleği olan sosyal hizmetin yanıtsız kalması mümkün değildir. Buradan hareketle bu çalışmada nükleer enerji karşısında sosyal hizmetin yanıtının nasıl olabileceği üzerinde durulacaktır.

NÜKLEER ENERJİ VE ÖZELLİKLERİ

Nükleer enerji, ağır radyoaktif (Uranyum gibi) atomlarının bir nötronun çarpması ile daha küçük atomlara bölünmesi (filyon) veya hafif radyoaktif atomların birleşerek daha ağır atomları oluşturmaları (füzyon) sonucu ortaya çıkar. 1934 yılında atomun parçalanması ile gündeme gelen nükleer enerji konusu, İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya’nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atılan atom bombaları ile tüm dünyaya duyurulmuştur. Bu yüksek enerjinin ortaya çıkması da hem bilim insanlarının hem de sanayicilerin, savunma sanayisinde görev alanların ve politikacıların ilgisini fazlasıyla çekmiştir. Bu anlamda nükleer enerjinin kullanımına yönelik yatırımlar başlamıştır (İşbilen, 2018). Bu enerjinin kullanılmasında elektrik enerjisi üreten tesisler oldukça önemli bir tutmakta ve bu tesislere “nükleer santral” veya “nükleer reaktör” ismi verilmektedir. İlk nükleer reaktör 1942 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin Chicago, Illinois kentinde kurulmuş olup elektrik üreten ilk ticari

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

nükleer güç santral yine Amerika Birleşik Devletleri' nin Pennsylvania kentinde 1957 yılında işletmeye girmiştir (Fischer, 1997).

Nükleer enerjinin avantaj ve dezavantajları konusunda çelişkili ve çeşitli fikirler bulunmaktadır. Avantajlar açısından bakıldığında; az ham maddeyle yüksek enerji açığa çıkması, hammadde maliyetlerinin düşük olması, açığa çıkan enerjinin depolanabilmesi, Fosil yakıtlara alternatif enerji kaynağı olarak kullanılabilmesi, küresel ısınmaya karşı alternatif enerji kaynağı olması, nükleer santrallerin kurulması için geniş alanlara gereksinim duyulmaması ve nükleer atıkların geri dönüşümünün olanaklı olması gibi noktalar öne çıkmaktadır. Öte yandan nükleer enerjinin dezavantajlı yönlerinin olduğuna dair görüşler de mevcuttur. Örneğin, nükleer santrallerin ağır radyoaktif maddelerle çalışması ciddi bir risktir. Bu atıkların radyasyon yayması, doğru şekilde saklanmaması, güvenli bir bölgede bertaraf edilmemesi, radyoaktif sızıntıların ve nükleer kazaların oluşması, radyoaktif atıkların atmosfere yayılması ve uzun süre varlığını koruması, toprağı, havayı ve suyu kirletmesi ve atıkların nükleer silah yapımında da kullanılabilmesi pek çok sorun alanı yaratmaktadır. Bu yönüyle nükleer enerjinin çevre dostu olduğuna yönelik görüşlerin karşısında duran çalışmalar bulunmakta; bu santrallerin diğerlerinden farklı madde kullanması, güvenlik önlemlerinin daha da fazla alınması gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Dahası, nükleer santrallerde uranyum kullanılması akciğer kanseri, tüberküloz ve diğer solunum yolu hastalıklarına sebep olmakta; uranyum atık suları nehirleri ve gölleri kirletmekte ve yaşamın sona ermesine yol açmaktadır. Nükleer santrallerde kaza riskinin yüksek olduğuna dair çalışmalar da mevcuttur. Bu nedenle özellikle deprem, toprak kayması, çığ düşmesi gibi doğal afetler açısından santrallerin kurulacağı yerlerin seçiminde risk değerlendirmesi yapılmalı, nükleer santraller büyük kentler ve yoğun nüfuslu bölgelerden uzak konumlara kurulmalıdır (Temurçin ve Aliağaoğlu, 2003). Diğer taraftan nükleer enerjinin terörizm ve nükleer savaş gibi çok ciddi riskleri beraberinde getirebileceği göz önüne alındığında son derece tehlikeli olduğu da açıktır.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE NÜKLEER SANTRALLER

Dünya çapında nükleer enerjinin kullanımında olumsuz sonuçları olan pek çok nükleer reaktör kazası yaşanmıştır. Bu kazalardan ilki 1957 yılında İngiltere'de radyoaktif maddelerin havaya karıştığı, ortaya çıkan yangının saatlerce kontrol altına alınamadığı ve bunun sonucunda o bölgede yer alan çiftliklerde üretilen ve bu olay sonucunda kirlenerek binlerce litre sütün imha edildiği Sellafield reaktör kazasıdır. Yine aynı yıl Rusya'da soğutma aksamı nedeniyle sıvı atık tankında yangın meydana gelmesiyle binlerce kilometrekarelik alanın yüksek dozda kirlendiği ve yerleşim yerlerinin haritadan silindiği Kyshtym patlamasıdır. 1979 yılında ise nükleer reaktörde radyasyon salınımı meydana gelen Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Three Mile Adası Santralinde pek çok çocuk ve hamile kadın bölgeden güçlükle uzaklaştırılmış, 1979-1993 yılları arasında maliyeti çok yüksek olan temizleme çalışmaları yapılmıştır. Nükleer santral kazaları içerisinde en ciddi sonuçlardan biri 1986 yılında gerçekleşen

Çernobil patlaması olmuştur. Bunun sonucu olarak büyük miktarda radyoaktif materyal çevreye yayılmıştır. Türkiye de dahil olmak üzere çok geniş alanlara yayılan radyoaktif kirlenmenin uzun vadeli etkileri özellikle çocuklarda görülmeye başlamıştır. Kanser vakalarında artış ve genetik mutasyonlar meydana gelmiştir. 1999 yılında ise Japonya'daki Tokaimura nükleer santralinde zincirleme reaksiyon başlamış ve radyoaktif madde yayılmıştır. Yine Japonya'da 2011 yılında Fukushima nükleer santralinde gelen 9.0 büyüklüğündeki Tōhoku depremi nedeniyle oluşan sarsıntıda ve tsunamide Çernobil kazasından daha ciddi biçimde radyoaktif madde salınımı gerçekleşmiştir. Yaşanan tüm bu nükleer kazalara rağmen bugün dünya üzerinde 35 nükleer santral ve dört yüzden fazla reaktör bulunmakta ve enerji gereksiniminin bir kısmı bu sistemler aracılığıyla sağlanmaktadır (Günel, 2017).

Türkiye'de nükleer enerjiyle ilgili çalışmalar 1956 yılında kurulan "Atom Enerjisi Komisyonu" ile başlamıştır. Akabinde 1957 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altındaki Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı kurucu üyeliği ile bu alandaki çalışmalar uluslararası boyut kazanmıştır. İlk nükleer enerji denemesi Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi tarafından 1962 yılında yapılmıştır. 1976 yılında ilk nükleer santral çalışmalarına zemin hazırlayacak Akkuyu sahası için lisans onaylanmıştır. 1977-1979 yılları arasında iptal edilen ihale, Türkiye'nin 1980 yılında "Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşmasını" onaylayarak nükleer silah imal etmeyeceğini ve bunların yayılmasına da aracı olmayacağını taahhüt etmesiyle yeniden gündeme gelmiştir. Bunun sonucunda 1982 yılında Türkiye Atom Enerjisi Kurumu kurulmuştur. 1986'da Çernobil nükleer santral kazasının yarattığı olumsuz ortam dolayısıyla Türkiye'de nükleer santrallerle ilgili çalışmalar askıya alınmıştır. 90'lı yıllarda ise nükleer güç santrali ile ilgili olarak ihaleler gerçekleştirilmiştir; Türkiye'nin ilk nükleer santrali sahası olarak Sinop'un seçildiği açıklanmıştır. Bu süreçte nükleer santrallerle ilgili en önemli gelişmeler 1995 yılında Güney Kore, 2010 yılında Rusya ve 2013 yılında Japonya ile imzalanan anlaşmalar olmuştur (İşeri ve Özen, 2012). Bugün halen Mersin (Akkuyu Nükleer Güç Santrali), Sinop (Sinop Nükleer Enerji Santrali) ve Kırklareli İğneada bölgesinde nükleer santral kurulumu çalışmaları devam etmektedir.

NÜKLEER ENERJİYİ SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK

Teknolojinin tüm üretim süreçlerinde kullanılmaya başlamasıyla beraber tüm dünyada enerji gereksinimi günden güne artmaya başlamıştır. Bu durum da devletlerin yeni enerji üretim yöntemleri aramalarında büyük bir motivasyon kaynağı olmuştur. Nükleer enerjiye yönelim de bu noktada dikkat çeken önemli atılımlara zemin hazırlamıştır. Devletlerin enerji kaynağı seçmedeki tercihleri sosyal, ekonomik ve politik açılardan kritik öneme sahiptir. Enerji gereksinimi, maliyet, hizmet almadaki karmaşıklık ve çeşitli enerji kaynakları ile bağlantılı risklerin doğası, politik, ekonomik ve örgütsel açılardan karar alma mekanizmalarını sınırlamaktadır. Bu noktada sosyal hizmetin bulunduğu yer şüphesiz, nükleer enerjinin insanların gereksinimlerini karşılamada yarattığı etkiler odağında olmaktadır. Dünyadaki sosyal hizmet uzmanları, yerel topluluklarda sosyal, ekonomik ve çevre

konularını bir araya getirerek sürdürülebilir sosyal gelişmeyi desteklemede potansiyel olarak önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal Hizmet ve Sosyal Kalkınma için Global Ajanda sosyal hizmetin profilini güçlendirmek için Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW), Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Refah Konseyi (ICSW) tarafından tasarlanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının politika geliştirmeye daha güçlü bir katkıda bulunmalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Global Ajanda dört öncelikli alana odaklanmaktadır: (1) sosyal ve ekonomik eşitliğin teşvik edilmesi, (2) insan onurunu ve değerini arttırmak, (3) sürdürülebilir çevre için çalışmak (4) insan ilişkilerinin önemini tanınmasını güçlendirmek. Nükleer enerji karşısında zarar görmeyi engellemek için de sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara cevap olarak toplumsal kapasite geliştirmeyi teşvik etmek için sosyal hizmet uzmanlarına çeşitli roller düşmektedir (Drolet ve ark., 2014).

Dominelli'ye (2012) göre sosyal hizmet uzmanının, nükleer enerji kullanımında rol alan sorumluların ekolojik yaşamda yer alan tüm öğelerin (insanlar, hayvanlar, bitkiler, diğer tüm canlılar gibi) nükleer enerjinin ortaya çıkardığı olumsuz etkiler karşısında haklarının korunmasını sağlayacak hâlihazırda var olan sosyal kaynakların, sorumluluk ağlarının ve yasal araçların önemi göz önüne alınmalıdır. Bu bağlamda gerçekleştirilecek sosyal hizmet müdahaleleri ulusal, bölgesel veya uluslararası hareketler gerektirebilir. Bu yüzden toplum hizmetlerinde çalışanlar da dâhil olmak üzere sosyal hizmet uzmanları bütün bu seviyelerde bilgi, kaynak ve müttefik edinmek zorundadır. Bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının zayıflık ve direnç, risk analizi yapma ve risk azaltma, etki analizi, uyum ve baş etme mekanizmaları gibi kavramlar konusunda bilgi sahibi olmak sosyal hizmet uzmanlarının bilgi repertuarı için büyük önem taşımaktadır. Güç bazlı yaklaşımlar zayıflığı azaltmak ve direnci arttırmak için önemlidir.

Nükleer enerji kullanımında “insanı” odak alan çalışmalarda da genellikle risk teorisi, sosyal risk değerlendirmesi ve risk değerlendirmesine yönelik kurumsal cevaplar öne çıkmaktadır. Bu literatürdeki temel dayanak, “eleştirel bilinç” sahibi olarak toplumu oluşturan bireylerin riskleri uzmanlardan farklı şekillerde görmesidir. Burada söz edilen risk “insan eylemlerinin, durumların ya da olayların, insanların değerinin ne olduğunu etkileyecek sonuçlara yol açması olasılığı” olarak anlaşılmaktadır (Rohrmann ve Renn, 2000). Bu tanımın merkezinde insani değerler yer almaktadır. “İnsan- Ekosistem Paradigması” olarak tanımlanan “Yeni Ekolojik Paradigma” insani değerlerin bu dönüşümüne dayanmaktadır. Bireyler, aileler, topluluklar, gelecek nesiller, fiziksel çevre, vahşi yaşam ve insani değerlerin diğer birçok boyutu nükleer enerjinin gelişiminde çeşitli sorunsallar yaratır (Coates ve Gray, 2012). Fakat sosyal hizmet mesleğinin bakış açısında, insani değerler ışığında riskler ve risk yönetimi hakkında konuşmak gerekir. Bu bağlantı, değerlere bağlı olduğundan, risk değerlendirmesi ve yönetimi etik bir müzakere olarak konumlandırılmaktadır (Gray ve Coates, 2012). Burada önemli bir nokta, risklerin (özellikle nükleer enerji kullanımının yarattığı sonuçlar açısından) insanların kendileri için önemli gördükleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu ve dolayısıyla

geniş anlamda bir risk meselesini temsil ettikleridir. Bu noktada nükleer enerji kullanımında etik olarak karar vermek, bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Diğer hususlar - teknik sorunlar, ekonomik hesaplamalar, olası ekolojik hasarlar, iklim değişikliği, risk değerlendirmeleri ve benzeri – nükleer enerji konusunda karar verme sürecine giren bilgi parçalarıdır. Karar verme sürecine dahil olan toplum, yapıların içinde aktör yani *agency* olmasıyla beraber güçlenecek ve böylelikle iyilik olarak gördükleri şeylere ve her bir bilgi parçasına hangi değeri eklediklerine bağlı olarak “kendi sözünü söyleme gücünü” elde edeceklerdir (Chalmers, 2012).

Nükleer enerji alanında politika yapıcılar ve endüstri alanında söz sahibi olanlar nükleer tartışmayı şekillendirmede etkilidir. Ancak sivil toplumdaki gruplar da bu tartışmaya çeşitli şekillerde katkıda bulunurlar. Sosyal hizmet uzmanları nükleer enerjinin yaratabileceği riskler karşısında genellikle toplumsal hareketler açısından bu sivil toplum örgütlerine başvurur (Webb, 2006). Bu alandaki toplumsal hareket düşüncesi, toplumsal değişimi etkilemek için ortaya çıkan bir grup eylem ya da kolektif eylem biçimi olarak tanımlanır. Sosyal hizmet uzmanları da müracaatçılarla beraber bir baskı grubu oluşturulması yönünde çalışmalar yapabilir. Bu bağlamda anti-nükleer hareket örnek olarak gösterilebilir. Özellikle 1970'lerin başındaki enerji krizinden sonra büyük bir toplumsal hareket olarak ortaya çıkan Anti-nükleer hareket, nükleer santrallere ve bunun sonucunda ortaya çıkan atıkların nükleer silah olarak kullanılmasına karşıdır.

Zapf (2009) sosyal hizmet uzmanlarının özellikle uygulamalarında “çevre içinde insan” prensibini benimsedikleri ve “çevreci devlet” kavramının oluşturulmasında anahtar bir rol oynayabilecekleri için, nükleer enerji ve yarattığı sonuçlar ile ilgilenmelerinin yerinde olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarına ekolojik konularla ilgilenmeleri için çağrıda bulunmaktadır. Dominelli (2012) ise bu süreçte güç ilişkilerinin ve baskının analiz edilmesi gerektiğini, insan hakları ve sosyal adaletin de dâhil olduğu uygulamaların önemini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanlarının nükleer risklerin topluluklar üzerindeki etkisini ve müracaatçıların fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik çevreyi bilmelerine yardımcı olma gibi rollerinin bulunduğu işaret etmektedir. Bununla beraber sosyal hizmet uzmanlarının nükleer kazalardan etkilenen müracaatçıların su, yemek, barınak ve tıbbi yardım almalarını sağlamak; sağlığa zararlı olabilecek herhangi bir durum için çözüm bulmak; endüstriyel veya fiziksel çevre felaketlerine dahil olmuş olmanın getirdiği travmalarla başa çıkmak; fiziksel çevreyi temizleme ve arındırma işlemlerini desteklemek; bu tip felaketlerin gelecekte yaşanmasını engellemek için plan yapmak; birey ve toplum direncini arttırmak gibi rollerinin olduğu da belirtilmektedir.

KAYNAKÇA

Afgan, N. H., & Carvalho, M. G. (2002). Multi-criteria assessment of new and renewable energy power plants. *Energy*, 27(8), 739-755.

Birleşmiş Milletler.(1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. TC Resmî Gazete, 27, 203-208.

- Chalmers, D. (2012) Social Work and the Environment: Understanding People and Place, Social Work Education, 31:3, 397-398
- Coates, J., & Gray, M. (2012). The environment and social work: An overview and introduction. International Journal of Social Welfare, 21(3), 230-238.
- Dominelli, L. (2012). Green social work: From environmental crises to environmental justice. Cambridge: Polity Press.
- Drolet, J., Sampson, T., Jebaraj, D. P., & Richard, L. (2014). Social work and environmentally induced displacement: a commentary. Refuge: Canada's Journal on Refugees, 29(2), 55-62.
- Fischer, D. (1997). History of the International Atomic Energy Agency. The First Forty Years. International Atomic Energy Agency (IAEA).
- Gray, M., & Coates, J. (2012). Environmental ethics for social work: Social work's responsibility to the non-human world. International Journal of Social Welfare, 21(3), 239-247.
- Günalp, B. (2017). Dünyada ve Ülkemizde Nükleer ve Radyolojik Kazaların Tarihçesi. Nucl Med Semin, 3:184-188.
- International Federation of Social Workers, International Association of Schools of Social Work, & International Council on Social Welfare. (2012). The global agenda for social work and social development: Commitment to action.
- İşbilen, E. (2018). Nükleer Satranç/İran ve Nükleer Silahlanma Politikası. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- İşeri, E., & Özen, C. (2012). Türkiye'de Sürdürülebilir Enerji Politikaları Kapsamında Nükleer Enerjinin Konumu. Journal of Political Sciences, (47), 161-180.
- Parkins, J. R., & Haluza-DeLay, R. (2011). Social and ethical considerations of nuclear power development. University of Alberta, Faculty of Agricultural, Life & Environmental Sciences, Department of Rural Economy.
- Rohrmann, B., & Renn, O. (2000). Risk perception research. In Cross-cultural risk perception (pp. 11-53). Springer, Boston, MA.
- Temurçin, K. ve Alişaoğlu, A. (2003). Nükleer Enerji ve Tartışmalar Işığında Türkiye'de Nükleer Enerji Gerçeği, Coğrafi Bilimler Dergisi, 1(2), 25-39.
- Webb, S. A. (2006). Social work in a risk society: Social and political perspectives. New York: Macmillan International Higher Education.
- Yıldırım, M., & Örnek, İ. (2007). Enerjide son seçim: Nükleer enerji. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 6(1), 32-44.
- Zapf, M. K. (2009). Social work and the environment: Understanding people and place. Canadian Scholars' Press.

LİSANS TEZİ ÖZETİ

“SOSYAL HİZMET VE PSİKOLOJİ LİSANS PROGRAMLARINDA EĞİTİM ALAN DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ”

Ayşegül KEÇELİOĞLU, Beyza KAPTAN, İpek LİMAN, İrem AVŞAR, Kübra Nur İNAN, Mina Emine AKÇA¹

GİRİŞ

İletişim sürecinde bireyler birbirlerini anlamaya ve kendilerini anlatmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda iletişim kavramı daha derin bir boyut kazanmaktadır ve bu kazanımın en büyük sağlayıcılarından biri “empati”dir. İletişimin en önemli öğelerinden biri olan empati, kendi duygu ve ihtiyaçlarımızın farkında olup yaşadığımız anda bulunurken; karşımızdaki bireyin duygularını, ihtiyaçlarını ve düşüncelerini saygı ile anladığımız ve anladığımızı yansıttığımız takdirde sağlanabilir. Aksi halde empati kurma süreci tamamlanmayacaktır.

Birçok mesleki disiplinde olduğu gibi sosyal hizmet ve psikoloji disiplinleri de esas olarak, hem sürekli bir anlam arayışında olan hem de anlaşılmaya ihtiyacı olan “insanla” çalışmaktadır. Bu bağlamda meslek elemanları danışanları ile iletişim kurarken empati kurma beceri ve bilincine sahip olmalıdır. Empatinin mesleki uygulamalara birçok faydasının olması ile birlikte, bu konuya ilişkin bilgi ve becerilerin hayata geçirilmesi hem insanların sosyal ilişkilerini güçlendirip toplumun refah seviyesini artıracak hem de sosyal hizmet ve psikoloji alanında çalışan meslek elemanlarının rollerini en sağlıklı şekilde yerine getirmelerini ve kaliteli hizmet sunabilmelerini sağlayacaktır.

Meslek elemanlarının kaliteli hizmet sunabilmeleri konusunda empati becerilerinin gelişmesine yönelik aldıkları eğitim oldukça önemlidir. Dolayısıyla üniversitelerin sosyal hizmet ve psikoloji bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin; teorik ve pratik derslerinin niteliği, eğitim hayatları süresince gördükleri uygulamalar, bireysel özellikleri ve çevreleriyle olan ilişkileri empati becerilerinin gelişmesi bağlamında belirleyicidir.

Hizmet alanların biyopsikososyal gelişiminin desteklenmesi ancak bu alanda çalışan meslek elemanlarının biyopsikososyal yönden gelişmesi ve geliştirilmesi ile mümkündür. Çünkü kendini gerçekleştirmemiş bir bireyin bir başkasının tam potansiyeline ulaşmasını sağlaması düşündürücüdür. Bu bağlamda sosyal hizmet ve psikoloji bölümlerinde okuyan öğrencilerin, ekolojik sistem kuramına dayanarak, çevresi içinde birey perspektifi ile bu araştırma dahilinde incelenmesi sonucu ortaya çıkan

¹ Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

sonuçlar bireylerin içinde bulundukları sistemlerin özellikleri(sosyoekonomik, sosyodemografik özellikler vb.) göz önünde bulundurulduğunda, iletişim kurma biçimleri ve empatik iletişim kurma düzeyleri belirli ölçekler çerçevesinde incelendiğinde empati eğitimlerinin önemi her iki disiplin için de bir kez daha ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmet ve psikoloji disiplinlerinin temel odağında insan ve dolayısıyla her iki alanın da çekirdeğinde “insan hakları” vardır. Bu nedenle empati kavramı ile ilgili eğitici çalışmalar da multidisipliner ve hak temelli yürütülmelidir.

Bu araştırma ile birlikte, sosyal çalışmacı ve psikolog adaylarının, gelecekte işbirliği yapacağı vaka incelemelerinde yaşanabilecek çatışmaları önlemek için her iki alanda da farkındalık yaratmak; araştırma neticesinde elde edilen bilgilere göre verilen eğitimde görünmeyen eksiklerin giderilmesine öncülük etmek, meslek adaylarının bilgi ve beceri gelişimine katkı sağlamanın önemini vurgulamak üzerine çalışılmıştır. Ülkemizde daha önce bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmanın bulunmaması sebebiyle literatüre katkıda bulunmak ve ileride yapılacak olan araştırmalara geçmişle karşılaştırma imkânı sunmak amaçlanmıştır.

Araştırma nicel yöntemle yapılmış olup veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma Hacettepe Üniversitesi sosyal hizmet ve psikoloji bölümü 4.sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Buna bağlı olarak her iki bölümün de karşılaştırılmasının esas alınmasından dolayı ilişkisel tarama modeli yöntemi kullanılmıştır. Sosyal hizmet öğrencilerinde 100 kişi, psikoloji öğrencilerinde ise 57 kişi anketimize katılım göstermiştir.

Empati Nedir?

Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine "empati" adı verilir (Rogers, 1970 ve 1983, çev. Akkoyun akt. Dökmen, 2006). Empati, geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek farklı kelimeler ve kavramlarla ifade edilmektedir ancak bu kelimeler ve kavramlar aslında empati kelimesini karşılamamaktadır. Empati kavramıyla karıştırılan kelimelere sempati, iç görü, özdeşleşme, sezgisel tanı örnek olarak verilebilir.

Empatinin Önemi

İletişim sürecinde bireyler birbirlerini anlamaya ve anlatmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu aşamada iletişim daha derin bir boyut kazanmaktadır. Bu kazanımın en büyük sağlayıcısının empati olduğu görülmektedir. Sosyal yaşam içinde empati yoksunluğunun olması bireyler arasında çatışma ilişkisinin ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir. Empatinin gücü, bu çatışmaların da üstesinden gelerek sevgi, anlayışlılık, hoşgörü gibi kavramları beraberinde getirmiştir. Böylece kurulan iletişimin kalitesinin gelişmesine de katkıda bulunacaktır. Çatışma ilişkileri en aza indirgenecektir. Empati bireyler arasında

anahtar bir role sahiptir. Empati geliştikçe birbirine bağlılık, güven duygusu da aynı oranda gelişecektir.

Empatinin Sosyal Hizmet ve Psikoloji Disiplinleri İçin Önemi

Empati, insanın var olduğu her yerde güçlü biçimde görünür olması özelliğiyle, sosyal hizmet, psikoloji ve psikiyatri gibi yardım edici disiplinlerin yanı sıra, tıp, hemşirelik, işletme ve eğitim gibi disiplinler tarafından da ele alınmaktadır. Bu alanlarda eğitim gören öğrencilere ve çalışan profesyonellere yönelik empatik beceri eğitimlerinin yanı sıra empati kapasitesi ve mesleki performans arasındaki ilişkiyi sorgulayan çok sayıda çalışma yürütülmektedir (Tuncay & İl, 2009, s. 43). Bugüne kadar yapılan çalışmalarda empati becerisi yüksek olan insanların daha fazla yardımsever olduğu kanıtlanmıştır. Empati yapabilen kişi karşısında zor durumda olan kişinin duygularına ve düşüncelerine ortak olur ve ona yardım etme isteği duyar. Yapılan çalışmalar da bu yardım etme davranışının altında iki güdünün olduğunu göstermiştir: fedakârlık ve egoistlik. Bu güdülere göre, kişi karşısındaki kişinin rahatsızlık duymasından rahatsız olur ve kendisini rahatlatmak için yardım eder (egoistlik). Bir diğerinde ise kişi sadece karşısındakine yardımcı olmak amacıyla hareket eder. Karşısındaki kişinin durumu kendi durumundan daha önemlidir (fedakârlık). Bu iki güdünün de yardım ilişkisini başlatabileceği düşünülmektedir (Serpen & Hasgöl, 2015). Tüm bu bilgiler ışığında; mesleki ilişkilerinde empatiyi kullanan psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları rollerini daha iyi bir şekilde yerine getirebilirler ve daha iyi bir yardım süreci yönetirler. Psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları; danışanlarına etkili ve kaliteli bir hizmet sunabilmek için empati kurabilmeyi öğrenmeli ve empati ile ilgili edindikleri bilgileri kullanabilmelidirler.

Klinik bir ortamda, danışanın davranış ve tutum değişiminin sağlanması için profesyonelin empatik duyarlılığa sahip olması temel bir uygulama ilkesidir (Tuncay & İl, 2009, s. 52). Türkiye’de lisans eğitimini tamamlayan her mezun meslek elemanı olabilmektedir. Bu alanlardan mezun olan meslek elemanlarının empati becerilerinin gelişmiş olması beklenmektedir. Fakat bu alanlardan mezun olanların ve lisans eğitimini tamamlamak üzere olan meslek adaylarının empati becerisine sahip olma düzeyleri bilinmemektedir.

BULGULAR VE YORUM

Toplam Ölçek			
Okunan Bölümler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Sosyal Hizmet	100	4,14	0,40
Psikoloji	57	4,29	0,38

Toplam ölçeğe göre sosyal hizmet bölümünde empati puan ortalaması 4.14 iken psikoloji bölümünde 4.29 dur. Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanının sosyal hizmet öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu söylemekle beraber aradaki farkın çok az olduğunu da belirtmek gerekir. Dolayısıyla sosyal hizmet ve psikoloji bölümü öğrencilerinin empati düzeyinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Toplam Ölçek					
Cinsiyet dağılımı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	İstatistik t değeri	Anlamlılık
Kadın	89	4,28	0,34	3,76	0,00
Erkek	68	4,05	0,43	3,65	0,00

Toplam ölçeğe göre katılımcıların cinsiyet özellikleri incelendiğinde araştırmaya katılan 157 öğrenciden 89 katılımcının kadın öğrenci, 68 katılımcının erkek öğrenci olduğu görülmüştür. Bu araştırma çerçevesinde kadınların erkeklerin ortalama empati puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların empati puanları ile cinsiyet dağılımları arasında her iki cinsiyette de mükemmel düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Cinsiyet	Mezun olduktan sonra şiddet görmüş kadınlarla çalışma isteği dağılımı					Toplam	Anlamlılık
	Hiç istemem	İstemem	Biraz isterim	İsterim	Çok isterim		
Kadın	0	1	8	54	26	89	0,00
Erkek	1	8	19	27	13	68	
Toplam	1	9	27	81	39	157	

Mezun olduktan sonra şiddet görmüş kadınlarla çalışma isteği ile empati düzeyi arasında her iki bölümde de mükemmel düzeyde bir anlamlılık bulunmuştur. Empati puanı yüksek bireylerin mezun olduktan sonra bu alanda çalışma konusunda daha istekli olduğu görülmüştür ve kadınlar erkeklere göre bu alanda çalışmaya daha isteklidirler. Farklı araştırmalarda da kadınların erkeklere göre empati kurma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Köksal:1997; Yüksel:2004, Çarıkcı ve Atilla:2009). Kız öğrencilerin empati düzeylerinin yüksek oluşu aradan geçen zamana rağmen hala erkeklere göre daha yüksek olmaya devam etmektedir.

Okunan bölümlerin dağılımı	Cinsiyet	Mezun olduktan sonra LGBTİ bireylerle çalışma isteği dağılımı						Anlamlılık
		Hiç istemem	İstemem	Biraz isterim	İsterim	Çok isterim	Toplam	
Sosyal Hizmet	Kadın	1	4	13	22	10	50	0,01
	Erkek	10	7	15	12	6	50	
	Toplam	11	11	28	34	16	100	
Psikoloji	Kadın	1	3	6	19	10	39	0,13
	Erkek	0	6	2	8	2	18	
	Toplam	1	9	8	27	12	57	

Mezun olduktan sonra LGBTİ alanında çalışmayı isteme dağılımlarına göre toplam empati puanlarına bakıldığında ise anlamlılığın yalnızca sosyal hizmet bölümünde olduğu görülmektedir. Buna göre; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu alanda empati düzeylerinin daha yüksek olduğu ve bu alanda daha çok çalışmak istedikleri söylenebilir.

Okunan Bölümlerin Dağılımı		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Anlamlılık
Sosyal Hizmet	Hiç istemem	4	4,04	0,53	0,60
	İstemem	15	4,11	0,36	
	Biraz isterim	29	4,19	0,40	
	İsterim	33	4,05	0,39	
	Çok isterim	18	4,20	0,47	
	Toplam	99	4,13	0,41	
Psikoloji	İstemem	3	3,59	0,50	0,00
	Biraz isterim	6	4,30	0,37	
	İsterim	18	4,22	0,32	
	Çok İsterim	30	4,37	0,35	
	Toplam	57	4,28	0,38	

Mezun olduktan sonra ruh sağlığıyla çalışma isteği ile empati düzeyi arasında sosyal hizmet bölümünde anlamlı bir farklılık görülmezken, psikoloji bölümünde görülmüştür. Bu durum psikoloji

bölümünün birey odaklı, sosyal hizmet bölümünün ise hem birey hem de toplum odaklı çalışması ile ilişkilendirilebilir.

Genel Empati Ölçeğinin alt ölçekleri olan; Şefkat Bağlamında Empati Alt Ölçeği, Onaylayıcı ve Özenli, İşbirlikçi İnceleme Alt Ölçeği ve Temel Yardım ve Duygusal Destek Alt Ölçeğine göre empati puanları cinsiyet bazında incelendiğinde alt ölçeklerin hepsinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmekle beraber, aynı ölçeklere bölümü isteme bazında bakıldığında ise anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

SONUÇ

Psikoloji bölümü kontenjan sayısının sosyal hizmet bölümüne oranla daha az olması nedeniyle araştırmamızda, bölümler arası eşit öğrenci sayısına ulaşamamıştır. Ayrıca dördüncü sınıf psikoloji öğrencilerinin okuldaki ders sayısının az olması daha fazla öğrenciye ulaşılmasının önünde bir engel olmuştur. Katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımının sosyal hizmet bölümünde eşit; psikoloji bölümü ise cinsiyet dağılımında kadınların daha yoğun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri gruplar incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında yaşlılar alanında psikoloji öğrencilerine nazaran sosyal hizmet öğrencilerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Mezun olduktan sonra sığınmacılarla çalışmak isteyen öğrencilerin empati düzeyleri incelendiğinde, öğrencilerin sığınmacılarla çalışma isteği ile empati düzeyleri arasında mükemmel düzeyde bir anlamlılık olduğu gözlemlenmiştir. Ruh sağlığı alanında çalışmak isteyen öğrencilerin empati düzeyleri incelendiğinde sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empati puanları ile ruh sağlığı alanında çalışma isteme durumu arasında farklılık yoktur. Psikoloji bölümünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu alanda çalışmak isteyen psikoloji öğrencilerinin empati ölçeğinden daha yüksek puan almış olduğu söylenebilir. Şiddete uğramış kadınlarla çalışma isteğine göre alınan empati puanlarına bakıldığında mükemmel yakın bir anlamlılık sonucuna ulaşılmıştır. Her iki bölümde de farklılaşma vardır.

Mezun olduktan sonra şiddet görmüş kadınlarla çalışma isteği cinsiyete göre incelendiğinde mükemmel düzeyde bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Buna göre kadın katılımcıların, şiddet görmüş kadınlarla çalışma isteğinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Mezun olduktan sonra LGBTİ bireylerle çalışma isteği cinsiyete göre incelendiğinde mükemmel yakın bir anlamlılık görülmektedir. Bölümler ayrı ayrı incelendiğinde sosyal hizmet bölümündeki kadın öğrencilerin LGBTİ alanında çalışma isteğinin erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu söylenebilir. Psikoloji bölümüne bakıldığında kadın ve erkek öğrencilerin bu alanda çalışma istekleri arasında farklılaşma yoktur.

Katılımcıların mezun olduktan sonra yoksul bireylerle çalışma isteği ile ailelerinin aylık gelir durumu arasında farklılaşma yoktur. Buradan yola çıkarak ailenin aylık gelir durumunun öğrencilerin yoksullarla çalışma isteği konusunda tek başına temel bir belirleyiciliği olmadığı düşünülebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin mezun olduktan sonra %76,5'inin çocuk alanında, %76,4'ünün şiddet mağduru kadınlarla, %75,1'inin ise gençlerle çalışmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu öğrencilerin mezun olduktan sonra %29,9'unun yaşlılarla, %22,3'ünün madde bağımlılarıyla ve %20,3'ünün de LGBTİ bireylerle çalışmak istemediği görülmektedir. Bunun sebebinin ilgili alana yönelik bölümlerdeki derslerin azlığı olduğu ve ayrıca toplumun bu gruplara karşı olumsuz tutumunun araştırmaya katılan öğrenciler için de geçerli olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet ve psikoloji öğrencilerinin çoğunluğu iletişim kurarken kendi duygu ve ihtiyaçlarını ifade ettiğini belirtirken; sosyal hizmet öğrencilerinin %1'i, psikoloji öğrencilerinin %7,1'i iletişim kurarken kendi duygu ve ihtiyaçlarını ifade edemediğini belirtmiştir. Katılımcıların iletişim kurarken başkasının duygu ve ihtiyaçlarını fark etme durumlarına bakıldığında sosyal hizmet öğrencilerinin %71'i psikoloji öğrencilerinin %63,2'si karşısında ki kişinin duygu ve ihtiyaçlarını fark edebildiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Rosenberg'in empati geliştirmek için ön koşul olarak gördüğü kişinin ve iletişim kurduğu bireyin duygu ve ihtiyaçlarını fark etme becerisi incelenmiştir. Bu bulgu sosyal hizmet öğrencilerinde daha yüksek bulunmasına karşın her iki bölümde de duygu ve ihtiyaçlarını fark etme becerisi yüksektir. Sosyal hizmet öğrencilerinde iletişim kurarken empatik yaklaştığını düşünen öğrencilerin toplamı %72'yi oluştururken psikoloji öğrencilerinde %54,4'ü oluşturmaktadır. Sosyal hizmet öğrencileri arasında empatik yaklaşmadığını düşünen öğrenci bulunmazken; psikoloji öğrencileri arasında empatik yaklaşmadığını düşünen kısım %10,5'i oluşturmaktadır. İki bölüm arasında anlamlı farklılıklar vardır. Buradan çıkan sonuçla sosyal hizmet bölümünde dezavantajlı gruplara yönelik daha kapsamlı dersler olması ve psikoloji bölümünde ağırlıklı olarak ruh sağlığı alanına yönelik derslerin bulunması, katılımcıların iletişim kurarken empatik yaklaştıklarını düşünmelerindeki farklılığa etkisi olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında sosyal hizmet bölümünde okuyan 100 öğrenci katılımcı ve psikoloji bölümünde okuyan 57 öğrenci katılımcıyla birlikte toplam 157 öğrenci vardır. Toplam ölçeğe göre sosyal hizmet bölümünde ortalama puan 4.14 iken psikoloji bölümünde 4.29 dur. Toplam ölçeğe göre katılımcıların; cinsiyet özellikleri incelendiğinde mükemmel düzeyde anlamlı bir ilişki bulunup ($p<0.01$) kadınların genel empati puanlarının (4,28) erkeklerin empati puanlarına (4,05) oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal hizmet bölümündeki kadın öğrencilerin empati puanları erkek öğrencilere oranla daha yüksek olup psikoloji bölümüne bakıldığında her iki cinsiyet arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0.05$).

ÖNERİLER

Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. (Dökmen, 2006) Empati; danışan ve uzman arasında etkili bir iletişim kurmayı sağlaması, danışanın görüşmeye uyum sağlamasını hızlandırması, klinik çıktıları arttırması ve mesleki hataları en aza indirmeye yardımcı olması açısından, yardım ilişkisinin olmazsa olmazı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda empati; son yüzyılda sosyal hizmet ve psikoloji disiplinlerinde önemli bir yer edinmiştir.

Araştırmamızın sonucu olarak; sosyal hizmet ve psikoloji bölümü öğrencilerinin empati düzeylerinin birbirine yakın olduğuna ve genel empati puanlarının yüksek olduğuna (4 ve üzeri) ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilerimiz;

İletişim kurmak, empatinin kurulmasında önemli bir bileşendir. Bu nedenle her iki bölüm öğrencilerinin de empatik iletişim becerisi kazanması için müfredatta iletişim üzerine uygulamalı derslerin sayısının artırılması gerekmektedir. Bu dersler, danışan-uzman arasındaki iletişimin her iki taraf için de daha verimli olması için öğrencinin seçimine bırakılmamalı, zorunlu hale getirilmelidir. Öğrencilere, empati temelli teorik derslerin yanında uygulamalı derslere de ağırlık verilmelidir. Bununla birlikte her iki bölümün de katılabileceği şiddetsiz iletişimi kolaylaştıran ve danışanın müracaatçı ile iletişimini temel alan atölyeler düzenlenmelidir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde anket formunu doldururken psikoloji bölümü öğrencilerinin isteksiz davranması ile yaşanan zorluklar akıllara yardım mesleklerinin aralarında çatışmaların yaşandığı bilgisini getirmektedir. Her iki meslek grubu da mezun olduktan sonra ortak alanlarda çalışmakta ve hizmet sunmaktadır. Bu iki bölümün de koordineli şekilde birbiriyle uyumlu, işbirliği içinde hareket etmesi daha kaliteli, daha verimli hizmet sunulması açısından oldukça önemlidir. Bu çatışma bölümlerden henüz mezun olmadan başlayabilmektedir. Her iki bölümün de birbirlerinin alanını işgal ettiği, mesleklerin birbirinden bağımsız olduğu gibi kutuplaştırıcı düşünceler empati kurma yetisini de zayıflatacaktır. Bu noktada önerimiz, her iki bölüm için multidisipliner çalışma bağının güçlendirilmesi ve buna yönelik derslerin eklenmesi gerekliliğidir. Her iki bölüm öğrencilerinin de ortak faaliyetlere katılıp iş birliği yaptıkça, birbirlerinin bilgi ve deneyimlerinden faydalandıkça daha güzel sonuçların çıktığını göstererek karşılıklı empati geliştirmeleri sağlanmalı ve çatışmanın önüne geçilmelidir. Psikoloji ve sosyal hizmet öğrencilerinin mezun olmadan işbirliği içinde çalışmayı öğrenmeleri için uygulama alanları oluşturulmalı ve bu beceri öğrencilere kazandırılmalıdır. Bunun yanı sıra akademik çalışmaların azlığı da dikkat çekicidir. Bu nedenle multidisipliner çalışma üzerine vurgu yapan daha çok çalışma yapılmalıdır.

Her yıl sosyal hizmet ve psikoloji alanları için kongreler düzenlenmektedir. Düzenlenen bu kongreler yalnızca ‘Sosyal Hizmet’ ya da ‘Psikoloji’ alanlarını içermektedir. Multidisipliner bir çalışmanın

önemini katılımcılara aşlamak ve her iki bölümün de birbirine olan negatif bakış açısını kırmak amacıyla ortak kongreler düzenlenmelidir. Böylece düzenlenen bu kongrelerde hem akademik anlamda bir gelişme gerçekleşecek hem de bölümler arasındaki bağın ve dolayısıyla da multidisipliner çalışmanın bağı güçlenmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Çarıkçı, İ. H. , Atilla, G. (2009). “*Erillik/Dişillik Boyutunun Empatik Beceri İle İlişkisi*”. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 1(2). Ss.52.63.
- Dökmen, Ü. (1988). “*Empatinin Yeni Bir Modele Dayandırılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Gerçekleştirilmesi*”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21(1), 155-190
- Dökmen, Ü. (2008). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Ankara: Remzi Kitabevi
- Serpen, A ve Hasgöl, E.(2015) “*Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişkisi Üzerindeki Etkisi*”. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (35), 37-52 Erişim Tarihi: 25.12.2017 <http://www.dergipark.gov.tr/spcd/issue/21124/227548>
- Tuncay, T. ve İl, S. (2009) “*Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek*”. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi20(2), 39-56. Erişim Tarihi: 25.12.2017 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423931278.pdf>
- Yüksel, A. (2004). “*Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi*”. Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 341-354.

PROJE TANITIMI/ÖZETİ
HAYAT SENDE DERNEĞİ
GELECEĞE KOŞANLAR MENTORLUK PROJESİ

Sultana ERBAŞ¹

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) 2017 yıl sonu verilerine göre ülkemizde çocuk evleri, çocuk evleri sitesi ve çocuk destek merkezi gibi personel eliyle bakım verilen merkezlerde 14.189, koruyucu aile hizmet modelinde ise 5.642 çocuk ve genç bulunmaktadır (ASPB, 2017). Bu gençlerin hayata daha eşit ve etkin katılımını sağlamak amacıyla çalışmalar yürüten Hayat Sende Derneği tarafından 2017-2018 döneminde koruma altında yetişen ve üniversite eğitimine devam eden gençleri desteklemek amacıyla bir gelişimsel mentorluk projesi gerçekleştirildi.

Mentorluk en basit tanımıyla bir konuda saygılı ve deneyimli birinden bu konuda ihtiyacı olan birine verilen destek olarak tanımlanmaktadır (Heller ve Sindelar, 1991: 7). Mentorluk programının kariyer ve psiko-sosyal destek olmak üzere iki ana işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler görünürlüğü artırma, sponsorluk sağlama, rol model olma, danışmanlık yapmayı içermektedir (Kram, 1985). Sosyal hizmette, mentor programları yaygın olarak ekonomik olarak dezavantajlı veya risk altındaki gençler ile uygulanmaktadır (Zippay, 1995: 51). Nazik ve güvenilir bir yetişkinle pozitif ilişki, çocuk ve ergen gelişiminde önemli bir faktördür. İlgili ve iyi eğitilmiş bir yetişkin, koruma altında yetişen bir genci tam potansiyeline ulaşması için teşvik eder ve ona rehberlik eder (Mentoring in Youth, 2006: 3). Bu doğrultuda devlet korumasındaki çocuk ve gençlerin eğitim ortamında kalmaları ve kariyer farkındalığı çerçevesinde ilk yılı tamamlanan ve 3 yıllık hazırlanan Hayat Sende Geleceğe Koşanlar Gelişimsel Mentorluk Projesi'nin ayrıntıları aşağıda paylaşılmıştır.

Projenin Yürütücüsü ve Sahibi: Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği

Projenin Ortakları: Dalyan Vakfı

Projenin Hedef Kitlesi: Bu projenin hedef kitlesi devlet koruması altında bulunan ve hakkında bakım tedbiri bulunan 19.831 çocuk ve gençtir. Programın 3. yılının sonunda mentorluk projesinin toplamda 157 gence ulaşması hedeflenmektedir.

Projenin Ulaştığı Kitle: Koruma altında bulunan ve üniversite eğitimine devam eden Ankara'da ikamet eden ve derneğin bursiyeri olan 19-22 yaş grubundan 20 gençtir.

Projenin Genel Amacı: Hayat Sende Derneği tarafından hazırlanan koruma altındaki gençlere yönelik birebir mentorluk programında kamusal ve kurumsal olmak üzere iki ana gelişme teması

¹ Hayat Sende Derneği Ağlar ve Platformlar Birim Koordinatörü

belirlenmiştir. Bu çerçevede, gerçekleştirilecek olan projenin her iki temaya da hizmet etmesi planlanmaktadır.

Kamusal alan temasında ise proje ile,

- Koruma altındaki bireylerin eğitim hayatına devamlılığının sağlanması,
- Korumadan ayrıldıklarında temel yaşam becerileri edinebilmeleri konusunda desteklenmesi,
- Gençlerin bireysel becerilerinin artırılması ve öz farkındalık oluşturulması,
- Korumadan ayrılan gençlerin kariyer planlamalarını etkili bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için güçlendirme çalışmasının yapılması,
- Söz konusu gençlerin sivil alanda aktif çalışma konusunda duyarlılığının artırılması,
- Korumadan ayrılan gençlerin sosyal katılım ve sosyal uyum sorunlarıyla baş etme mekanizmalarının oluşturulması,
- Dezavantajlı konumdaki bu gençlere yönelik sosyal farkındalığın artırılması ve kurumların bu anlamda harekete geçirilmesi,
- Sivil toplum çalışmaları ve sosyal sorumluluk çalışmalarında şirketlerin katılımının artırılması,

amaçlanmaktadır.

Kurumsal alan temasında,

- Hayat Sende Derneği'nin iki temel stratejisinden birisi olan koruma altında yetişen ve korumadan ayrılan gençlerin eğitim, iş, burs, staj, mentorluk konusunda desteklenmesi için çalışmalar gerçekleştirilmesi konusunda kapasitesinin geliştirilmesi,
- Derneğin bursiyer sisteminin gelişmesi ve burs sağlanacak kişilerin sayısının artırılması,
- Bursiyer sistemi ve sayısının artmasıyla beraber gönüllü mekanizmaların oluşturulması ve bu mekanizmaların yönetimi konusunda kapasite geliştirilmesi,
- Kurumsal kaynak geliştirme kapasitesinin bu program süresince geliştirilmesi,
- Sosyal etki ölçümünün daha etkili yapılabilmesi için hedef kitleyle birebir iletişimin artırılması,
- Koruma altındaki gençlere yönelik önleyici çalışmalar bağlamında oluşturulan programın modelleme oluşturması ve ülkenin geneline yaygınlaştırılması,
- Kamu kurumları ile diyalogun artırılması ve ortak çalışma kapasitesinin geliştirilmesi,

amaçlanmaktadır.

Projenin Hedefi: Hayat Sende'nin programın sürdürülebilirliği bağlamında insan gücü ve kaynak-geliştirme kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Programa dahil edilen üniversiteli gençlere yönelik ise

- Üniversite hayatı boyunca karşılaşılabilecek problemlerin çözümü, koruma altında yetişmiş çocuk ve gençlerin sosyal hayata uyumu sürecinde desteklemek,

- Koruma altındaki gençlerin %72'lik kısmı üniversiteye devam edememektedir. Birebir mentorluk ve grup mentorluğu programları ile üniversiteye devam eden gençlerin ilerleyen süreçte öğrenim hayatından kopmalarının önlemek,
- Söz konusu gençleri üniversite sonrası kariyer planlarını yapmaları konusunda desteklemek,
- Kendilerini geliştirebilmeleri konusunda ne tür bir yol izlemeleri gerektiğini planlayabilmeleri için eşleştirilecekleri mentorların desteğini alabilmek,
- Gençlerde sosyal sorumluluk bilincinin oluşmasını desteklemek, bu programa katılan kişilerin Hayat Sende faaliyetlerinde daha aktif olmaları konusunda desteklemek,

hedeflenmektedir.

Proje Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyetler:

- Eğitimler,

Daha önce projenin tanıtıldığı ve başvuruları alınan gönüllü mentor adaylarıyla yapılan yüzyüze görüşmelerin ardından eğitime dahil etmek adına mentor adayları belirlenmektedir. Geleceğe Koşanlar programı kapsamında 20 mentorun 20 menti ile eşleştirilebilmesi için 24 mentor adayını mentorluk ilişkisinin sınırları, programda dikkat edilmesi gereken hususlar ve hedef grubun ihtiyaçları konusunda 2 günlük bir eğitim alırlar. Programa dahil olan devlet korumasında olan üniversite öğrencisi menti gençler ise 1 günlük bir eğitim alarak 7 aylık mentorluk programına ilişkin fırsat ve riskler konusunda bilgi sahibi olurlar.

- Birebir görüşmeler,

Geleceğe Koşanlar Birebir Mentorluk Programında 20 “menti” üniversiteli genç, 20 adet farklı sektörlerden ve iş alanlarından en az 10 yıl çalışma deneyimi olan “mentor”larla gencin ihtiyacı ve öncelikleri göz önünde bulundurularak birebir eşleştirilmektedirler. Eşleşme formları menti ve mentorun tercihleri ışığında proje ekibi tarafından değerlendirilmiştir. Eşleşmeler, tüm menti ve mentorların katılım sağladığı açılış toplantısında duyurulmaktadır. Kasım ayı içerisinde gerçekleştirilen açılış toplantısının ardından menti-mentor birebir görüşmeleri başlamaktadır. 7 aylık mentorluk ilişkisi içerisinde ilk üç ay ayda 2 kez, devamındaki 4 ay boyunca ise en az ayda 1 kez görüşmeleri beklenmektedir. Mentinin ihtiyacı ve menti-mentorun zaman planına göre program dahilinde eşleşmeler ortalama 10-12 görüşme gerçekleştirmiştir.

- Sosyal aktiviteler,

Geleceğe Koşanlar Gelişimsel Mentorluk Programı dahilinde menti ve mentorlar farklı sosyal etkinliklerle bir araya gelme fırsatı yakalamışlardır. Menti gençlerin katılımıyla ilk yardım eğitimi, engelli alanında farkındalık atölyesi, bilim merkezi gezisi gibi farklı etkinlikler yapılırken, menti ve mentorların katılımıyla Ilgaz gezisi, yılbaşı ve iftar etkinlikleri düzenlenmiştir. Sosyal aktiviteler ile mentiler arasında akran desteğinin oluşması ve mentorların gençlerle ve dernek ekibiyle ilişkilerinin güçlenmesi hedeflenmiştir.

- İzleme/destek toplantıları,

Mentor ve mentilerin programın başında aldıkları eğitimin süreç içerisinde desteklenmesi gerektiği tespit edilmiş ve mentorlar ile aylık destek oturumları gerçekleştirilmiştir. Eşleşmelerinde yaşadıkları sıkıntıların aşılması noktasında hem proje ekibi hem de diğer mentorlar çözüm önerileri ve iyi örnek paylaşımları yapmışlardır. Eşleşmelerin izlenmesi noktasında proje ekibi her 4 eşleşmeden sorumlu bir kişi ile çalışmaktadır. Süreç içerisinde izlemeleri yapan koordinasyon ekibi ile proje ekibi aylık düzenli toplantılar gerçekleştirmektedir.

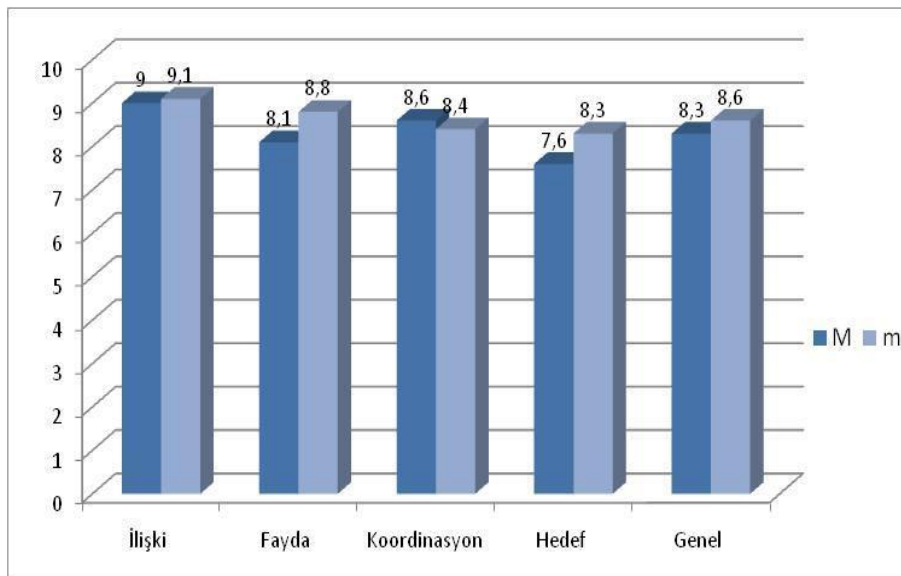
- Koordinasyon sistemi oluşturulması,

İzlemelerden sorumlu koordinasyon ekibine proje danışmanı tarafından eğitim verilmekte, formlar üzerinden geri bildirimleri en sağlıklı şekilde alabilmeleri için süpervizyon sağlanmaktadır. Menti ve mentorların geri bildirimleri koordinasyon ekibi üyesi üzerinden proje ekibine iletilmekte, eşleşmenin gidiş hattı ve gereksinimleri doğrultusunda farklı destek ve müdahale mekanizmaları hayata geçirilmektedir.

- Gelişim değerlendirme anketi ve toplantıları

Geri bildirimlerin ve iyi uygulamaların paylaşılması açısından bir diğer araç ise gelişim değerlendirme anketi ve toplantılarıdır. Gelişimsel mentorluk projesinde menti ve mentorlar programın 3. ay sonunda ve program bitiminde olmak üzere 2 kez değerlendirme anketleri doldurmaktadır. Bu anketler sayesinde her 2 taraf da mentorluk ilişkisini fayda, hedef, ilişki, koordinasyon açısından puanlamakta, ucu açık sorular vasıtasıyla programın başarılı yanlarının altını çizmekte ve geliştirilmesi gereken noktalara ışık tutmaktadırlar. Anket sonuçları ara ve nihai değerlendirme toplantılarında menti ve mentorlarla ayrı ayrı olacak şekilde daha etraflıca tartışılmaktadır.

2017-2018 Geleceğe Koşanlar Gelişimsel Birebir Mentorluk Projesi Nihai Değerlendirme Sonuçları
(M : Mentor, m: Menti)

- Uzman destek sistemi,

Geleceğe Koşanlar Mentorluk Projesi kapsamında mentorların mentiler ile bir öğrenme ilişkisi yürütürken meslekleri dahilinde gencin uzman desteği ihtiyacına cevap vermesi beklenmemektedir. Mentinin bir uzman ile belli bir konu dahilinde görüşme isteğini belirtmesi halinde proje ekibi mentorluk programı çerçevesinde uzman havuzundan ilgili kişiyi genç ile bir araya getirmektedir. Uzman havuzundaki profesyonellerin alana hakim, deneyimli kişiler olması ve projeye gönüllü destek sağlaması beklenmektedir. Mentilerin ihtiyaç alanları doğrultusunda psikolog, hukukçu, akademisyen ve kariyer merkezi çalışanları uzman havuza dahil edilmiş ve talepler doğrultusunda yönlendirmeler proje ekibi tarafından yapılmıştır.

Mentorluk projesi devlet korumasındaki katılımcı gençlerle uzun süreli bir güçlendirme ilişkisi kurma ve sürdürülebilir bir program oluşturma hedefiyle programı 3 yıllık tasarlamıştır. İlk yılı başarıyla tamamlanan Geleceğe Koşanlar Mentorluk Projesi'ne 2. yılında birebir mentorluğa ek olarak grup mentorluğu, 3. yılında ise akran mentorluğu dahil edilecektir. Hayat Sende Derneği'nin devlet korumasındaki çocuk ve gençler uygulamakta olduğu burs, mentorluk, kamp programının en önemli sac ayaklarından olan mentorluk programına dahil edilmesi planlanan genç sayısı 3. yılda 157'ye çıkarılacak ve kurum kapasitesinin paralel olarak artırılmasına çalışılacaktır.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2017). Erişim Tarihi: 15 Haziran 2018, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2017.pdf>

Heller M.P., Sindelar N.W. (1991) *Developing an Effective Teacher Mentor Program*. Phi Delta Kappa Educational Foundation Bloomington, Indiana.

Kram K.E. (1985). *Mentoring at Work: Developmental relationships in Organizational Life*. Glenview, Ill: Scott, Foresman.

Mentoring Youth in Foster Care The Technical Assistance and Training Program for Mentoring System-Involved Youth. (2006). Erişim Tarihi: 13 Haziran 2018,

<https://reachga.org/wp-content/uploads/2016/08/Mentoring-Youth-in-Foster-Care.pdf>

Zippay A. (1995). "Expanding Employment Skills and Social Networks Among Teen Mothers: Case Study of a Mentor Program". *Child and Adolescent Social Work Journal* Volume. 12(1).

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.hayatsende.org

Proje Tanıtımını Yazan: Sultan ERBAŞ

Hayat Sende Derneği Ağlar ve Platformlar Birim Koordinatörü

Telefon: +903122294446 Mobil: +905079971975

Necatibey Cad. No: 27/11 Kızılay Çankaya ANKARA

SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMLARI/KONGRELERİ
“SOSYAL HİZMET KONGRESİ 2018: MÜLTECİLER VE SOSYAL HİZMET”

“Mülteciler ve Sosyal Hizmet 2018 Kongresinin ardından”

Zeynep MUTLU¹

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği iş birliğiyle organize edilen **Sosyal Hizmet Kongresi 2018: “Mülteciler ve Sosyal Hizmet”** temalı kongremiz, 11-12 Mayıs 2018 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi Florya Halit Aydın Yerleşkesinde gerçekleştirilmiştir.

İki günlük uluslar arası katılımlı Kongremize akademisyenler, araştırmacılar, sosyal hizmet uzmanları, öğrenciler, saha çalışanları, uygulayıcılar, yerel yönetim temsilcileri ve mültecilik alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri olmak üzere yaklaşık 400 kişi katılmıştır.

¹ SHUDER GMYK Üyesi

Konferansta, biri İngilizce olmak üzere “Mültecilere ve Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet: Bir Değerlendirme”, “Göçmenler ve Mültecilere Yönelik Refah Hizmetleri”, “Yurttaşlar Derneği’nin Mülteciler Alanındaki Çalışmaları ve Saha Deneyimleri”, Kırkayak Kültür Merkezi’nin Mülteciler Alanındaki Çalışmaları ve Saha Deneyimleri”, “Türkiye’deki Sığınmacı ve Mültecilerin Toplumsal Kabulü ve Sosyal Uyumunu” başlıklı 5 konferans gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, “Mültecilerle Dayanışma Derneği, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ve HayatSür Derneği”nin katılımıyla bir sivil toplum paneli yapılmıştır. Kongremize gönderilen bildiler arasından seçilen 104 bildiri, 37 adet oturumda sunulmuştur.

Konferans süresince mültecilik alanında yaşanan kavramsal sorunlar, uygulamada yaşanan aksaklıklar ve bunların giderilmesi, alternatif çözüm önerileri, mesleki müdahale yöntemleri, multidisipliner yaklaşımın önemi kadar, iyi uygulama örnekleri de paylaşılmıştır. Mültecilerin genel olarak yaşadığı sorunların yanında (eğitim, barınma, sağlık gibi) sosyal hizmetlere, sosyal yardımlara ve gereksinim duydukları insani hak temelli hizmetlere ulaşmada güçlük çektikleri de gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra mülteciler içerisinde daha dezavantajlı durumda olan yaşlı, engelli, çocuk, kadın gibi gruplar ve onların öncelikli gereksinimlerine vurgu yapılmıştır.

Mültecilere sunulan hizmetlerin yalnızca kamu eliyle yürütülemeyeceği ve yürütülmemesi gerektiği göz önüne alındığında; bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimlerin bu alandaki önemli rolleri; iyi uygulama örnekleriyle paylaşılmıştır.

Mültecilik alanında çalışmakta olan uygulayıcıların; öncelikle dil bariyeri, dışlanma, kültüre duyarlı çalışma pratiği gibi açılardan güçlükler yaşadıkları ifade edilmiş ve bu doğrultuda ilgili disiplinlerde mültecilerle çalışma açısından akademilerde eğitim müfredatlarının güçlendirilmesinin önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Mültecilerle çalışan meslek elemanlarının yalnızca mikro ve mezzo düzeylerde değil; aynı zamanda makro düzeyde çalışırken de sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir. Bu alanda çalışan meslek elemanlarının yalnızca birey ve gruplarla değil; aynı zamanda politik süreçler açısından da karşılaştıkları güçlükler dile getirilmiştir. Sosyal hizmetin aynı zamanda insan haklarını korumayı hedefleyen bir meslek olduğundan hareketle; tartışmalardan çıkan en önemli sonuçlardan birinin yalnızca Türkiye’deki mültecilere yönelik uygulamalar olmadığı;

bundan ziyade uygulayıcıların barışa destek olacak politikaların oluşturulmasına katkı verme sorumluluğunun bulunduğu gündeme gelmiştir.

Bu doğrultuda mültecilerin yaşadıkları sorunlara ve karşılaştıkları güçlüklerine, disiplinler arası bir yaklaşımla ve işbirliğiyle yönelmenin gereksinimi vurgulanmış, bu doğrultuda başta sosyal hizmet uygulamaları olmak üzere mülteciler alanında bilimsel ve profesyonel boyutlarıyla yapılanların ve yapılabileceklerin neler olabileceği tüm katılımcılarla tartışılmıştır.

Mültecilik alanı dışında da sağlık, eğitim, çocuk koruma sistemi, engellilik, kadın sorunları, ayrımcılık, sosyal uyum ve entegrasyon konularında da çeşitli sunumlar gerçekleştirilerek kongreye katkı sağlanmıştır.

Şüphesiz mültecilik alanı mültidisipliner çalışmayı, kamu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve akademinin iş birliğini ve çok yönlü müdahalesini gerektiren bir alandır. Kongremiz ise bu alanda bilgi, görüş ve deneyimlerinin paylaşılmasına, tartışılmasına ve çözümler üretilebilmesine katkı sağlamış, insan hak ve onurunun korunması açısından mültecilerin yaşadığı sorunlara acil, kalıcı, sürdürülebilir ve hak temelli hizmetler oluşturulmasının önemini bir kez daha gündeme getirmiştir.

Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü işbirliğinde gerçekleşecek olan 2019 yılındaki kongremizde yeniden buluşmayı diliyoruz.

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ UZUN İNCE BİR BAŞARI HİKAYESİ “SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZ YERİ ALIMI”

Ergin BALCI¹

Değerli meslektaşlarımız bildiğiniz üzere derneğimize bir genel merkez yeri alımına ilişkin devam eden sürece dair bilgileri daha önceki sayımızda sizlerle paylaşmıştık. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin ekonomik sorunlarının temelini oluşturan ve en fazla gider kalemi olan kira giderlerinin ortadan kaldırılarak mali açıdan rahatlatılması ve kalıcı bir yer edinerek çalışmalarını daha iyi koşullarda sürdürebilmesi için yer alınması çalışmaları farklı dönemlerde gündemdeki yerini hep korumuştur. Bu doğrultuda, son olarak 14.Dönem genel merkez yönetim kurulu tarafından 4 Mayıs 2016 tarihinde başlatılan genel merkez yeri alınması çalışması 15.Dönem yönetim kurulumuz tarafından da sürdürülerek Kasım 2017’de hız verilen kampanyanın sonlandırıldığı 2018 Haziran Ayında toplam 485 kişi/kuruluş toplam 204.540 TL’lik bağış yapmıştır.

Bunun üzerine SHUDER Genel Merkez 15.Dönem Yönetim Kurulu ile Yer Alma/Mali Komisyonu yaptığı araştırmalar sonucunda Mayıs 2018’de Derneğimiz için işlevsel özellikte olduğu değerlendirilen, Kızılay Karanfil Sokak 4/86 No adresinde bulunan yaklaşık 70 m2 lik bir büronun 143 Bin TL’ye satın alınmasına karar vermiştir. 22 Mayıs 2018 tarihinde tapu işlemleri yapılarak bu büro Derneğimizin Mülkü olarak kayıtlara geçmiştir.

¹ SHUDER GMYK Üyesi

Satın alma işlemleri sonrasında yaklaşık bir buçuk ay süren tadilat, tefriş ve taşınma işleri gerçekleştirilmiştir. Böylece bütün masraflar dahil Dernek Yerimiz toplam 195 Bin TL'ye mal edilerek dernek mülkümüz edinilmiştir.

Nihayetinde 7 Temmuz 2018 tarihinde bütün meslektaşlarımızın ve sosyal hizmet mesleğine gönül verenlerin davetli olduğu oldukça kalabalık, samimi ve coşkulu bir açılış töreni ile Dernek Yerimizin açılışı yapılarak üyelerimizin hizmetine sunulmuştur.

Meslek örgütümüz açısından böylesi hassas ve tarihi bir çalışma, sadece yönetim kurulumuzun değil, şeffaflık, katılımcılık ve demokratik yönetim anlayışı çerçevesinde üyelerimizden oluşan mali komisyonun yetki ve sorumluluk almasıyla başarıya ulaşmıştır. Bu başarı bütün meslektaşlarımızın örgütlü topluma verdiği değer, inancın ve desteğin sonucudur. Yer sorununu çözen bir meslek örgütü buradan yakalayacağı sinerjiyle diğer sorunlarla daha kolay baş edebilecek güce de büyük oranda kavuşmuş olacaktır.

Mesleki dayanışmayla, sorunlarımızı çözmek, meslektaşlarımızın daha iyi çalışma koşullarında ve daha iyi özlük haklarına sahip olarak müracaatçı kitleleriyle nitelikli çalışmalarda bulunmasını sağlamak, istihdam olanaklarını arttırmak, mesleki ve bireysel yeterliği güçlendirmek için eğitimlerle meslektaşlarımızı desteklemek gibi meslek örgütümüz çatısı altında güç birliği yapmaya devam etmek, bundan sonraki temel hedefler olmalıdır.

Çalışma sonunda derneğimize kalıcı görünür bir eser bırakmanın onurunu hep birlikte yaşıyoruz.

MODERN SOSYAL HİZMETİN KURUCU AKTİVİSTİ:**JANE ADDAMS* (1860 – 1935)**

*Kadın Hakları Aktivisti, Hayırsever, Aktivist, Savaş Karşıtı Eylemci

Mehmet Can AKTAN¹

Özet

6 Eylül 1860 Cedarville, Illinois doğumlu olan Jane Addams, 1889 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk yerleşkelerden –daha sonraki Toplum Merkezi- biri olan Chicago, Illinois'deki Hull House'un kurucu ortaklarından biridir ve 1931 Nobel Barış Ödülü'nün ortak sahiplerindendir. Addams ayrıca Ulusal Sosyal Hizmet Konferansı'nın ilk kadın başkanı olarak görev yapmıştır. Ulusal Yerleşkeler Federasyonu'nu (*National Federation of Settlements*) kurmuş olan Addams, Kadınlar Uluslararası Barış ve Özgürlükler Ligi (*Women's International League for Peace and Freedom*) başkanlığı yapmıştır. Jane Addams, 1935 yılında Chicago'da yaşamını yitirmiştir.

Yaşamının İlk Yılları ve Erken Dönem Çalışmaları²

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında sosyal reformcu, barışsever ve feminist olarak yaptığı çalışmalarla tanınan Jane Addams, 6 Eylül 1860'da, Cedarville, Illinois'te Laura Jane Addams olarak dünyaya gelmiştir. Varlıklı bir eyalet senatörü ve işadamı babanın çocuğu olarak doğan dokuz

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi

² Jane Addams'ın biyografisine ilişkin bilgiler; <https://www.biography.com/people/jane-addams-9176298> adlı siteden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 15.07.2018)

çocuğun diğer sekizi gibi Addams da ayrıcalıklı bir hayat yaşamıştı. Babasının Başkan Abraham Lincoln de dahil olmak üzere birçok önemli arkadaşına sahip olduğu bilinmektedir.

1880'lerde, Addams hayattaki amacını bulmak için çabalamıştır. Erken yaşlarda sağlık sorunları ile savaştıkça durumdaki Addams, 1881'de Illinois'teki Rockford Kız Okulu'ndan mezun olmuştur. Daha sonra bir süre seyahat etmiş ve kısa bir süre tıp okuluna devam etmiştir. Addams 27 yaşındayken, arkadaşı Ellen Gates Starr ile yaptığı bir seyahatte, yoksullara yardım etmek üzere kurulmuş özel bir tesis olan İngiltere'nin Londra'daki ünlü "Toynbee Hall"u ziyaret etmiştir. O ve Starr, Chicago'da kurmaya çalıştıkları yerleşim evi fikri nedeniyle Toynbee Hall'dan çok etkilenmişlerdir.

Hull House'un Ortak Kurucusu

1889'da Addams ve Starr, hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Kuzey Amerika'daki ilk yerleşkelerden biri olan ve aynı zamanda yapının kendi sahibinin adını taşıyan Hull House'u açtılar. Ev, Chicago bölgesinde yaşayan göçmen ve yoksul nüfusa yönelik hizmet vermiştir. Yıllar içerisinde, kuruluş 10'dan fazla bina içerecek şekilde büyümüş ve hizmetlerini çocuk bakımı, eğitim kursları, bir sanat galerisi, bir kamu mutfağı ve diğer bazı sosyal programları da kapsayacak şekilde genişletmiştir.

1963'te Illinois Üniversitesi Chicago kampüsünün inşaatı, Hull House'un merkezini taşımaya zorlamış ve maalesef kuruluşun orijinal binalarının çoğu yıkılmıştır. Buna karşın, Hull House bugün ayakta kalan ve Addams'ı onurlandıran bir anıta dönüştürülmüştür.

Diğer Roller

Hull House'taki çalışmalarına ek olarak Addams, 1905'te Chicago Eğitim Okulu'nda (*Chicago School of Education*) hizmet vermeye başlamış ve daha sonra Okul Yönetim Komitesine başkanlık yapmıştır. Beş yıl sonra, 1910'da, Ulusal Hayır Kurumları Konferansı'nın "ilk kadın başkanı" olmuştur (Konferansın adı daha sonra "Ulusal Sosyal Hizmet Konferansı" olarak değiştirilmiştir). Ertesi yıl, Ulusal Yerleşkeler Federasyonu'nu (*National Federation of Settlements*) kurmak üzere harekete geçmiştir.

Tanınmış bir sosyal reformcu olarak bilinen çalışmalarının dışında Addams, kararlı bir barışsever ve barış eylemcisiydi. Barış konusunda sıkça konuşmalar yapan bir öğretim görevlisinin 1907'de yayımlanan Barış'ın Yeni İdealleri isimli, dünyadaki savaşı sona erdirmeye konusundaki görüşlerini derlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Addams, Kadın Barış Partisi'nin başkanı olmuştur. Emily Greene Balch ve Alice Hamilton ile birlikte, 1915'te Hollanda Lahey'deki Uluslararası Kadın Kongresi'ne katılmıştır. Bu üç sosyal reformcu ve barış eylemcisi, Lahey'deki Kadınlar: Uluslararası Kadın Kongresi ve Sonuçları hakkında çalışmalar yapmış ve özel bir Rapor hazırlamışlardır.

Jane Addams, savaşa son verme taahhüdünün bir parçası olarak, 1919'dan 1929'a kadar Uluslararası Kadınlar için Barış ve Özgürlük Cemiyeti'nin başkanlığını yürütmüştür. Addams, çabalarından ötürü

1931 Nobel Barış Ödülü'nü, bir eğitimci ve başkan danışmanı olan Nicholas Murray Butler ile paylaşmıştır.

Yaşamının Son Dönemleri

Gençliğinde sık sık sağlık sorunları yaşayan Jane Addams'ın sağlığı, 1926'da bir kalp krizi sonrasında ciddi şekilde bozulmaya başlamıştır. 21 Mayıs 1935'te Chicago, Illinois'de 74 yaşında hayatını kaybetmiştir. Bugün Addams, sadece sosyal hizmet alanında bir öncü olarak değil, ülkesinin önde gelen barışseverlerinden biri olarak da hatırlanmaktadır.

SANATÇI, SOSYAL HİZMET UZMANI

“SAMİME SANAY”

Bülent KARAKUŞ¹

Samime Sanay, 1946 yılında Ankara’da doğmuştur. 1966 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi’nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin Pedagoji bölümünden mezun oldu. Sosyal Hizmetler Akademisi’nde okuduğu yıllarla radyo yılları çakışır. 1960’ta Ankara Radyosu sınavlarına girer. Amacı hem sosyal hizmetler mütehassısı olarak mesleğini sürdürmek hem de radyoda Türk Sanat Müziği sanatçısı olarak çalışmaktı. Fakat personel yasası öğretmenlik dışında buna cevap vermiyordu.

Üniversiteden mezun olduktan sonra kısa bir süre sosyoloji hocalığı yaptı. Bu dönemde annesini ve babasını kaybetti. Bu sıralarda doktora yapmaya karar verdi. Son master sınavından çıktıktan iki gün sonra Edip Aktaş ile evlendi. Eşi istemediği için doktorayı yarıda bıraktı. Fakat radyoyu devam ettirdi.

İlk albümünü 1977 yılında Kervan Plakçılıktan “Yalnız Benim Ol” adı ile çıkardı. TRT bünyesinde 15 yıl süren müzik eğitimi ve uygulaması sonunda 1981 yılında radyodan istifa ederek sahneye çıktı.

1984 yılında Beni Hatırla ve 1985 yılında Sevgi Üzerine Sohbet adlı çok satan ve sevilen albümleri ile iki altın plak ödülü aldı. İzmir Fuarı ve Maksim Gazinosunda bir dönem assolistlik de yaptı. Sahne çalışmalarını yurt içi ve yurt dışı konserleriyle sürdürdü.

¹ Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı

1993'te yayınlanan Ben Sana Mecburum adlı abümünden sonra Türk Sanat Müziğindeki genel durgunluk ve gerilemenin de etkisiyle uzun bir sessizlik dönemine girdi. 2006 yılında alaturka eserleri popüler tarzda senfonik olarak yorumlayarak hazırladığı “Hoşgeldin Aşk” adlı son albümüyle adından söz ettirdi.

Samime Sanay’a 1998 yılında Devlet Sanatçısı unvanı verildi.

Samime Sanay’ın ismi, Balıkesir’in Burhaniye ilçesi Ören Mahallesi’nde yeniden bir sokağa verildi.

Samime Sanay’ın avukat Edip Aktaş ile olan evliliğinden Anıl Aktaş (d.1979) isimli 1 oğlu bulunmaktadır.

Albümleri:

1977 – Yalnız Benim Ol

1984 – Öürsem Yazıktır

1984 – Beni Hatırla

1985 – Bir İlkbahar Sabahı

1985 – Sevgi Üzerine Sohbet

1986 – Yudum Yudum Sevdayım

1988 – Sevgi Bağları

1990 – Sarsam Diyorum

1993 – Ben Sana Mecburum

2006 – Afedersin

2006 – Hoşgeldin Aşk

Kaynak: <https://www.biyografi.net.tr/samime-sanay-kimdir/> Erişim: 14 Temmuz 2018

(İstanbul’da yaşamakta olan meslektaşımız Samime Sanay dergimiz aracılığıyla bütün meslektaşlarımıza sevgi ve selamlarını iletmiş olup Ankara’ya geleceği ilk anda kendisiyle ilgili olarak daha geniş kapsamlı bilgileri paylaşmak ve meslek camiamıza seslenmek üzere dergi için röportaj yapmayı arzu ettiğini bildirmiştir).

HASAN HÜSEYİN ALTINOVA’NIN ANISINA
(1973-2016)

Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ¹

¹ Prof.Dr. Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

Hasan Hüseyin Altınova Kimdir?

Hasan Hüseyin ALTINOVA, 1973 Manisa Akhisar doğumludur. 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıbbi Laboratuvar Bölümünü bitirmiş ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde Sağlık Teknikeri olarak göreve başlamıştır. Bu yıllarda Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi Sosyal Servisinde tanıdığı sosyal hizmet uzmanlarından etkilenecek sosyal hizmet uzmanı olmaya karar vermiştir. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünü kazanmış ve 2003 yılında sosyal hizmet uzmanı olarak mezun olmuştur. 2004-2005 yılları arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmet Biriminde sosyal hizmet uzmanı olarak görev yaptıktan sonra 2005-2012 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Onkoloji Hastanesinde sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaya başlamış, hasta ve hasta yakınlarıyla grup ve bireysel çalışmalar ile hastane personeline yönelik eğitimler düzenlemiştir.

Üniversite yıllarında tanıştığı Yaratıcı Drama Eğitimini 2007 yılında tamamlayarak Çağdaş Sanatlar Derneğinin drama lideri olmuş, aynı zamanda Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaratıcı Drama Yüksek Lisans Programını da tamamlamıştır. 2011 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hayat Boyu Öğrenme ve Yetiştin Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Programına başlamıştır. 2012 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim görevlisi olan Hasan Hüseyin ALTINOVA, doktora eğitimine Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında devam etmiştir.

Yakalandığı amansız hastalık sonucu 14.01.2016 tarihindeki vefatının ardından doktora tez çalışmasının bir bölümü Danışmanı Prof.Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ ve Prof. Dr. Çiğdem ARIKAN'ın desteği ile Sosyal Çalışma Yayınevi tarafından 2016 yılında kitaba dönüştürülmüş, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyelerinin katkısı ve İlkyar Vakfı desteği ile Sinop İli Durağan İlçesi 75. Yıl Cumhuriyet Yatılı Bölge Ortaokulunda Öğretim Görevlisi Hasan Hüseyin Altınova Kütüphanesi kurulmuştur. Hasan Hüseyin Altınova'nın son görev yeri olan Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde bir dersliğe Öğr. Gör. Hasan Hüseyin Altınova Dershanesi ismi verilmiştir.

Danışmanı ve meslektaşının gözünden Hasan Hüseyin Altınova...

Doktora danışmanı olduğum Hasan Hüseyin ile bir lisans dersinde öğrencilere yaratıcı dramayı tanıtmak istediğim sırada tanıştım. Hüseyin yaratıcı dramayı ders etkinliği sırasında o kadar çok sevmişti ki hemen ardından Çağdaş Drama Derneği ile bağlantı kurarak drama derslerine başlamıştı. Onun drama sevgisi daha sonra bu alanda yüksek lisans yapmasına da vesile olmuştu.

Hüseyin hem öğrencim hem de meslektaşım oldu. Çalışkan, verimli, duyarlı ve onurlu bir duruşu vardı. Onun olaylara çok farklı açılardan bakma isteği, her duruma bir drama oyunu yerleştirme çabası ve pozitif bakış açısı beni derinden etkilemiştir. Halen görev yaptığım Ankara Üniversitesi Sağlık

Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim görevlisi olduğunda kendisi ile sosyal hizmet adına çok güzel çalışmalar yapmayı planlamıştık. Birlikte yaratıcı dramının sosyal hizmet öğrencilerinin iletişim becerilerine etkisini inceledik. Onun için öğrencileri geliştirmek çok önemliydi ve daha birçok planımız ve araştırma konumuz vardı...

Hasan Hüseyin aynı zamanda sivil toplumun gücüne de inanırdı ve bu düşüncesi doğrultusunda hem Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinde hem de Çağdaş Drama Derneğinde aktif çalışırdı.

Hasan Hüseyin'in vefatının ardından onun birçok insanın hayatında özel bir yeri olduğunu daha iyi anladım. Çok farklı çevrelerden insanların Hasan Hüseyin ile anısını dinlediğimde meslektaşım ve öğrencim Hasan Hüseyin Altınova'nın büyük bir kayıp olduğuna ve ışığının tüm sevenlerinin üzerinde olacağına inanıyorum...

Mekanın cennet olsun Hüseyin...

16.07.2018

Prof.Dr.Elif Gökçearsan Çifci

BİR SOSYAL HİZMET UZMANIYLA EKİP ARKADAŞI VE DOST OLMA SÜRECİFigen Şahin Dağlı¹

İki binli yıllar yeni başlamıştı ben Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışırken. Dünyanın en şanslı hekimlerinden biriyim diye düşünüyordum. Hem çok sevdiğim çocuklarla ilgili bir işim vardı, onların doktoruydum, hem de Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nın bence en güzel bölümü olan "Sosyal Pediatri" bölümünde, bir insanın karşısına çıkabilecek olan en iyi hoca, en iyi insan olan Prof. Dr. Ufuk Beyazova ile çalışıyordum. Birçok kişi "Sosyal Pediatri" nedir bilmezken o kurmuştu bu bölümü. Çocukları sosyal çevreleriyle bir bütün olarak ele alıp, sağlığını etkileyebilecek tüm sosyal riskleri de değerlendirerek çocuk sağlığını korumak konusunda çalışıyorduk ki; bu, çocuğu kalp, beyin, böbrek gibi organ sistemleri olarak görüp bu organlardaki tıbbi sorunları çözmeye çalışan hekimlikten oldukça farklı bir yaklaşımdı. On sekiz yıl huzurla, mutlulukla, büyük bir doyum hissederek çalıştım bölümümde. Şimdi ailevi nedenlerle biraz erkenden emekli olarak ayrıldığım bu bölüme bakıp oradaki ekibimizi düşününce hala içimi sıcaklık bir duygu kaplıyor.

Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğun korunması gibi konularla 2000 yılında gittiğim bir uluslararası kongre sayesinde tanıştım. Ufuk hocamın yönetim kurulu üyesi olduğu "Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği"ne de o yıl üye oldum. Konu dikkatimizi çekmeye başlayınca hastanede karşımıza gelen olgulara da tanrı koymaya başladık. Bu konunun multidisipliner olarak ele alınması gerektiğini de böylece fark ettik. İlk hareketimiz Çocuk Psikiyatrisi ve Adli Tıp Anabilim Dalları ile bir araya gelerek ekip kurmak oldu. Bunun ardından ilk farkındalığımız bu "Çocuk Koruma Ekibi"nin içinde hekimler dışında başka profesyonellerin de olması gerektiği idi. "Bir Sosyal Hizmet Uzmanımız olmalı" dedi Ufuk hocam. Benim o konuda çok fazla bilgim yoktu o sırada. SHU olarak tanıdığım bir kişi vardı, Gazi Üniversitesi Hastanesi'nin tek uzmanıydı o sıralarda. Hasta yatış/çıkışlarıyla ilgileniyor, ekonomik sorunu olan hastaların sorunlarıyla uğraşıyordu. İşini son derece iyi yapıyordu ama böyle büyük bir hastanede yaptığı bu iş onun tüm zamanını alıyor, başka bir şeyle uğraşmasına imkan tanııyordu. Bu nedenle biz yönetime başvurarak ekibimize bir SHU alınmasını talep ettik. Başvuranlar arasında biri çok özeldi. SHU Figen Paslı. Uzun yıllar devlette sosyal hizmet kurumlarında çalışmış olmanın getirdiği deneyim ve özgüvenin yanında bu iş için son derece istekli oluşu etkilemişti bizi. Figen'le çalışmaya karar vermemiz zor olmadı ama onun çalıştığı kurumdan muvafakat alıp üniversiteye geçmesi konusunda aynı şeyi söylemek mümkün değil. Zorlu bir süreç oldu ama azim ve kararlılık her zorluğu yendi ve sonunda Figen Paslı 2002 yılında Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Ekibinin sosyal hizmet uzmanı oldu.

¹ Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Sosyal Pediatri BD Emekli Öğretim Üyesi

Yeni bir şeyler kurmak, yeni bir düzeni oluşturmak her zaman zordur. Bizim için de zorluklar olması kaçınılmazdı. Örneğin Figen'in görüşme yapabileceği bir odası bile yoktu en başta. Zaman zaman Ufuk hocanın odasında, bazen pediatri servisinde, koridorlarda yaptı görüşmelerini. Bu arada pediatri bölümü yavaş yavaş öğrenmeye başladı, "bir SHU neden gereklidir, hastaların sadece tıbbi sorunlarını çözmek yetmez, sosyal sorunlarını çözmezsek tıbbi sorunlarını da çözmekte başarısız oluruz" kavramını. Hiç unutmadığım bir bebek var örneğin. Yenidoğan servisinden taburcu ediliyor ama birkaç gün sonra beslenememiş, genel durumu bozulmuş olarak geri geliyor ve bu durum 3 kez tekrarlanıyor. Annenin ruh sağlığı sorunu var, bebeğe bakamıyor. Aile Ankara'nın bir ilçesinde oturuyordu. Ev ziyareti dahil Figen'in yaptığı girişimler ve ayarlamalar sonrasında baba ve ailesi bebeğe son derece iyi bakmaya başladı. Birkaç yıl sonra babanın çocuğu bize "el öptürmeye" getirmesi en tatlı anılarımız arasında yerini aldı. Bu ve bunun gibi pek çok vakanın yönetimini yaptı Figen. Diğer disiplinlerden gelen arkadaşlarımızla ve vaka ile ilgili iletişim kurduğumuz okul, sosyal hizmetler, adli birimler gibi hastane dışındaki kurumlarla eşgüdümü sağlayan kişiydi ekibimizde.

Önce "Çocuk Koruma Ekibi" olarak başlamıştık, sonra Türkiye'deki ilk "Çocuk Koruma Merkezi" olduk 2006 yılında. Bunun gerçekleşmesinde de Figen'in katkıları yadsınamaz. Yönetmeliği oluşturmaktan sistemi kurmaya kadar her aşamayı ince ince dokuduk birlikte. Bir logomuz bile vardı. Ekibimizin en sevilen üyelerinden biri tarafından yaratılmıştı logomuz. Çocuk cerrahı Prof. Dr. Billur Demiroğulları. Bugün artık aramızda değil. Sevgili Billur'u ve benzer şekilde acı bir hastalıkla kaybettiğimiz Prof. Dr. Ali Fuat Işık'ı rahmetle anmak isterim. Bu arada ekibimiz giderek büyüdü, güçlendi. Bir SHU'na ek olarak bir psikoloğumuz ve hemşiremiz de oldu merkezde daimi olarak çalışan. Sosyal Pediatriye ek olarak, adli tıp, çocuk psikiyatrisi, psikiyatri ve çocuk cerrahisi öğretim üyeleri ve asistanları da merkezin çalışma grubu içindeydi.

Türkiye için bir model oldu Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezi (GÜÇOK). Yıllar sonra GÜÇOK örnek alınarak diğer illerde de üniversite temelli çocuk koruma merkezleri kuruldu. UNICEF'in desteklediği bir proje içinde gerçekleşti bu aşama ve şimdi 12 ilde üniversitelerde benzer merkezler var.

Figen'le çalışma arkadaşlığımız üniversitedeki görevle sınırlı kalmadı. Üyesi olduğumuz "Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği"nin yönetim kuruluna birlikte seçildik 2005 yılında. Halen devam eden bu görev bizi birbirimize iyice bağladı. İki iş birbiriyle çok paraleldi. İki farklı şapka ile pek çok projede yer aldık, kongreler, konferanslar düzenledik, eğitimler yaptık. Hepsinde Figen'in donanımı ve deneyimi fark yarattı, büyük katkısı oldu. Üzerine aldığı görevi en iyi şekilde, aksatmadan yaptı her seferinde. Eğitimlerimizde hep istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşımın önemini vurguladık. Çocuğun gerçekten korunabilmesi için sağlık, sosyal hizmet ve hukuk sistemlerinin nasıl işbirliği içinde çalışması gerektiğini anlattık ve bu konuda rol modeli olduk.

Yıllar geçerken yaşamlarımızda da değişiklikler oldu doğal olarak. Birbirimizin acı tatlı günlerine tanık olduk. Kayıplarımızda da yan yanaydık, mutlu günlerimizde de. Figen bu süreçte bir yandan da akademik olarak kendini geliştiriyor, yüksek lisans ve doktorasını tamamlıyordu. Gazi Çocuk Koruma Merkezi Sosyal Hizmet stajyerlerinin gözde staj yeri haline gelmişti. Öğrencileriyle kurduğu ilişki çok özeldi. Onlarla hem bir abla/anne gibi çok içten bir yakınlık kuruyor hem de öğretmenlik sınırlarını koruyarak stajyerlerin çok iyi çalışmasını, stajdan çok şey öğrenerek ayrılmalarını sağlıyordu. Ayrılan stajyerler onu hiç unutmuyor, iletişimlerini koparmıyorlardı. Böylece Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış bir eski öğrenci/yeni meslektaş ağına sahip oldu. Tabii sayesinde biz de.

Figen'in doktorasını tamamlaması ve başka bir üniversiteye öğretim üyesi olarak atanmasıyla benim emekliliğim aşağı yukarı aynı zamanlara denk geldi. Birlikte uzun yıllar çalıştığımız, nice güzel anılarımızın olduğu bir kurumu bırakmak hiç kolay değildi ama yeni bir yaşama yelken açmak da heyecan vericiydi. GÜÇÖK'u geçmişte bizler gibi emek vermiş arkadaşlara teslim edebilmenin huzuruyla merhaba dedik yeni yaşamlarımıza, birlikte yaşadığımız az sayıda tatsız olayın iz bırakmayacağı ama çok sayıda mutlu paylaşımın hiç unutulmayacağı inancıyla. Sevgili dostum Figen Paslı'ya yeni yaşamında sonsuz mutluluklar ve başarılar diliyorum.

TÜRKİYE’DE REFAH REJİMİ BAĞLAMINDA EŞİ VEFAT ETMİŞ BİR KADIN OLMAK

Merve YILDIZ¹

Türkiye’deki sosyal güvenlik programlarına bakıldığında eşi vefat etmiş kadınların yararlanması için düzenlenmiş birtakım sosyal yardımlar bulunmaktadır. Bu yardımların kullanılması üç durumda mümkün olabilir. İlk durumda; eşi vefat etmiş kadınlar, eşleri malulen emeklilik maaşı veya yaşlılık emekli maaşı şartlarına uygunsa bu yardımlardan faydalanabilir. İkinci durumda; eşi vefat etmiş kadının, eşinin vefat ettiği sırada emekli olması ile bu yardımlardan faydalanılabilir. Üçüncü durumda ise eşi vefat etmiş kadınlar, eşleri en az beş yıl sigorta ödemelerini bitirdiyse veya 900 gün için prim ödemesi yapmışsa bu yardımlardan faydalanabilir (Memurlar ve serbest meslek sahipleri için 1,800 gün) (Gedik, 2015).

Yalnızca eşi vefat etmiş kadınlar değil, 18 yaş altında olan çocukları da bu yardımlardan yararlanabilmektedir. Ayrıca, 18 yaş ve üstü olup da, engelli veya işsiz olan erkek evlat ve herhangi bir yaşta olup evlenmemiş, eşi vefat etmiş ya da boşanmış kadın evlat herhangi bir sosyal sigortası olmaması durumunda bu yardımlardan yararlanabilmektedir. Eğer eşi vefat etmiş kadınlar yeniden evlenirlerse, bu yardımlardan yararlanamazlar ve yalnızca bir eşin üzerinden sosyal yardım alınabilir.

Vefat eden eşin emekliliği durumunda; eşi vefat etmiş kadın ölen eşinin emekli maaşının %50’sine sahip olabilir. Bununla birlikte, eşi vefat etmiş kadın çocuk sahibi değilse, çalışmıyorsa ya da başka bir maaş almıyorsa vefat eden eşinin emekli maaşının % 75’i kendisine verilir. Vefat eden eşin çocukları, bu emekli maaşının % 25’ine sahip olabilir. Eğer yalnızca bir çocuk varsa çocuk bu yardımın %50’sine sahip olabilir. Eğer vefat eden eş muhtaç durumda olan ebeveynlere sahip ise emekli maaşının % 25’i kadarını ebeveynler alabilir (Gedik,2015).

Eşi veya ebeveynleri vefat etmiş kadınlar “dul-yetim aylığı” adıyla bu yardımları sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından talep edebilirler. Anne-babanın ve aynı zamanda eşin de vefatı durumunda kadınlar yüksek olan maaşı almayı tercih etmektedir, bu iki maaşı aynı anda alamamaktadırlar. Bu maaşların miktarı vefat eden eşin ya da babanın ne kadar prim ödediğine bağlı olarak değişmektedir.

Türkiye’de kadınlara sağlanan sosyal yardımların tümüne bakıldığında kadının “yapması istenilen” görevlerinin korunduğunu görebilmekteyiz. Bu sosyal yardımlar kadın istihdamını artırmak yerine evde olması gerektiği kanaatini pekiştirmektedir. Yani kadın anne, eş, bakıcı, temizlikçi, derleyen-toplayan olarak sabitlenmiştir. Dul kavramı da aynı şekilde toplumda, kadının üstünde bir çok anlam taşımaktadır. Geleneksel ataerkil değerlere dayalı toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıklar, kadınları

¹ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi

erkeklerden daha yoksul kılan birçok eşitsizlik durumu ile karşı karşıyadır. Ecevit (2003) bu durumları şu şekilde sıralamaktadır:

Haklarda eşitsizlik (sosyal, ekonomik, yasal ve siyasal haklarda eşitsizlik), kaynaklara erişimde eşitsizlik (eğitim, iş, toprak, sermaye vb. kaynaklara ulaşamama), ekonomik faaliyet alanında eşitsizlik (düşük ücretli, kötü koşullara sahip işlerde çalışma, pazarlık gücünden yoksun olma; kayıt dışı, geçici, gündelik, yarı zamanlı işlerde çalışma; işe alınmada, ücretlerde ve yükseltmelerde ayrımcılığa uğrama, taciz ve mobbinge uğrama, ücret karşılığı olmayan işlerde çalışma, ev içi emeğin eşitsiz paylaşımı), sağlık ve bağlantılı hizmetlere erişimde eşitsizlik (temel sağlık hizmetlerine erişememe, cinsel yaşam ve üremeye ilişkin karar alma süreçlerinde kontrolün olmaması), şiddet, taciz ve istismara uğrama (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet), kamusal yaşam ve siyasal alanda eşitsizlik (Ecevit, 2003: 83-85).

Sosyal Güvenlik Yasası'nda, diğer yardımlarda olduğu gibi dul ve yetim aylığına hak kazanımında ve kullanımında da erkekler ve kadınlar arasında ciddi farklılıklar vardır. Erkekler 18 yaşına kadar ya da yüksek eğitim durumunda 25 yaşına kadar yetim aylığı alabilirken, kadınların evlenene kadar ya da sigortalı bir işte çalışana kadar yetim aylığı almaya hakları vardır. Bu uygulama, toplumsal kabulün yanı sıra yasal düzenlemelerde kadınların asli görevlerinin ev içinde anne ve eş olmak olduğunu göstermektedir ve kadınların ancak bu alanda korunması ideolojisi üzerine kurulmuştur. Bu yasal düzenlemeler kadınları istihdam dışına itmektedir ve onların istihdam dışında kalmalarını teşvik edici niteliktedir (Dedeoğlu, 2009).

Eşi vefat etmiş kadınlarda muhafazakar toplumun bakış açısı incelendiğinde erkeğin olmaması kadının yaşamında büyük ve çoğunlukla yeri doldurulamaz bir eksiklikler. Bu toplum kadının tek başına var olmasına imkan tanımamaktadır ve eşi vefat eden kadın topluma karşı savaş vermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine bakıldığında erkek, “eve ekmek getiren” rolü üstlenmiştir ve bazı kesimlerde erkek, kadının tam anlamıyla sahibi olarak görülmektedir. Bunun sonucunda basit bir örnek olarak, “komşular, eşi vefat eden kadın ile yemeklerini paylaşır”, bir ihtiyaçları olmak zorundaymışçasına toplum zaman zaman bu kadınları gözetlemektedir. Kadının çalışması da toplumsal cinsiyet rollerine ters düşmektedir ve kadın toplum baskısı sebebiyle kendinde çalışacak gücü ve cesareti bulamaz. Sosyal yardımlar da çoğunlukla bu düşüncüyü pekiştirmektedir. Kadın çalışma kararı almış olsa bile çalışma hayatında onu bir çok zorluk beklemektedir. Toplumun damgalaması her yerde karşısına çıkacaktır ve çözüm olarak makro boyutta düşünülüp sosyal politikaların değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizin birçok bölgesinde ‘evlilik’ kadının çalışma yaşamını olumsuz etkilemektedir. Çoğunlukla toplumun beklentisine göre kadın; evi idare etmeli, temizlik yapmalı... çocuklara bakmalıdır. Dayıoğlu ve Kırdar (2010) çalışmalarında, evliliğin hem kentsel hem de kırsal alanda kadınların

işgücüne katılımını kötü yönde etkilediğini ve kırsal alandakiler için geçerli olmamakla birlikte, kadınların hanedeki çocuk sayısı arttıkça işgücüne katılımının azaldığını belirtmektedirler (Dayıoğlu ve Kırdar, 2010: 42).

Boşanmış ve eşi vefat etmiş kadınlar arasındaki ayrımcılık da göze batmaktadır. Kurnaz (2012)'a göre, yapılan son değişikliklerden sonra ASPB tarafından eşi vefat etmiş kadınlara aylık 250 TL gelir yardımı yapılmaya başlandı. 73.718 eşi vefat etmiş kadın için 18.429.500 TL tahsis edildi. Aynı araştırmanın bulgularına göre, eşi vefat etmiş kadınlar ile aynı ekonomik sıkıntıları yaşayan 20 bin boşanmış kadın bu yardımlardan yararlanamamıştır. Boşanmış kadınlar sosyal yardım programlarından hariç tutulmuştur.

Yapılan bu yardımlar, yoksulluğun azaltılması ve evliliklerin dağılmasından sonra mali zorlukların üstesinden gelinmesi için önemli bir önlemdir. Ancak, Özar ve Yakut-Çakar'ın (2012) eleştirdiği gibi, her ikisinde de benzer zorluklar veya problemler olsa bile, boşanmış ve eşi vefat etmiş kadınlar arasında cinsiyete dayalı bir ayrımcılık vardır. Boşanmış kadınların toplumda damgalanması ile bu yardımları hak etmedikleri düşünülmektedir. Eğer bu mali yardım boşanmış kadınlara verilirse, toplumdaki ideal aile yapısı zarar görebilir, düşüncesi hakimdir. Bu uygulama eşi vefat etmiş kadınlar ile boşanmış kadınlar karşılaştırıldığında, eşi vefat etmiş kadınlar için ekonomik olarak avantajlı bir pozisyon yaratmaktadır. Özar ve ark. (2012) şöyle ifade ediyor:

Kurulu hükümetin gelir destek programlarını düzenlerken yalnızca eşi vefat etmiş kadınlara yardım sağlaması tamamen politiktir. Sonuç olarak, başından beri bu sosyal politika birçok kadını ayırt ediyor. Bunun bütçe açığı yüzünden değil, hükümetin boşanmış kadınlara karşı tutumları yüzünden olduğunu düşünüyoruz.

Buna ek olarak, bu destek programı, eşi vefat etmiş kadın, erkek arkadaşı ile birlikte yaşıyorsa ya da eşi vefat etmiş kadın bir adam ile görülüyorsa, bu ödemedi yararlanamaz. Bu önkoşul, erkeğin, kadınlar için ekonomik güvenlik sağlayan bir kişi olduğu inancını yansıtır. Özar ve Yakut-Çakar (2012) şöyle ifade ediyor: “2008 yılında uygulanan yeni sosyal güvenlik politikası ile kadınlar sadece eşleri, babaları veya ücretli bir işi olan belirli bir adamla ilişkilerini sürdürerek Sosyal Güvenlik yardımlarını sigortalamıştır. Dolayısıyla, bu tür politikalar geleneksel aile yaklaşımını güçlendirir ve toplumda kadınlara evlilik dışında yer bırakmamaktadır.”

Özetle, eşi vefat etmiş kadınların aldığı yardımlar ile ilgili olarak, Türkiye'de refah rejiminin sınıflandırılması, Türkiye'nin Güney Avrupa modeline uyduğunu açıkça göstermektedir.

Grütjen (2007: 80)'e göre Türkiye'de sosyal güvenlik sistemlerinde sosyal yardım açısından bakıldığında mesleki uzmanlaşma yetersizdir ve sosyal güvenlik ağı zayıftır. Hem Türkiye hem de Güney Avrupa'nın en yaygın özelliği, sosyal güvenlik sisteminde ailenin, refah rejiminin büyük bir destekçisi olarak önemli yere sahip olmasıdır.

KAGİDER'in (Türkiye Kadın Girişimciler Derneği) araştırmasında (2012) Türkiye'de kadınların durumu hakkında, teoride, Türkiye'de cinsiyet eşitliği sağlamaya yönelik çalışmaların bulunduğu dikkat çekilmektedir; ancak uygulamada, politikalar ve reformlar tamamen yürürlüğe girmemiştir. Siyasi aktörlerin muhafazakar yaklaşımı sebebiyle toplumsal cinsiyet konusuna yeterli ilgi gösterilmemektedir. Böylece kadın-erkek eşitsizliği varlığını sürdürmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik reformlara rağmen, Türkiye'de aile, devlet ve piyasanın geleneksel ataerkil yapıları kadının güçlenmesi önünde engel oluşturmaya devam etmektedir (Müftüler-Bac, 1999).

Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programlarından Olan: EVEK Yardımı

Toplumda her kesim yoksulluktan farklı etkilenmektedir. Eşi vefat etmiş kadınlar da toplumumuzda yoksulluktan etkilenmiş, dezavantajlı gruplardan bir tanesidir. Boğaziçi Üniversitesi yaptığı bir araştırma ile eşi vefat etmiş kadınların yoksulluk riski olduğunu kanıtlamıştır ve bu çalışma bir projeye dönüştürülmüştür.

EVEK Yardımı kendinde ve yaşadığı hanede yaşayan bireylerde sosyal güvence kaydı bulunmayan, kanunla belirlenen muhtaçlık sınırının (483,64 TL) altında kalan eşi vefat etmiş kadınlara yönelik 2 aylık periyodlar halinde yapılan yardımdır. Yardım miktarı iki ayda bir 550 TL'dir (ASPB, 2012).

Daha önce de tartıştığımız gibi, yapılan bu sosyal yardımlar kadını toplumda var etmek, kadın istihdamını artırmak, kadın emeğinin değerli olabilmesi vb. durumlara karşı durabilecek şekilde dizayn edildiğinde faydalı olabilecektir. Akdi takdirde bu yardımlar kadın yoksulluğunu pekiştiren bir araçtır. Buz ve Öngen (2018) bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Hanedeki çocuk, engelli ve yaşlı bireylerin gereksinimlerinin karşılanması sorumluluğunu aileye, daha doğrusu cinsiyetçi işbölümü üzerinden kadına yükleyen bir refah sistemi çerçevesinde, bugün ailenin birliğinin korunması ve güçlendirilmesi söyleminin neden bu kadar öne çıkartıldığı daha iyi anlaşılabilir. Bugün, sosyal yardımlar hane içindeki bireylerin tek tek yapabilirliklerine odaklanan ve yurttaşlık temelinde kazanılan bir hak olarak yerine getirilmekten uzak, haneye giren toplam geliri temel alarak yapılan hesaplamalar üzerinden hane içindeki eşitsizliklere yeteri kadar dikkat etmeyen bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Oysa hane içi eşitsizliklerin kadını erkeğe bağımlı kılan, ikincilleştiren ve yoksullaştıran temel öge olduğunu kavramaksızın yapılan sosyal yardımlar akıntıya kürek çekmekten farksızdır (Buz ve Öngen, 2018).

Bu nedenle sosyal politikaların etkinliği denetlenirken toplumsal cinsiyet faktörlerinin öncelikle göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kadınların evde anne ve eş rollerini pekiştirmek yerine, kadının bağımsız ve kendine yetebilirliğinin artırılması, sosyal politikaların temel amacı olmalıdır.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2012). *Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı*. Ankara.
- Buz, Sema ve Öngen Çağıl (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 322-335.
- Dayıoğlu, Meltem ve Kırdar, Murat G. “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkenler ve Eğilimler,” (Ankara: DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalıştay Raporu, 2010) <http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEYINTURKISH/147254-1269017398324/22612354/KadinlarinIsgucuneKatilimi.pdf>
- Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 41-54.
- Ecevit, Yıldız. “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?” C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 25, no 4 (2003): 83-88
- Gedik, E. (2015). *Trapped in between State, Market and Family: Experiences of Moderately Educated Divorced and Widow Women* (Doctoral dissertation, Ph. D. Thesis, Department of Sociology, METU, Institute of Social Science, Ankara, Turkey. Google Scholar).
- Grütjen, D. (2007). The Turkish welfare regime: An example of the Southern European model? The role of the state, market and family in welfare provision. *Turkish Policy Quarterly*, 7(1), 111-129.
- KAGIDER. (2012). Status of Women In Turkey Existing Situation And Policy Proposals. 31st Meeting of the EU-Turkey Joint Consultative Committee (JCC) Ankara.
- Kılıçoğlu, A. M. (2004). Medenî Kanunumuzun Aile-Miras Ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler. *Turhan Kitabevi*.
- Kurnaz, Ş. A. (2012). Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Düzenli Sosyal Yardım Programı.
- Müftüler-Baç, M. (1999). Turkish Women’s Predicament. *Women's Studies International Forum*, Vol 22(3) pp., 303-315.
- Özar, Ş. and Çakar, B. (2012). Aile, Devlet ve Piyasa Kıskaçında Boşanmış Kadınlar. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*. Mart, sayı 16.

**“SOSYAL HİZMET UZMANLARININ HAKLARININ VE
YASAL DÜZENLEMELERİN ETİK AÇIDAN
SOSYAL POLİTİKALARA YANSIMASI ÇALIŞTAYI”
SONUÇ RAPORU**

SHUDER Ankara Şube

Giriş

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Ankara Şubesi tarafından 26.05.2018 tarihinde Ankara’da “Sosyal Hizmet Uzmanlarının Haklarının ve Yasal Düzenlemelerin Etik Açısından Sosyal Politikalara Yansıması” konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve akademi bünyesinde faaliyet yürüten sosyal hizmet uzmanlarının katılımı ile gerçekleştirilen çalıştay verimli tartışmalar yürütülerek sonlandırılmıştır.

Çalıştayın ilk bölümünde bir panel düzenlenmiş ve bu panelde Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı Sayın Rahmiye Bozkurt tarafından hakların ve yasal düzenlemelerin, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Zeynep Mutlu tarafından etik açıdan sosyal politikaların ele alındığı iki konuşma gerçekleştirilmiştir.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Ankara Şube adına Dr. Aslıhan Aykara’nın açılış konuşması ile başlayan çalıştayda Aykara “gerçekleştirdiğimiz çalıştayın önemli bir ön birikim sürecinin başlangıcı olması dilekleri ile” açılışı gerçekleştirmiş ve yine SHUDER Ankara Şube adına tüm katılımcılara teşekkür ederek, Sayın Rahmiye Bozkurt’u konuşmalarını gerçekleştirmek üzere sahneye davet etmiştir.

Panelde Ele Alınan Konular

Sayın Rahmiye Bozkurt konuşmasında özellikle sosyal hizmetin söylemsel olarak inşa edilen yönlerine vurgu yapmıştır. Gerek geçmişte gerekse günümüzde, hükümetlerin sürekli olarak sosyal hizmete dışarıdan bir müdahalede bulunmasını eleştiren Bozkurt, yapılan yeni görev tanımları ve açılan kadro isimleri arasında bir ayrım ortaya koymaya çalışmıştır. Bunu yaparken özellikle sosyal hizmet mesleğinin temel tartışmalarından olan “Sosyal hizmet mi, yoksa sosyal çalışma mı?” sorusu üzerinde durarak bu kavramsallaştırmaların arka planındaki konuları gözler önüne sermeye çalışmıştır. Devlet eliyle oluşturulmuş bir “sosyal çalışmacı” adı yerine “sosyal hizmet uzmanı” demeyi yeğleyen Bozkurt, bunun aynı zamanda yaygın kullanım olduğunu da vurgulamıştır. Bozkurt’un üzerinde durduğu bir diğer nokta da son zamanlarda gündeme gelmiş olan “meslek elemanı” adı altında oluşturulan kadrolardır. Bunun yanlışlığına değinmekle beraber, meslek elemanı ifadesinin İngilizce’deki *professional* sözcüğünün karşılığı olduğunu ve bunun tüm meslekler için kullanıldığını vurgulamıştır. Sayın Rahmiye Bozkurt’un kavramlarla onların arka planlarını buluşturan ve yeniden

tartışan bu konuşması, sosyal hizmetin kavramsal tartışmalarının ne kadar verimli olabileceğini ve bunun sürdürülmesi gerektiğini yeniden göstermiştir.

Rahmiye Bozkurt'un ardından kürsüye çıkan Zeynep Mutlu ise konuşmasında; sosyal politikaların hangi amaçla oluşturulduğundan ve politika yapıcılarının rol ve sorumluluklarına atıfta bulunarak sosyal politika yapımında etik kodların sağladığı yararlarından söz etmiştir. Alanda sık tartışılan etik konuları Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW)'nin etik kuralları ile ortaya koyan Mutlu, tartışılması gereken temel başlıkları sosyal hizmet eğitimi ve alan uygulamaları olarak sınıflandırarak akademi, kamu ve özel sektörde yaşanan sorunları ortaya koymuştur.

Çalıştayın ikinci bölümde yer alan oturumlarda ise konuya ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Sorunların ve çözüm önerilerinin yer aldığı sonuç raporunu siz değerli meslektaşlarımızla paylaşmaktan memnuniyet duyarız.

“Sosyal Hizmet Uzmanlarının Haklarının ve Yasal Düzenlemelerin Etik Açısından Sosyal Politikalara Yansıması Çalıştayı” Sonuç Raporu

Grup tartışmalarının ardından sorunlara ilişkin olarak ortaya çıkan görüşler aşağıda yer almaktadır.

- Sosyal hizmet uzmanlarının, haklarını bilmeleri, mesleki yetki ve sorumluluklarını bilmeleri, savunuculuk rolünü üstlendikleri bir mesleğin içerisinde kendi haklarının da savunucuları olabilmeleri ve müracaatçılara daha iyi bir hizmet politikası sunabilmeleri önemlidir, ancak zaman zaman bu konularda sorunlar ortaya çıkabilmektedir.
- Yasal düzenlemelerde yer alan ve aslında aynı unsuru ifade ettiği halde farklı adlarla belirtilen unvan, kavram ve prosedürler mesleki açıdan kavram karmaşasına yol açmakta, uygulamalarda ikilik yaratmaktadır.
- Etik açıdan mesleki standartların olmaması ve ihtisaslaşma konusunda eksik kalınması yüzünden sosyal hizmet uygulamaları, var olan yasal durum ve politikalar nedeniyle tektipleşmekte ve yüzeysel bir uygulamaya yol açmaktadır.
- Etik ihlallerin denetlenebilirliğinin ve takibinin yapılamaması nedeni ile mesleğimizin itibarında ve mesleki uygulamalarımıza ilişkin toplumsal kabullerde normalleştirilme söz konusudur.
- Etik ihlallerin net biçimde tanımlanabilir olamaması ve bu ihlaller konusunda bağlayıcı bir kolektif aklın yoksunluğu, yani müdahalenin sınırlılığı ve yaptırım gücünün zayıflığı nedeni

ile uygulamalarda kişisel duygu ve düşünceler üzerinden ilerleyen bir süreci beraberinde getirmektedir.

- Sosyal hizmetlerin sağlanması noktasında neoliberalizmin etkin olması nedeni ile kamusal hizmetlerin özel sektör aracılığı ile karşılanması teşvik edilmektedir.
- Mesleğe yeni adım atmış olan yeni mezunların mesleki yeterliliklerinin sınanabileceği ara süreçlerin öğrenci ve kurumlar nezdinde olmaması nedeni ile deneyim eksikliğine dayalı sorunlar oluşmaktadır.

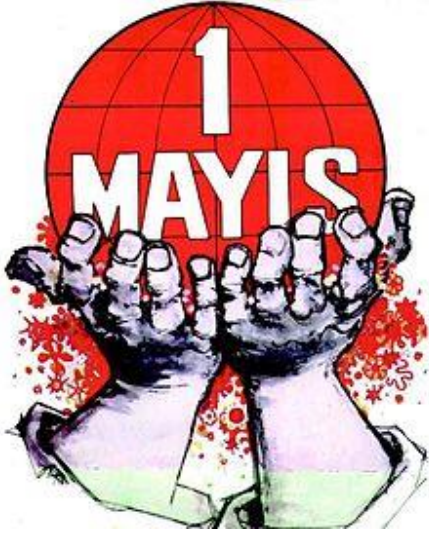
Tüm bu sorunlar ve gereksinimler ışığında baktığımızda aşağıda belirtilen çözüm önerilerinin ele alınması önem taşımaktadır.

- Meslek tanımının Yükseköğretim Kurumu ile yapılacak görüşmeler neticesi ile sonuca bağlanması ve dernek bünyesinde oluşturulacak bir komisyon tarafından meslek yasası taslağının oluşturulması gerekmektedir.
- Mesleki uygulamaların denetlenebilirliğini sağlamak üzere mesleğimizin spesifik alanlarına dönük ihtisaslaşmaya dayalı mesleki standartların oluşturulmasına dönük ara yüzey örgütlenmelerin oluşturulması gerekmektedir.
- Mesleki standartların bağlayıcılığına ve denetlenebilirliğine yönelik meslek yasasının oluşturulması noktasında, kamuoyu desteğinin sağlanması önemlidir ve mesleki denetimin oluşturulması için de odalaşma sürecine ve etik komisyonun işlevselliğini artırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Mesleki standartların oluşturulması noktasında ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğine gidilmesi gerekmektedir.
- Hak kayıplarına, etik ihlallere daha hızlı müdahalelerin gerçekleştirilmesine yönelik iş yeri temelli temsilciliklerin oluşturulması gerekmektedir.
- Üye bilgi formlarının oluşturulması, oluşturulan formlar neticesi ile ihtisaslaşmaya dayalı süpervizyon desteği sağlanması, vaka tartışmaları, grup ve odak grup çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

- Dernekler Yasasına ve Dernek Tüzüğüümüze uygun olacak biçimde mesleki standartlar göz önünde bulundurularak, mesleki ihmal ve ihlallere müdahale edebilecek bir etik kurulun oluşturulması ve ilgili etik kurulun çalışma yönergesinin ve prensiplerinin oluşturulması gerekmektedir.
- Sosyal hizmet eğitiminin de sürekliliği açısından, sosyal hizmet uygulaması dersini alan öğrencilere yönelik iyi bir şekilde verilen süpervizyon mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.
- Lisans öğrencilerinin teorik ve pratik bilgilerini ortaya koydukları uygulama sürecinin, ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliğine dayalı olacak biçimde tanımlı hale getirilmesi gerekmektedir.
- Dernek sosyal hizmet uzmanlarına çalıştıkları yerlerde yalnız olmadıklarını daha çok hissettirmelidir. Yaşam boyu birlikte öğrenme, gelişme ve hizmetleri geliştirmek için sosyal hizmet uzmanlarının dayanışma ve örgütlenmeye gereksinim vardır.

Sonuç

Tüm bu çalışmaların gerçekleştirilmesine dönük ilgili girişimleri yapmak üzere planlı ve disiplinli bir çalışmayı hayata geçirmek üzere komisyonların oluşturulması önemlidir. Sosyal hizmetin piyasaya arz edilmesi noktasında oluşabilecek hak kayıplarını, etik ihlalleri ve müracaatçıların nitelikli hizmet almasını engelleyecek durumların oluşmaması için, güvenceli çalışma esas alınmalıdır. Mesleğimizin yasa koyucu ve toplum nezdinde saygınlığının artması tüm sosyal hizmet uzmanlarının sorumluluğudur. İlgili süreçlere katkı sunmak isteyen sosyal hizmet uzmanlarını mesleki dayanışmayı büyütme çağırıyoruz.

1 MAYIS İŞÇİ VE EMEKÇİ BAYRAMINA İLİŞKİN SHUDER BASIN BİLDİRİSİ**SOSYAL HİZMET UZMANLARI OLARAK,
1 MAYIS'TA SÖYLEYECEK SÖZÜMÜZ VAR!...**

Tüm Dünyada kutlanan 1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramında biz Sosyal Hizmet Uzmanları olarak;

Taşeron çalışma başta olmak üzere, köleci çalıştırma biçimlerine karşı, özlük haklarımızın korunması ve geliştirilmesini,

Çalışma alanlarından dolayı, tükenmişlik sendromuna ve diğer olumsuz çalışma koşullarına en fazla maruz kalan meslek grubu olarak, yıpranma ve meslek yasası hakkımızın verilmesini,

Mezuniyet sonrası, istihdam olanaklarına kavuşamamış meslektaşlarımız için, kamu ve özel sektör de istihdam olanaklarının artırılması ve acil olarak işsizliğin önüne geçilmesini,

İnsan hakları savunucusu bir meslek örgütünün temsilcileri olarak, iş güvenliği ve sendikal haklarımızın korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra ayrıca meslek ünvanımızın korunmasını talep ediyor,

Mesleki etik ilkeler gereğince; her türden ayrımcılığa, eşitsizliğe, nefret söylemlerine, şiddete, baskı, sömürü ve her türden hak ihlalalarına karşı mücadele eden Sosyal Hizmet Uzmanları başta olmak üzere tüm emekçilerin;

Hak arama, emek, özgürlük, eşitlik, demokrasi, adalet, barış, birlik, kardeşlik duygumuz ve dayanışmacı ruhumuzla,

1 MAYIS İŞÇİ VE EMEKÇİ BAYRAMINI KUTLUYORUZ! ...

ÇÜNKÜ; “ TÜM FARKI YARATAN EMEKTİR” (john Locke).

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

FİLİSTİN HALKINA YAPILAN KATLİAMA İLİŞKİN SHUDER BASIN BİLDİRİSİ

FİLİSTİN HALKINA YÖNELİK YAPILAN KATLİAMA SESSİZ KALAMAYIZ!...

ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınması sonrası büyükelçilik binasını, Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyarak Birleşmiş Milletler kararını, uluslararası hukukun en temel ilkelerini ve toplum iradesini yok saymış, böylelikle 19. yüzyıla kadar uzanan dünyanın en karmaşık ve en zulüm dolu Filistin sorununu yeniden alevlendirmiş, Filistin'de sönmeyen ateşi körüklemiştir.

Filistin topraklarının işgal edildiği gün olan ve Filistin halkı için, "Al Nakba" yani "Felaket Günü" olarak kabul edilen 14 Mayıs 1948 tarihini anma günü etkinliklerinde, İsrail Güvenlik Güçleri tarafından gerçek mermiler kullanılarak, içlerinde yaşlı, çocuk, kadın ve engellilerin de bulunduğu sivil halka yönelik yaptığı katliam sonucu, 60 kişi hayatını kaybetmiş, 3 binin üzerinde Filistinli ise yaralanmıştır.

ABD'nin Filistin'de şiddeti körükleyen bu tutumundan güç alan İsrail, Filistin halkını katletmiştir. ABD ise bu zulme ortak olmuştur. Çünkü bir çok dine mensup, farklı kültürlerin birarada yaşadığı kutsal olarak görülen Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınması kabul edilemez!...

Ortadoğu'da kangrene dönüşmüş olan Filistin sorunun, ortak irade ile insani boyutta, barışçıl yollarla çözülmesi zorunluluktur.

Kudüs'ü başkent olarak tanıyarak, Filistin halkına yönelik yapılan zulme ortak olan ABD yönetimini şiddetle kınıyor, İsrail yönetimini ise Filistin halkına yönelik yaptığı katliamından dolayı lanetliyoruz!...

Ayrıca bu katliam karşısında, Filistinli meslektaşlarımızın ve Filistin halkının yanında ve dayanışma içerisinde olduğumuzu bildiriyor,

Acilen Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (IFSW) başta olmak üzere, ulusal ve uluslararası düzeyde, tüm toplumları ve insan hakları savunucusu tüm örgütleri bu katliamı durdurmaya ve Filistin halkıyla dayanışmaya davet ediyoruz!...

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

EVLAT EDİNME YÖNERGESİ DÜZENLEMESİNE İLİŞKİN SHUDER AÇIKLAMASI

Kamuoyuna,

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sayın Fatma Betül SAYAN KAYA'nın “Evlat edinmede 40 yaş sınırını kaldırıyoruz” şeklinde herkesin koşulsuz evlat edinebileceği izlenimi yaratan medyada yer alan ve yaklaşık altı aydır basında sıkça gündeme gelen haberlere ilişkin profesyonel uygulamaları bugüne kadar yapan Sosyal Hizmet Uzmanlarının meslek örgütü olarak görüşlerimizi kamuoyu ile paylaşmayı sorumluluk kabul ediyoruz.

Evlat edinme, bir çocuğun sevgi ve güven içinde, değer görerek yaşamasını hak olarak gören ve çocuğun yüksek yararı ilkesini gözetken kapsamlı bir sosyal hizmet sürecinin sonrasında hukuksal sonucu olan bir hizmettir. Çocuğa verilen diğer hizmetlerden farklı kılan bu özelliği nedeniyle sürekli ve geri dönüşü yoktur. Bu nedenledir ki; olası riskleri ortadan kaldıracak tedbirleri alması beklenen Bakanlığın, son dönemlerde evlat edinme hizmetine ilişkin olarak yaptığı açıklamaları ve çalışmaları kaygı ile izlemekteyiz.

2018 yılında yürürlükten kaldırılan Evlat Edinme Yönergesi, 1994 yılında hizmete ilişkin ihtiyaçtan yola çıkılarak yürürlüğe girmiştir. Bu dönemler, Kurumun sadece Devlet koruması altında bulunan çocuklarını evlat edinme hizmetinden yararlandırmaktan sorumlu olduğu kişilerin iki şahitle mahkemelere giderek evlat edinme işlemini gerçekleştirdiği, çocuk istismar ve satışına açık olan ve ülkemizin bu anlamda cazibe merkezi olduğu dönemlerdir. Yönerge; Uluslararası Sosyal Hizmetler Teşkilatı işbirliği ile gerçekleştirilen vakalarda özellikle evlat edinecek aileye ilişkin kriterlerin bulunmaması (ki üst yaş sınırının olmaması bunların en önemlilerinden biridir) ve hizmetin farklı meslek grupları tarafından yürütülmesi nedeniyle raporların geri gönderilmesi... gibi yaşanan sorunlar dikkate alınarak hizmetin belli bir standarda kavuşturulması ve işleyişte uygulama birliği sağlanması amacıyla oluşturulmuş bir mevzuattır.

Sosyal hizmet uzmanlarınca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) çatısı altında, çocuk odağında yapılan yılların deneyimine dayalı bu çalışmalar mahkemeler tarafından da görüldükçe kişilerarası evlat edinme dosyaları SHÇEK'e havale edilmeye başlanmıştır. 2002 yılında Medeni Kanun'da yapılan revizyonda SHÇEK tarafından çocuk odağında düzenlemelerin yer alması sağlanmıştır. Bu maddelerden en önemlileri Araştırma başlığı altında düzenlenen 316. Maddedir. Böylelikle evlat edinme hizmetinin sosyal hizmet boyutu Medeni Kanunun evlat edinme hükümleri içinde yer almıştır. Bir diğeri ise 320. Madde ile “Aracı Kurum” yetkisinin düzenlenmesidir ki bu yetki Bakanlar Kurulu kararı ile SHÇEK'e verilmiştir (2009).

Uluslararası evlat edinme vakaları ve özellikle doğrudan mahkemeler tarafından verilen evlat edinme kararları nedeniyle yaşanan sorunlar Lahey Ülkelerarası Evlat Edinme Sözleşmesine taraf olmayı kaçınılmaz hale getirmiş ve ülkemiz tarafından imzalanan Sözleşme Kanunlaşarak yürürlüğe girmiştir (2004). Sözleşme evlat edinme hizmetinin çocuğun yüksek yararı odağında, alanında uzman kişilerce yürütülmesini ve sistemin bu şekilde oluşturulmasını hüküm altına almaktadır. Bu nedenlerle; evlat edinme hizmetindeki vaka deneyimi ve 81 İl’de bu hizmetin alanında eğitim almış sosyal hizmet uzmanları tarafından belli bir standartta yürütülmesi de dikkate alınarak Dışişleri Bakanlığı tarafından Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu “Merkezi Makam” olarak atanmış ve Lahey’e bildirilmiştir. Bilindiği gibi uluslararası sözleşmeler kanunların da üzerinde olan hukuk normlarıdır.

Birincil mevzuatlarla (Sözleşme ve Türk Medeni Kanunu) yürütülen evlat edinme hizmeti yıllar içerisinde çocuk odağında yapılan düzenlemelerle belli bir standarda kavuşturulmuşken, Tüzüğü takiben hazırlanan, Evlat Edinme Yönetmelik Taslağı, 2009 yılından bu yana birden fazla kez Kurumların görüşüne sunulduğu ve her yönetim değişikliğinde sayısız komisyonlarda tartışıldığı halde bu güne kadar (9 yıl) yürürlüğe girmemiştir. İşleyişi düzenleyen Yönergenin de uygulamadan kaldırılması, ne yazık ki Yönetmelik Taslağında da çocuk odağından aile odağına kayan düzenlemeler yapıldığını göstermektedir.

Evlat edinme hizmeti ile bir insanın geleceği planlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini de yürütmekten sorumlu olan bir Bakanlığın çocuğun yüksek yararından uzaklaşan ve üst mevzuatlara uygun olmayan şekilde atılan bu adımları kaygı ile izlenmekteyiz. Odağına çocuğu almayan bir uygulama evlat edinilenin bugününü ve yarınını risk altına sokabilecek durumlara zemin hazırlar. Evlat edinmede **öncelik ailelerin çocuk edinme talepleri değil, çocukların güvenli ve sevgi dolu bir aileye kavuşturulmasıdır.** Bu da tüm evlat edinme kriterlerinin bu çerçevede düzenlenmesinin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Evlat edinme aileler ve kişiler için bir hak değil, hizmettir. Koşulların değerlendirilmesi ile kişiler, aileler evlat edinmektedir. Kişilerin talepleri çocuğun üstün yararının önüne geçemez. Devletin sorumluluğu korunma ve bakım altında olan ve hangi yaşta olursa olsun bir çocuğun geleceğini planlamak ve çocuk hakkında her türlü bakım ve koruma tedbiri almakla yetkili mahkemeler aracılığıyla çocukları sağlıklı ve güvenli ailelerin yanına yerleştirmektir. Bu hizmetin vicdani ve hukuki sorumluluğu da tam bu noktada öne çıkmaktadır.

Bakanlık söylemlerinde, evlat edinecek aileler seçilirken bir ebeveyn sorumluluğu içerisinde hareket edildiği sıkça dile getirilmektedir. Ebeveynlik demek çocuğunuzu birine saatlik olarak bile teslim ederken gözünüzün arkada kalmaması demektir. Şüphesiz ki evlat edinecek aileye ilişkin kriterleri kaldırarak bu sağlanamayacaktır.

Bakanlığın vaka deneyimlerinden bilineceği gibi bu çocuklar yetişkin olduğunda kendileri hakkında verilen kararları sorgulayacak ve ailelerin yetersizliğinden dolayı yaşayacakları sorunları Kurum aleyhine yargıya taşıyacaklardır. Uygulayıcıları ise dayanaktan yoksun olacakları için çeşitli kaygılarla kendilerini baskı altında hissedeceklerinden verecekleri sağlıksız kararlarla çocuğun yüksek yararı odağından uzaklaşacaklardır. En önemlisi yargıya intikal eden itilafli vakalarda Bakanlık Yönergenin uygulamadan kaldırılması ile dayanaksız bırakılmıştır. İleri yaştaki kişilerde artık bebek evlat edineceğinden, çocuklar erken yaşta ebeveynsiz kalacak, çocuğun ergenlik sorunları ile evlat edinmenin yaşlılık sorunları çatışacağından, cana kasta kadar gidebilen ciddi çatışmalar yaşanacak, çocuklar ergenlik döneminde tekrar korunmaya muhtaç hale gelecektir. Büyük yaş grubu çocukların ise artık evlat edinilemeyeceği ve bebek grubunda sırada bekleyen ailelerin sırada bekleme sürelerinin katlanarak artacağı ve Bakanlığın üzerinde yeni bir baskı unsuru oluşturulacağı gerçeği ise tüm bunların yanında çok daha hafif sorunlar olarak kalmaktadır.

Evlat Edinme Yönergesinin kaldırılması ile hizmet uygulamadasını ciddi risklere açık hale getirilmiştir.

Tüm bu şartlar altında evlat edinme hizmetinde, çocuğun geleceğine ilişkin olası riskleri en aza indirgeyecek, yüksek yararı, sevgi ve güven duyabileceği bir aileye kavuşturulması en temel dayanak olmalıdır

Evlat edinme kriterlerinin bu amaca hizmet etmesi yönünde mevzuat düzenlenirken bilimsel dayanakları sağlam olmalı ve bu alanda hizmet verebilecek deneyime ve ehliyete sahip bir meslek olan sosyal hizmet mesleği araştırma, inceleme, karar verme ve uygulama sürecinde mutlaka yer almalı ve bu süreci yöneten koordine eden olmalıdır.

ASPB bünyesinde yapıldığı açıklanan yasal düzenlemelerde meslek derneğimizin ve sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı yetiştiren akademisyenlerin, uygulamada alanında uzman Sosyal Hizmet Uzmanlarının görüşleri alınarak evlat edinme hizmetlerinin çocuk odaklı ve uygun ebeveyn seçimleri ile daha nitelikli hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Belirtilen nedenlerle; Bakanlığın vitrini durumunda olan evlat edinme hizmetinde yıllar içerisinde yakalanan ivmeyi daha ileri götürmek için Medeni Kanunla kendisine verilen **“Aracı Kurum”** yetkisi ile ve Lahey Sözleşmesi ile verilen **“Merkezi Makam”** yetki ve sorumluluğunun bilincinde olarak **“çocuğun yüksek yararı odağında”** çalışmalar yapılmasının çok daha yararlı olacağı düşünülmektedir. MAYIS 2018.

SHUDER GMYK

2017-2018 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI SONUNDA OKUL SOSYAL HİZMETİ İLE İLGİLİ SHUDER BASIN AÇIKLAMASI

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ'NİN
2017-2018 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI SONUNDA
OKUL SOSYAL HİZMETİ İLE İLGİLİ
BASIN AÇIKLAMASI
ANKARA - 08/06/2018

OKUL SOSYAL HİZMETİ TEMEL BİR HAKTIR

Bilindiği gibi toplumların gelişmişlik düzeylerinin temel göstergelerinden birisi de **çocuklarına verdikleri değer ve önemle ölçülür**. Her biri ayrı birer değer olan çocuklarımızın daha güvenli ve daha sağlıklı ortamlarda yetişmesi tüm dünya ülkeleri ve Türkiye'nin en öncelikli hedefidir.

Bir ülkede çocukları tehdit eden riskleri belirlemek ve çocukları bu risklerden korumak amacıyla geliştirilen politikalar, yürütülen önleyici çalışmalar ve hizmetler, yani “çocuğun iyilik halini” sağlamaya ilişkin koruyucu-önleyici, geliştirici-değiştirici ve tedavi-rehabilit edici boyutta yapılan tüm uygulama ve müdahaleler **Çocuk Refahı Alanı** olarak adlandırılmaktadır.

Ülkelerin “**çocuk politikaları**” da bu kapsamda belirlenmektedir. Uluslararası ve Ulusal düzeyde Sosyal Hizmet mesleğinin birincil alanı olan ‘**Çocuk Refahı Alanının**’ odağında “**çocuklar**” yer almaktadır. Çocuk refahı alanı kapsamında ulaşılmak istenen hedef, “Ailede, Okulda, Sokakta, Toplumda” her durum ve ortamda, **çocuğun (bedensel, ruhsal, sosyal ve eğitsel) gelişiminin desteklenmesi, her türlü riske karşı korunması ve güvenliğinin sağlanmasıdır**.

Yani Çocuk Refahı Alanı, “**çocuğun korunması**” her çocuğun kendi güvenliğini, psiko sosyal ve bedensel bütünlüğünü, kişisel gelişimini riske eden her türlü tutum, davranış ve eylemlerden zarar görmeme hakkının her ortamda korunmasını temel almaktadır.

Bu ortamlardan **birincil ortam** “**aile ortamı**” olmakla birlikte, kritik değere sahip **ikincil ortam** “**okul ortamıdır**.” Eğitim çağındaki çocuğun 18 yaşına kadar ailesinden sonra en uzun süre bulunduğu ortam **okul ortamıdır**.

Eğitim sisteminin ve çocuk refahı sisteminin geliştiği ülke örneklerinde, okullarda çocukların güvenliği ve korunmasından doğrudan sorumlu profesyonellerin kimler olduğuna bakıldığında “Öğretmenler-Eğiticiler-Özel Eğitimciler”, “Doktorlar-Hemşireler”, “Okul Sosyal Hizmet Uzmanları”, “Avukatlar”, “Okul Psikologları” ve “diğer bakım personeli” olduğu görülmektedir. Gelişmiş eğitim sistemi olan ülkelerde meslekler arası bu güçlü ekip çalışması anlayışının sisteme yerleşmiş olması

çocukların risklerden korunması ve dolayısıyla çocuğun iyilik hali ve refahının sağlanması için kilit rol oynamaktadır.

Şüphesiz, çocuklarımızı çevreleyen risk durumlarıyla, ancak her biri kendi mesleki alanında yeterliliğini kanıtlamış, bu meslek elemanlarının yapacağı ekip çalışmasıyla mücadele edilebilir. Uluslararası hukuk açısından bir bütün olarak bakıldığında çocuğun **“tam iyilik halinin sağlanması”** temel bir haktır. Bunun sağlanması için de okullarda **farklı mesleklerin yapacağı ekip çalışması büyük önem taşımaktadır**. Eğitim pedagojisi de eğitim-öğretim faaliyetlerinin multidispliner anlayış çerçevesinde ekip çalışması ile yürütülmesini esas almaktadır.

Ülkemizde, okullarda okul ekibinin üyeleri okul idaresi, öğretmenler, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerdir. Söz konusu profesyonellerin yer aldığı ekip çalışması anlayışı önemlidir, fakat eksiktir. **Ekibin tamamlayıcı unsuru ise okul sosyal hizmet uzmanlarıdır. Dünya genelinde okullarda 130 yılı aşkın bir süredir istihdam edilen ve mesleki çalışmalar yürüten okul sosyal hizmet uzmanları, okuldaki psikososyal hizmet ekibinin doğal bir üyesi olarak kabul edilmektedir.** Öğrencinin akademik başarısı yanında, bu başarıyı etkileyen ve destekleyen öğrencinin okul, akranları, öğretmenleri, ailesi, içinde bulunduğu sosyal çevresi ve hatta eğitim sistemi ile bir bütün olarak ele alınması önemli ve gerekli bir alandır. Okul sosyal hizmeti bu yaklaşımla ihtiyaç ve sorunlara yaklaşarak çözümlemeye çalışmaktadır.

“Okul Sosyal Hizmeti Alanı” Finlandiya, Danimarka, İsveç, İzlanda, Norveç, Yeni Zelanda, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Birleşik Krallık, İsviçre, Fransa, Almanya, Hollanda ve Japonya gibi **elliyi aşkın ülkenin eğitim sistemleri içerisinde** uzun yıllardır aktif olarak faaliyet göstermektedir. **Çocuk Refahı Alanının** önemli bir bileşeni olan **“Okul Sosyal Hizmeti”** de **yüz yıldan fazla bir süredir** literatürde ve birçok ülke uygulamalarında okul sistemindeki yerini almış bulunmaktadır.

Çocuklar için geniş bir hizmet profili sunan okul sosyal hizmeti, gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkenin eğitim sistemi içerisinde yer alırken, Türk Eğitim Sistemi içerisinde maalesef halen **yer almamaktadır**.

Çocukların **çevredeki risklere karşı korunabilmesi, sağlıklı ve güvenli ortamlarda eğitim alabilmesi ve çocuk refahı alanının güçlendirilmesi** için **“Okul Sosyal Hizmeti”** hayati bir önem taşımaktadır.

Oysa **“Okul Sosyal Hizmeti”**, çocuklarımızı çevreleyen tehlikeli durum, risk ve sorunlardan korumak amacıyla okul ortamında çalışmalar yürüten ve çocuğu **'aile, okul, toplum ve çevre' işbirliğiyle koruyan, geliştiren, destekleyen ve rehabilite eden** bir sosyal hizmet alanıdır. Çocuklarımızı çevreleyen tehlikeli durum, risk ve sorunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yoksulluk ve yoksunluk

- Göç
- Engellilik
- Çocuğa yönelik ihmal ve istismar
- Madde bağımlılığı
- Akademik başarısızlık
- Okul devamsızlığı
- Çeteleşme
- Suça sürüklenme
- Kriz durumları
- Aile içi şiddet
- Akran zorbalığı
- Ayrımcılık ve dışlanma
- Toplumsal cinsiyet

Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretimi Lisans Programı içinde, yukarıdaki sıralanan bu risklerin önlenmesi ve engellenmesi, sorunların çözülebilmesi ve çocukların korunabilmesi için her sorun alanı ayrı birer ders olarak ele alınmaktadır. Bu noktada, sosyal hizmet bölümü mezunu sosyal hizmet uzmanları “çocuğu çevreleyen riskler, sosyal sorunlar ve eğitim sisteminde çocukların tüm bu risklerden nasıl korunabileceği ve ne tür önleyici çalışmalar yapılabileceği” konularında üniversite eğitimleri sürecinde teorik ve pratik olarak bilgi, beceri sahibi olmaktadır. Dünyada veya Türkiye’de herhangi bir sosyal hizmet bölümünün eğitim müfredatı incelendiğinde okuldaki sorun alanları ve çocukların korunması, odağında geniş bir bilgi ve uygulama birikimi olduğu görülebilir.

Dolayısıyla sosyal hizmet eğitimi, çocuk refahı alanında, okullarda ve eğitim sistemi içerisinde çalışabilecek profesyoneller yetiştiren önemli bir bölümken halen okul sosyal hizmet alanının Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer almaması çocuklarımız, eğitim sistemimiz ve ülkemiz açısından endişe vericidir.

Politika belirleyicileri tarafından, eğitim sisteminin “**çocuk refahı**” açısından objektif analizinin yapılması durumunda konunun önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.

Çocuklarımızın korunması ve gelişimine daha fazla katkıda bulunmak için “**Okul Sosyal Hizmeti**” uygulamalarının ve bu mesleğin uygulayıcıları olan “**Sosyal Hizmet Uzmanlarının**” çocuk koruma sisteminin geliştiği birçok ülkelerde olduğu gibi Türk Milli Eğitim Sistemi içinde de yer alması önlenemeyecek bir zorunluluktur.

Türkiye'deki okullarda 'Okul Sosyal Hizmetinin' başlatılması, hem çocukların, hem de **aile ve toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çalışmalar** yürütülmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Böylece **çocuk aracılığıyla aileye ve topluma ulaşarak, ailelerin ve toplumun sorunlarının çözümüne katkıda bulunulması mümkün olabilecektir.**

“Okul Sosyal Hizmeti” uygulamalarının eğitim sisteminde yer alması kaçınılmazdır. Okul sosyal hizmetinin eğitim sisteminde yer almasıyla birlikte çocukların aileleriyle ilişkileri, **“okul-aile-toplum”** arasındaki bağlar güçlendirilmiş olacak, karşılaştıkları her türlü soruna anında müdahale edebilecek ve onların savunuculuğunu yapabilecek yeterlilikteki profesyoneller sistemde yer alacaktır.

Sosyal Hizmet Mesleğinin okul sosyal hizmeti kapsamında yürüttüğü birçok etkinliği, gerek iç hukuk kuralları (**5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu** vb), gerekse iç hukuk kurallarına eş değer olan **Çocuk Hakları Sözleşmesi** ve bu sözleşmeye dayalı olarak tüm Uluslararası düzenlemelerde görmek mümkündür.

Sosyal Hizmet Mesleği Çocuk Refahı Alanında ulusal ve uluslararası hukuk sisteminde doğrudan çocuklara yönelik gözetim ve müdahale yetkisi bulunan bir meslektir.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Ülkemizdeki yegâne temsilcisi olan “Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği” aynı zamanda Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun (IFSW) Dünya ağı (IFSW. GLOBAL) ile Avrupa ağının (IFSW Europe) üyesidir. Avrupa ağı (IFSW Europe) Avrupa Parlamento’sunda temsil edilmektedir. Bununla bağlantılı olarak Uluslararası Sosyal Hizmet (International Social Service) uygulamalarında Dışişleri Bakanlıkları aracılığı ile gelen taleplerde (örneğin Sosyal İnceleme Raporlarının düzenlenmesi ve benzeri) ve buna ilişkin yapılan işlemlerde doğrudan Sosyal Hizmet Uzmanları yetkilidir.

Ülkemizde 1960’lı yıllara kadar uzanan Çocuk Refahı Alanı Uygulamaları ve Kanunla İhtilafa Düşmüş Çocuklara ilişkin Sosyal Hizmet Uygulamaları **“Kamu Bütünlüğü”** perspektifinde incelendiğinde, öğrenim çağındaki çocuklarla (suça yönelen çocukla, madde bağımlısı çocuklar vb. ile haklarında tedbir kararı uygulanan çocuklar) yapılan somut mesleki çalışma örnekleri göz ardı edilemez.

Var olan rehberlik hizmetlerine yönelik mesleki uygulamalarla okul ortamlarındaki sayısız sorunun üstesinden gelinemediği gerçeği kabul edilmelidir. Evrensel olarak bakıldığında birçok ülkede görüldüğü gibi **“Okul Yönetim Sistemi”** içinde birçok uzmanlık alanının entegre çalışması ile sorunların üstesinden gelinebileceği gayet açıktır.

Daha önemlisi ise bir bütün olarak bakıldığında Sosyal Hizmetlerden yararlanmak temel hakların bir parçasıdır. **Avrupa Sosyal Şartı’nın 14. Maddesi** bu temel hakkı düzenlemektedir.

Bu nedenle okul sosyal hizmeti ile ilgili bir **yetki gaspının** söz konusu olduğu başta **“Çocuk Hakları Sözleşmesi”**, **“Çocuk Hakları Sözleşmesinin Uygulamasına Dair Avrupa Sözleşmesi”**, **“Pekin Kuralı 16”** ve **“Avrupa Sosyal Şartı” 13-14 maddeler** dâhil diğer ilgili maddeler ile **“Anayasa Madde: 90”** birlikte değerlendirildiğine hukuka aykırılık olduğu görülmektedir.

Ülkemizde, son yıllarda üniversitelerin Sosyal Hizmet Bölümlerinin artmasıyla yeteri kadar sosyal hizmet uzmanı (sosyal çalışmacı) mezun olmaktadır. Geçmişten günümüze, okul sosyal hizmetinin başlatılması ve yaygınlaştırılması için dönemselsel olarak çeşitli politika kararları alınmıştır. Bu çerçevede, Ankara, İstanbul ve Konya’da okul sosyal hizmeti ile ilgili çeşitli pilot proje ve uygulamalar MEB ve Valiliklerin talep ve işbirliği ile başarıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak pek çok hazırlığa ve çalışmalara rağmen, **Milli Eğitim Bakanlığı** bünyesinde **okul sosyal hizmeti yapılanmasına, sosyal hizmet uzmanı istihdamına ve okul sosyal hizmeti uygulamalarına** henüz yer verilmemiştir.

“Okul Sosyal Hizmet Uzmanları” aldıkları mesleki eğitim sayesinde, okul çağı çocuklarının gelişimsel özellikleri, ihtiyaçları ve sorunları, çocukların karşılaşılabilecekleri riskler, bunların önlenmesi ve gerekli psikososyal müdahalelerin gerçekleştirilmesi hakkında profesyonel bilgiye sahiptirler. Ayrıca, okullarda yürütülmesi gereken mesleki müdahalelerle ilgili mesleki bilgi, beceri ve deneyime de sahiptirler.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB’in) okul sosyal hizmetinin yürürlüğe girmesi konusunda yapacağı çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla **Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER)** olarak, Okul Sosyal Hizmeti alanında akademik çalışmalar yürüten akademisyenler ve deneyimli sosyal hizmet uzmanlarından oluşan **“Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu”** kurulmuştur. SHUDER Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu olarak çalışmalarımızı uzun bir zamandan beri sürdürmekteyiz.

Ayrıca **Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi** bünyesinde kurulmuş olan **Okul Sosyal Hizmeti Uygulama ve Araştırma Merkezleri** de okul sosyal hizmetinin **Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)** bünyesinde yürürlüğe girmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için faaliyet göstermektedirler.

Gelişmiş ülkelerde eğitim sisteminin ve çocuk refahının mihenk taşı olarak uzun zamandır faaliyet gösteren “Okul Sosyal Hizmeti”, ülkemiz Milli Eğitim Sistemi içerisinde çeşitli sebeplerle halen yer almamaktadır.

Okul sosyal hizmetinin **MEB’in** ilgili birimlerinde ve okullarda faaliyet göstermesini özellikle **çocuklarımızın hak ettikleri hayatlara ulaşmaları ve eğitim sisteminin güçlendirilmesi** için talep etmekteyiz. Okul sosyal hizmeti kapsamında **odağında değerli çocuklarımızın yer aldığı “Aile, Okul, Toplum” işbirliği çerçevesinde, çocuk dostu ve çocuk odaklı sosyal hizmet uygulamalarının başlatılmasının okullardaki sorunları azaltacağı, çocuğun psikososyal yönlerini geliştireceği ve akademik başarısını arttıracığı** kanısındayız.

Dolayısıyla eğitim sisteminin içinde bulunduğu mevcut durum ekseninde **okul güvenliği, yaşanan ihmal-istismar ve madde bağımlılığı** gibi önemli olaylar ve buna paralel olarak **çocuğun korunması hususları** göz önüne alındığında; okul sosyal hizmetinin önemi ve gerekliliği açıkça ortaya

çıkılmaktadır. Sosyal Hizmet Mesleği “Kamu Vicdanı ve Sorumluluğu” gereği okullarda elini taşın altına koyması gerektiğinin bilincindedir. Ancak bu bilinç ve sorumluluk tek başına ve tek taraflı olarak yeterli gelmemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul sosyal hizmet uzmanlarının istihdamının sağlanması ve Okul Sosyal Hizmetinin bir an önce Türk Eğitim Sistemi içinde gecikmiş yerini alması gerekmektedir. Aksi halde çocuklarımızın ve dolayısıyla gelecek nesillerin riskli durumlardan korunması ve refahının tam manasıyla sağlanması için elzem olan bir güç birliğinden mahrum kalınmış olunacaktır.

Geldiğimiz noktada; 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Dönemi sonu itibariyle, alanda çalışan profesyonellerden, medya ve sosyal medyadan yapılan paylaşımlar ışığında edinilen bilgilerden hareketle, aynı zamanda 2018 Haziran Seçim Kampanyalarında da önemle vurgulanan, okullardaki artan sorunların çözümüne katkı sağlamak biz sosyal hizmet uzmanlarının uzun yıllardır gerçekleştirmeye çalıştığı bir mesleki hedeftir. Çocuklarımızı tüm tehlikelere karşı korumak ve çocuklarımızın yüksek yararını sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığımızın (MEB) ihdas etmiş olduğu Sosyal Çalışmacı (Sosyal Hizmet Uzmanı) alımlarını yaparak, 2018-2019 Eğitim ve Öğretim Döneminde “Okul Sosyal Hizmeti” uygulamalarının başlatılmasını ve tüm okullarda yaygınlaştırılmasını talep ediyor, bu amaçla her türlü akademik ve profesyonel desteği vermeye hazır olduğumuzu ilan ediyoruz.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi
Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

15. DÖNEM FAALİYET RAPORU

(1 NİSAN 2018 - 30 HAZİRAN 2018)

4-Nisan 2018	İl Koordinasyon Kurulu Toplantısı	5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanuna göre; Çocuğa yönelik, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla Ankara Valiliği bünyesinde kurulan İl Koordinasyon Kurul Toplantısına katılım sağlandı. Kurul toplantısına, YK Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
13-14 Nisan 2018	Çocuk İhmali ve İstismarı İç Anadolu Bölge Çalıştayı	Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) tarafından düzenlenen, İç Anadolu Bölgesinde çocuk İhmali ve istismarına ilişkin, sorunların ve önerilerinin tartışıldığı ve çocuk alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı çalıştaya katılım sağlandı. İlgili çalıştaya derneği temsilen Genel Sekreter Esin Polat ve YK Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
25 Nisan 2018	Türkiye’de Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Değerlendirme Toplantısı	Hümanist Büro tarafından gerçekleştirilen Türkiye’de Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Değerlendirme Toplantısı çocuk alanın da çalışan sivil toplum kuruluşları ve İlgili kurumların katılımıyla yapılmıştır. İlgili toplantıya derneğimizi temsilen, YK Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
28-29 Nisan 2018	H.Ü Öğrenci Kongresi	Hacetepe Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirilen H.Ü. Öğrenci Kongresine katılım sağlandı. İlgili Kongrede, Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Özbay ve Genel Sekreter Esin Polat, tarafından SHUDER Genel Merkezi Tarihçesi ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiş, öğrencilerin katılımıyla, sorular cevaplandırılarak, örgütlülüğün ve dayanışmanın önemine vurgu yapılmıştır.
1 Mayıs 2018	Emek ve Dayanışma Haftası Basın Bildirisi	1 Mayıs Emek ve Dayanışma Haftası nedeniyle, SHUDER Genel Merkezi tarafından meslektaşlarımızın özlük haklarının korunması ve hak ihlallerine dikkat çekmek amacıyla Basın Bildirisi yayınlandı.
3-4 Mayıs 2018	Yerelde ve Yerinde Sosyal Hizmet Çalıştayı	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İzmir Şubesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi İş birliği ile “Yerelde ve Yerinde Sosyal Hizmet Çalıştayı” düzenlenmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi Buca Sosyal Yerleşim Kampüsü, Gençlik ve Spor Kulübü Konferans Salonunda gerçekleştirilen çalıştayda, Sosyal Dışlanmış Gruplar, Eşitlik ve Erişebilirlik, Toplumsal Katılım, Yerelde Sosyal Hizmet, Göç ve Uyum, Yaşam Döngüsü, Yoksulluk ve İstihdam gibi konular tartışılmıştır. Sosyal hizmet akademisyenleri, meslektaşlarımızın, yerel yönetim, kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ile, sivil toplum temsilcilerinin katılımı ile yapılan çalıştaya SHUDER Genel Merkezi adına Yönetim Kurulu Üyesi Genel Sayman Çiğdem Karahan katılmıştır.
		11-12 Mayıs tarihlerinde,SHUDER Genel Merkezi,İstanbul Şube ve İstanbul Aydın Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü işbirliği ile

11-12 Mayıs 2018	Sosyal Hizmet Kongresi 2018	Mülteciler Ana Temasıyla İstanbul Florya yerleşkesinde gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Kongresi 2018 derneğimizi temsilen, Kongre Düzenleme Komitesi ve ev sahibi olarak, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt, Esin Polat, Zeynep Mutlu, Ergin Balcı, Tülin Kunar, Çiğdem Karahan ve Kongre Düzenleme Komitesinden SHUDER Üyesi Abidin Özdemir ve İstanbul SHUDER Şubesi Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri, Sosyal Hizmet Akademisyeni Üyerimiz ve Hocalarımızın, Yerel Yönetim Temsilcilerinin, Kamu ve Özel Kurum ve Kuruluş Temsilcilerinin, Ulusal ve Uluslararası Sivil Toplum Kuruluş Temsilcileri, geniş bir öğrenci topluluğunun katılımıyla gerçekleştirilen Ocak ayında başlatılan kongre hazırlık çalışmaları, ortak Kongre Protokolü çerçevesinde ilerlemiş ve başarıyla sonuçlanmıştır. Kongre Sonuç Bildirgesi Dernek WEB Sitesinde yayınlanmıştır. Ayrıca Kongre Bildiriler Kitabının Kasım ayında basılması planlanmaktadır.
11 Mayıs 2018	Radyo Programı	H.Ü. İİBF Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi Hande Albayrak SHUDER Genel Merkezi adına, TRT Ankara Radyosun da, Göçmen Kuşlar isimli Radyo Programında Mülteciler ve Göçmenler konulu bir konuşma gerçekleştirdi.
16 Mayıs 2018	H.Ü.İİBF. Sosyal Hizmet Bölümü Yıl Sonu Değerlendirme ve Oryantasyon Toplantısı	Hacettepe Üniversitesi İİBF. Sosyal Hizmet Bölümü 4.Sınıf öğrencileri tarafından staj uygulamalarına ilişkin sorunlar ve öneriler ile uygulama projeleri hakkında çalışmaları içeren, Yıl Sonu Değerlendirme ve Oryantasyon Toplantısına katılım sağlandı. İlgili toplantıya SHUDER adına Genel Sekreter Esin Polat katılmış, mezun meslektaşlarımıza, SHUDER çalışmaları, mesleki dayanışmanın ve örgütlü olmanın önemi hakkında brifing verilerek, Sosyal Hizmet Uzmanları Andının okutulmasıyla birlikte toplantı sona ermiştir.
17 Mayıs 2018	Filistin Basın Bildirisi	Kudüs Şehrinin, ABD Hükümeti tarafından Başkent olarak tanınması ile birlikte, İsrail güvenlik güçleri tarafından uygulanan Filistin’de yaşanan şiddet olayları sonucunda içinde çocukların da yer aldığı, öldürülen ve yaralanan insanlar için, İsrail zulmüne dur demek ve Filistin halkıyla dayanışmak amacıyla uluslararası arenayı da içine alan bir Basın Bildirisi hazırlanarak, Kamuoyuyla paylaşılmıştır. Ayrıca Basın Bildirisi, YK Üyesi M.Can Özkaya tarafından İngilizce çevirisiyle birlikte, üyesi olduğumuz, IFSW Başkanlığına da gönderilerek, Uluslararası dayanışma çağrısında bulunulmuştur.
21 Mayıs 2018	Çocuğa Karşı Şiddeti Önlenme Ortaklık Ağı	2012 yılından beri, Yürütme Kurulu Üyesi olduğumuz ve aktif olarak çalışmalarına katıldığımız, Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ortaklık Ağı’nın düzenlediği Çocuk İşçiliği Çalıştaya katılım sağlandı. İlgili Çalıştaya Derneği temsilen, Yönetim Kurulu Üyeleri Zeynep Mutlu ve Fayık Yurtkulu katılmıştır.
22 Mayıs 2018	Kutlama ziyareti	Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü Başkanlığına atanan Prof. Dr. Kasım Karataş ve Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Başkanlığına atanan Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban’a SHUDER Yönetim Kurulu Üyeleri olarak kutlama ziyareti gerçekleştirildi. İlgili ziyarete; Genel Başk Yard. Abdullah Özbay, Genel Sekreter Esin Polat, Yönetim Kurulu Üyeleri Zeynep Mutlu ve Ergin Balcı katılmıştır.

22 Mayıs 2018	Dernek Yeri Alma Tapu İşlemleri	SHUDER Genel Merkezi Yönetim Kurulu ve Mali Komisyon Üyelerinin çalışmaları sonrası, üyelerimizin bağışlarıyla Dernek Ofisi 143.000 TL bedelle satın alınmıştır. 22 Mayıs 2018 tarihinde, tapu işlemleri de tamamlanarak satın alınan Meşrutiyet Mah. Karanfil Sok. Zafır İş Merkezi Kat: 4 No: 86 adresindeki Dernek Ofisinin, tadilat ve tefrişat çalışmalarına Haziran ayı içerisinde başlanılmıştır. Çalışmalar devam etmektedir. Çalışma takvimine göre, 7 Temmuz 2018 tarihinde saat:18.30 da, Dernek Yeri Açılış Töreni Üyelerimizin katılımıyla gerçekleştirilecektir.
26 Mayıs 2018	Çalıştay	Ankara Şubesinin düzenlediği, “Sosyal Hizmet Uzmanlarının ve Yasal Düzenlemelerinin Etik Açısından Sosyal Politikalara Yansıması” konu başlıklı çalışmaya SHUDER GMYK olarak katılım sağlandı. Ayrıca ilgili çalıştay da, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt ve Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu, Panelist olarak konuşma yapmışlardır.
30 Mayıs 2018	Basın Bildirisi	SHUDER Genel Merkezinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Evlat Edinme Yasasının değiştirilmesine yönelik olarak, Evlat Edinme Hizmetinin yürütülmesi, sorun ve çözüm önerilerini de kapsayan Basın Bildirisi BİANET ‘te yayınlanmıştır.
31 Mayıs – 1 Haziran 2018	Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ortaklık Ağı	Yürütme Kurulunda yer aldığımız, Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ortaklık Ağı, BM ve UNICEF İşbirliği ile Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Uluslararası İnsan Hakları Mekanizmalarının (UIHM) Rolü Çalıştayı düzenlenmiş, ilgili çalışmaya SHUDER Genel Merkez adına YK Üyeleri Zeynep Mutlu ve Fayık Yurtkulu katılmıştır.
3 Haziran 2018	Ankara Barosu Yuvarlak Masa Toplantısı	Ankara Barosu’nda; Ceza ve Tevkifevlerinde bulunan çocukların sorunlarını tartışmak çözüm önerileri sunmak amacıyla, SHUDER, CIIST, İHD, UNICEF, KDK, Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, TPD, Uluslararası Çocuk Merkezi, ÖZGEDER, temsilcilerinin katıldığı Yuvarlak Masa Toplantısına SHUDER Genel Merkez adına Yönetim Kurulu Üyesi Ergin Balcı ve Üyemiz SHU Cahide Turan katılmıştır.
4 Haziran 2018	Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ortaklık Ağı Yürütme Kurulu Toplantısı	Uluslararası Çocuk Merkezinde Ağın çalışmaları ile güncel bilgiler ve gelişmeler,Çocuk Katılımı Çalıştayı, Çocuk Koruma Çalıştayı, BM Çocuk Hakları Komitesi’ne Ortaklık Ağı olarak gölge rapor gönderilme süreci, Çocuklarla Güçlü II, Açılış Konferansının planlanması, UNICEF Projesi kapsamında yapılacak olan üst düzey konferans, Ortaklık Ağı Seçim Kampanyası, Yeni Medyada Çocuğa Karşı Şiddet Politika Belgesi’ne çocukların ve gençlerin katılımı ve Lanzorite Komitesine gönderilen rapor gündeminin yanı sıra, Ortaklık Ağı yeni üyeliklerin değerlendirilmesi amacıyla Yürütme Kurulu Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya SHUDER Genel Merkezi adına, Genel Sekreter, Esin Polat ve Yönetim Kurulu Üyesi, Fayık Yurtkulu katılmıştır.
8 Haziran 2018	Türk Tabipler Birliği 69. Büyük Olağan Kongresi	Türk Tabipler Birliği 69. Büyük Olağan Kongresine, SHUDER adına Genel Başkan Rahmiye Bozkurt katılmıştır. Genel Başkanımız, TTB ile SHUDER Genel Merkezi’nin iş birliğine dayalı, çalışmaların devam etmesinin önemine vurgu yapan bir konuşma yapmıştır.
8 Haziran 2018	Basın Bildirisi	SHUDER Genel Merkezi Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu tarafından, okulların tatile girmesi nedeniyle, MEB başta olmak üzere, Kamuoyunun dikkatine sunulmak amacıyla ve siyasal partilerin seçim gündemine

		alınması için, Okul Sosyal Hizmeti Çalışmalarının başlatılmasının gerekliliği ve önemi üzerine Basın Bildirisi yayınlanmıştır
19 Haziran 2018	2019 Sosyal Hizmet Sempozyumu toplantısı	SHUDER Genel Merkezi ve Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü iş birliği ile 2019 Kasım ayında yapılması planlanan Sosyal Hizmet Sempozyumunun Ana Temasının belirlenmesi amacıyla SES Ankara Şubesinde gerçekleştirilen toplantıya, Prof. Dr. Ertan Kahramanoğlu, Bölüm Başkanı, Prof, Dr, Arzu İçağasıoğlu Çoban, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt ve Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri katılmıştır. Ana Tema,” Sosyal Hizmetin İşlevselliği” olarak belirlenmiştir. Sempozyum hazırlık çalışmaları devam etmektedir.
26 Haziran 2018	TTB Sağlık Emek Grubu Toplantısı	Her hafta Salı günü Sağlık alanında çalışan dernek temsilcilerinin katıldığı ve üyesi bulunduğumuz Sağlık Emek Grubu Toplantısı, Türk Psikologlar Derneği de yapılmıştır. Toplantıya Derneği temsilen, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt katılmıştır. Ayrıca haftalık Salı günleri ve genellikle, Türk Tabipler Birliği’nde yapılan toplantılara, SHUDER adına, dönüşümlü olarak Yönetim Kurulu Üyesi Fayık Yurtkulu ve Veznedar Tülin Kunar katılmaktadır.
27 Haziran 2018	Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği	Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği ve Ordu Üniversitesi iş birliği ile 30 Eylül -3 Ekim2018 tarihlerinde yapılacak olan Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi’nde farkındalık oluşturulması amacıyla sergilenmek üzere, 2018 yılı ilk altı ayında medyaya yansıyan çocuk ihmali ve istismarına maruz kalan çocuklara ilişkin medya taraması yapılması için, Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, aynı zamanda da SHUDER üyesi, H.Ü. İİBF Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Kasım Karataş Başkanlığında, SHUDER adına görev alan, Genel sekreter Esin Polat, Yönetim Kurulu Üyeleri Zeynep Mutlu ve Fayık Yurtkulu ile medya taramasının kriterleri ile ilgili toplantı yapılmıştır. Söz konusu Medya Araştırması, SHUDER adına, Esin Polat, Zeynep Mutlu ve Fayık Yurtkulu tarafından yapılacak ve kongre salonunda sergilenecektir.
28 Haziran 2018	Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Mezuniyet Töreni	A.Ü. SBF. Sosyal Hizmet Bölümü Mezuniyet Törenine Genel Başkan Rahmiye Bozkurt Katılmış, ayrıca Sosyal Hizmet Uzmanları Andını, mezun meslektaşlarımıza okutmuştur.

SHUDER Genel Merkezi bünyesinde oluşturulan Komisyon Çalışmalarımız ise devam etmektedir.

Rahmiye BOZKURT
SHUDER Genel Merkez
Yönetim Kurulu Adına
Genel Başkan

SOSYAL HİZMET DERGİSİ YAYIN KURALLARI

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin bir yayını olan Sosyal Hizmet Dergisi Ocak ve Haziran aylarında olmak üzere altı (6) ayda bir ve yayın kurulu tarafından gerekli görülen zamanlarda özel sayı olarak elektronik ortamda veya basılı olarak yayınlanır. Eksik sayılar yılda bir (1) dergi olarak tamamlanabilir.

Sosyal Hizmet dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilimler alanında yapılmış bilimsel ve mesleki çalışmaları yayınlar. Sosyal hizmet alanında yapılmış çalışmalara basım önceliği tanınır.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak Dergi, Türkiye dışındaki sosyal hizmet uzmanları ve sosyal bilimciler tarafından hazırlanan yabancı dildeki yayınlara da açıktır.

Sosyal Hizmet Dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilim alanında yapılmış mesleki ve bilimsel çalışmaların yanı sıra, kitap eleştirileri, kitap tanıtımları, mesleki ve bilimsel çalışmalara ilişkin duyuruları da yayınlar.

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen yazılar aşağıdaki konu ve formatlarda olabilir:

- Araştırma makaleleri, derleme makaleler, çeviri makaleler
- Olgu sunumları
- Sosyal Hizmet Uygulamaları/Deneyim Paylaşımları
- Proje tanıtım yazıları, özetleri
- Röportajlar, söyleşiler, portreler
- Yüksek Lisans ve Doktora tez tanıtımı/özetleri
- Kitap tanıtımı, kitap değerlendirmeleri
- Yurt içi veya yurt dışı mesleki haberler, etkinlikler vb.
- Kurumların Yeni Sosyal Hizmet Uygulamaları
- Ulusal veya Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanlarını tanıtıcı yazılar
- Sosyal Hizmet Öğrencilerinin yazıları (eğitim/staj deneyimleri, lisans tez tanıtımları/özetleri vb)

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanması istenen yazılar dergi Yayın Kurulu tarafından incelenir ve uygun görülen yazılar yayınlanır. Yayınlanması uygun görülmeyen çalışmalar hakkında yazara/yazarlara bilgi verilir. Dergiye gönderilen yazılar hiçbir koşulda iade edilmez.

Dergide yayınlanan çalışmalarda yer alan görüşler yazarlarına aittir. Dergi Yayın Kurulu ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, yazarların görüşlerinden sorumlu tutulamaz.

YAZIM VE SUNUM KURALLARI

Genel Kurallar

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanacak yazılar Times New Roman yazı karakteri, metin 11 punto, üst başlıklar 12 punto, 1,5 satır aralığı ile sağa sola dayalı, paragraflar arasında 6 nk boşluk bırakılarak yazılmalıdır.

Yazılar bilgisayar ortamında A4 sayfa boyutuyla ve Microsoft Word Programı aracılığıyla yazılmalıdır.

Metinde yer alan şekil, çizelge veya fotoğraflar numaralandırılmalıdır.

Yazarlar, Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlamak istedikleri çalışmalarını e-posta yoluyla info@shudernegi.org ve karakusb75@gmail.com veya çalışmanın iki kopyası ve bir compact disc ile birlikte Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi; Atatürk 1 Sokak No:29-17 Kızılay ANKARA adresine postalayarak Yayın Kurulu'na ulaştırabilirler.

Kaynakça Yazım Kuralları

Kaynakça Bağlacı

Yararlanılan kaynaklar metin içinde kaynakça bağlacı ile gösterilmelidir. Kaynakça bağlacının kullanımı aşağıdaki gibi olmalıdır.

Kullanılan kaynak tek yazarlı ise: (Adem 1993: 25),

Kullanılan kaynak iki yazarlı ise: (Adem ve Mehmet 1993: 25)

Kullanılan kaynaktaki ikiden fazla yazar ismi varsa: (Adem ve Diğerleri 1993:26)

Kaynakça Düzeni

Kaynakça listesinde yer alan yayınlar yazarların soyadlarına göre sıralanmalı ve numaralandırılmalıdır. Kaynakça gösterim biçimleri şu şekilde olmalıdır.

Kullanılan kaynak bir dergi makalesi ise:

Küçükkaraca N. (2000) "Kadın Suçluluğu ve Hükümlü Kadınların Durumu". *Sosyal Hizmet*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını. 8 (3), 23-25.

Kullanılan kaynak bir editörlü kitap ise:

Tufan B., Aktaş A. M. Duyan V. (Ed) (2000). *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak editörlü kitapta bir bölüm ise:

Grayer E. (2000). “Deprem Travmaları”. *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Tufan B., Aktaş A.M. Duyan V. (Ed). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak yayınlanmış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Kabacalı A. (1995). “Türkiye’de Batıcılık Akımı ve Hoşgörü”. Uluslar arası Hoşgörü Kongresi Bildirileri. *Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı*. S: 97-100, Antalya.

Kullanılan kaynak yayınlanmamış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Metin N. (1996). “Entegrasyon Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar”. *Özürlü, Kent ve Çevre Kongresi’nde Sunulan Bildiri*, Ankara.

Kullanılan kaynak Yasa veya Anayasa ise:

Yabancı Memleketlere Gönderilecek Memurlar Hakkında Kanun (4489 S.K.), Md. 1; 1943.

Kullanılan kaynak web’de yer alıyorsa, web kaynakları kaynakçanın sonunda web adresi verilerek yazılır.

Tarımeri, Nihat. (2016, 11 Mayıs). Sosyal İnceleme Raporu... Erişim tarihi: 30 Mayıs 2017, <http://www.sosyalhizmetuzmanlari.com.tr>

Kullanılan kaynak bir filmden alınmışsa:

Kavur, Ö. (Yönetmen). (1986). *Anayurt Otel* [Film]. İstanbul: Fono.

Kullanılan kaynak gazete ise:

Kongar, Emre. “Halkla İlişkilerin Önemi ve Ülkemizdeki Gelişmeler,” Cumhuriyet. 3 Kasım 2010. s.11.

Kişisel görüşmeler metinde belirtilmeli ancak kaynakçada yer almamalıdır.

Örnek: (Sema Kut, kişisel görüşme, Nisan 2017)